

ZÁKLADNÍ PRAMENY

mezinárodního humanitárního práva

JUDr. Petra Ditrichová, Ph.D.

Doc. RNDr. Marek Jukl, Ph.D.

ZÁKLADNÍ PRAMENY

mezinárodního humanitárního práva

JUDr. Petra Ditrichová, Ph.D.

Doc. RNDr. Marek Jukl, Ph.D.

OBSAH

Předmluva	7
Úvod	9
Pojmosloví k mezinárodnímu humanitárnímu právu	15
Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949 (tzv. I. Ženevská úmluva)	22
Příloha I: Návrh dohody o nemocničních oblastech a místech	41
Příloha II: Průkaz totožnosti	43
Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949 (tzv. II. Ženevská úmluva)	44
Příloha I: Průkaz totožnosti	61
Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949 (tzv. III. Ženevská úmluva)	62
Příloha I: Vzor dohody o přímé repatriaci raněných a nemocných válečných zajatců a jejich nemocničním ošetření v neutrálním státě	108
Příloha II: Řád pro smíšené lékařské komise	112
Příloha III: Řád pro hromadnou pomoc válečným zajatcům	114
Příloha IV:	
A. Průkaz totožnosti	116
B. Lístek o zajetí	117
C. Dopisnice a dopis	118
D. Úmrtní oznámení	120
E. Repatriační osvědčení	121
Příloha V: Vzor řádu pro platy odeslané válečnými zajatci do jejich vlasti	122

Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (tzv. IV. Ženevská úmluva)	123
Příloha I: Návrh dohody o nemocničních a bezpečnostních oblastech a místech	169
Příloha II: Návrh řádu pro hromadnou pomoc civilním internovaným osobám	171
Příloha III:	
A. Internační lístek	173
B. Dopis	174
C. Dopisnice	175
 Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)	176
Příloha I: Pravidla týkající se zjišťování totožnosti	224
Tabulka 1. Vzor průkazu totožnosti pro dočasný civilní zdravotnický a duchovní personál	225
Tabulka 2. Červené rozeznávací znaky na bílém podkladu	226
Tabulka 3. Vzor průkazu totožnosti pro personál civilní obrany ...	229
Tabulka 4. Modrý trojúhelník na oranžovém pozadí	230
Tabulka 5. Mezinárodní zvláštní znak pro stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly	231
Příloha II: Průkaz totožnosti novináře, který plní nebezpečné profesionální úkoly	232
 Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)	233

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III)	242
Příloha: Znak třetího protokolu	247
Obyčejové mezinárodní humanitární právo	248
Pojem přímé účasti na nepřátelství	264

Předmluva

Znalost mezinárodního humanitárního práva (MHP) – stejně jako dovednost jeho aplikace – je nezbytným předpokladem jeho dodržování. Jen ten, kdo zná své povinnosti, je totiž může aktivně zachovávat, jen ten, kdo zná svá práva, se jich může domáhat. To ostatně potvrzuje praxe Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, z níž vyplývá, že drtivá většina porušení MHP v ozbrojených konfliktech se děje z neznalosti či nedokonalé znalosti norem MHP, přitom však tato porušení mají často za následek ztráty na lidských životech. Důležitost znalosti MHP je tak nasnadě – představa, že potřebné znalosti lze získat až v bojové situaci, je mylná. Tlak, pod kterým se lidé nejrůznějších kategorií – od vojáků až po humanitární pracovníky – v ozbrojených konfliktech nacházejí, vyžaduje velmi často jednání založené na automatismech, což opět podtrhuje nutnost předchozího výcviku ve znalosti a aplikaci MHP.

Jednou z povinností států, jakožto smluvních stran Ženevských úmluv o ochraně obětí ozbrojených konfliktů i dalších smluv z oblasti MHP, je povinnost šířit jejich znalost již v době míru tak, aby se s nimi seznámily jak ozbrojené síly, tak i civilní obyvatelstvo, a připravovat také personál znalý jejich aplikace. Takový úkol mají rovněž národní společnosti Červeného kříže v jednotlivých zemích, které v oblasti šíření znalostí MHP se státními orgány úzce spolupracují.

Příručka obsahující texty základního kodexu MHP, totiž Ženevských úmluv z 12. 8. 1949 a jejich dodatkových protokolů z 8. 6. 1977, vydaná ve spolupráci Českého červeného kříže a Ministerstva obrany ČR naposledy počátkem devadesátých let minulého století, je již prakticky rozebrána. Děkuji proto Ministerstvu obrany ČR, že přistoupilo k novému vydání těchto textů, a jsem rád, že Český červený kříž se na jejich přípravě mohl podílet.

Oproti zmíněné příručce byl samozřejmě doplněn třetí dodatkový protokol k Ženevským úmluvám přijatý 8. 12. 2005, upraveno pojmosloví a tato příručka přináší také přehled obyčejového MHP, které je aktuální především tam, kde smluvní úprava chybí nebo je nedostatečná, což jsou zejména mnohé situace nemezinárodních ozbrojených konfliktů. Dále byla do příručky zařazena doporučení k výkladu pojmu přímá účast v nepřátelství, důležitého pojmu především pro ochranu civilního obyvatelstva.

Věřím, že předložená příručka bude užitečným prostředkem k získávání a upevňování znalostí mezinárodního humanitárního práva v Armádě ČR, Českém červeném kříži i v dalších resortech.

Marek Jukl, prezident ČČK

Úvod

Z historických zkušeností, ale i současné mezinárodní praxe vyplývá, že právní regulace ozbrojených konfliktů mezinárodní povahy má své zásadní opodstatnění. Pokud není možné ozbrojené konflikty a jiné formy násilí zcela vyloučit, je žádoucí jejich následky alespoň minimalizovat. K tomuto účelu byla v roce 1864 přijata tehdejšími mocnostmi první Ženevská úmluva (Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v poli), která představovala první mezinárodní univerzalizaci pravidel platných ve válce. Do té doby byla ochrana obětí ozbrojených konfliktů pouze podružnou záležitostí, neboť pravidla přísně respektovala princip vzájemnosti. V praxi se tak vždy stanovila dohodou stran v konfliktu, a to speciálně pro daný konflikt.

Po tragických zkušenostech první a druhé světové války dospěl v první polovině tohoto století vývoj právní regulace až k úplnému zákazu útočné války (viz čl. 2/4 Charty OSN). Právní regulace však nevylučuje použití síly mezi státy z důvodu sebeobrany, a tak stále dochází k rozvoji a zpřesnění pravidel vedení ozbrojených konfliktů. V současné mezinárodněprávní úpravě tedy dominuje úsilí o co největší omezení způsobů a prostředků vedení ozbrojených konfliktů a posílení ochrany chráněných osob.

Právo ozbrojeného konfliktu neboli mezinárodní humanitární právo má za cíl regulaci vedení boje s cílem zmírnit utrpení osob zasažených ozbrojeným konfliktem, zejména těch, kteří se konfliktu přímo neúčastní nebo z něj byli vyřazeni, tj. především civilního obyvatelstva, raněných a nemocných či válečných zajatců. Regulací vedení ozbrojených konfliktů skrze pravidla MHP došlo k zásadní změně v ochraně obětí válek směrem tzv. univerzalizaci pravidel. Jelikož se k respektování stanovených pravidel zavázaly jednotlivé státy, ochrana obětí se tak povýšila na státní záležitost. Státy nesou mezinárodní odpovědnost za porušení zákonů a obyčejů války. Za spáchání zločinů podle mezinárodního práva, mezi něž náleží i válečné zločiny jako závažná porušení MHP, nesou trestní odpovědnost i jednotlivci.

Za zakladatele MHP lze považovat Švýcara Henryho Dunanta, kterého v roce 1859 obchodní jednání zavedla na válečné pole v italské Lombardii. Když projížděl okolo městečka Solferina krátce po kruté bitvě, naskytl se mu úděsný pohled na tisíce raněných vojáků odkázaných na náhodnou zdravotní pomoc. Myšlenka humanity spojená později se vznikem hnutí Červeného kříže se zrodila právě z tohoto hrůzného obrazu. To, co Henry Dunant na místě viděl, ho vedlo k okamžité akci v místě bitvy – organizaci první pomoci pro zraněné ve snaze o zmírnění jejich utrpení. Hluboké zážitky z této události v něm přetrvávaly i po návratu domů do Ženevy, a proto se rozhodl sdělit světu, co viděl, a své zážitky sepsal v knize Vzpomínky na Solferino. A v ní zároveň formuloval dvě zásadní pravidla, která by napříště měla v takovýchto situacích pomoci. Navrhl nutnost výcviku dobrovolného zdravotnického personálu, tak aby v případě války mohl být okamžitě nasazen k záchraně životů, a dále zajistit ochranu tohoto personálu skrze neutrální postavení v boji (zákaz útoku na něj, respektování jeho poslání).

Následně se čtyři obyvatelé Ženevy – Gustave Moynier, generál Guillaume-Henry Dufour, dr. Louis Appia a dr. Théodore Maunoir – k Henrymu Dunantovi připojili a společně 17. února 1863 založili Mezinárodní výbor pro pomoc raněným. Tento výbor se později přejmenoval na Mezinárodní výbor Červeného kříže (MVČK). Na MVČK státy posléze přenesly významné úkoly v oblasti ochrany obětí válek.

Výbor svolal v říjnu 1863 do Ženevy mezinárodní konferenci, jejímž cílem bylo řešit nedostatky zdravotnické služby u armád v poli. V roce 1864 se Henrymu Dunantovi podařilo přesvědčit švýcarskou vládu, aby svolala mezinárodní konferenci, na níž se zástupci dvanácti tehdejších evropských mocností shodli na textu Ženevské úmluvy o zlepšení podmínek raněných v armádách v poli, která byla předobrazem současné I. Ženevské úmluvy. Úmluva byla jasná a stručná. V deseti člancích vyložila základní zásady zacházení s raněnými vojáky bez ohledu na to, zda šlo o příslušníky vlastních vojsk či nepřítele, proklamovala právo civilistů na ošetřování raněných, zakotvila zásadu neutrality vojenských zdravotnických služeb a stanovila rozpoznávací znak – červený kříž na bílém podkladě. Touto úmluvou tak v praxi došlo k zásadní změně, kdy ranění a nemocní vojáci byli ošetřováni v pořadí, které určovala lékařská naléhavost. Zdravotnický personál, vybavení a zařízení měly být napříště respektovány.

Ženevská úmluva z roku 1864 tak položila základy k rozvoji dnes poměrně širokého souboru pravidel MHP. V průběhu let byla tato Ženevská úmluva několikrát doplněna a nahrazena novějšími zněními. Jednotlivé úmluvy, které tvoří kodex MHP, jsou zejména poznamenány historickými obdobími, v nichž vznikaly.

Pramenem MHP jsou mezinárodní smlouvy a obyčeje. Původně obyčejová pravidla byla často kodifikována. Jako příklad lze uvést I. Haagskou mírovou konferenci, na které byly v roce 1899 za účasti 26 států podepsány celkem tři úmluvy a deklarace vztahující se k vedení ozbrojených konfliktů. Za nejvýznamnější jsou považovány: Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní s příloženým Řádem války pozemní a Ženevská úmluva z roku 1864 přizpůsobená rovněž na námořní konflikty. Na II. Haagské mírové konferenci konané v roce 1907 za účasti 44 států bylo podepsáno celkem třináct úmluv, deklarací a doporučení. Hlavním výsledkem byla formulace základních pravidel pro vedení námořní války.

První světová válka jednoznačně potvrdila důležitost právní regulace vedení ozbrojených konfliktů. Zároveň však ukázala i nezbytnost detailnější regulace, a to u některých prostředků a způsobů vedení boje směrem k zákazu určitých typů zbraní, a dále i k lepší ochraně válečných zajatců.

Jednou z nejvýznamnějších úmluv z oblasti regulace vedení boje je Ženevský protokol o zákazu používání války dusivých, otravných a jiných plynů a o zákazu bakteriologických způsobů vedení války přijatý dne 17. června 1925. Československo jej podepsalo týž den a později jej publikovalo zákonem č. 173/1938 Sb. V reakci na nedostatečnou úpravu způsobu zacházení s válečnými zajatci v průběhu první světové války byla v roce 1929 nově přijata Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci.

V reakci na zkušenosti z druhé světové války byly Ženevské úmluvy opět výrazně revidovány, a to směrem k detailnější právní regulaci ochrany obětí války, raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli a trosečníků na moři, válečných zajatců a civilního obyvatelstva. Státy se především zavazují, že budou tyto úmluvy zachovávat a že zajistí jejich zachovávání (dodržování). Dále se zavázaly, že se všemi chráněnými osobami budou

zacházet lidsky, bez jakékoli diskriminace a se zvláštním ohledem na ženy a děti. Smluvní strany úmluv se rovněž zavázaly trestně stíhat všechny činy odporující stanoveným mezinárodním pravidlům, zejména pak jejich vážná porušení. Takovými porušeními jsou činy spáchané proti chráněným osobám nebo majetku, jako např. úmyslné zabití, mučení nebo nelidské zacházení včetně biologických pokusů, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví, zničení nebo přisvojení si majetku, pokud nebylo odůvodněno vojenskou nutností nebo se uskutečnilo ve velkém měřítku nedovoleným a svévolným způsobem.

Dne 12. srpna 1949 byly přijaty tzv. čtyři Ženevské úmluvy, které jsou aktuálně platné:

- I. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli;
 - Tato úmluva se vztahuje nejen na raněné a nemocné příslušníky ozbrojených sil, ale též na vojenský zdravotnický a duchovní personál, jakož i zemřelé vojáky (padlé a zemřelé v důsledku válečných útrap).
- II. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a třešňáků ozbrojených sil na moři;
 - Tato úmluva poskytuje ochranu všem osobám z I. Ženevské úmluvy, avšak v podmínkách námořní války.
- III. Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci;
 - Tato úmluva vyjmenovává osoby, kterým je ochrana přiznána a uvádí povinnost lidského zacházení a nediskriminace. Úmluva výslovně zakazuje každý nezákonný čin nebo opomenutí vůči zajatcům ze strany mocností, v jejich moci jsou, zejména pokud by měly za následek smrt nebo vážné ohrožení zdraví. Zajátá osoba nesmí být podrobena tělesnému mrzačení nebo lékařskému či vědeckému pokusu, který není lékařským ošetřováním dané osoby. Válečné zajatce je dále nezbytné chránit před každým násilným činem nebo zavražďováním, urážkami, zvědavostí veřejnosti, musí být šetřena jejich důstojnost a čest. Také je třeba brát zvláštní ohledy na ženy.
- IV. Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války.
 - Tato úmluva poskytuje ochranu pouze určitým kategoriím civilních osob. Všeobecná ochrana se všem civilním osobám (vlastním i cizím) poskytuje za války pouze proti některým jejím účinkům. Všeobecné ochrany požívají ranění, nemocní, přestárlí, rodičky, matky s dětmi do sedmi let a děti do patnácti let. Poskytuje se jim ochrana v nemocničních, bezpečnostních anebo neutralizovaných oblastech a místech nebo během transportu. Povoluje se pro ně volný průjezd zásilek léčiv, zdravotnického materiálu, potravin, šatstva a předmětů potřebných k bohoslužbám. Úmluva se dále věnuje ochraně cizinců na území strany v konfliktu (s výjimkou nutných kontrolních a bezpečnostních opatření nebo výkonu trestu odpovídá cizinecký režim pro příslušníky států zúčastněných na konfliktu podmínkám cizineckého režimu v době míru, cizinci nepřátelského státu mají zaručena lidská práva, avšak z bezpečnostních důvodů mohou být podrobena určitým omezením svého pohybu např. internací a v takovém případě mají nárok na to, aby soud přezkoumal opodstatněnost podmínek a délky internace). Těžiště úmluvy však náleží v podrobné úpravě režimu okupace a ochraně civilních osob na územích okupovaných nepřitelem.

Dále se kodifikační proces v oblasti MHP rozvíjel směrem k humanizaci válek a dalším zákazům ohledně způsobů a prostředků vedení války a ochraně kulturního dědictví.

V roce 1954 tak v návaznosti na rozsáhlé ničení kulturního dědictví v době druhé světové války byla v Haagu přijata Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokol k této úmluvě. Jedná se o první mezinárodní instrument, který v celosvětovém měřítku komplexním způsobem upravuje ochranu kulturního dědictví. Úmluva a její Protokol se vztahují jak na věci nemovitě, tak movitě včetně architektonických, uměleckých či historických památek, archeologická naleziště, umělecká díla, rukopisy, knihy a jiné předmět uměleckého, historického či archeologického významu, jakož i na vědecké sbírky všeho druhu. V roce 1999 byl k této Úmluvě na ochranu kulturních statků přijat druhý protokol, který dále rozvádí a zlepšuje ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. Jeho přínosem zejména je, že definuje opatření pro zabezpečení kulturních statků, která mají být přijata již v době míru. Dále stanoví zásady ohledně předběžných opatření při útoku a proti důsledkům nepřátelských akcí a podmínky, kdy může být uplatněna odchylka z důvodu vojenské nezbytnosti, aby se tak předešlo jejímu možnému zneužití nebo nejednoznačnému výkladu.

V roce 1977 došlo k dalšímu zásadnímu rozvoji MHP, a to přijetím:

- I. Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) a
- II. Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II).

Protokol I komplexně upravuje vedení ozbrojených konfliktů mezinárodní povahy a poskytuje ochranu nejen komбатantům, válečným zajatcům, nemocným, raněným, trosečnickům, civilním osobám, ale i nemovitému a movitému majetku a všem zařízením, která jim patří nebo slouží. Dále obsahuje i ochranu životního prostředí. Protokol I rozšířil okruh válečných zajatců o partyzány, žoldněřům však tento status výslovně upěl. Protokol I dále zakazuje nerozlišující útoky, tj. stanovil povinnost neprovádět vojenské akce, pokud by nebyly zaměřeny na konkrétní vojenské objekty. Zejména je zakázán útok na vojenský cíl, pokud by mohl způsobit ztráty na životech civilních osob, jejich zranění, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. Velitelé tedy mají povinnost neustále věnovat pozornost tomu, aby bylo ušetřeno civilní obyvatelstvo, civilní osoby a objekty civilního rázu. Při plánování a vedení bojových operací mají povinnost učinit vše možné, aby si ověřili, že cílem útoku nejsou civilní osoby ani objekty, a nezhájit útok, u něhož se předpokládá, že způsobí náhodné ztráty civilních osob, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. Pokud to okolnosti dovolí, je také třeba vydat v předstihu varování před útoky. Značným přínosem Protokolu I také je, že poprvé přináší definice nejčastějších pojmů používaných v MHP, tj. komбатant, civilní osoba, civilní a vojenský objekt, zásada rozlišování, proradnost apod.

Protokol II doplňuje a rozvádí základní úpravu ochrany obětí ozbrojených konfliktů nemezinárodní (vnitrostátní) povahy obsaženou ve společném článku 3 Ženevských úmluv (ŽÚ). Protokol II tak napomáhá vytvářet dokonalejší právní režim ochrany osob a objektů ohrožených nemezinárodním ozbrojeným konfliktem. Zejména rozšířil okruh základních a zvláštních garancí, např. výslovně zakázal kolektivní tresty, teroristické činy nebo plnění

a posílil ochranu civilního obyvatelstva před útokem. Nevýhodou však je, že nastavil velmi úzkou oblast použití, kdy – na rozdíl od společného čl. 3 ŽÚ – musí jít o konflikt mezi vládními silami a nestátní stranou, která nadto musí kontrolovat určitou část státního území a dále mít určitý vyšší stupeň organizovanosti. K tomu však v praxi ne vždy dochází, takže aplikace Protokolu II bývá v ozbrojených konfliktech nemezinárodní povahy spuštěna jen málokdy. V případě nemezinárodních ozbrojených konfliktů tak – na rozdíl od konfliktů mezinárodních – vyvstává důležitost obvykle jako dalšího pramene MHP, který tak doplňuje v tomto případě méně rozsáhlou smluvní úpravu.

V každé z Ženevských úmluv najdeme ustanovení o mezinárodním kontrolním systému. Dohledem jsou pověřovány tzv. ochranné mocnosti, jimiž mohou být neutrální státy, pokud se na nich válčící strany dohodnou. Jejich úkolem je poskytovat pomoc, rozhodovat spory a stížnosti mezi svářícími se stranami. V praxi však ochranné mocnosti bývají využívány výjimečně a strany v konfliktu nejčastěji využívají služeb Mezinárodního výboru Červeného kříže, který může činnost ochranných mocností nahradit či doplnit. Zajímavou možnost nabízí čl. 90 Protokolu I, který zřídil tzv. Mezinárodní vyšetřovací komisi. Jedná se o skupinu odborníků vysokého významu, kteří, pokud je k tomu strany v konfliktu zmocní, mají pravomoc prošetřovat vážná porušení pravidel MHP. V praxi však Mezinárodní vyšetřovací komise zatím nebyla v žádném ozbrojeném konfliktu oficiálně aktivována.

V roce 2005 byl Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám z roku 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (**Protokol III**) přijat třetí znak – tzv. červený krystal. Tento nový znak má stejnou ochrannou a identifikační hodnotu jako původní znaky červeného kříže a červeného pŕlměsíce. Vzhledem k tomu, že smluvní stranou Protokolu III je jen část zemí, nemá znak červeného krystalu zatím univerzální platnost.

Dalšími úmluvami z oblasti MHP jsou:

Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxických zbraní a o jejich zničení (1972).

Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky (1980), k níž náleží následující protokoly přijaté v rozmezí let 1980 až 2003:

- I. Protokol – o nejistitelných střepinách;
- II. Protokol – o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (v roce 1996 byl tento Protokol doplněn);
- III. Protokol – o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní;
- IV. Protokol – o oslepujících laserových zbraních;
- V. Protokol – o výbušných zbytcích války.

V roce 2001 došlo k rozšíření platnosti Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, i na situace ozbrojených konfliktů nemezinárodní povahy.

Úmluva o zákazu, použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení (1997).

Úmluva o právech dítěte (1989) a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte (2000).

Úmluva o kazetové municí (2008).

Římský statut o zřízení Mezinárodního trestního soudu (1998).

MHP tak patří k poměrně rozsáhle kodifikovaným odvětvím mezinárodního práva. I v případě MHP si však významnou roli uchovává obyčej. Proto v této příručce naleznete vedle textů Ženevských úmluv o ochraně obětí ozbrojených konfliktů a dodatkových protokolů k nim představujících základní kodex smluvního MHP také přehled obyčejového MHP. Pro úplnost je nezbytné dodat, že Česká republika je smluvní stranou všech zde uvedených mezinárodních úmluv.

Pojmosloví k mezinárodnímu humanitárnímu právu

Aktivní nepřítelství – stav mezi znepřátelenými stranami (státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva), který vzniká vypuknutím ozbrojeného konfliktu, a to bez ohledu na to, zda byla či nebyla vyhlášena válka.

Braní rukojmí – protiprávní zadržení osob, které je prostředkem k dosažení určitého cíle. IV. ŽÚ zakazuje brát rukojmí, především civilní osoby a příslušníky ozbrojených sil, kteří upadli do zajetí nebo jsou ranění či nemocní.

Civilista přímo se účastníci nepřítelství – jde o civilní osobu, která pozbývá všeobecnou ochranu proti nebezpečím vznikajícím v důsledku vojenských operací. Civilista tuto ochranu ztrácí v okamžiku, kdy se přímo účastní nepřítelství a jen po dobu této účasti.

Civilní objekty – jsou objekty, které slouží civilnímu obyvatelstvu. Za situace ozbrojeného konfliktu se za civilní objekty považují všechny objekty, které nejsou považovány za vojenské. Patří k nim nejen obytné budovy, školy, nemocnice, veřejné budovy, historické a kulturní památky, ale i objekty v nejširším slova smyslu (nejen budovy) nezbytné k přežití civilního obyvatelstva (např. zásoby potravin, zemědělské oblasti sloužící k produkci potravin, sklizeň, vodovody, závlahové systémy apod.). Dle zásady rozlišování (čl. 48 Protokolu I) mají strany v konfliktu povinnost vždy činit rozdíl mezi objekty civilního rázu a vojenskými objekty. Civilní objekty nesmějí být předmětem útoku, válečných operací ani represálií. Pozemní, vzdušné nebo námořní operace lze vést pouze proti vojenským objektům.

Civilní obyvatelstvo – osoby, které se nacházejí na území válčící strany a nejsou jejími kombatanty. Jejich právní režim je upraven zejména IV. ŽÚ a dále Protokoly I a II. Podle těchto úmluv mají osoby patřící k civilnímu obyvatelstvu právo za všech okolností na respektování osobnosti, cti, rodinných práv bez diskriminace s ohledem na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné přesvědčení, národnost nebo sociální původ, majetkové postavení.

Červený krystal (znak) – přijat Protokolem III k ŽÚ v roce 2005. Znak má stejnou ochranou a rozlišovací hodnotu jako znak červeného kříže a červeného půlměsíce.

Červený kříž (znak) – červený kříž v bílém poli je (spolu se znakem červeného půlměsíce) oficiálním znakem Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce (známého též jako Mezinárodní červený kříž) v národním i mezinárodním měřítku. Podle Ženevské úmluvy z roku 1864 se poprvé stal oficiálním označením zabezpečujícím ochranu pro všechny osoby (včetně zdravotnického personálu), jakož i ochranu objektů chráněných Ženevskými úmluvami.

Červený půlměsíc (znak) – je používán od roku 1876, kdy Turecko uvedlo, že k označení zdravotnického personálu a zdravotnických objektů bude na místo znaku červeného kříže používat červený půlměsíc.

Debellace – vojenská porážka a úplné zničení organizované státní moci druhé válčící strany.

Demilitarizovaná zóna – území, v němž je plně nebo částečně zakázána přítomnost ozbrojených sil a vojenských zařízení. Z demilitarizované zóny musejí být evakuováni všichni bojovníci, mobilní zbraně a mobilní vojenská zařízení. Je zde zakázána jakákoli vojenská činnost. Do těchto zón je také zakázáno rozšiřovat vojenské operace. Útok na demilitarizovanou zónu je zakázán.

Dobré služby – pokojný způsob řešení mezinárodních sporů, při nichž třetí státy nebo jiní činitelé na sporu nezúčastnění (např. mezinárodní organizace nebo na výzvu sporných stran i jednotlivci) napomáhají jednání mezi spornými stranami. Činnost třetího činitele se omezuje na snahu přivést strany ve sporu k jednání. Koná pouze to, o čem strany požádaly. Dobré služby mají povahu nezávazné rady.

Humanitární činnost – působení, které chrání základní práva a svobody člověka v období ozbrojených konfliktů. Poskytuje pomoc komatantům, válečným zajatcům, nemocným, raněným, troskačům a všem civilním osobám.

Humanizace ozbrojených konfliktů – soubor opatření, jejichž cílem je zabezpečit, aby veškeré činy v rámci ozbrojeného konfliktu vedly ke zlomení vojenského odporu protivníka. Cílem zároveň je, aby ozbrojený konflikt způsoboval co nejmenší utrpení.

Kapitulace – dohoda mezi válčícími stranami nebo jejich ozbrojenými silami o zastavení válečných akcí tím, že se ozbrojené síly nebo opevněné oblasti vzdají. Obsahuje konkrétní podmínky o zastavení boje a složení zbraní kapitulující stranou. Příslušníci ozbrojených sil, které kapitulovaly, se stávají válečnými zajatci a veškerý válečný materiál v dané oblasti se stává válečnou kořistí druhé strany. Kapitulace může být podmíněčná (kapitulující strana si vyhrazuje jisté podmínky) nebo bezpodmínečná (o všem rozhodne vítězná strana v mezích platného mezinárodního práva ozbrojených konfliktů).

Kombatant – příslušník organizovaných ozbrojených sil, skupin a jednotek strany v ozbrojeném konfliktu, který je určen k bojovým úkolům, má právo se přímo účastnit nepřátelských akcí a vztahují se na něho ustanovení I.–IV. ŽÚ a Protokolu I. V případě zajetí má právo na status válečného zajatce. Podle III. ŽÚ a Protokolu I jsou za kombatanty považovány i příslušníci milic nebo dobrovolných sborů včetně organizovaných hnutí odporu. Status kombatanta se však nepřiznává žoldnérům.

Kontraband válečný – zboží neutrálního státu, jehož dovoz do nepřátelského státu je druhou válčící stranou zakázán. Takové zboží podléhá kořistnímu právu.

Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce – byla založena v roce 1919 v Ženevě. Je mezinárodní federací národních společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce, jejímž úkolem je předcházet a zmírňovat lidské utrpení prostřednictvím činnosti národních organizací Červeného kříže a Červeného půlměsíce, a přispívat tak k míru. Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce je koordinátorem styků mezi národními společnostmi, vystupuje jako jejich mluvčí a reprezentant v mezinárodních jednáních. Povzbuzuje a propaguje vznik národních společností v jednotlivých zemích. Dále organizuje pomoc uprchlíkům a obětem přírodních katastrof. Původní název byl „Liga“ (do roku 1991).

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce (Mezinárodní červený kříž) – mezinárodní humanitární asociace sdružující Mezinárodní výbor Červeného kříže, národní společnosti Červeného kříže, Červeného půlměsíce a Davidovy hvězdy a dále Mezinárodní federaci společností Červeného kříže. Základními principy jsou humanita, nestrannost, neutralita, nezávislost, dobrovolnost, jednota a univerzalita. Nejvyšším orgánem je mezinárodní konference, která se koná každé 4 roky, kromě zástupců všech složek Mezinárodního červeného kříže se jí účastní smluvní strany Ženevských úmluv. Je významnou mezinárodní organizací s vládními i nevládními prvky.

Mezinárodní humanitární právo – je souhrnem mezinárodně-právních a obyčejových norem, které za situace ozbrojeného konfliktu chrání osoby, které se přímo nebo nepřímo účastní nepřátelských akcí, a omezuje způsoby a prostředky používané k vedení války. Chrání nejen kombatanaty, válečné zajatce, nemocné, raněné a trusečníky, ale rovněž všechny civilní osoby a všechny předměty (movité, nemovité), které jim patří a které užívají. MHP je známo také pod pojmem „právo ozbrojeného konfliktu“ nebo „válečné právo“, kdy všechny tyto pojmy tvoří synonyma. Nejvýznamnějšími kodexy MHP jsou čtyři Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. 8. 1949 a dodatkové protokoly k těmto úmluvám.

Mezinárodní právo veřejné – představuje ucelený systém právních pravidel, který zejména upravuje vztahy mezi státy. Dále také reguluje vztahy států k mezinárodním organizacím a vztahy mezi mezinárodními organizacemi. Toto odvětví práva je odlišné od mezinárodního práva soukromého, které upravuje občanskoprávní vztahy s mezinárodním prvkem a je součástí vnitrostátního práva jednotlivých států.

Mezinárodní trestní právo – část mezinárodního práva, která se zabývá otázkami trestního postihu jednotlivců za zločiny podle mezinárodního práva (válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, genocidium, zločin proti míru [agrese]).

Mezinárodní výbor Červeného kříže (International Committee of the Red Cross – ICRC) – byl ustaven v roce 1863 v Ženevě. Je to nestranná, neutrální a nezávislá humanitární organizace. Formálně je uznaná Ženevskými úmluvami. Mezinárodní společenství jí svěřilo mandát k šíření a ochraně mezinárodního humanitárního práva. Pomáhá zejména obětem ozbrojených konfliktů, vnitřních nepokojů a jiných situací vnitřního násilí, organizuje pátrací službu po nezvěstných. V uvedených oblastech má vedoucí roli v rámci Mezinárodního červeného kříže. MVČK dále působí jako zprostředkovatel v humanitárních záležitostech a podniká kroky k rozvoji, šíření a správné aplikaci mezinárodního humanitárního práva. MVČK je státy přiznána mezinárodně právní subjektivita. Uznává národní společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Národní společnost Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Davidovy hvězdy) – existují téměř v každé zemi světa. Jejich činnost odpovídá požadavkům humanity. V době války pomáhají armádním zdravotnickým službám, pečují o raněné a nemocné vojáky, poskytují pomoc vězňům, uprchlíkům a internovaným civilním osobám.

Nebráněná místa (dříve značeno jako „chráněná města“) – místa, která jsou pod zvláštní ochranou MHP. Po evakuaci všech kombatanatů a mobilních bojových prostředků nekładou nepříteli vojenský odpor a jsou otevřena pro okupaci. Nesmí se stát předmětem útoku.

Nepřátelský majetek – majetek nepřátelského státu na území druhé válčící strany. Podléhá konfiskaci, s výjimkou majetku diplomatických a konzulárních úřadů, který se svěřuje

do ochrany neutrálních mocností. Soukromý nepřátelský majetek nesmí být konfiskován, podléhá však různým omezením (zadržení do konce války, aby nemohl sloužit nepříteli apod.).

Neutralita za ozbrojeného konfliktu – neúčast státu v ozbrojeném konfliktu mezi jinými státy, při níž neutrální stát zachovává stejný odstup od obou válčících stran. Rozlišuje se prosta válečná neutralita (stát, který není stranou konkrétní války) a trvalá neutralita. V prvním případě takovýto stát má povinnost neúčastnit se válečných akcí a chovat se vůči všem stranám v konfliktu stejně. Má právo na obchodní styk s ostatními státy a s výjimkou válečného kontrabandu i s válčícími stranami. Je-li porušena nedotknutelnost jeho území, má právo odporovat tomuto porušení i ozbrojenou silou, takovýto odpor se pak nepovažuje za nepřátelský čin. Neutralita zaniká ukončením válečného stavu mezi válčícími stranami nebo vypuknutím válečného stavu mezi neutrálem a některou z válčících stran. Trvale neutrálním státem je stát, který se zřekl na základě mnohostranné mezinárodní smlouvy (či podobného aktu) práva účastnit se jakékoli budoucí války (kromě vlastní obrany proti ozbrojenému útoku). Trvale neutrálním státem je např. od roku 1815 Švýcarsko.

Neutralizace území – zákaz vedení válečných operací na určitém území (oblasti) a využívání tohoto území (oblasti) jako vojenské základny pro vedení válečných operací – např. Suezský a Panamský průplav, Antarktida, nebeská tělesa včetně Měsíce.

Ochranná mocnost – stát, který za ozbrojeného konfliktu na základě dohody stran zúčastněných v ozbrojeném konfliktu provádí dozor nad respektováním pravidel MHP. Ochranné mocnosti jsou povinny hájit zájmy stran v ozbrojených konfliktech (např. provádět dozor nad zachováváním pravidel o zacházení s válečnými zajatci).

Okupace (válečná) – ovládnutí území státu nepřátelskými ozbrojenými silami. Za okupovanou území se považuje pouze ta část cizích státních území, kterou nepřátelské síly efektivně ovládají a na níž svou moc skutečně vykonávají. Je pouze dočasným stavem, který nic nemění na mezinárodněprávním postavení okupovaného území, dále patří územnímu suverénu. Výkon moci okupačního státu musí být proto omezen jen na věci nezbytné v zájmu válečného účelu. Obyvatelstvo nesmí být nuceno okupační mocností ke slibu věrnosti nebo k účasti na válečných operacích, nesmějí se provádět jakékoli nucené přesuny osob a deportace z okupovaného území, stejně jako přesídlování vlastních občanů na okupované území.

Organizace civilní obrany – instituce, které provádějí opatření nezbytná k zabezpečení ochrany a přežití civilního obyvatelstva za ozbrojeného konfliktu, při ochraně lidí před následky nepřátelských vzdušných útoků atd. Personál civilní obrany je určen výhradně k plnění těchto úkolů.

Otevřené město – město vyhlášené jako neopevněné a nebráněné v případě válečných akcí, ve kterém se nenacházejí vojenské objekty nebo které je kulturně historickým střediskem. Nemůže být dějištěm válečných operací.

Ozbrojený konflikt – použití ozbrojené síly mezi státy (ozbrojený konflikt mezinárodní) nebo intenzivní míra ozbrojeného násilí buď mezi vládními ozbrojenými silami a nestátními organizovanými ozbrojenými skupinami, nebo takovými ozbrojenými skupinami navzájem (ozbrojený konflikt nemezinárodní neboli vnitrostátní). Jakmile vypukne ozbrojený konflikt, pak jednání jeho stran upravuje mezinárodní humanitární právo.

Parlamentáři – zástupci vojenského velení jedné strany v konfliktu, vyslaní k jednání s druhou stranou. Je jim zaručena osobní nedotknutelnost. Druhou stranou mohou být přijati či nikoli, mají však právo na nerušený návrat.

Příměří – jeden ze způsobů zastavení válečných akcí (buď v jisté oblasti – místní příměří, nebo v celém rozsahu fronty – obecné příměří). Úmyslné porušení příměří se považuje za porušení MHP.

Rekvizice – zabavení majetku a jeho převedení do vlastnictví nebo užívání okupační armády za úplatu. Rekvizice jsou omezeny čl. 52 Úmluvy o zákonech a obyčejích války pozemní.

Repatriace válečných zajatců – propuštění a návrat válečných zajatců, provádí se po skončení faktického nepřátelství. Nebyla-li mezi nepřátelskými stranami uzavřena zvláštní dohoda o propuštění a repatriaci zajatců, je zadržující strana sama povinna bez prodlení sestavit a provést plán repatriace.

Represálie – specifický prostředek donucení v mezinárodním právu. Jsou to taková opatření státu, která poškozují mezinárodním právem chráněný zájem jiného státu tak, aby tento stát byl donucen upustit od vlastního protiprávního jednání a případně nahradit újmu, kterou způsobil. Spočívají v jednání nebo napomenutí. Může je vykonávat pouze stát. Sáhnout k nim lze pouze tehdy, jestliže nápravy nebylo možné dosáhnout pokojným prostředkem. Ozbrojené represálie jsou zakázány (viz čl. 4 odst. 2 Charty OSN).

Separátní jednání – jednání, které vede v době ozbrojeného konfliktu nebo po jeho ukončení s protivníkem jeden ze členů koalice, tajně nebo bez dohody s ostatními spojenci.

Ultimátum – kategoricky formulovaný požadavek vlády jednoho státu adresovaný vládě jiného státu, vůči jehož splnění se předem odmítají jakékoli námítky. Ultimátum je obvykle provázeno stanovením lhůty, v níž má být přijato. Očasné mezinárodní právo nedovoluje, aby součástí ultimáta byla pohrůžka použitím síly v rozporu s Chartou OSN.

Útok – násilný čin proti protivníkovi, a to jak útočné, tak i obranné povahy (čl. 49 odst. 1 Protokolu I).

Útok vedený nerozlišujícím způsobem – bojová činnost prováděná ozbrojenými silami takovými metodami a s využitím takových bojových prostředků, které neumožňují působit pouze na vojenské cíle a zasahují i civilní obyvatelstvo a objekty. Vedení nerozlišujících útoků je zakázáno (čl. 51 odst. 4 Protokolu I).

Válčí strany – státy nebo síly, které se ocitly ve válce proti sobě nebo v jakémkoli jiném ozbrojeném konfliktu, a to bez ohledu na to, byla-li válka vyhlášena, či nikoli, a to i v případě, kdy válečný stav není uznán jednou z nich. Užívá se též termín „bojující strany“ nebo „strany ozbrojeného konfliktu“.

Válečná oblast – prostor, v němž jsou bojující strany oprávněny provádět válečné akce. Je jím státní území válčících stran, jako i ty části zemského povrchu, které nepodléhají suverénní moci žádného státu.

Válečná reparace – náhrada škod způsobených za ozbrojeného konfliktu.

Váleční dopisovatelé – osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, aniž by však byly jejich součástí. V případě zranění, onemocnění nebo zajetí požívají všechna práva, poskytovaná raněným a nemocným příslušníkům ozbrojených sil, trosečnickům a válečným zajatcům. Status novináře mohou mít potvrzen zvláštním průkazem (čl. 79 Protokol I).

Válečný stav – vzniká mezi znepřátelenými stranami vypuknutím ozbrojeného konfliktu bez ohledu na to, zda byla, či nebyla vypovězena válka. Obvykle se přerušují diplomatické a konzulární styky a přestávají platit různé dvoustranné smlouvy.

Válečný zajatec – zajatý příslušník nepřátelských ozbrojených sil včetně členů organizovaných hnutí odporu a bojujících partyzánských jednotek. Postavení válečného zajatce

vzniká okamžikem, kdy se ocitl v moci protivníka, a končí jeho propuštěním, případně repatriací. Účelem zajetí je zabránit příslušníkům ozbrojených sil, aby se znovu zúčastnili nepřátelských akcí. Se zajatci musí být za všech okolností zacházeno lidsky.

Válečný zločin – hrubé porušení zákonů a obyčejů vedení ozbrojených konfliktů. Jde zejména o vraždy civilních osob, zlé nakládání s civilním obyvatelstvem, deportace, vraždy válečných zajatců a rukojmí, plnění majetku nebo jeho zničení neodůvodněné válečnou nutností.

Vojenský objekt – jde o budovy a pozice, kde jsou rozmístěny ozbrojené síly a jejich materiál (např. kasárna, sklady) s výjimkou zdravotnické služby, a ostatní objekty, které svou povahou, umístěním účelem a použitím představují účinný příspěvek k vojenským akcím, a jejich celkové nebo částečné zničení, obsazení nebo neutralizace poskytuje za daných okolností zjevnou vojenskou výhodu. V případě pochybnosti o povaze objektu se předpokládá, že tento objekt není využíván k podpoře vojenských akcí.

Vyzvědač – osoba, která pod předstíranou záminkou nebo tajně získává zprávy o bojovém prostoru některé válčící strany, aby je sdělila protivníkovi. V případě zadržení nemá nárok na status válečného zajatce. Může být trestán podle vnitrostátních zákonů strany, v jejíž moci je.

Zákaz mučení – znamená, že je zakázán jakýkoli čin způsobující záměrně nějaké osobě velkou bolest (fyzickou či psychickou) nebo utrpení za účelem získání od ní nebo od třetí osoby informace nebo doznání, případně její potrestání nebo třetí osoby za čin, který spáchala nebo z jehož spáchání je podezřelá. Každá smluvní strana je povinna učinit potřebná zákonodárná, soudní nebo jiná opatření, aby zabránila případům mučení na svém území. Zákaz mučení je univerzálně obsažen v Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984.

Zákony a obyčeje války – označení pro souhrn mezinárodně právních norem použitelných v ozbrojených konfliktech.

Zařízení či stavby obsahující nebezpečné síly – hráze, přehrad, jaderné elektrárny a jiná podobná zařízení, jejichž napadení by mohlo vést k uvolnění nebezpečných sil a k následným ztrátám na životech civilního obyvatelstva.

Zásada humanity – základní zásada práva ozbrojených konfliktů, podle níž strana ozbrojeného konfliktu nemá neomezené právo volby prostředků a způsobů vedení nepřátelství (viz např. čl. 35 Protokolu I). Válečné násilí nesmí zasahovat ty, kteří nejsou na konfliktu přímo účastníky nebo z něj byli vyřazeni, a nesmí působit nadměrné útrapy. Specializované úmluvy proto zakazují užití určitých způsobů a prostředků vedení boje. Zejména se jedná o takové prostředky, které mají nerozlišující účinky anebo by mohly způsobit nadměrné utrpení. Protipólem této zásady je zásada válečné účelnosti.

Zásada mezinárodního práva – pravidlo mezinárodního práva, které stanoví obecná práva a povinnosti subjektů mezinárodního práva. Od konkrétních norem se liší vyšší mírou obecnosti a abstraktností formulace. Je uznána celým mezinárodním společenstvím. Platí buď v celém systému mezinárodního práva, nebo v jeho určitém odvětví (např. zásady MHP).

Zásada přiměřenosti – základní zásada práva ozbrojených konfliktů. Zakazuje útoky, u nichž se dá očekávat, že mohou způsobit ztráty na životech chráněných osob, jejich zranění nebo poškození chráněných objektů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu (viz např. čl. 51 odst. 5 b) a čl. 57 odst. 2 a) (iii) a b) Protokolu I).

Zásada rovnosti stran v konfliktu – strany konfliktu jsou si za všech okolností rovny v právech a povinnostech plynoucích z MHP. Podle této zásady se při aplikaci MHP nesmí zohledňovat povaha či původ ozbrojeného konfliktu, právní postavení stran konfliktu apod.

Zásada rozlišování – základní zásada práva ozbrojených konfliktů. Strana ozbrojeného konfliktu je povinna rozlišovat mezi osobami a objekty civilními na jedné straně a příslušníky ozbrojených sil a vojenskými objekty na straně druhé s tím, že útok je přípustný jen proti příslušníkům ozbrojených sil s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu a proti objektům vojenským. Útok dále není přípustný proti osobám vyřazeným z boje v důsledku nemoci, zranění či zajetí. Osoby chráněné před útokem ztrácí nárok na tuto ochranu jen v případě, kdy se účastní přímo nepřátelství, a jen po takovou dobu. Způsoby a prostředky vedení boje musí být zvoleny tak, aby zaručily omezení následků útoku na vojenské objekty a osoby (viz např. čl. 48 Protokolu I.)

Zásada válečné účelnosti – základní zásada práva ozbrojených konfliktů, podle níž je cílem války zlomit ozbrojený odpor protivníka, čemuž může sloužit poškozování protivníka všemi účelnými způsoby, zejména též použitím vojenské síly. Protipólem této zásady je zásada humanity.

Zásada vojenská nezbytnosti – základní zásada práva ozbrojených konfliktů. Násilí používané ozbrojenými silami musí být omezeno na takové, které není zakázané válečným právem a přitom je nezbytné k přemožení nepřítele. Na základě vojenské nezbytnosti nelze porušovat válečné právo. Užívá se také termínu „vojenská nutnost“.

Zastavení palby – jeden ze způsobů zastavení válečných akcí na krátkou dobu, a to z důvodu místního a okamžitého vojenského významu. Ke sjednání se používá zejména parlamentářů. Samostatně ho může sjednat každý velitel pro rozsah svého operativního úseku.

Zastavení válečných akcí – dočasné zastavení nepřátelství, k němuž dochází zpravidla dohodou válčících stran. Většinou neruší válečný stav mezi válčícími stranami ani právní postavení neutrálních států. Může být v podobě zastavení palby, příměří nebo kapitulace.

Zločiny proti lidskosti – rozsáhlé a systematické vraždy, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné ukrutnosti páchané na civilním obyvatelstvu. Mohou být spáchány jak v situaci ozbrojeného konfliktu, tak mimo něj.

Žoldněř – osoba, která je speciálně najata k boji v ozbrojeném konfliktu, přímo se účastní nepřátelství, svou účast motivuje hlavně osobním ziskem, je jí slíbena vysoká materiální odměna, není občanem strany v konfliktu, ani nemá trvalé bydliště na území kontrolované stranou v konfliktu a není ani příslušníkem jejích ozbrojených sil. Osoba ani nebyla vyslána k plnění oficiálních úkolů (vojenští poradci). Není kombatantem, ani nemá právo na status válečného zajatce.

Poznámka: Při zpracování tohoto doplněného pojmosloví k MHP autoři jako základ využili pojmosloví obsažené v publikaci Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů vydané Českým červeným křížem a Ministerstvem obrany ČR v roce 1992.

ŽENEVSKÁ ÚMLUVA o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949¹

(tzv. I. Ženevská úmluva)

Podepsaní zmocněnci vlád zastoupených na diplomatické konferenci, která se konala v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949 za účelem revise Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných v armádách v poli ze dne 27. července 1929, dohodli se na tomto:

Kapitola I Všeobecná ustanovení

Článek 1 **Zachování úmluvy²**

Vysoké smluvní strany se zavazují, že za všech okolností budou zachovávat tuto úmluvu a zajistí její zachování.

Článek 2 **Provádění úmluvy**

Nehledíc na ustanovení, která mají nabytí účinnosti již v míru, bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich.

¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb.

² *Kurzívou vysázené názvy článků* nejsou součástí textu úmluvy samotné a slouží jen ke snazší orientaci čtenáře (byly navrženy deponitářem ŽÚ a při jejich publikaci ve Sbírce zákonů byly k I. až IV. ŽÚ připojeny ve formě obsahu).

Ostatní názvy kapitol, oddílů či částí úmluv naopak součástí textu smluv jsou. V případě všech dodatkových protokolů k ŽÚ jsou jejich součástí i názvy jednotlivých článků.

Úmluva bude se rovněž vztahovati na všechny případy částečné nebo úplné okupace celého území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace nesetká s řádným vojenským odporem.

Není-li některá z mocností účastnících se konfliktu smluvní stranou této úmluvy, zůstanou mocnosti, které jsou jejími stranami, přesto jí vázány ve svých vzájemných vztazích. Budou kromě toho vázány touto úmluvou vůči zmíněné mocnosti, přijme-li tato její ustanovení a bude-li se jimi řídit.

Článek 3

Konflikty povahy jiné než mezinárodní

V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran, bude každá ze stran v konfliktu zavázána řídit se při nejmenším těmito ustanoveními:

1. S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazeny z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude se za všech okolností zacházet lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku.

Proto jsou a zůstávají zakázány v každé době a na každém místě, pokud jde o osoby nahoře zmíněné:

- a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení,
- b) brání rukojmí,
- c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména ponižující a pokořující zacházení,
- d) odsouzení a vykonání popravky bez předchozího rozsudku vyneseného řádně ustaveným soudem, poskytujícím soudní záruky uznané civilisovanými národy za nezbytné.

2. Ranění a nemocní budou sebráni a ošetřeni.

Nestranná lidumilná organizace, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám v konfliktu.

Strany v konfliktu se mimo to vynasnaží, aby zvláštními dohodami byla uvedena v účinnost všechna ostatní ustanovení této úmluvy nebo jejich část.

Použití předchozích ustanovení nebude mít vliv na právní postavení stran v konfliktu.

Článek 4

Provádění úmluvy neutrálními mocnostmi

Neutrální mocnosti použijí analogicky ustanovení této úmluvy na raněné a nemocné, jakož i na členy zdravotnického a duchovního personálu, příslušející k ozbrojeným silám stran v konfliktu, kteří budou přijati neb internováni na jejich území, a rovněž na nalezené mrtvé.

Článek 5

Časové vymezení používání úmluvy

Na chráněné osoby, které upadly do moci nepřátelské strany, bude se této úmluvy používat až do okamžiku jejich konečné repatriace.

Článek 6

Zvláštní dohody

Kromě dohod výslovně uvedených v člancích 10, 15, 23, 28, 31, 36, 37 a 52 mohou Vysoké smluvní strany uzavřít jiné zvláštní dohody o všech otázkách, jež budou považovati za vhodné upravit zvláště. Žádná zvláštní dohoda nesmí býti na újmu postavení raněných a nemocných, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu, jak je upraveno touto úmluvou, ani omezovati práva zajištěná jim touto úmluvou.

Ranění a nemocní, jakož i členové zdravotnického a duchovního personálu, budou požívatí výhod těchto dohod tak dlouho, dokud se bude tato úmluva na ně vztahovati, ledaže by zmíněné dohody nebo dohody pozdější obsahovaly výslovně ustanovení opačná a vyjma příznivější opatření učiněná v jejich prospěch jednou nebo druhou ze stran v konfliktu.

Článek 7

Nezcizitelná povaha práv

Ranění a nemocní, jakož i členové zdravotnického a duchovního personálu, nemohou se v žádném případě zříci z části nebo zcela práv, která jim zajišťuje tato úmluva, po případě zvláštní dohody zmíněné v předchozím článku.

Článek 8

Ochranné mocnosti

Tato úmluva bude se prováděti za pomoci a pod dohledem ochranných mocností pověřených hájením zájmů stran v konfliktu. Za tím účelem mohou ochranné mocnosti jmenovati, vedle svého diplomatického a konsulárního personálu, delegáty ze svých příslušníků nebo z příslušníků jiných neutrálních mocností. Jmenování těchto delegátů podléhá schválení mocnosti, u které budou vykonávati své poslání.

Strany v konfliktu usnadní v největší možné míře úkol zástupců nebo delegátů ochranných mocností.

Zástupci nebo delegáti ochranných mocností nesmějí v žádném případě překročiti meze svého poslání, jak je dáno touto úmluvou; budou zejména bráti zřetel na naléhavé potřeby bezpečnosti státu, u něhož vykonávají svou funkci. Jedině naléhavé vojenské nutnosti mohou býti výjimečně a na přechodnou dobu důvodem pro omezení jejich činnosti.

Článek 9

Činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže

Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace na ochranu raněných a nemocných, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu a za tím účelem, aby jim byla poskytnuta pomoc.

Článek 10

Organisace nahrazující ochranné mocnosti

Vysoké smluvní strany se mohou kdykoli dohodnouti, že svěří úkoly, připadající podle této úmluvy ochranným mocnostem, organizaci poskytující veškeré záruky nestrannosti a účinnosti.

Jestliže ranění a nemocní nebo členové zdravotnického a duchovního personálu z jakéhokoliv důvodu nepožívají nebo přestanou požívatí výhod činnosti ochranné mocnosti nebo organizace určené podle prvního odstavce, požádá mocnost, v jejíž moci jsou, buď některý neutrální stát, nebo takovou organizaci, aby převzaly funkce příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem jmenovaným stranami, které se účastní konfliktu.

Nelze-li takto zajistiti ochranu, musí požádat mocnost, v jejíž moci jsou tyto osoby, některou lidumilnou organizaci jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, aby převzaly lidumilné úkoly příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem anebo musí přijmout, s výhradou ustanovení tohoto článku, nabídku služeb učiněnou takovou organizací.

Každá neutrální mocnost nebo každá organizace, která bude vyzvána zúčastněnou mocností anebo se sama nabídne k cílům shora zmíněným, musí si býti vědoma při své činnosti odpovědnosti vůči straně v konfliktu, k níž patří osoby chráněné touto úmluvou, a musí dávat dostatečné záruky, že je s to převzít zmíněné funkce a nestranně je plnit.

Předchozí ustanovení nelze změnit zvláštní dohodou mezi mocnostmi, z nichž jedna by byla, byť i jen přechodně, omezena ve své volnosti jednání s jinou mocností nebo s jejími spojenci následkem vojenských událostí, zejména v případě okupace celého nebo podstatné části svého území.

Kdekoli je v této úmluvě zmínka o ochranné mocnosti, vztahuje se tato zmínka také na organizace, které jí ve smyslu tohoto článku nahrazují.

Článek 11

Řešení sporů

Ve všech případech, kdy to budou ochranné mocnosti považovat za prospěšné v zájmu chráněných osob, zejména v případě neshody mezi stranami v konfliktu o použití nebo výkladu ustanovení této úmluvy, poskytnou ochranné mocnosti své dobré služby k urovnání sporu.

Za tím účelem může každá z ochranných mocností navrhnout z podnětu některé strany nebo z vlastní vůle stranám v konfliktu schůzku jejich zástupců, zejména úřadů majících péči o raněné a nemocné, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu po případě na vhodně zvoleném neutrálním území. Strany v konfliktu jsou povinny vyhovět návrhům, které jim byly v tom směru učiněny. Ochranné mocnosti mohou eventuálně navrhnout stranám v konfliktu ke schválení osobnost příslušející k některé neutrální mocnosti nebo osobnost vyslanou Mezinárodním komitétem Červeného kříže, která bude pozvána k účasti na této schůzce.

Kapitola II

Ranění a nemocní

Článek 12

Ochrana a ošetřování raněných a nemocných a zacházení s nimi

Príslušníci ozbrojených sil a ostatní osoby zmíněné v následujícím článku, kteří jsou zraněni nebo nemocní, musí být za všech okolností respektováni a chráněni.

Strana v konfliktu, v jejíž moc upadnou, bude s nimi zacházet a o ně pečovat lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na pohlaví, rase, národnosti, náboženství, politickém přesvědčení nebo na jakémkoli jiném podobném znaku. Přísně je zakázán jakýkoli útok na jejich život nebo na jejich osobu, zejména nesmějí být dobiti nebo vyhlazeni, podrobeni mučení, nesmějí být na nich konány biologické pokusy, nesmějí být záměrně ponecháni bez lékařské pomoci a ošetření ani vystaveni nebezpečí nákazy neb infekce k tomu cíli vytvořenému.

Jedině důvody lékařské naléhavosti ospravedlní ošetření v přednostním pořadí. Se ženami se bude zacházet se všemi zvláštními ohledy příslušejícími jejich pohlaví. Strana v konfliktu, která je nucena zanechat raněné nebo nemocné svému protivníku, ponechá s nimi, pokud to dovolí vojenské nutnosti, část svého zdravotnického personálu a materiálu, aby pomáhal při jejich ošetřování.

Článek 13

Osoby chráněné

Tato úmluva se týká raněných a nemocných patřících do těchto kategorií:

1. příslušníci ozbrojených sil některé strany v konfliktu, jakož i příslušníci milic a dobrovolných sborů, které jsou součástí těchto ozbrojených sil,
2. příslušníci jiných milic a příslušníci jiných dobrovolnických sborů, včetně příslušníků organisovaných hnutí odporu, kteří přínáležejí k některé straně v konfliktu a jsou činní na svém vlastním území nebo mimo ně, i když toto území je obsazeno, pokud tyto milice nebo dobrovolnické sbory, včetně organisovaných hnutí odporu, vyhovují těmto podmínkám:
 - a) mají-li v čele osobu odpovědnou za své podřízení,
 - b) mají-li pevný rozeznávací znak viditelný na dálku,
 - c) nosí-li otevřeně zbraně,
 - d) šetří-li při svých úkonech zákonů a obyčejů válečných;
3. příslušníci pravidelných ozbrojených sil, kteří se hlásí k vládě neb k moci, kterou neuznává mocnost, která je drží,
4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, členové pracovních jednotek a služeb, mající na starosti péči o blaho vojenských osob, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí,
5. členové lodních posádek, včetně velitelů, lodivodů a učňů obchodních lodí a posádky civilního letectva stran v konfliktu, kteří nepožívají výhod příznivějšího zacházení podle jiných ustanovení mezinárodního práva,
6. obyvatelé neobsazeného území, kteří se při příchodu nepřítele z vlastního popudu chopí zbraně, aby bojovali proti pronikajícímu vojsku, aniž by měli čas ustavit se v pravidelné ozbrojené síly, nosí-li otevřeně zbraně a zachovávají zákony a obyčeje válečné.

Článek 14

Právní postavení

S výhradou ustanovení předchozího článku stanou se ranění a nemocní některé válčící strany, kteří upadnou do moci nepřítele, válečnými zajatci a budou se na ně vztahovat pravidla mezinárodního práva týkající se válečných zajatců.

Článek 15

Vyhledání a sebrání raněných a nemocných

V každé době a zejména po boji učiní strany v konfliktu bez meškání všechna možná opatření, aby vyhledaly a sebraly raněné a nemocné, aby je chránily proti plenění a špatnému nakládání a aby jim zajistily nutné ošetření, jakož i aby vyhledaly mrtvé a zamezily jejich oloupení. Kdykoli to okolnosti dovolí, bude ujednáno příměří, zastavení palby nebo místní dohody, aby bylo možno odnést, vyměnit a přepravit raněné, kteří zůstali na bojišti.

Místní dohody mohou být rovněž uzavřeny mezi stranami v konfliktu za účelem evakuace nebo výměny raněných a nemocných z obléhaného nebo obklíčeného území a za účelem průvozu zdravotnického i duchovního personálu a zdravotnického materiálu dopraveného do tohoto území.

Článek 16

Pořízení a zasilání zpráv o raněných a nemocných. Vystavení a zasilání úmrtních listů a seznamů zemřelých. Závěti a osobní majetek zemřelých

Strany v konfliktu pořídí v nejkratší možné lhůtě soupis všech údajů potřebných k zjištění totožnosti raněných, nemocných a mrtvých nepřátelské strany, kteří se dostali do jejich moci. Tyto údaje budou podle možnosti obsahovat:

- a) označení mocnosti, k níž náležejí,
- b) vojenský útvar nebo matriční číslo,
- c) příjmení,
- d) křestní jméno nebo jména,
- e) datum narození,
- f) jiné údaje z průkazu nebo štítku totožnosti,
- g) datum a místo zajmutí nebo úmrtí,
- h) údaje o zraněních, nemoci nebo o příčině smrti.

Údaje shora uvedené budou sděleny v nejkratší možné lhůtě informační kanceláři zmíněné v článku 122 Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci, která je zašle mocnosti, k níž zajatci náležejí, prostřednictvím ochranné mocnosti a ústřední kanceláře pro válečné zajatce.

Strany v konfliktu vystaví a navzájem si zašlou cestou udanou v předchozím odstavci úmrtní listy nebo seznamy zemřelých, řádně ověřené. Seberou a navzájem si rovněž zašlou prostřednictvím téže kanceláře polovinu dvojitého štítku totožnosti, závěti neb jiné dokumenty důležité pro rodinu zemřelého, peněžní částky a vůbec všechny předměty mající nějakou vlastní cenu nebo hodnotu citovou, které budou nalezeny u mrtvých. Tyto předměty, jakož i věci, jichž majitel nebyl zjištěn, odešlou se v zapečetěných balících, spolu s prohlášením o všech podrobnostech potřebných k zjištění zemřelého majitele, jakož i s úplným inventářem balíku.

Článek 17

Pohřbení zemřelých a Správa pro evidenci hrobů

Strany v konfliktu budou dbát toho, aby před pohřbem nebo zpopelněním zemřelých, konaným jednotlivě, bylo, pokud to jen okolnosti dovolí, provedeno pečlivé a pokud možno lékařské ohledání mrtvých za tím účelem, aby byla zjištěna smrt i totožnost a aby bylo

umožněno podat o tom zprávu. Polovina dvojitého štítku totožnosti nebo štítek sám, jde-li o štítek jednoduchý, bude ponechán u mrtvého.

Těla se nesmí zpopelnit než z naléhavých zdravotních důvodů nebo pohnutek vyplývajících z náboženství zemřelého. V případě zpopelnění budou na úmrtním listě nebo na ověřeném seznamu zemřelých podrobně udány okolnosti a důvody zpopelnění.

Strany v konfliktu budou kromě toho dbát, aby jejich hrobů bylo šetřeno a aby byly pokud možná seskupeny podle národnosti zemřelých, vhodně udržovány a označeny tak, aby je bylo možno vždy nalézt. Za tím účelem zřídí na počátku nepřátelství Úřední správu pro evidenci hrobů, aby bylo možno provést po případě exhumace, zjištění totožnosti mrtvých, ať jsou hroby umístěny kdekoli, a eventuálně jejich převezení do vlasti. Tato ustanovení platí rovněž pro popel, který bude Správou pro evidenci válečných hrobů uchován až do okamžiku, kdy země původu sdělí konečné rozhodnutí v této věci.

Jakmile to okolnosti dovolí a nejpозději při skončení nepřátelství, vymění si navzájem tyto Správy hrobů prostřednictvím informační kanceláře, zmíněné v druhém odstavci článku 16, seznamy udávající přesně místo a označení hrobů, jakož i informace o mrtvých v nich pohřbených.

Článek 18

Úloha obyvatelstva při ošetřování raněných a nemocných

Vojenský úřad může se obrátit na okolní obyvatele se samaritánskou výzvou, aby dobrovolně sebrali a ošetřili pod jeho dohledem raněné a nemocné, a poskytnout za to osobám, které uposlechnou této výzvy, potřebnou ochranu a úlevy. V případě, že by nepřátelská strana dobyla nebo zpět získala moc nad tímto krajem, poskytne těmto osobám stejnou ochranu a stejné úlevy.

Vojenský úřad musí dovolit obyvatelům a pomocným společnostem i v napadených nebo obsazených krajích, aby ze své vlastní vůle sbírali a ošetřovali raněné a nemocné, ať jsou příslušníky kteréhokoli národa. Civilní obyvatelstvo je povinno šetřit těchto raněných a nemocných a zejména nedopouštět se na nich žádného násilí.

Nikdo nesmí trpět újmu nebo být odsouzen za to, že ošetřoval raněné nebo nemocné.

Ustanovení tohoto článku nezabavují okupační mocnost závazků postarat se o raněné a nemocné jak po tělesné tak po duševní stránce.

Kapitola III

Zdravotnické útvary a ústavy

Článek 19

Ochrana zdravotnických útvarů a ústavů

Stálé ústavy a pohyblivé útvary zdravotnické služby nesmějí za žádných okolností být napadeny, nýbrž musí být vždy respektovány a chráněny stranami v konfliktu. Dostanou-li se do moci nepřátelské strany, mohou i dále pokračovat ve své činnosti, pokud mocnost, která je zajala, se sama nepostará o potřebné ošetření raněných a nemocných, kteří jsou v těchto ústavech a útvarech.

Příslušné úřady budou bdít nad tím, aby tyto zdravotnické ústavy a útvary byly pokud možno umístěny tak, aby eventuální útoky proti vojenským cílům nemohly ohrozit tyto zdravotnické ústavy a útvary.

Článek 20

Ochrana nemocničních lodí

Nemocniční lodí, které mají nárok na ochranu podle Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, nesmějí být napadeny s pevniny.

Článek 21

Zánik ochrany poskytnuté zdravotnickým útvarům a ústavům

Ochrana, která přísluší stálým ústavům a pohyblivým zdravotnickým útvarům zdravotnické služby, zanikne toliko tenkrát, je-li jich použito vedle jejich lidumilného poslání k spáchání činů škodících nepříteli. Ochrana může však přestat teprve po výzvě, která stanoví ve všech případech, kde je to vhodné, přiměřenou lhůtu, která uplyne bezvýsledně.

Článek 22

Okolnosti, které nejsou důvodem pro zbavení ochrany

Okolnosti níže uvedené nebudou se považovat za důvod, aby zdravotnický útvar nebo ústav byl zbaven ochrany příslušející mu podle článku 19:

1. je-li personál útvaru nebo ústavu ozbrojen a užívá-li svých zbraní na svou vlastní obranu a na obranu svých raněných a nemocných,
2. je-li útvar nebo ústav, nemající ozbrojené ošetřovatele, chráněn hlídkou, strážemi nebo ozbrojeným průvodem,
3. najdou-li se v útvaru nebo v ústavu přenosné zbraně a střelivo odebrané raněným a nemocným, které dosud nebyly odevzdány příslušným službám,
4. je-li v ústavu nebo útvaru zvěrolékařský personál a materiál, aniž by byl jeho nedílnou součástí,
5. je-li lidumilná činnost útvaru nebo ústavu nebo jeho personálu rozšířena i na civilní raněné a nemocné.

Článek 23

Nemocniční oblasti a místa

Už za míru mohou Vysoké smluvní strany, a strany v konfliktu jakmile vypukne nepřátelství, zřídit na svém vlastním území, a v případě potřeby na území okupovaném, nemocniční oblasti a místa zařízená tak, aby na nich našli ochranu před účinky války ranění a nemocní, jakož i personál mající na starosti organizaci a správu těchto oblastí a míst a péči o osoby tam shromážděné.

Hned od počátku války i v jejím průběhu mohou zúčastněné strany uzavřít mezi sebou dohody o uznání těchto nemocničních oblastí a míst, které zřídily. Mohou za tím účelem uvést ve skutek ustanovení uvedená v návrhu dohody připojené k této úmluvě s případnými úpravami, které by považovaly za potřebné.

Ochranné mocnosti a Mezinárodní komitét Červeného kříže se vybízejí, aby byly nápomocny při zřízení a uznání těchto nemocničních oblastí a míst.

Kapitola IV Personál

Článek 24

Ochrana stálého personálu

Zdravotnický personál určený výhradně k vyhledávání, sbírání, dopravě nebo k ošetření raněných a nemocných anebo k zabránění nemocem, personál určený výlučně ke správě zdravotnických útvarů a ústavů, jakož i vojenští duchovní přidělení k ozbrojeným silám, budou za všech okolností respektováni a chráněni.

Článek 25

Ochrana dočasného personálu

Vojenské osoby zvláště vycvičené, aby jich mohlo být v případech potřeby použito jako ošetřovatelů nebo pomocných nosičů nosítek při vyhledávání, odnášení, převozu nebo ošetřování raněných a nemocných, budou rovněž respektovány a chráněny, plní-li tyto úkoly v okamžiku, kdy přijdou ve styk s nepřítelem nebo kdy se dostanou do jeho moci.

Článek 26

Personál pomocných společností

Personálu uvedenému v článku 24 je na roveň postaven personál národních společností Červeného kříže a jiných dobrovolných pomocných společností, které jsou řádně uznány a povoleny jejich vládou, pokud bude zaměstnán ve stejných funkcích jako personál uvedený v zmíněném článku, s tou podmínkou, že personál těchto společností podléhá vojenským zákonům a předpisům.

Každá z Vysokých smluvních stran oznámí straně druhé buďto již v míru nebo při zahájení neb průběhem nepřátelství, avšak v každém případě před skutečným jich použitím, jména společností, které zmocnila, aby pod její odpovědností pomáhaly oficiální zdravotnické službě jejich ozbrojených sil.

Článek 27

Uznané společnosti neutrálních států

Uznaná společnost neutrálního státu smí poskytnout některé straně v konfliktu pomoc svým personálem nebo svými zdravotnickými útvary jen po předchozím souhlasu své vlády a s povolením strany v konfliktu samotné. Tento personál a tyto útvary budou postaveny pod dohled této strany v konfliktu.

Neutrální vláda oznámí zmíněný svůj souhlas nepříteli státu, který tuto pomoc přijímá. Strana v konfliktu, která přijme tuto pomoc, je povinna, dříve než se jí jakkoli použije, zpravit o tom nepřátelskou stranu.

Za žádných okolností nelze pokládat tuto pomoc za vměšování se do konfliktu.

Členové personálu zmíněného v prvním odstavci musí být opatřeni, dříve než opustí neutrální zemi, k níž náležejí, řádnými průkazy totožnosti uvedenými v článku 40.

Článek 28

Personál zadržžený nepřitelem

Personál uvedený v článku 24 a 26, který se dostane do rukou nepřítele, bude zadržen, jen pokud to vyžaduje zdravotní stav, duchovní potřeba a počet válečných zajatců.

Členové personálu, kteří budou takto zadrženi, nebudou pokládáni za válečné zajatce. Budou však nicméně požívat při nejmenším výhod všech ustanovení Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci. Budou nadále vykonávat, v rámci vojenských zákonů a předpisů mocnosti, v jejíž moci jsou, pod dohledem jejich příslušných služeb a podle svědomí svého povolání svou léčebnou nebo duchovní funkci ve prospěch válečných zajatců příslušejících především k ozbrojeným silám, k nimž sami patří. Budou dále požívat těchto výhod při výkonu svého léčebného nebo duchovního poslání:

- a) Budou mít právo občas navštěvovat válečné zajatce, kteří jsou v pracovních oddílech nebo v nemocnicích položených mimo tábor. Mocnost, v jejíž moci jsou, jim za tím účelem poskytne potřebné dopravní prostředky.
- b) V každém táboře bude nejstarší vojenský lékař nejvyšší hodnosti odpovědný vojenským úřadům tábora za odbornou činnost zadržенého zdravotnického personálu. Za tím účelem se dohodnou strany v konfliktu hned na počátku nepřátelství o vzájemně si odpovídajících hodnostech svého zdravotnického personálu, včetně personálu společností zmíněných v článku 26. Tento lékař, jakož i duchovní budou mít přímý přístup k odpovědným táborovým úřadům ve všech otázkách týkajících se jejich poslání. Tyto úřady jim poskytnou všechny výhody pro písemný styk v těchto otázkách.
- c) Zadržенý personál nemůže být nucen k žádné práci, která nesouvisí s jeho zdravotnickým nebo duchovním posláním, třebaže zůstává podroben vnitřní kázní tábora, ve kterém je.

Strany v konfliktu se dohodnou během nepřátelství o eventuálním vystředání zadržенého personálu a stanoví podmínky jeho provedení.

Žádné z předchozích ustanovení nezprošťuje mocnost, v jejíž moci jsou tyto osoby, závazků, které má ve věci zdravotní a duchovní péče o válečné zajatce.

Článek 29

Osud dočasného personálu

Personál označený v článku 25, který se dostane do rukou nepřátel, se považuje za válečné zajatce, bude ho však užito, pokud toho bude třeba, k zdravotnické službě.

Článek 30

Vrácení zdravotnického a duchovního personálu

Personál, který nebude nezbytně třeba zadržet podle ustanovení článku 28, bude vrácen straně v konfliktu, k níž náleží, jakmile se najde nějaká cesta k jeho návratu a jakmile to dovolí vojenská nutnost.

Než dojde k vrácení, nebude považován za válečné zajatce. Bude však přesto požívat při nejmenším všech výhod stanovených Ženevskou úmluvou z 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci. Bude nadále vykonávat své funkce pod dohledem nepřátelské

strany a bude ho především užito k ošetřování raněných a nemocných bojující strany, k níž přináleží.

Při odjezdu smí si odnést osobní svršky, cenné předměty a nástroje, které jsou jeho vlastnictvím.

Článek 31

Výběr osob, které mají být vráceny

Výběr osob, které budou vráceny straně v konfliktu podle ustanovení článku 30, bude proveden bez ohledu na rasu, náboženství nebo politické přesvědčení, nejhodněji podle časového pořadí jejich zajetí a jejich zdravotního stavu.

Hned po zahájení nepřítelství mohou strany v konfliktu stanovit zvláštními dohodami procento personálu, který má být zadržen, v poměru k počtu válečných zajatců, jakož i jeho rozdělení po táborech.

Článek 32

Návrat personálu společností neutrálních států

Osoby zmíněné v článku 27, které se dostanou do moci protivníkovy, nesmějí být zadrženy. Není-li opačné dohody, bude jim dovoleno vrátit se do vlasti nebo, není-li to možné, na území té strany v konfliktu, v jejichž službách byly, jakmile bude otevřena cesta k jejich návratu a jakmile to dovolí vojenské nutnosti.

Než dojde k jejich propuštění, budou dále vykonávat službu pod dohledem nepřátelské strany: budou především přiděleny k ošetřování raněných a nemocných té bojující strany, v jejichž službách byly.

Při svém odjezdu smějí si odvézt své svršky, osobní věci, cenné předměty, nástroje, zbraně a, možno-li, i dopravní prostředky, které jim patří.

Strany v konfliktu zajistí těmto osobám, pokud budou v jejich moci, totéž zaopatření, totéž ubytování, tytéž náležitosti a platy jako odpovídajícímu personálu své vlastní armády. Strava budiž v každém případě postačující v množství, jakosti i rozmanitosti, aby jim zaručila normální zdravotní rovnováhu.

Kapitola V Budovy a materiál

Článek 33

Osud staveb, materiálu a skladů zdravotnických zařízení ozbrojených sil

Materiál pohyblivých zdravotnických útvarů ozbrojených sil, který se dostane do moci protivníkovy, zůstane vyhrazen pro raněné a nemocné.

Stavby, materiál a sklady stálých zdravotnických zařízení ozbrojených sil zůstanou podrobeny válečným zákonům, nemohou však být odňaty svému účelu, dokud jich je třeba pro péči o raněné a nemocné. Velitelé armád v poli mohou jich však užít v případě naléhavé vojenské nutnosti, za předpokladu, že učinili předtím opatření potřebná k zajištění blaha nemocných a raněných, kteří jsou tam ošetřováni.

Materiál a sklady uvedené v tomto článku se nesmějí úmyslně zničit.

Článek 34

Majetek pomocných společností

Movitý i nemovitý majetek pomocných společností, požívajících výhod této úmluvy považuje se za soukromé vlastnictví.

Právo na rekvisice přiznané válčícím zákony a zvyklostmi válečnými bude uplatňován pouze v případech naléhavé nutnosti a teprve, když je zajištěn osud raněných a nemocných.

Kapitola VI Zdravotnické transporty

Článek 35

Ochrana zdravotnických transportů

Transporty raněných a nemocných nebo zdravotnického materiálu budou též respektovány a chráněny ze stejných důvodů jako pohyblivé zdravotnické útvary.

Upadnou-li tyto transporty nebo vozidla do rukou nepřátelské strany, budou podléhat zákonům válečným za podmínky, že strana v konfliktu, která se jich zmocní, se ve všech případech postará o raněné a nemocné, kteří v nich jsou.

Civilní personál a všechny dopravní prostředky pocházející z rekvisic podléhají obecným pravidlům mezinárodního práva.

Článek 36

Sanitní letadla

Sanitní letadla, to jest letadla výlučně užívaná k odvozu raněných a nemocných a pro dopravu sanitního personálu i materiálu, nesmějí být napadena, nýbrž budou respektována válčícími stranami při letech, které budou konat ve výškách, v dobách a směry výslovně dohodnutými mezi všemi zúčastněnými bojujícími stranami.

Budou zřetelně opatřena, vedle národních barev, rozeznávacím znakem, uvedeným v článku 38, na svých spodních, horních i bočních plochách. Budou vybavena jakýmkoli jiným označením nebo poznávacím prostředkem, stanovenými dohodou mezi válčícími stranami buď na počátku, nebo během nepřátelství.

Není-li opačné dohody, je zakázán přelet nepřátelského nebo nepřitelem obsazeného území.

Sanitní letadla musí uposlechnout každé výzvy k přistání. Přistane-li takto letadlo podle rozkazu, může pokračovat v letu se svým osazenstvem po eventuální prohlídce.

Přistane-li letadlo nouzově na území nepřátelském nebo nepřitelem obsazeném, jsou ranění, nemocní i posádka letadla válečnými zajatci. Se zdravotnickým personálem bude nakládáno podle článku 24 a následujících.

Článek 37

Přelétávání neutrálních zemí. Vysazení nemocných a raněných na neutrálním území

Sanitní letadla stran v konfliktu mohou s výhradou ustanovení druhého odstavce přelétat území neutrálních mocností a tam přistávat na pevnině nebo na vodě v případě nutnosti

nebo aby tam učinila zastávku. Musí především oznámit neutrálním mocnostem přelet nad jejich územím a poslechnout každé výzvy k přistání na zemi nebo ve vodě. Budou chráněna před útokem, jen poletí-li ve výšce, v době a směrem výslovně dohodnutým mezi zúčastněnými stranami v konfliktu a neutrálními mocnostmi.

Neutrální mocnosti mohou však stanovit podmínky nebo omezení, pokud jde o přelet jejich území sanitními letadly nebo o jejich přistání. Tyto eventuální podmínky neb omezení budou platit stejným způsobem pro všechny bojující mocnosti.

Ranění nebo nemocní, vysazení se souhlasem místního úřadu ze sanitního letadla na neutrálním území, budou, pokud nebylo jinak ujednáno mezi neutrální mocností a stranami v konfliktu, zadrženi neutrálním státem, když toho vyžaduje mezinárodní právo, tak aby se nemohli znovu účastnit válečných operací. Náklady na nemocniční ošetřování a internování nese mocnost, k níž ranění a nemocní náležejí.

Kapitola VII Rozeznávací znak

Článek 38

Odznak a rozeznávací znak zdravotnické služby armád

K počtě Švýcarska bude heraldické znamení červeného kříže na bílém poli, utvořené převrácením spolkových barev, podrženo jakožto odznak a rozeznávací znak zdravotnické služby armád.

Nicméně však pro státy, které užívají již jakožto rozeznávacího znaku na místo červeného kříže, červeného půlměsíce nebo červeného lva a slunce na bílém poli, budou tyto znaky rovněž připuštěny ve smyslu této úmluvy.

Článek 39

Používání znaku

Tento odznak bude umístěn pod dohledem příslušného vojenského velitelství na praporech, na náramenních páskách a na všem materiálu náležejícím zdravotnické službě.

Článek 40

Označení zdravotnického a duchovního personálu a jeho průkaz totožnosti

Personál uvedený v článku 24 a v člancích 26 a 27 nosí na levé paži pásku odolávající vlhku s rozeznávacím znakem, vydanou příslušným vojenským úřadem a opatřenou jeho razítkem.

Tento personál bude mít u sebe vedle štítku totožnosti uvedeného v článku 16 také zvláštní průkaz totožnosti opatřený rozeznávacím znakem. Tento průkaz musí být odolný proti vlhkosti a mít takové rozměry, aby se vešel do kapsy. Bude vystaven v jazyku domovského státu a bude obsahovat alespoň příjmení, křestní jména, datum narození, hodnost a matiční číslo majitele. Bude v něm uvedeno, z jakého důvodu má právo na ochranu podle této úmluvy. Průkaz bude opatřen fotografií majitele a vedle toho buď jeho podpisem, nebo otiskem prstů nebo obojím zároveň. Bude na něm razítko vojenského úřadu.

Průkaz totožnosti bude jednotný v každé armádě a pokud možno stejného typu v armádách Vysokých smluvních stran. Strany v konfliktu mohou se řídit vzorem připojeným jako příklad k této úmluvě. Na počátku nepřítelství si zašlou navzájem vzor, kterého budou užívat. Každý průkaz totožnosti bude podle možnosti vydán alespoň ve dvou exemplářích, z nichž jeden si podrží země původu.

V žádném případě nesmí být personál výše uvedený zbaven svých odznaků nebo svého průkazu totožnosti ani práva nosit náramenní pásku. V případě ztráty má nárok na duplikát průkazu a na to, aby mu byly vydány odznaky nové.

Článek 41

Označení dočasného personálu a jeho průkazy totožnosti

Personál označený v článku 25 nosí, jen pokud vykonává zdravotnickou službu, bílou náramenní pásku s rozeznávacím znakem uprostřed, ale menších rozměrů, vydanou a ozářkovanou vojenským úřadem.

Vojenské listiny totožnosti, které bude mít tento personál při sobě, budou obsahovat údaj o zdravotnické průpravě, které se dostalo majiteli, o přechodné povaze jeho služby a o jeho právu nosit náramenní pásku.

Článek 42

Označení zdravotnických útvarů a ústavů

Prapor se znakem podle této úmluvy smí být vztyčen toliko u zdravotnických útvarů a ústavů, kterých tato úmluva předpisuje šetřit, a jen se souhlasem vojenského úřadu.

Na pohyblivých útvarech i na stálých ústavěch může být vztyčen vedle tohoto praporu státní prapor strany v konfliktu, ke které tento ústav nebo útvar náleží.

Avšak zdravotnické útvary, které upadly v moc nepřítele, vztyčí jen prapor podle této úmluvy.

Strany v konfliktu provedou, pokud to vojenské požadavky dovolí, všechna nutná opatření, aby učinily rozeznávací znaky zdravotnických útvarů a ústavů jasné viditelnými nepřátelským silám pozemním, leteckým i námořním, aby tak byla vyloučena možnost jakékoli útočné akce proti nim.

Článek 43

Označení jednotek neutrálních států

Zdravotnické útvary neutrálních států, kterým by bylo za podmínek stanovených v článku 27 povoleno propůjčit služby některé válečné straně, musí vztyčit s praporem podle této úmluvy státní prapor této válečné strany, použije-li tato možnost, kterou ji škýtá článek 42.

Nebrání-li tomu opačný rozkaz příslušného vojenského úřadu, mohou za všech okolností vztyčit svůj státní prapor, i když upadnou do moci nepřátelské strany.

Článek 44

Omezení týkající se užívání rozeznávacího znaku.

Přípustné výjimky

Znaku červeného kříže na bílém poli a slov „červený kříž“ nebo „ženevský kříž“ se smí užívat, s výjimkou případů vytčených v následujících odstavcích tohoto článku, jak v míru

tak i za války toliko k označení a na ochranu zdravotnických útvarů a ústavů, personálu a materiálu, chráněných touto úmluvou a ostatními mezinárodními úmluvami upravujícími podobné věci. Totéž platí i o odznacích uvedených v článku 38, druhý odstavec, pro státy, které jich užívají. Národní společnosti Červeného kříže a ostatní společnosti uvedené v článku 26 budou mít právo užívat rozeznávacího znaku poskytujícího ochranu podle této úmluvy toliko v rámci ustanovení tohoto odstavce.

Národní společnosti Červeného kříže (Červeného pŕlměsíce, Červeného lva a slunce) mohou dále používat v míru ve shodě se svým domácím zákonodárstvím znaku Červeného kříže pro svou jinou činnost odpovídající zásadám vysloveným na mezinárodních konferencích Červeného kříže. Pokračují-li v této činnosti i za války, musí užívat tohoto znaku za takových podmínek, aby nemohla vzniknout domněnka, že si osobují právo na ochranu podle této úmluvy; odznak bude poměrně malých rozměrů a nesmí se ho užívat na náramenních páskách nebo na střechách budov.

Mezinárodní organizace Červeného kříže a jeho personál řádně zmocněný mají právo užívat znaku červeného kříže na bílém poli v každé době.

Výjimečně lze užívat ve shodě s domácím zákonodárstvím a s výslovným souhlasem některé z národních společností Červeného kříže (Červeného pŕlměsíce, Červeného lva a slunce) odznak podle této úmluvy v míru k označení vozidel užívaných jako ambulance a k označení záchranných stanic výlučně určených k bezplatnému ošetřování raněných nebo nemocných.

Kapitola VIII Provádění úmluvy

Článek 45

Podrobné provedení článků úmluvy a řešení případů, jež nejsou předvídaný

Každá strana v konfliktu postará se prostřednictvím svých vrchních velitelů o podrobné provedení předchozích článků a o to, aby případy, na něž není pamatováno, byly řešeny podle obecných zásad této úmluvy.

Článek 46

Zákaz represálií

Jsou zakázány represálie proti raněným, nemocným, personálu a budovám nebo materiálu, chráněným touto úmluvou.

Článek 47

Rozšíření textu úmluvy

Vysoké smluvní strany se zavazují, že rozšíří co možná nejvíce, v míru i ve válce, text této úmluvy ve svých zemích a zejména že zařadí její studium do vojenských a, možno-li, i civilních studijních programů, tak, aby její zásady byly uvedeny ve známost všeho obyvatelstva, zejména bojujících ozbrojených sil, zdravotnického personálu a vojenských duchovních.

Článek 48

Zaslání oficiálních překladů a všech zákonů a nařízení vydaných k provedení úmluvy

Vysoké smluvní strany si navzájem zašlou prostřednictvím Švýcarské spolkové rady, a za nepřátelství prostřednictvím ochranné mocnosti, oficiální překlady této úmluvy, jakož i zákony a nařízení, které by vydaly, aby zajistily její používání.

Kapitola IX

Stíhání zneužití a porušení

Článek 49

Trestní sankce: Všeobecná ustanovení

Vysoké smluvní strany se zavazují, že učiní všechna potřebná zákonodárná opatření, aby stanovily přiměřené trestní sankce postihující osoby, které se dopustí toho či onoho vážného porušení této úmluvy, vymezeného v následujícím článku, nebo dají k takovému porušení rozkaz.

Každá smluvní strana je povinna vypátrat osoby obviněné z toho, že se dopustily některého z těchto vážných porušení anebo že daly k němu rozkaz, a musí je postavit před své vlastní soudy, ať je jakákoli jejich státní příslušnost. Může také, dá-li tomu přednost, odevzdat je v souladu s podmínkami svého vlastního zákonodárství k soudnímu stíhání některé jiné smluvní straně mající zájem na potrestání, pokud tato smluvní strana má dostatečná obvinění proti těmto osobám.

Každá smluvní strana učiní potřebná opatření, aby odstranila všechny činy odporující ustanovením této úmluvy, jiné než jsou vážná porušení uvedená v následujícím článku.

Obvinění budou za všech okolností požívat záruk soudního řízení a svobodné obhajoby, které nebudou méně příznivé než záruky zmíněné v článku 105 a následujících Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci.

Článek 50

Trestní sankce: Vážná porušení úmluvy

Vážnými porušeními uvedenými v předchozím článku mohou být některé z níže uvedených činů spáchaných na osobách nebo na majetku chráněných touto úmluvou: úmyslné zabití, mučení nebo nelidské zacházení, čítajíc v to i biologické pokusy, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví, zničení a přisvojení si majetku neodůvodněné vojenskou nutností a provedené ve velkém měřítku nedovoleným a svévolným způsobem.

Článek 51

Trestní sankce: Odpovědnost smluvních stran

Žádná smluvní strana se nemůže sama zprostit ani zprostit jinou smluvní stranu odpovědnosti, která stíhá ji samotnou nebo jinou smluvní stranu v důsledku porušení zmíněných v předchozím článku.

Článek 52

Postup při vyšetřování tvrzeného porušení úmluvy

Na žádost některé strany v konfliktu se zavede vyšetřování způsobem, jenž bude stanoven mezi zúčastněnými stranami, o každém tvrzeném porušení této úmluvy.

Nedosáhne-li se dohody o způsobu vyšetřování, shodnou se strany na volbě rozhodčího, který stanoví, jakým způsobem postupovat.

Jakmile bude zjištěno porušení, učiní mu strany v konfliktu konec a odstraní je jak možná nejrychleji.

Článek 53

Zneužívání znaku nebo názvu Červeného kříže

Užívání znaku nebo názvu „červený kříž“ nebo „ženevský kříž“ anebo jiného znaku nebo názvu je napodobujícího soukromými osobami nebo obchodními společnostmi či firmami, ať veřejnými nebo soukromými, jinými než těmi, kdož na to mají právo podle této úmluvy, je zakázáno v každé době, ať má toto užívání jakýkoli účel a bez ohledu na dobu, kdy s tímto užíváním bylo započato.

Vzhledem k počtě prokázané Švýcarsku přijetím spolkových převrácených barev a k možnosti záměny švýcarského státního znaku a rozeznávacího odznaku podle této úmluvy, je zakázáno v každé době soukromým osobám, obchodním společnostem neb firmám užívat státního znaku Švýcarské konfederace, jakož i každého znaku jej napodobujícího, ať již jako tovární nebo obchodní známky nebo jako součásti těchto známek aneb za účelem odporujícího obchodní poctivosti anebo konečně za okolností, které by mohly urazit švýcarský národní cit.

Vysoké smluvní strany, které nebyly stranami Ženevské úmluvy z 27. července 1929, mohou však povolit těm, kdož dříve používali odznaků, názvů neb známek uvedených v prvním odstavci, lhůtu nejvýš tři let od okamžiku, kdy tato úmluva nabude účinnosti, aby přestali jich užívat, za předpokladu, že v této lhůtě jejich používání nemůže za války vzbudit domněnku, že má za účel poskytnout ochranu ve smyslu této úmluvy.

Zákaz vyslovený v prvním odstavci tohoto článku se týká rovněž znaků a názvů uvedených v druhém odstavci článku 38, aniž by tím byla dotčena práva nabytá dřívějším používáním.

Článek 54

Vydání zákonodárných opatření ke stíhání zneužití znaku nebo názvu Červeného kříže

Vysoké smluvní strany, jichž dosavadní zákonodárství by nebylo postačující, učiní potřebná opatření, aby byla zamezena a stíhána v každé době zneužití zmíněná v článku 53.

Závěrečná ustanovení

Článek 55

Autentická znění a oficiální překlady

Tato úmluva jest sepsána v jazyce anglickém a francouzském. Obě znění jsou stejně závazná. Švýcarská spolková rada dá pořídit úřední překlady úmluvy do jazyka ruského a španělského.

Článek 56

Lhůta pro podepsání úmluvy

Tato úmluva, která bude mít dnešní datum, může být podepsána až do 12. února 1950 jménem mocností zastoupených na konferenci, která započala v Ženevě dne 21. dubna 1949, jakož i jménem mocností na této konferenci nezastoupených, které jsou však stranami Ženevských úmluv z r. 1864, z r. 1906 nebo z r. 1929 o zlepšení osudu raněných a nemocných v armádách v poli.

Článek 57

Ratifikace

Tato úmluva bude ratifikována co možná nejdříve a ratifikační listiny budou uloženy v Bernu.

O uložení každé ratifikační listiny bude pořízen zápis, jehož jeden ověřený opis bude zaslán Švýcarskou spolkovou radou všem mocnostem, jejichž jménem byla podepsána nebo jejichž jménem byl oznámen přístup.

Článek 58

Nabytí účinnosti

Tato úmluva nabude účinnosti šest měsíců poté, kdy byly uloženy nejméně dvě ratifikační listiny.

Později nabude účinnosti pro každou z Vysokých smluvních stran šest měsíců po uložení její ratifikační listiny.

Článek 59

Vztah k dřívějším úmluvám

Tato úmluva nahrazuje úmluvy z 22. srpna 1864, z 6. července 1906 a z 27. července 1929 ve vztazích mezi Vysokými smluvními stranami.

Článek 60

Přístup k úmluvě

Ode dne nabytí účinnosti zůstane tato úmluva otevřena pro přístup každé mocnosti, jejímž jménem nebyla podepsána.

Článek 61

Oznamování přístupů

Přístupy budou oznámeny písemně Švýcarské spolkové radě a nabydou účinnosti šest měsíců poté, kdy jí došly.

Švýcarská spolková rada oznámí přístupy všem mocnostem, jejichž jménem byla úmluva podepsána anebo jejichž jménem jí byl oznámen přístup.

Článek 62

Zvláštní případy, kdy ratifikace nebo přístupy nabývají okamžitě účinnosti

Za situace vylíčené v člancích 2 a 3 nabydou uložené ratifikace a přístupy oznámené stranami v konfliktu před zahájením nepřátelství neb okupace anebo po něm okamžitě

účinnosti. Oznámení o ratifikacích nebo o přístupech došlých od stran v konfliktu učiní Švýcarská spolková rada nejrychlejším způsobem.

Článek 63

Výpověď úmluvy

Každá z Vysokých smluvních stran bude mít možnost vypovědět tuto úmluvu.

Výpověď bude oznámena písemně Švýcarské spolkové radě. Tato uvědomí o tomto oznámení vlády všech Vysokých smluvních stran.

Výpověď nabude účinnosti jeden rok po jejím oznámení Švýcarské spolkové radě. Avšak výpověď oznámená v době, kdy vypovídající mocnost je zapletena do nepřátelství, nena-bude účinnosti, pokud nebude uzavřen mír, a v žádném případě, pokud nebudou skončeny operace spojené s propuštěním a repatriací osob ochráněných touto úmluvou.

Výpověď bude platit jen pro vypovídající mocnost. Nebude mít vliv na závazky, které strany v konfliktu budou i nadále nuceny dodržovat ve smyslu zásad mezinárodního práva, jak vyplývají ze zvyklostí stávajících mezi civilisovanými národy, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného svědomí.

Článek 64

Registrace v sekretariátu Organizace Spojených národů

Švýcarská spolková rada dá tuto úmluvu zaregistrovat v sekretariátu Organizace Spojených národů. Švýcarská spolková rada zpraví také sekretariát Organizace Spojených národů o všech ratifikacích, přístupech a výpovědích, došlých k této úmluvě.

Na důkaz toho podepsaní, předloživše své plné moci, podepsali tuto úmluvu.

Dáno v Ženevě dne 12. srpna 1949 v jazyce anglickém a francouzském; originál bude uložen v archivu Švýcarské konfederace. Švýcarská spolková rada zašle ověřený opis této úmluvy každému ze signatárních států, jakož i státům, které k úmluvě přistoupí.

POZNÁMKA: Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů podepsalo 12. srpna 1949 na 60 států z celého světa včetně Československa. Originály jsou uloženy v archivu Švýcarské konfederace.

V době vydání této příručky bylo jejich smluvními stranami již 196 států, což z nich činí mezinárodní smluvy s nejvyšším počtem smluvních stran na světě vůbec.

Návrh dohody o nemocničních oblastech a místech

Článek 1

Nemocniční oblasti jsou striktně vyhrazeny osobám, zmíněným v článku 23 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, jakož i personálu, který má na starosti organizaci a správu těchto oblastí a míst a péči o osoby, které jsou tam soustředěny.

Osoby, které mají své stálé bydliště uvnitř těchto oblastí, mají však právo tam přebývat.

Článek 2

Osoby, které jsou z jakéhokoli důvodu v nemocniční oblasti, nesmějí vykonávat žádnou práci, která je v přímé souvislosti s vojenskými operacemi nebo s výrobou válečného materiálu, ani uvnitř ani vně této oblasti.

Článek 3

Mocnost, která zřídí nemocniční oblast, učiní všechna nutná opatření, aby tam byl zakázán přístup všem osobám, které nemají právo tam vstoupit nebo tam přebývat.

Článek 4

Nemocniční oblasti musí vyhovovat těmto podmínkám:

- a) musí zabírat jen malou část území kontrolovaného mocností, která je zřídila,
- b) musí být řídky obydleny vzhledem k možnosti pojmout další osoby,
- c) musí být vzdáleny od a prosty všech vojenských objektů a všech důležitých průmyslových anebo správních zařízení,
- d) nesmějí ležet v krajích, které podle vší pravděpodobnosti mohou mít důležitost pro vedení války.

Článek 5

Nemocniční oblasti jsou podrobeny těmto závazkům:

- a) dopravních spojů a dopravních prostředků, které v nich jsou, nesmí se používat pro přepravu vojenských osob nebo vojenského materiálu, ani když by šlo o pouhý průjezd,
- b) nesmějí být vojensky bráněny za žádných okolností.

Článek 6

Nemocniční oblasti budou označeny červenými kříži (červenými půlměsíci, červenými lvy a slunci) na bílém poli, umístěnými na okrajích oblasti a na budovách.

V noci mohou být rovněž označeny vhodným osvětlením.

Článek 7

Už v míru nebo hned po vypuknutí nepřátelství zašle každá mocnost všem Vysokým smluvním stranám seznam nemocničních oblastí zřízených na území, které kontroluje. Zpraví je o každé nové oblasti zřízené během konfliktu. Jakmile nepřátelská strana dostane toto oznámení, je oblast řádně zřízena.

Má-li však nepřátelská strana za to, že jedna z podmínek předepsaných touto dohodou není zřejmě splněna, může odmítnout uznat oblast tím, že sdělí okamžitě svá odmítnutí straně, již oblast podléhá, nebo může předložit uznání oblasti k rozhodnutí kontrolní instituci uvedené v článku 8.

Článek 8

Každá mocnost, která uzná jednu nebo několik nemocničních oblastí zřízených nepřátelskou stranou, má právo žádat, aby jedna nebo několik zvláštních komisí zjistily, zda oblasti vyhovují podmínkám a plní závazky stanovené v této dohodě.

Za tím účelem budou mít členové těchto zvláštních komisí vždy volný přístup do jednotlivých oblastí a mohou tam i trvale bydlet. Budou jim poskytnuty všechny výhody, aby mohli vykonávat svou kontrolní činnost.

Článek 9

Kdyby zvláštní komise zjistily skutečnosti, které podle jejich mínění odporují podmínkám této dohody, oznámí to ihned mocnosti, již oblast podléhá, a stanoví lhůtu nejvýš pěti dnů, aby závada byla odstraněna; uvědomí o tom mocnost, která oblast uznala.

Nevyhoví-li po uplynutí této lhůty mocnost, již oblast podléhá, výzvě jí adresované, může nepřátelská strana prohlásit, že není vázána touto dohodou, pokud jde o zmíněnou oblast.

Článek 10

Mocnost, která zřídila jednu nebo několik nemocničních oblastí a míst, jakož i odpůrci, jimž bylo jejich zřízení oznámeno, jmenují osoby, které budou členy zvláštních komisí, o nichž je zmínka v článcích 8 a 9, nebo je dají jmenovat neutrálními státy.

Článek 11

Nemocniční oblasti nesmějí být za žádných okolností předmětem útoku, nýbrž budou vždy chráněny a šetřeny stranami v konfliktu.

Článek 12

V případě okupace území musí být nemocniční oblasti, které tam jsou, i dále respektovány a musí jich být používáno jako takových.

Okupační mocnost může však změnit jejich určení, když byla předtím zabezpečila osud osob, které tam byly umístěny.

Článek 13

Tato dohoda se bude vztahovat také na místa, která by mocnosti určily k témuž účelu jako nemocniční oblasti.

Příloha II

Vzor průkazu totožnosti

Přední strana	Zadní strana			
<div data-bbox="255 818 375 1382"></div> <p data-bbox="277 978 348 1233">(Místo vyhrazené pro označení země a vojenského úřadu, které vydají tento průkaz)</p> <h3 data-bbox="389 970 415 1233">PRŮKAZ TOTOŽNOSTI</h3> <p data-bbox="441 882 486 1326">pro členy zdravotnického personálu a duchovní služby, přidělené k armádám</p> <p data-bbox="512 874 535 1382">Příjmení:</p> <p data-bbox="551 874 573 1382">Křestní jména:</p> <p data-bbox="589 874 611 1382">Datum narození:</p> <p data-bbox="627 874 649 1382">Hodnost:</p> <p data-bbox="665 874 687 1382">Matrční číslo:</p> <p data-bbox="714 858 781 1345">Majitel tohoto průkazu je chráněn Ženevskou úmlouvou ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli jako</p> <p data-bbox="852 1161 897 1313">Datum vyhotovení průkazu</p> <p data-bbox="852 930 897 1042">Číslo průkazu</p>	<div data-bbox="277 483 546 675"><p data-bbox="283 539 328 619">Fotografie majitele</p><p data-bbox="400 531 512 627">Razítko vojenského úřadu, který vydal průkaz</p></div> <table border="1" data-bbox="574 204 652 675"><tr><td data-bbox="574 515 652 675">Výška</td><td data-bbox="574 363 652 515">Oči</td><td data-bbox="574 204 652 363">Vlasy</td></tr></table> <p data-bbox="692 244 714 627">Případně jiné údaje sloužící k zjištění totožnosti:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	Výška	Oči	Vlasy
Výška	Oči	Vlasy		

ŽENEVSKÁ ÚMLUVA o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949³

(tzv. II. Ženevská úmluva)

Podepsaní zmocněnci vlád zastoupených na diplomatické konferenci, která se konala v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949 za účelem revise X. Haagské úmluvy z 18. října 1907 o přizpůsobení zásad Ženevské dohody z r. 1906 na válku námořní, dohodli se na tomto:

Kapitola I Všeobecná ustanovení

Článek 1

Zachování úmluvy

Vysoké smluvní strany se zavazují, že za všech okolností budou zachovávat tuto úmluvu a zajistí její zachování.

Článek 2

Provádění úmluvy

Nehledíc na ustanovení, která mají nabýt účinnosti již v míru, bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu, vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich.

Úmluva bude se rovněž vztahovat na všechny případy částečné nebo úplné okupace území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace neseťká s vojenským odporem. Není-li některá z mocností účastnících se konfliktu smluvní stranou této úmluvy, zůstanou mocnosti, které jsou jejími stranami, přesto jí vázány ve svých vzájemných vztazích. Budou kromě toho vázány touto úmluvou vůči zmíněné mocnosti, přijme-li tato její ustanovení a bude-li se jimi řídit.

³ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb.

Článek 3

Konflikty povahy jiné než mezinárodní

V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran, bude každá ze stran v konfliktu zavázána řídit se při nejmenším těmito ustanoveními:

1. S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazeny z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude se za všech okolností zacházet lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku.

Proto jsou a zůstávají zakázány v každé době a na každém místě, pokud jde o osoby nahoře zmíněné:

- a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení,
- b) brání rukojmí,
- c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména ponižující a pokořující zacházení,
- d) odsouzení a vykonání popravky bez předchozího rozsudku vyneseného řádně ustaveným soudem, poskytujícím soudní záruky uznané civilisovanými národy za nezbytné.

2. Ranění, nemocní a trosečníci budou sebráni a ošetřeni.

Nestranná lidumilná organisace, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám v konfliktu.

Strany v konfliktu se mimo to vynasnaží, aby zvláštními dohodami byla uvedena v účinnost všechna ostatní ustanovení této úmluvy nebo jejich část.

Použití předchozích ustanovení nebude mít vlivu na právní postavení stran v konfliktu.

Článek 4

Dosah úmluvy

V případě válečných operací mezi pozemními a námořními silami stran v konfliktu bude použito ustanovení této úmluvy jen na síly na lodích.

Na vyložené síly budou se ihned vztahovat ustanovení Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Článek 5

Provádění úmluvy neutrálními mocnostmi

Neutrální mocnosti použijí analogicky ustanovení této úmluvy na raněné, nemocné a trosečníky, členy zdravotnického a duchovního personálu, příslušející k ozbrojeným silám stran v konfliktu, kteří budou přijati nebo internováni na jejich území, jakož i na nalezené mrtvé.

Článek 6

Zvláštní dohody

Kromě dohod výslovně uvedených v člancích 10, 18, 31, 38, 39, 40, 43 a 53 mohou Vysoké smluvní strany uzavřít jiné zvláštní dohody o všech otázkách, jež budou považovat za vhodné upravit zvláště. Žádná zvláštní dohoda nesmí být na újmu postavení raněných,

nemocných a trosečníků, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu, jak je upraveno touto úmluvou, ani omezovat práva zajištěná jim touto úmluvou.

Ranění, nemocní a trosečníci, jakož i členové zdravotnického a duchovního personálu, budou požívat výhod těchto dohod tak dlouho, dokud se bude tato úmluva na ně vztahovat, ledaže by zmíněné dohody nebo dohody pozdější obsahovaly výslovná ustanovení opačná a vyjma příznivější opatření učiněná v jejich prospěch jednou neb druhou ze stran v konfliktu.

Článek 7

Nezcitelná povaha práv

Ranění, nemocní a trosečníci, jakož i členové zdravotnického a duchovního personálu, nemohou se v žádném případě zříci zčásti nebo zcela práv, která jim zajišťuje tato úmluva, po případě zvláštní dohody zmíněné v předchozím článku.

Článek 8

Ochranné mocnosti

Tato úmluva bude se provádět za pomoci a pod dohledem ochranných mocností pověřených hájením zájmů stran v konfliktu. Za tím účelem mohou ochranné mocnosti jmenovat vedle svého diplomatického a konsulárního personálu delegáty ze svých příslušníků nebo z příslušníků jiných neutrálních mocností. Jmenování těchto delegátů podléhá schválení mocnosti, u které budou vykonávat své poslání.

Strany v konfliktu usnadní v největší možné míře úkol zástupců nebo delegátů ochranných mocností.

Zástupci neb delegáti ochranných mocností nesmějí v žádném případě překročit meze svého poslání, jak je dáno touto úmluvou; budou zejména brát zřetel na naléhavé potřeby bezpečnosti státu, u něhož vykonávají svou funkci. Jediné naléhavé vojenské nutnosti mohou být výjimečně a na přechodnou dobu důvodem pro omezení jejich činnosti.

Článek 9

Činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže

Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace na ochranu raněných, nemocných a trosečníků, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu, a za tím účelem, aby jim byla poskytnuta pomoc.

Článek 10

Organisace nahrazující ochranné mocnosti

Vysoké smluvní strany se mohou kdykoli dohodnout, že svěří úkoly, připadající podle této úmluvy ochranným mocnostem organizaci poskytující veškeré záruky nestrannosti a účinnosti.

Jestliže ranění, nemocní a trosečníci nebo členové zdravotnického a duchovního personálu z jakéhokoli důvodu nepožívají nebo přestanou požívat výhod činnosti ochranné mocnosti nebo organizace určené podle prvního odstavce, musí mocnost, v jejíž moci jsou,

požádat buď některý neutrální stát, nebo takovou organizaci, aby převzaly funkce, příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem jmenovaným stranami v konfliktu.

Nelze-li takto zajistit ochranu, musí požádat mocnost, u níž jsou ranění, nemocní a trosečníci drženi, lidumilnou organizaci, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, aby převzala lidumilné úkoly příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem, anebo musí přijmout, s výhradami ustanovení tohoto článku, nabídku služeb učiněnou takovou organizací.

Každá neutrální mocnost nebo každá organizace, která bude vyzvána zúčastněnou mocností nebo která se sama nabídne k cílům shora zmíněným, musí si být vědoma při své činnosti odpovědnosti vůči straně v konfliktu, k níž patří osoby chráněné touto úmluvou, a musí dávat dostatečné záruky, že je s to převzít zmíněné funkce a nestranně je plnit.

Předchozí ustanovení nelze změnit zvláštní dohodou mezi mocnostmi, z nichž jedna by byla, byť i jen přechodně, omezena ve své volnosti jednání s jinou mocností nebo s jejími spojenci následkem vojenských událostí, zejména v případě okupace celého nebo podstatné části svého území.

Kdykoli je v této úmluvě zmínka o ochranné mocnosti, vztahuje se tato zmínka také na organizace, které ji ve smyslu tohoto článku nahrazují.

Článek 11

Řešení sporů

Ve všech případech, kdy to budou ochranné mocnosti považovat za prospěšné v zájmu chráněných osob, zejména v případě neshody mezi stranami v konfliktu o použití nebo o výkladu ustanovení této úmluvy, poskytnou ochranné mocnosti své dobré služby k urovnání sporu.

Za tím účelem může každá z ochranných mocností navrhnout z podnětu některé strany nebo z vlastní vůle stranám v konfliktu schůzku jejich zástupců, zejména úřadů majících péči o raněné, nemocné a trosečníky, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu, po případě na vhodně zvoleném neutrálním území. Strany v konfliktu jsou povinny vyhovět návrhům, které jim byly v tomto směru učiněny. Ochranné mocnosti mohou eventuálně navrhnout stranám v konfliktu ke schválení osobnost příslušející k některé neutrální mocnosti nebo osobnost vyslanou Mezinárodním komitétem Červeného kříže, která bude pozvána k účasti na této schůzce.

Kapitola II

Ranění, nemocní a trosečníci

Článek 12

Ochrana a ošetřování raněných, nemocných a trosečnicků a zacházení s nimi

Příslušníci ozbrojených sil a ostatní osoby zmíněné v následujícím článku, kteří jsou na moři a jsou zraněni, onemocní nebo ztroskotají, musí být za všech okolností respektováni, při čemž výraz ztroskotání se vztahuje na každé ztroskotání, ať k němu dojde za jakýchkoliv okolností, včetně nuceného přistání letadla na moři nebo pádu do moře.

Strana v konfliktu, která je bude mít v moci, bude s nimi zacházet a o ně pečovat lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na pohlaví, rase, národnosti, náboženství, politickém přesvědčení nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku. Přísně je zakázán jakýkoli útok na jejich život nebo na jejich osobu; zejména nesmějí být dobiti nebo vyhlazeni, podrobeni mučení, nesmějí být na nich konány biologické pokusy, nesmějí být ponecháni záměrně bez lékařské pomoci a ošetření ani vystaveni nebezpečí nákazy neb infekce k tomu cíli vytvořenému.

Jedině důvody lékařské naléhavosti ospravedlní ošetření v přednostním pořadí. Se ženami se bude zacházet se všemi zvláštními ohledy příslušejícími jejich pohlaví.

Článek 13

Osoby chráněné

Tato úmluva se týká trosečníků, raněných a nemocných na moři, patřících do těchto kategorií:

1. příslušníci ozbrojených sil některé strany v konfliktu, jakož i příslušníci milic a dobrovolnických sborů, které jsou součástí ozbrojených sil;
2. příslušníci jiných milic a příslušníci jiných dobrovolnických sborů, včetně organizovaných hnutí odporu, kteří přínaležejí k některé straně v konfliktu a jsou činní na svém vlastním území nebo mimo ně, i když toto území je obsazeno, pokud tyto milice nebo dobrovolnické sbory, včetně organizovaných hnutí odporu, odpovídají těmto podmínkám:
 - a) mají-li v čele osobu odpovědnou za své podřízení,
 - b) mají-li pevný rozeznávací znak viditelný na dálku,
 - c) nosí-li otevřeně zbraně,
 - d) šetří-li při svých úkonech zákonů a obyčejů válečných;
3. příslušníci pravidelných ozbrojených sil, kteří se hlásí k vládě neb k moci, které neuznává mocnost, v jejíž moci jsou;
4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, příslušníci pracovních jednotek a služeb, majících na starosti péči o blaho vojenských osob, pokud k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí;
5. členové lodních posádek, včetně velitelů, lodivodů a učňů obchodních lodí a posádky civilního letectva stran v konfliktu, kteří nepožívají příznivějšího zacházení podle jiných ustanovení mezinárodního práva;
6. obyvatelé neobsazeného území, kteří se při příchodu nepřítele z vlastního popudu chopí zbraně, aby bojovali proti pronikajícímu vojsku, aniž by měli čas se ustavit v pravidelné ozbrojené síly, nosí-li otevřeně zbraně a zachovávají-li zákony a obyčeje válečné.

Článek 14

Odevzdání raněných, nemocných a trosečníků válečným lodím stran v konfliktu

Každá válečná loď některé ze stran v konfliktu může požadovat, aby jí byli odevzdáni ranění, nemocní neb trosečníci, kteří jsou na vojenských nemocničních lodích, na nemocničních lodích patřících pomocným společnostem nebo soukromníkům, jakož i na obchodních lodích, jachtách a plavidlech jakékoli národnosti, pokud zdravotní stav raněných

a nemocných dovoluje jejich přemístění a za předpokladu, že válečná loď je opatřena zařízením, které jim zajistí dostačující ošetření.

Článek 15

Ranění, nemocní a trosečníci převzati na neutrální loď nebo neutrální letadlo

Jsou-li ranění, nemocní a trosečníci převzati na neutrální válečnou loď nebo na neutrální vojenské letadlo, budiž učiněno opatření, žádá-li tak mezinárodní právo, aby se nemohli znovu účastnit válečných úkonů.

Článek 16

Ranění, nemocní a trosečníci, kteří upadli do moci nepřítele

S výhradou ustanovení článku 12 stanou se ranění, nemocní a trosečníci některé válečné strany, kteří upadnou do moci nepřítele, válečnými zajatci a budou se na ně vztahovat pravidla mezinárodního práva týkající se válečných zajatců. Jest na kaptorovi, aby rozhodl podle okolností, zda je účelné je podržet či odeslat do přístavu jeho vlastní země nebo do neutrálního přístavu nebo snad do přístavu na nepřátelském území. V tomto posledním případě nebudou moci zajatci takto navrácení do své vlastní země sloužit po dobu války.

Článek 17

Ranění, nemocní a trosečníci vylození v neutrálním přístavu

Ranění, nemocní nebo trosečníci, kteří budou vylození v neutrálním přístavu se souhlasem místních úřadů, budou, pokud nebylo jinak ujednáno mezi neutrální mocností a válčícími mocnostmi, zadrženi neutrální mocností, když toho vyžaduje mezinárodní právo, tak aby se nemohli znovu účastnit válečných úkonů.

Náklady na nemocniční ošetřování a na internování nese mocnost, k níž ranění, nemocní a trosečníci náležejí.

Článek 18

Vyhledání a sebrání raněných, nemocných a trosečnicků

Po každé bitvě učiní strany v konfliktu neprodleně všechna možná opatření, aby vyhledaly a sebraly trosečníky, raněné a nemocné, chránily je proti plenění a špatnému nakládání a aby jim zajistily nutné ošetření, jakož i aby vyhledaly mrtvé a zamezily jejich oloupení.

Kdykoli to okolnosti dovolí, uzavřou strany v konfliktu místní ujednání za účelem evakuace raněných a nemocných po moři z obléhaného nebo obklíčeného území a za účelem průvozu zdravotnického a duchovního personálu a zdravotnického materiálu dopravovaného do tohoto území.

Článek 19

Pořízení a zasilání zpráv o raněných, nemocných a trosečnicích. Vystavení a zasilání úmrtních listů a seznamů zemřelých. Závěti a osobní majetek zemřelých

Strany v konfliktu pořídí v nejkratší možné lhůtě soupis všech údajů potřebných k zjištění totožnosti trosečnicků, raněných, nemocných a mrtvých nepřátelské strany, kteří se dostali do jejich moci. Tyto údaje budou podle možnosti obsahovat:

a) označení mocnosti, k níž náležejí,

- b) vojenský útvar nebo matriční číslo,
- c) příjmení,
- d) křestní jméno nebo jména,
- e) datum narození,
- f) jiné údaje z průkazu nebo štitku totožnosti,
- g) datum a místo zajmutí nebo úmrtí,
- h) údaje o zraněních, nemoci nebo o příčině smrti.

Údaje shora uvedené budou sděleny v nejkratší možné lhůtě informační kanceláři zmíněné v článku 122 Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci, která je zašle mocnosti, k níž zajatci náležejí, prostřednictvím ochranné mocnosti a Ústřední kanceláře pro válečné zajatce.

Strany v konfliktu vystaví a navzájem si zašlou cestou udanou v předchozím odstavci úmrtní listy nebo seznamy zemřelých, řádně ověřené. Seberou a navzájem si rovněž zašlou prostřednictvím téže kanceláře polovinu dvojitého štitku totožnosti nebo štítek sám, jde-li o jednoduchý štítek, závěti nebo jiné dokumenty důležité pro rodinu zemřelého, peněžní částky a vůbec všechny předměty mající nějakou vlastní cenu nebo hodnotu citovou, které budou nalezeny u mrtvých. Tyto předměty, jakož i věci, jichž majitel nebyl zjištěn, se odešlou v zapečetěných balících, spolu s prohlášením o všech podrobnostech potřebných k zjištění zemřelého majitele, jakož i s úplným inventářem balíku.

Článek 20

Pohřbení zemřelých

Strany v konfliktu budou dbát toho, aby před pohřbem zemřelých do moře, konaným jednotlivě, bylo, pokud jen to okolnosti dovolí, provedeno pečlivě a pokud možno i lékařské ohledání mrtvých za tím účelem, aby byla zjištěna smrt i totožnost a aby bylo umožněno podat o tom zprávu. Používá-li se dvojitých štítků totožnosti, zůstane jedna jeho polovina u mrtvého.

Budou-li mrtví vyloďeni, použije se na ně ustanovení Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Článek 21

Dovolání se charitativní péče velitelů neutrálních lodí

Strany v konfliktu mohou se dovolávat charitativní péče velitelů neutrálních obchodních lodí, jacht a plavidel, aby vzali na loď a ošetřili raněné, nemocné a trosečníky, jakož i aby sebrali mrtvé.

Lodi všech druhů, které vyhoví této žádosti, a ty, které samy od sebe seberou raněné, nemocné a trosečníky, budou používat zvláštní ochrany a úlev k provedení jejich pomocného poslání.

Tento druh dopravy nemůže být v žádném případě důvodem pro uplatnění kořistního práva, avšak, nebyl-li jim dán opačný slib, podléhají i nadále kořistnímu právu pro porušení neutrality, jehož by se byly dopustily.

Kapitola III Nemocniční lodi

Článek 22

Ochrana vojenských nemocničních lodí Jejich notifikace stranám v konfliktu

Vojenské nemocniční lodi, to jest lodi, které mocnosti postavily nebo přizpůsobily jediné a výlučně k tomu, aby pomáhaly raněným, nemocným a trosečnickům, je ošetřovaly a dopravovaly, nesmějí být za žádných okolností napadeny nebo ukořistěny, nýbrž budou vždy respektovány a chráněny za předpokladu, že jejich jména a popis byly sděleny stranám v konfliktu deset dní před jejich použitím.

Popis, který musí být udán ve sdělení, necht' obsahuje bruto registrovanou tonáž, délku od zádi k přídi a počet stěžňů a komínů.

Článek 23

Ochrana pobřežních zařízení

Pobřežní zařízení, která mají nárok na ochranu Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, nesmějí být z moře ani napadena ani bombardována.

Článek 24

Nemocniční lodě používané národními společnostmi Červeného kříže, oficiálně uznanými společnostmi i jednotlivci příslušejícími ke stranám v konfliktu

Nemocniční lodi používané národními společnostmi Červeného kříže, oficiálně uznanými pomocnými společnostmi i jednotlivci, budou požívat téže ochrany jako vojenské nemocniční lodi a nebudou podléhat ukořistění, jestliže je strana v konfliktu, k níž náležejí, pověřila oficiálním posláním a pokud budou zachována ustanovení článku 22 o notifikaci.

Tyto lodi musí mít průkaz, jímž příslušný úřad prohlašuje, že byly podrobeny jeho kontrole při svém vystrojení a odjezdu.

Článek 25

Nemocniční lodě používané národními společnostmi Červeného kříže, oficiálně uznanými společnostmi a jednotlivci v neutrálních zemích

Nemocniční lodi používané národními společnostmi Červeného kříže, oficiálně uznanými pomocnými společnostmi a jednotlivci v neutrálních zemích, budou požívat téže ochrany jako vojenské nemocniční lodi a nebudou podléhat ukořistění za předpokladu, že se podívaly jedné ze stran v konfliktu s předchozím souhlasem své vlády a se schválením zmíněné strany, a pokud budou zachována ustanovení článku 22 o notifikaci.

Článek 26

Tonáž nemocničních lodí

Ochrana zmíněná v člancích 22, 24 a 25 se vztahuje na nemocniční lodi všech tonáží a na jejich záchranné čluny, ať působí kdekoliv. Nicméně, aby byla zajištěna nejvyšší míra pohodlí a bezpečnosti, vynasnaží se strany v konfliktu, aby k dopravě raněných, nemocných

a trosečníků používaly na větší vzdálenosti a na volném moři jen nemocničních lodí přes 2000 brutto registrovaných tun.

Článek 27

Plavidla pro pobřežní záchranné práce

Za těžče podmínek, jako jsou uvedeny v článcích 22 a 24, budou rovněž respektována a chráněna, pokud tak dovolí potřeby operací, plavidla užívaná státem nebo oficiálně uznanými pomocnými společnostmi pro pobřežní záchranné práce.

Bude tomu v rámci možnosti stejně, pokud jde o pevná pobřežní zařízení používaná výlučně těmito plavidly k jejich lidumilné činnosti.

Článek 28

Ochrana lodních lazaretů

Dojde-li k boji na válečné lodi, budou respektovány a ušetřeny lazarety, pokud jen to bude možné. Tyto lazarety a jejich výstroj zůstanou podrobeny válečným zákonům, nemohou však být odňaty svému účelu, pokud jich ranění a nemocní potřebují. Nicméně velitel, v jehož moci jsou, může jimi volně naložit v případě naléhavé vojenské nutnosti, zajistí-li předešlý osud raněných a nemocných, kteří jsou v nich ošetřováni.

Článek 29

Postavení nemocniční lodí v obsazeném přístavu

Každá nemocniční loď nacházející se v přístavu, který upadne do moci nepřítel, je oprávněna z něho vyplout.

Článek 30

Použití nemocničních lodí a plavidel

Lodi a plavidla zmíněná v článcích 22, 24, 25 a 27 poskytnou pomoc a podporu raněným, nemocným a trosečníkům bez ohledu na jejich státní příslušnost.

Vysoké smluvní strany se zavazují, že těchto lodí a plavidel nepoužijí k nějakému vojenskému účelu.

Tyto lodi a plavidla nesmějí v žádném směru překážeti pohybům bojujících.

Za boje a po něm jednájí na své vlastní nebezpečí.

Článek 31

Právo na kontrolu a prohlídku nemocničních lodí a plavidel

Strany v konfliktu mají právo kontroly a prohlídky lodí a plavidel zmíněných v článcích 22, 24, 25 a 27. Mohou odmítnout pomoc těchto lodí a plavidel, nařídít jim, aby se vzdály, nebo uložit jim určitý kurs, upravit použití jejich bezdrátových zařízení a jiných dorozumivacích prostředků a dokonce zadržet je po dobu nejvýše sedmi dnů ode dne zastavení, vyžadují-li to závažné okolnosti.

Mohou dosadit dočasně na loď komisaře, jehož jediným úkolem bude zajistit splnění rozkazů vydaných podle ustanovení předchozího odstavce.

Pokud možno, zapíše strany v konfliktu do lodního deníku nemocniční lodí rozkazy, které vydaly v jazyku srozumitelném veliteli nemocniční lodí.

Strany v konfliktu mohou dosadit, buď jednostranně, nebo podle zvláštní dohody, na své nemocniční lodi neutrální pozorovatele, kteří zjistí přesné zachování ustanovení této úmluvy.

Článek 32

Pobyt v neutrálním přístavu

Lodi a plavidla uvedená v člancích 22, 24, 25 a 27 nejsou postavena na roveň válečným lodím, pokud jde o jejich pobyt v neutrálním přístavu.

Článek 33

Obchodní lodě přeměněné na lodi nemocniční

Obchodních lodí přeměněných na lodi nemocniční nemůže být používáno k jinému účelu po celou dobu nepřátelství.

Článek 34

ZáNIK ochrany

Ochrana příslušející nemocničním lodím a lodním lazaretům zanikne toliko tenkrát, je-li jich použito, vedle jich lidumilného úkolu, k spáchání činů škodících nepříteli. Ochrana může však přestat teprve po výzvě, která stanoví ve všech případech, kde je to vhodné, přiměřenou lhůtu, která pak uplyne bezvýsledně.

Nemocniční lodi nesmějí zejména mít ani používat tajného klíče při bezdrátovém vysílání nebo při jiném dorozumívacím prostředku.

Článek 35

Okolnosti, které nejsou důvodem pro zbavení ochrany.

Okolnosti níže uvedené nebudou se považovat za důvod, aby nemocniční lodi nebo lodní lazarety byly zbaveny ochrany jim příslušející:

1. je-li personál těchto lodí nebo lazaretů ozbrojen a užívá-li svých zbraní k udržení pořádku, na svou vlastní obranu nebo na obranu svých nemocných a raněných,
2. jsou-li na lodi přístroje výlučně určené k usnadnění plavby nebo k přenosu zpráv,
3. jsou-li na nemocniční lodi nebo v lodním lazaretu přenosné zbraně a střelivo, odebrané raněným, nemocným a trosečnickům, které dosud nebyly odevzdány příslušným službám,
4. je-li lidumilná činnost nemocničních lodí a lodních lazaretů a jejich personálu rozšířena na civilní raněné, nemocné nebo trosečníky,
5. dopravují-li nemocniční lodi materiál a personál, výlučně určený pro zdravotní službu, kromě toho, kterého samy obvykle potřebují.

Kapitola IV Personál

Článek 36

Ochrana zaručená personálu nemocničních lodí

Duchovní, lékařský a nemocniční personál nemocničních lodí a jejich posádky budtež respektovány a chráněny; nemohou být zajaty, pokud jsou ve službách těchto lodí, ať už jsou na nich ranění a nemocní nebo ne.

Článek 37

Ochrana zaručená zdravotnickému a duchovnímu personálu lodí ostatních

Duchovní, lékařský a nemocniční personál, určený pro zdravotní a duchovní péči osob zmíněných v článcích 12 a 13, který se dostane do rukou nepřítele, bude respektován a chráněn; může pokračovat ve své činnosti, pokud toho bude vyžadovat péče o raněné a nemocné. Bude pak poslán zpět, jakmile to bude považovat za možné vrchní velitel, v jehož je moci. Při opuštění lodi může vzít s sebou věci, které jsou jeho osobním majetkem.

Kdyby se však ukázalo nutným zadržet část tohoto personálu vzhledem k zdravotním a duchovním potřebám válečných zajatců, učiní se všechna opatření, aby tento personál byl vyloděn, jak nejdříve možno.

Při svém vylodění bude zadržovaný personál podléhat ustanovením Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Kapitola V Zdravotnické transporty

Článek 38

Lodě najaté k dopravě zdravotnického materiálu

Lodě najaté k tomu účelu jsou oprávněny dopravovat materiál určený výlučně k ošetření raněných a nemocných ozbrojených sil nebo k zabránění nemocem pod podmínkou, že podrobnosti jejich cesty byly oznámeny nepřátelské mocnosti a jí přijaty. Nepřátelská mocnost má i potom právo je zastavit, ne však je ukořistit ani zabavit dopravovaný materiál.

Dohodou mezi stranami v konfliktu lze dosadit neutrální pozorovatele na palubu těchto lodí, aby kontrolovali dopravovaný materiál. Tento materiál má proto být snadno přístupný.

Článek 39

Sanitní letadla

Sanitní letadla, tj. letadla výlučně užívaná k odvozu raněných, nemocných a trosečníků, jakož i pro dopravu sanitního personálu, nesmějí být napadena, nýbrž budou respektována stranami v konfliktu, pokud poletí ve výškách, v dobách a ve směrech výslovně dohodnutých mezi všemi zúčastněnými stranami v konfliktu. Budou zřetelně opatřena, vedle národních barev, rozeznávacím znakem uvedeným v článku 41 na svých spodních, horních

i bočních plochách. Budou vybavena jakýmkoli jiným označením nebo poznávacím prostředkem stanoveným dohodou mezi stranami v konfliktu buď na počátku, nebo v průběhu nepřátelství.

Není-li opačné dohody, je zakázán přelet nepřátelského nebo nepřítelem obsazeného území.

Sanitní letadla musí uposlechnout každé výzvy k přistání na pevnině nebo na moři. Přistane-li letadlo podle takového rozkazu, může pokračovat v letu se svým osazenstvem po eventuální prohlídce.

Přistane-li letadlo nouzově na pevnině nebo na vodě, na území nepřátelském nebo nepřítelem obsazeném, jsou ranění, nemocní a trosečníci, jakož i posádka letadla válečnými zajatci. Se zdravotnickým personálem bude nakládáno podle článků 36 a 37.

Článek 40

Přelétávání neutrálních zemí. Vysazení nemocných, raněných a trosečníků na neutrálním území

Sanitní letadla stran v konfliktu mohou s výhradou druhého odstavce přelétat území neutrálních mocností a tam přistávat na pevnině nebo na vodě v případě nutnosti nebo aby tam učinila zastávku. Musí předem oznámit neutrálním mocnostem přelet nad jejich územím a poslechnout každé výzvy k přistání na zemi nebo na vodě. Budou ochráněna před útokem, jen poletí-li ve výškách, v dobách a ve směrech výslovně dohodnutých mezi dotýčnými stranami v konfliktu a neutrálními mocnostmi.

Neutrální mocnosti mohou však stanovit podmínky nebo omezení, pokud jde o přelet jejich území sanitními letadly nebo o jejich přistání. Tyto eventuální podmínky nebo omezení budou se vztahovat stejným způsobem na všechny strany v konfliktu.

Ranění, nemocní nebo trosečníci vysazení se souhlasem místního úřadu ze sanitního letadla na neutrálním území budou, pokud nebylo jinak ujednáno mezi neutrálními mocnostmi a stranami v konfliktu, zadrženi neutrálním státem, když toho vyžaduje mezinárodní právo, tak aby se nemohli znovu účastnit válečných úkonů. Náklady na nemocniční ošetřování a na internování nese mocnost, k níž ranění, nemocní nebo trosečníci náležejí.

Kapitola VI

Rozeznávací znak

Článek 41

Odznak a rozeznávací znak zdravotnické služby

Odznak červeného kříže na bílém poli bude pod dohledem příslušného vojenského úřadu umístěn na praporech, na náramenních páskách a na veškerém materiálu náležejícím zdravotnické službě.

Nicméně pro státy, které již užívají jako rozeznávacího znaku místo červeného kříže červeného půlměsíce nebo červeného lva a slunce na bílém poli, budou tyto odznaky rovněž připuštěny ve smyslu této dohody.

Článek 42

Označení zdravotnického a duchovního personálu a jeho průkaz totožnosti

Personál zmíněný v článcích 36 a 37 nosí na levé paži pásku odolávající vlhku s rozeznávacím znakem, vydanou příslušným vojenským úřadem a opatřenou jeho razítkem.

Tento personál bude mít také vedle štítku totožnosti uvedeného v článku 19 zvláštní průkaz totožnosti opatřený rozeznávacím znakem. Tento průkaz musí odolávat vlhku a mít takové rozměry, aby se vešel do kapsy. Bude vystaven v jazyce domovského státu a bude obsahovat alespoň příjmení, křestní jména, datum narození, hodnost a matriční číslo majitele. Bude v něm uvedeno, z jakého důvodu má právo na ochranu podle této úmluvy. Průkaz bude opatřen fotografií majitele a vedle toho buď jeho podpisem, nebo otiskem prstů nebo obojím zároveň. Bude na něm razítko vojenského úřadu.

Průkaz totožnosti bude jednotný v každé armádě a pokud možno stejného typu v armádách Vysokých smluvních stran. Strany v konfliktu mohou se řídit vzorem připojeným jako příklad k této úmluvě. Na počátku nepřítelství si zašlou vzor, kterého budou používat. Každý průkaz totožnosti bude vydán podle možnosti alespoň ve dvou exemplářích, z nichž jeden si podrží země původu. V žádném případě nesmí být personál výše uvedený zbaven svých odznaků nebo svého průkazu totožnosti ani práva nosit náramenní pásku. V případě ztráty má nárok na duplikát průkazu a na to, aby mu byly vydány odznaky nové.

Článek 43

Označení nemocničních lodí a plavidel

Lodi a plavidla zmíněná v článcích 22, 24, 25 a 27 budež zřetelně označena takto:

- a) všechny vnější plochy budou bílé,
- b) jeden nebo několik tmavočervených křížů, co možná největších, bude namalováno na každé straně lodního trupu a též na vodorovných plochách, aby byly co nejlépe viditelné ze vzduchu i z moře.

Všechny nemocniční lodi vztyčí, aby byly poznatelný, svou národní vlajku a vedle toho, náleželi-li neutrálnímu státu, vlajku strany v konfliktu, jejíž správe se podřídily. Na hlavním stěžni, co možná nejvýše, bude vztyčena bílá vlajka s červeným křížem.

Záchrané čluny nemocničních lodí, pobřežní záchrané čluny a všechna malá plavidla používaná zdravotnickou službou, budou bíle natřena, s temně červenými kříži jasně viditelnými, a budou se vůbec řídit identifikačními předpisy výše stanovenými pro nemocniční lodi.

Lodi a plavidla nahoře zmíněná, která si chtějí zajistit v noci a za snížené viditelnosti ochranu, na niž mají právo, učiní se souhlasem strany v konfliktu, v jejíž moci jsou, potřebná opatření, aby jejich nátěr a jejich rozeznávací odznaky byly dostatečně viditelné.

Nemocniční lodi, které podle článku 31 jsou přechodně zadrženy nepřítelem, sejmou vlajku strany v konfliktu, v jejichž službách jsou neb jejímuž vedení se podřídily.

Pobřežní záchrané čluny, operují-li dále se souhlasem okupační mocnosti z obsazené základny, mohou být zmocněny, aby i nadále pluly pod vlastními národními barvami a současně pod vlajkou s červeným křížem, když budou vzdáleny od své základny, s výhradou, že to předem oznámí všem zúčastněným stranám v konfliktu.

Všechna ustanovení tohoto článku týkající se odznaku červeného kříže, týkají se rovněž ostatních odznaků uvedených v článku 41.

Strany v konfliktu se v každé době vynasnaží, aby uzavřely dohody o užití nejmodernějších, po ruce jsoucích metod, za tím účelem, aby bylo usnadněno zjištění totožnosti lodí a plavidel zmíněných v tomto článku.

Článek 44

Omezení týkající se užívání rozeznávacího znaku

Rozeznávacích znaků zmíněných v článku 43 lze užívat jak v době míru, tak i za války toliko k označení a ochraně lodí tam uvedených, s výhradou případů, které by byly předvídaný v jiné mezinárodní úmluvě nebo v dohodě sjednané mezi všemi zúčastněnými stranami v konfliktu.

Článek 45

Vydání zákonodárných opatření ke stíhání zneužití rozeznávacích znaků

Vysoké smluvní strany, jichž zákonodárství by nebylo dosud postačitelé, učiní potřebná opatření, aby zamezily a potlačily v každé době zneužití rozeznávacích znaků zmíněných v článku 43.

Kapitola VII Provádění úmluvy

Článek 46

Podrobné provedení článků úmluvy a řešení případů, jež nejsou předvídaný

Každá strana v konfliktu postará se prostřednictvím svých vrchních velitelů o podrobné provedení předchozích článků a o to, aby případy, na něž není pamatováno, byly řešeny podle obecných zásad této úmluvy.

Článek 47

Zákaz represálií

Jsou zakázány represálie proti raněným, nemocným, trosečníkům, personálu, lodím a materiálu chráněným touto úmluvou.

Článek 48

Rozšíření textu úmluvy

Vysoké smluvní strany se zavazují, že rozšíří co možná nejvíce, jak v míru tak za války, text této úmluvy ve svých zemích a že zejména zařadí její studium do vojenských, a možno-li, i civilních studijních programů, tak aby její zásady byly uvedeny ve známost veškerého obyvatelstva, zejména pak bojujících ozbrojených sil, zdravotnického personálu a vojenských duchovních.

Článek 49

Zaslání oficiálních překladů a všech zákonů i nařízení vydaných k provedení úmluvy

Vysoké smluvní strany si zašlou prostřednictvím Švýcarské spolkové rady, a za nepřítelství prostřednictvím ochranných mocností, oficiální překlady této úmluvy a zákony i nařízení, která by vydaly, aby zajistily její používání.

Kapitola VIII

Stíhání zneužití a porušení

Článek 50

Trestní sankce: Všeobecná ustanovení

Vysoké smluvní strany se zavazují, že učiní všechna potřebná zákonodárná opatření, aby stanovily přiměřené trestní sankce postihující osoby, které se dopustí toho či onoho vážného porušení této úmluvy vymezeného v následujícím článku nebo dají k takovému porušení rozkaz.

Každá smluvní strana je povinna vypátrat osoby obviněné z toho, že se dopustily některého z těchto vážných porušení anebo daly k němu rozkaz, a musí je postavit před svůj soud, ať jsou jakékoli státní příslušnosti. Může také, dá-li tomu přednost, odevzdat je v souladu s podmínkami stanovenými svým vlastním zákonodárstvím k soudnímu stíhání některé jiné smluvní straně mající zájem na potrestání, pokud tato smluvní strana má dostatečná obvinění proti těmto osobám.

Každá smluvní strana učiní potřebná opatření, aby odstranila všechny činy odporující ustanovením této úmluvy, jiné než jsou vážná porušení uvedená v následujícím článku.

Obvinění budou za všech okolností požívat záruk soudního řízení a svobodné obhajoby, které nebudou méně příznivé než záruky zmíněné v článku 105 a následujících Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci.

Článek 51

Trestní sankce: Vážná porušení úmluvy

Vážnými porušeními, zmíněnými v předchozím článku, jsou některé z níže uvedených činů spáchaných na osobách nebo na majetku, chráněných touto úmluvou: úmyslné zabití, mučení nebo nelidské zacházení, čítajíc v to biologické pokusy, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví, zničení a přisvojení si majetku neodůvodněné vojenskou nutností a provedené ve velkém měřítku nezákonným a svévolným způsobem.

Článek 52

Trestní sankce: Odpovědnost smluvních stran

Žádná smluvní strana se nemůže sama zprostit ani zprostit jinou smluvní stranu odpovědnosti, která stíhá ji samotnou nebo jinou smluvní stranu v důsledku porušení zmíněných v předchozím článku.

Článek 53

Postup při vyšetřování tvrzeného porušení úmluvy

Na žádost některé strany v konfliktu se zavede vyšetřování způsobem, jenž bude stanoven mezi zúčastněnými stranami, o každém tvrzeném porušení úmluvy. Nedosáhne-li se dohody o způsobu vyšetřování, dohodnou se strany o volbě rozhodčího, který stanoví, jakým způsobem postupovat.

Jakmile bude zjištěno porušení, učiní mu strany v konfliktu konec a odstraní je, jak možná nejrychleji.

Závěrečná ustanovení

Článek 54

Autentická znění a oficiální překlady úmluvy

Tato úmluva jest sepsána v jazyce anglickém a francouzském. Obě znění jsou stejně závazná.

Švýcarská spolková rada dá pořídit úřední překlady úmluvy do jazyka ruského a španělského.

Článek 55

Lhůta pro podepsání úmluvy

Tato úmluva, která bude mít dnešní datum, může být podepsána až do 12. února 1950 jménem mocností zastoupených na konferenci, která započala v Ženevě dne 21. dubna 1949, jakož i jménem mocností na této konferenci nezastoupených, které jsou však stranami X. Haagské úmluvy ze dne 18. října 1907 o přizpůsobení zásad Ženevské dohody z r. 1906 na válku námořní nebo Ženevských úmluv z r. 1864, z r. 1906 nebo z r. 1929 o zlepšení osudu raněných a nemocných v armádách v poli.

Článek 56

Ratifikace

Tato úmluva bude ratifikována co možná nejdříve a ratifikační listiny budou uloženy v Bernu.

O uložení každé ratifikační listiny bude pořízen zápis, jehož jeden ověřený opis zašle Švýcarská spolková rada všem mocnostem, jejichž jménem byla úmluva podepsána nebo jejichž jménem byl oznámen přístup.

Článek 57

Nabytí účinnosti

Tato úmluva nabude účinnosti šest měsíců poté, kdy byly uloženy nejméně dvě ratifikační listiny.

Později nabude účinnosti pro každou z Vysokých smluvních stran šest měsíců po uložení její ratifikační listiny.

Článek 58

Vztah k Haagské úmluvě z r. 1907 o přizpůsobení Ženevské úmluvy z r. 1906 na válku námořní

Tato úmluva nahradí X. Haagskou úmluvu ze dne 18. října 1907 o přizpůsobení zásad Ženevské úmluvy z r. 1906 na válku námořní ve vztazích mezi Vysokými smluvními stranami.

Článek 59

Přístup k úmluvě

Ode dne nabytí účinnosti zůstane tato úmluva otevřena pro přístup každé mocnosti, jejímž jménem nebyla podepsána.

Článek 60

Oznamování přístupů

Přístupy budou oznámeny písemně Švýcarské spolkové radě a nabydou účinnosti šest měsíců poté, kdy jí došly.

Švýcarská spolková rada oznámí přístupy všem mocnostem, jejichž jménem úmluva byla podepsána aneb jejichž přístup jí byl oznámen.

Článek 61

Zvláštní případy, kdy ratifikace a přístupy nabývají okamžitě účinnosti

Za situace vylíčené v člancích 2 a 3 nabydou uložené ratifikace a přístupy, oznámené stranami v konfliktu před zahájením nepřátelství neb okupace nebo po něm, okamžitě účinnosti. Oznámení o ratifikaci nebo přístupech, došla od stran v konfliktu, učiní Švýcarská spolková rada nejrychlejším způsobem.

Článek 62

Výpověď úmluvy

Každá z Vysokých smluvních stran bude mít možnost vypovědět tuto úmluvu. Výpověď bude oznámena písemně Švýcarské spolkové radě. Tato uvědomí o tomto oznámení vlády všech Vysokých smluvních stran.

Výpověď nabude účinnosti jeden rok po jejím oznámení Švýcarské spolkové radě. Avšak výpověď oznámená v době, kdy vypovídající mocnost je zapletena do nepřátelství, nenabude účinnosti, pokud nebude uzavřen mír, a v žádném případě, pokud nebudou skončeny operace spojené s propuštěním a repatriací osob chráněných touto úmluvou.

Výpověď bude platit jen pro vypovídající mocnost. Nebude mít vliv na závazky, které budou strany v konfliktu i nadále nuceny dodržovat ve smyslu zásad mezinárodního práva, jak plynou ze zvyklostí, stávajících mezi civilisovanými národy, ze zákonů lidskosti a požadků veřejného svědomí.

Článek 63

Registrace úmluvy u sekretariátu Organizace Spojených národů

Švýcarská spolková rada dá tuto úmluvu zaregistrovat v sekretariátu Organizace Spojených národů. Švýcarská spolková rada zpraví také sekretariát Organizace Spojených národů o všech ratifikacích, přístupech a výpovědích, došlých k této úmluvě.

Na důkaz toho podepsaní, předloživše své plné moci, podepsali tuto úmluvu.

Dáno v Ženevě dne 12. srpna 1949 v jazyce anglickém a francouzském; originál bude uložen v archivu Švýcarské konfederace. Švýcarská spolková rada zašle ověřený opis úmluvy každému ze signatárních států, jakož i státům, které k ní přistoupí.

Vzor průkazů totožnosti

Přední strana

(Místo vyhrazené pro označení země a vojenského úřadu, které vydají tento průkaz)

PRŮKAZ TOTOŽNOSTI

pro členy zdravotnického personálu a duchovní služby, přiděleného k ozbrojeným silám na moři

Příjmení:

Křestní jména:

Datum narození:

Hodnost:

Matriční číslo:

Majitel tohoto průkazu je chráněn Ženevskou úmlouvou ze dne 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři jako

Datum vyhotovení průkazu
Číslo průkazu

Zadní strana

Fotografie majitele

Razítko vojenského úřadu, který vydal průkaz

Podpis nebo otisk prstů nebo obojí

Výška	Oči	Vlasy
-------	-----	-------

Případné jiné údaje sloužící k zjištění totožnosti:

.....

.....

.....

.....

ŽENEVSKÁ ÚMLUVA o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949⁴

(tzv. III. Ženevská úmluva)

Podepsaní zmocněnci vlád zastoupených na diplomatické konferenci, která se konala od 21. dubna do 12. srpna 1949 za účelem revize úmluvy, sjednané v Ženevě dne 27. července 1929 a týkající se válečných zajatců, dohodli se na tomto:

Část I Všeobecná ustanovení

Článek 1

Zachovávání úmluvy

Vysoké smluvní strany se zavazují, že za všech okolností budou zachovávat tuto úmluvu a zajistí její zachovávání.

Článek 2

Provádění úmluvy

Vedle ustanovení, která mají nabýt účinnosti již v míru, bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu, vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich.

Úmluva se bude rovněž vztahovat na všechny případy částečné nebo úplné okupace území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace neseťká s vojenským odporem. Není-li některá ze stran účastnicích se konfliktu smluvní stranou této úmluvy, zůstanou mocnosti, které jsou jejími stranami, přesto jí vázány ve svých vzájemných vztazích. Budou kromě toho vázány touto úmluvou vůči zmíněné mocnosti, přijme-li tato její ustanovení a bude-li se jimi řídit.

⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb.

Článek 3

Konflikty povahy jiné než mezinárodní

V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran, bude každá ze stran v konfliktu zavázána řídit se při nejmenším těmito ustanoveními:

1. S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazeny z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude za všech okolností zacházeno lidsky, bez jakéhokoli nepřívznivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku.

Proto jsou a zůstávají zakázány v každé době a na každém místě, pokud jde o osoby shora zmíněné:

- a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení,
- b) brání rukojmí,
- c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména pokořující a ponižující zacházení,
- d) odsouzení a vykonání popravky bez předchozího rozsudku vyneseného řádně ustaveným soudem, poskytujícím soudní záruky uznané civilizovanými národy za nezbytné.

2. Ranění a nemocní budou sebráni a ošetřeni.

Nestranná lidumilná organizace, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám v konfliktu.

Strany v konfliktu se mimo to vynasnaží, aby zvláštními dohodami byla uvedena v účinnost všechna ostatní ustanovení této úmluvy nebo jejich část.

Použití předchozích ustanovení nebude mít vlivu na právní postavení stran v konfliktu.

Článek 4

Váleční zajatci

A. Válečnými zajatci ve smyslu této úmluvy jsou osoby spadající do některé z následujících kategorií, které upadly do moci nepřítele:

1. příslušníci ozbrojených sil některé ze stran v konfliktu, jakož i příslušníci milic nebo příslušníci dobrovolnických sborů, jež jsou součástí těchto ozbrojených sil;
2. příslušníci jiných milic a jiných dobrovolnických sborů, včetně členů organizovaných hnutí odporu, kteří přísluší k jedné straně v konfliktu a jsou činní na vlastním území nebo mimo ně, i když toto území je obsazeno, pokud tyto milice nebo dobrovolnické sbory, včetně organizovaných hnutí odporu, vyhovují těmto podmínkám:
 - a) mají-li v čele osobu, odpovědnou za své podřízení,
 - b) mají-li pevný rozeznávací znak viditelný na dálku,
 - c) nosí-li otevřeně zbraně,
 - d) šetří-li při svých úkonech zákonů a obyčejů válečných;
3. příslušníci pravidelných ozbrojených sil, kteří se hlásí k vládě nebo k moci, kterou neuznává mocnost, která drží zajatce;
4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, příslušníci pracovních jednotek a služeb, majících na starosti péči o blaho ozbrojených sil, pod

- podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí; tyto jsou povinny jim vydat k tomu účelu průkaz totožnosti podobný připojenému vzoru;
5. členové lodních posádek, včetně velitelů, lodivodů a učňů obchodních lodí a posádky civilního letectva stran v konfliktu, kteří nepožívají výhod příznivějšího zacházení podle jiných ustanovení mezinárodního práva;
 6. obyvatelé neobsazeného území, kteří se při příchodu nepříteli z vlastního popudu chopí zbraně, aby bojovali proti pronikajícímu vojsku, aniž by měli čas ustavit se v pravidelné ozbrojené síly, nosí-li otevřeně zbraně a zachovávají-li zákony a obyčejně válečné.
- B. Výhod zacházení vyhrazeného touto úmluvou válečným zajatcům budou používat rovněž:
1. osoby, které příslušejí nebo příslušely k ozbrojeným silám obsazené země, považuje-li okupační mocnost vzhledem k této jejich příslušnosti za potřebné je internovat, i když je původně, pokud válečné události se odehrávaly mimo okupované území, propustila na svobodu, zejména když se tyto osoby bez úspěchu pokoušely dostihnout ozbrojených sil bojujících v poli, k nimž příslušejí, nebo když tyto osoby neuposlechnou výzvy, která k nim byla učiněna za účelem internování;
 2. osoby, které spadají do některé z kategorií uvedených v tomto článku, které neutrální nebo neválčící mocnosti přijaly na svém území a které jsou podle mezinárodního práva povinny internovat, s výhradou příznivějšího nakládání, které by tyto mocnosti byly ochotny jim poskytnout, a s výjimkou ustanovení článků 8, 10, 15, 30, pátý odstavec, 58 až 67 včetně, 92, 126, jakož i s výjimkou ustanovení týkajících se ochranné mocnosti, existují-li diplomatické styky mezi stranami v konfliktu, a dotčenou neutrální nebo neválčící mocností. Když takové diplomatické styky existují, mají strany v konfliktu, k nimž tyto osoby přináležejí, právo vykonávat vůči nim funkci náležející ochranným mocnostem podle této úmluvy bez újmy funkce, kterou tyto strany normálně vykonávají na základě diplomatických a konsulárních zvyklostí a smluv.
- C. Tento článek se nijak netýká právního postavení lékařského a duchovního personálu, jak je upraveno v článku 33 této úmluvy.

Článek 5

Počátek a konec používání úmluvy

Tato úmluva se vztahuje na osoby uvedené v článku 4 od doby, kdy upadly do moci nepřítelů, až do jejich konečného propuštění a repatriace.

Jsou-li pochybnosti o příslušnosti osob, které se dopustily válečného činu a upadly do rukou nepřítelů, k některé z kategorií, vypočtených v článku 4, budou tyto osoby požívat ochrany této úmluvy, pokud jejich postavení nebude určeno příslušným soudem.

Článek 6

Zvláštní dohody

Kromě dohod výslovně uvedených v článcích 10, 23, 28, 33, 60, 65, 66, 67, 72, 73, 75, 109, 110, 118, 119, 122 a 132 mohou Vysoké smluvní strany uzavřít jiné zvláštní dohody o všech otázkách, jež budou považovat za vhodné upravit zvláště. Žádná zvláštní dohoda nesmí

být na újmu postavení zajatců, jak je upraveno touto úmluvou, ani omezovat práva zajištěná jim touto úmluvou.

Váleční zajatci budou požívat výhod těchto dohod tak dlouho, dokud se bude tato úmluva na ně vztahovat, ledaže by zmíněné dohody nebo dohody pozdější obsahovaly výslovná ustanovení opačná a vyjma příznivější opatření učiněná v jejich prospěch jednou nebo druhou ze stran v konfliktu.

Článek 7

Nezcižitelná povaha práv

Váleční zajatci nemohou se v žádném případě zříci zčásti nebo zcela práv, která jim zajišťuje tato úmluva, po případě zvláštní dohody zmíněné v předchozím článku.

Článek 8

Ochranné mocnosti

Tato úmluva se bude provádět za pomoci a pod dohledem ochranných mocností pověřených hájením zájmů stran v konfliktu. Za tím účelem mohou ochranné mocnosti jmenovat vedle svého diplomatického a konsulárního personálu delegáty ze svých příslušníků nebo z příslušníků jiných neutrálních mocností. Jmenování těchto delegátů podléhá schválení mocnosti, u které budou vykonávat své poslání.

Strany v konfliktu usnadní v největší možné míře úkol zástupců nebo delegátů ochranných mocností.

Zástupci nebo delegáti ochranných mocností nesmějí v žádném případě překročit meze svého poslání, jak je dáno touto úmluvou; budou zejména brát zřetel na naléhavé potřeby bezpečnosti státu, u něhož vykonávají svou funkci.

Článek 9

Činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže

Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoliv jiná nestranná lidumilná organizace na ochranu válečných zajatců a za tím účelem, aby jim byla poskytnuta pomoc.

Článek 10

Organisace nahrazující ochranné mocnosti

Vysoké smluvní strany se mohou kdykoli dohodnout, že svěří úkoly příslušející z této úmluvy ochranným mocnostem organizaci poskytující veškeré záruky nestrannosti a účinnosti. Jestliže váleční zajatci z jakéhokoli důvodu nepožívají nebo přestanou požívat výhod činnosti ochranné mocnosti nebo organizace určené podle prvního odstavce, musí mocnost, v jejíž moci jsou, požádat buď některý neutrální stát, nebo takovou organizaci, aby převzaly funkce příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem jmenovaným stranami v konfliktu.

Nelze-li takto zajistit ochranu, musí požádat mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, některou lidumilnou organizaci jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, aby převzala lidumilné úkoly příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem, anebo musí přijmout, s výhradou ustanovení tohoto článku, nabídku služeb učiněnou takovou organizací.

Každá neutrální mocnost nebo každá organizace, která bude vyzvána zúčastněnou mocností nebo se sama nabídne k cílům shora zmíněným, musí si být vědoma při své činnosti odpovědnosti vůči straně v konfliktu, k níž patří osoby chráněné touto úmluvou, a musí dávat dostatečné záruky, že je s to převzít zmíněné funkce a nestranně je plnit.

Předchozí ustanovení nelze změnit zvláštní dohodou mezi mocnostmi, z nichž jedna by byla, byť i jen přechodně, omezena ve své volnosti jednání s jinou mocností nebo s jejími spojenci následkem vojenských událostí, zejména v případě okupace celého nebo podstatné části svého území.

Kdykoli je v této úmluvě zmínka o ochranné mocnosti, vztahuje se tato zmínka také na organizace, které jí ve smyslu tohoto článku nahrazují.

Článek 11

Řešení sporů

Ve všech případech, kdy to budou ochranné mocnosti považovat za prospěšné v zájmu chráněných osob, zejména v případě neshody mezi stranami v konfliktu o použití nebo o výkladu ustanovení této úmluvy, nabídnou tyto mocnosti své dobré služby k urovnání sporu.

Za tím účelem může každá z ochranných mocností navrhnout z podnětu některé strany neb z vlastní vůle stranám v konfliktu schůzku jejich zástupců, zejména úřadů majících odpovědnost za válečné zajatce, po případě na vhodně voleném neutrálním území. Strany v konfliktu jsou povinny vyhovět návrhům, které jim byly v tomto směru učiněny. Ochranné mocnosti mohou eventuálně navrhnout stranám v konfliktu k schválení osobnost příslušející k některé neutrální mocnosti nebo osobnost vyslanou Mezinárodním komitétem Červeného kříže, která bude pozvána k účasti na této schůzce.

Část II

Všeobecná ochrana válečných zajatců

Článek 12

Odpovědnost za zacházení s válečnými zajatci

Váleční zajatci jsou v moci nepřátelské mocnosti, nikoli však v moci jednotlivců neb vojenských oddílů, které je zajaly. Nehledíc k eventuální individuální odpovědnosti, je mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, odpovědna za zacházení s nimi.

Mocnost, která drží válečné zajatce, může je přesunout toliko k mocnosti, která je stranou této úmluvy, a jen tehdy, přesvědčí-li se dotčená mocnost, že mocnost v úvahu přicházející je ochotna a způsobilá tuto úmluvu zachovávat. Jsou-li zajatci takto přesunuti, padá odpovědnost za zachovávání této úmluvy na mocnost, která je přijala, po tu dobu, pokud jí budou svěřeni.

Kdyby však tato mocnost nedostála své povinnosti plnit ustanovení úmluvy v některém důležitém bodě, je mocnost, která válečné zajatce přesunula, povinna učinit na základě notifikace ochranné mocnosti účinná opatření za účelem zjednání nápravy nebo požádat, aby váleční zajatci jí byli vráceni. Takové žádosti musí být vyhověno.

Článek 13

Lidské zacházení s válečnými zajatci Zakaz represálií

S válečnými zajatci se musí vždy nakládat lidsky. Každý nezákonný čin nebo opomenutí se strany mocnosti, v jejíž moci jsou, které by měly za následek smrt nebo které by vážně ohrozily zdraví válečného zajatce, který je v její moci, jsou zakázány a považují se za vážné porušení této úmluvy. Zejména nesmí žádný zajatec být podroben tělesnému zmrzačení nebo lékařskému či vědeckému pokusu jakéhokoli druhu, který není odůvodněn lékařským ošetřováním dotčeného zajatce a který není v jeho prospěch. Váleční zajatci musí rovněž být vždy chráněni zejména před každým násilným činem nebo zastrasováním, před urážkami a před zvědavostí obecnosti. Represálie proti nim jsou zakázány.

Článek 14

Respektování osobnosti válečných zajatců

Váleční zajatci mají právo, aby bylo za všech okolností šetřeno jejich osobnosti a jejich cti. S ženami budiž nakládáno se všemi ohledy příslušejícími jejich pohlaví a budiž s nimi v každém případě zacházeno stejně příznivě jako s muži. Váleční zajatci si uchovávají svou plnou občanskou způsobilost, jak ji měli v okamžiku, kdy byli zajati. Mocnost, v jejíž moci jsou, nesmí omezovat její výkon ani na svém území ani mimo ně, leč v míře, již vyžaduje zajetí.

Článek 15

Zaopatření a ošetřování válečných zajatců

Mocnost, v jejíž moci jsou váleční zajatci, je povinna postarat se zdarma o jejich zaopatření a poskytnout jim zdarma lékařské ošetření, kterého vyžaduje jejich zdravotní stav.

Článek 16

Zásada rovného zacházení

S přihlédnutím k ustanovením této úmluvy o hodnosti a pohlaví a s výhradou příznivějšího nakládání, jehož by se dostalo válečným zajatcům s ohledem na jejich zdravotní stav, věk a jejich odborné schopnosti, musí mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, se všemi zacházet stejným způsobem, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování z důvodů rasy, národnosti, náboženství, politického přesvědčení nebo jiného důvodu, založeného na podobném znaku.

Část III

Zajetí

Oddíl I

Počátek zajetí

Článek 17

Výslech válečného zajatce

Každý válečný zajatec je povinen udat při výslechu toliko své příjmení, křestní jména a hodnost, datum narození a matriční číslo, nebo, nemá-li ho, jemu odpovídající údaj. Kdyby

úmyslně toto pravidlo porušil, vydával by se v nebezpečí, že mu budou omezeny výhody poskytované zajatcům jeho hodnosti nebo stavu.

Každá strana v konfliktu je povinna vydat každé osobě podléhající její pravomoci, která by mohla upadnout do zajetí, průkaz totožnosti, udávající její příjmení, křestní jména, hodnost, matiční číslo neb podobný údaj a datum narození. Tento průkaz totožnosti může vedle toho obsahovat podpis nebo otisk prstů nebo obojí, jakož i všechny jiné údaje, které by si strany v konfliktu přály připojit a které se týkají osob příslušejících k jejich ozbrojeným silám. Pokud možno, bude tento průkaz rozměrů 6,5 × 10 cm a bude vyhotoven ve dvou exemplářích. Válečný zajatec se musí na požádání vykázat tímto průkazem, avšak tento průkaz mu nesmí být v žádném případě odebrán.

Na válečných zajatcích se nesmí vykonávat žádné tělesné ani duševní trýznění, aby se na nich vynutily jakékoliv informace. Zajatcům, kteří odmítnou vypovídat, nesmí být vyhrožováno, nesmějí být uráženi ani vystaveni nepříjemnostem nebo nevýhodám jakéhokoli druhu.

Váleční zajatci, kteří následkem svého tělesného nebo duševního stavu nejsou schopni udat svou totožnost, budou odevzdáni zdravotnické službě. Totožnost těchto zajatců bude zjištěna všemi možnými prostředky, s výhradou ustanovení předešlého odstavce.

Výslech zajatců se bude konat v jazyce, kterému rozumějí.

Článek 18

Majetek válečného zajatce

Všechny svršky a předměty pro osobní potřebu – vyjma zbraně, koně, vojenskou výzbroj a vojenské dokumenty – zůstanou v držení válečných zajatců, rovněž i kovové přilby, plynové masky a všechny ostatní předměty, které jim byly vydány pro jejich osobní ochranu. Rovněž tak zůstanou v jejich držení svršky a předměty, sloužící k jejich ošacení a k jejich výživě, i když tyto svršky patří k jejich oficiální vojenské výstroji.

Váleční zajatci nesmějí být nikdy bez průkazu totožnosti. Mocnost, v jejíž moci jsou, vydá průkaz těm, kteří ho nemají.

Odznamy hodnosti a národnosti, vyznamenání a předměty, mající zejména osobní nebo citovou hodnotu, nesmějí se válečným zajatcům odebrat. Peněžní částky, které mají váleční zajatci u sebe, nesmějí se jim odebrat, leč na rozkaz důstojníka a až bude zapsána do zvláštního rejstříku výše částek a osobní popis majitele, a až se tomuto vydá podrobná potvrzka, na níž je uvedeno čitelně jméno, hodnost a útvar osoby, která vydá dotyčnou stvrzku. Částky, které jsou v měně mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, nebo které jsou na žádost zajatcovu směněny na tuto měnu, se připsají k dobru účtu zajatce ve smyslu článku 64.

Mocnost, v jejíž moci jsou váleční zajatci, může jim odebrat cenné předměty pouze z důvodů bezpečnostních. V tomto případě se užije téhož postupu jako při odebrání peněžních částek.

Tyto odebrané předměty a obnosy, které jsou v jiné měně, než měna mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, a jichž směnu vlastníků nežádá, podrží mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, a vydá je zajatci v původní formě na konci zajetí.

Článek 19

Odsun (evakuace) válečných zajatců

Váleční zajatci budtež odsunuti v nejkratší lhůtě po zajetí do táborů dosti vzdálených od bojového pásma, aby byli mimo nebezpečí.

V nebezpečném pásmu mohou být přechodně drženi jen váleční zajatci, kteří pro své zranění nebo pro svou nemoc by byli ve větším nebezpečí při provádění odsunu, než když zůstanou na místě.

Váleční zajatci nesmějí být vystavováni zbytečně nebezpečí, zatím co čekají na odsun z bojového pásma.

Článek 20

Podmínky provedení odsunu

Odsun válečného zajatce jest vždy provést lidsky a za podobných podmínek, za nichž jsou přemísťována vojska mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci.

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, poskytne přepravovaným válečným zajatcům pitnou vodu, dostatečnou stravu a potřebné šatstvo i lékařské ošetření; učiní náležitá opatření, aby zajistila jejich bezpečnost za odsunu, a sestaví jak nejdříve možno seznam odsunutých zajatců.

Musí-li váleční zajatci procházet během odsunu transitními tábory, budíž jejich pobyt v těchto táborech co nejkratší.

Oddíl II

Internování válečných zajatců

Kapitola I

Všeobecná pravidla

Článek 21

Omezení volnosti pohybu

Mocnost, v jejíž moci jsou váleční zajatci, může je internovat. Může jim uložit závazek, aby se nevzdálili za určitou hranici tábora, v němž jsou internováni nebo, je-li tento tábor ohrazen, aby nepřekračovali jeho obvod. S výhradou ustanovení této úmluvy, týkajících se trestních a disciplinárních sankcí, nemohou být tito váleční zajatci zavřeni nebo podrobeni zákazu vycházet než tehdy, ukáže-li se toto opatření nutným k ochraně jejich zdraví; tento stav však nesmí trvat v žádném případě déle, než toho okolnosti vyžadují.

Válečné zajatce je možno propustit částečně neb zcela na svobodu nebo na slib, dovolují-li to zákony mocnosti, k níž přísluší.

Toto opatření se učiní zejména v případech, kdy to může přispět k zlepšení zdravotního stavu zajatců. Žádný zajatec nebude nucen, aby přijal propuštění na slovo nebo na slib.

Hned po zahájení nepřátelství sdělí každá strana v konfliktu nepřátelské straně zákony a nařízení, které dovolují nebo zakazují jejím příslušníkům přijmout propuštění na svobodu na čestné slovo neb na slib. Zajatci propuštění na čestné slovo nebo na slib podle zákonů a nařízení takto oznámených jsou povinni na svou osobní čest svědomitě plnit, jak vůči mocnosti, jíž přísluší, tak vůči mocnosti, která je zajala, závazky, které na sebe vzali. V těchto případech nebude mocnost, k níž přísluší, požadovat ani nepřijme od nich službu odporující danému slovu anebo závazku.

Článek 22

Místo a podmínky internování

Váleční zajatci mohou být internováni pouze v budovách postavených na pevné zemi a poskytujících všechny záruky hygieny a zdraví; vyjma zvláštní případy, odůvodněné zájmem samých zajatců, nebudou tito umístěni v trestnicích.

Váleční zajatci internováni v nezdavých krajinách nebo v takových, jejichž podnebí je jim škodlivé, budou odvezeni co možná nejdříve do krajů s příznivějším podnebím.

Mocnost, v jejíž moci jsou váleční zajatci, shromáždí je v táborech neb v odděleních táborů, berouc zřetel na jejich národnost, jejich jazyk, jejich zvyky, s tou výhradou, že tito zajatci nebudou odděleni od zajatců příslušejících k ozbrojeným silám, v nichž konali službu v okamžiku, kdy byli zajati, ledaže by s tím souhlasili.

Článek 23

Bezpečnost válečných zajatců

Žádný válečný zajatec nesmí být v žádné době poslán nebo držen v kraji, kde by byl vystaven palbě bitevního pásma, ani ho nesmí být použito k tomu, aby některá místa nebo některé kraje byly jeho přítomností chráněny od vojenských operací. Váleční zajatci musí mít k dispozici kryty proti leteckému bombardování a jiným válečným nebezpečím ve stejném rozsahu jako místní civilní obyvatelstvo; s výjimkou zajatců, kteří by byli činní při ochraně svých obydlí proti těmto nebezpečím, mohou se uchýlit do krytů co nejrychleji, jakmile zazní poplach. Bude se na ně vztahovat každé jiné ochranné opatření, které je určeno pro obyvatelstvo.

Mocnosti, v jejichž moci jsou zajatci, si oznámí navzájem prostřednictvím ochranných mocností všechny potřebné údaje o zeměpisné poloze zajateckých táborů.

Kdykoli to dovolí ohledy vojenského rázu, budou tábory válečných zajatců označeny ve dne písmeny PG nebo PW, umístěnými tak, aby byly zřetelně viditelné shora ze vzduchu; zúčastněné mocnosti mohou se však dohodnout na jiném způsobu označení. Pouze zajatecké tábory mohou být označeny tímto způsobem.

Článek 24

Transitní a třídící tábory trvalého rázu

Transitní a třídící tábory trvalého rázu budou zařízeny podobným způsobem, jak je uvedeno v tomto oddílu, a s válečnými zajatci bude v nich nakládáno stejným způsobem, jako v ostatních táborech.

Kapitola II

Ubytování, stravování a ošacení válečných zajatců

Článek 25

Ubytování

Ubytovací podmínky válečných zajatců budou stejně příznivé jako u vojenských oddílů mocnosti, u níž jsou zajatci, umístěných v témže kraji. Tyto podmínky budou přihlížet k mravům a obyčejům zajatců a nesmějí v žádném případě být škodlivé jejich zdraví.

Předchozí ustanovení budou se vztahovat zejména na ložnice válečných zajatců, jak co do celkové plochy a minimální vzduchové kubatury, tak co se týče jejich vybavení, ložního zařízení, včetně příkrývek.

Místnosti určené k tomu, aby jich používali váleční zajatci, jak jednotlivě, tak hromadně, musí být zcela chráněny před vlhkem, dostatečně vytápěny a osvětlovány, zejména v době od soumraku do večerky. Budtež učiněna všechna opatření proti nebezpečí požáru.

Ve všech táborech, v nichž jsou ubytovány současně zajaté ženy, budou jim vyhrazeny oddělené ložnice.

Článek 26

Stravování

Základní denní dávka potravin budiž postačující co do množství, jakosti a rozmanitosti, tak aby zajatci byli udrženi ve zdraví a zabráněno ztrátám na váze a poruchám z podvýživy. Budiž rovněž brán ohled na způsob výživy, na něž jsou zajatci zvyklí.

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, poskytne zajatcům, kteří pracují, přídavky potravin, potřebné k výkonu práce, k níž je jich užíváno.

Válečným zajatcům budiž poskytnuta pitná voda v dostatečném množství, užívání tabáku budiž dovoleno.

Váleční zajatci budtež přibráni, pokud je to jen možno, k přípravě svých jídel; k tomu cílí jest možno zaměstnávat je v kuchyních. Vedle toho jim buď umožněno, aby si sami připravili doplňky k potravě, které mají.

Budtež opatřeny vhodné místnosti jako jídelny a společné stravovny.

Hromadná disciplinární opatření dotýkající se stravy jsou zakázána.

Článek 27

Ošacení

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, poskytne jim v dostatečné míře oděv, prádlo a obuv a bude přitom dbát podnebí kraje, kde jsou zajatci. Uniformy nepřátelské armády ukořistěných mocností, v jejíž moci jsou zajatci, budiž použito k ošacení zajatců, vyhovující podnebí země.

Pravidelné obnovování a opravy těchto svršků budou zajištěny mocností, která má zajatce v moci. Mimo to dostanou váleční zajatci vhodný oděv všude tam, kde toho povaha práce vyžaduje.

Článek 28

Kantiny

Ve všech táborech budtež zřízeny kantiny, kde si váleční zajatci mohou opatřit potraviny, předměty běžné potřeby, mýdlo a tabák; prodejní ceny tohoto zboží nepřekročí v žádném případě ceny obvyklé v místním obchodě.

Zisku z kantin se užije ve prospěch válečných zajatců; za tím účelem bude zřízen zvláštní fond. Důvěrník zajatců má právo zúčastnit se správy kantiny a tohoto fondu.

Při rozpuštění tábora bude aktivní přebytek onoho zvláštního fondu vydán mezinárodní lidumilné organizaci a bude ho použito ve prospěch válečných zajatců téže národnosti, jako byli zajatci, kteří přispěli k vytvoření tohoto fondu. V případě všeobecné repatriace

podrží tento přebytek mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, není-li opačné dohody mezi zúčastněnými mocnostmi.

Kapitola III Hygiena a lékařské ošetření

Článek 29

Hygiena

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, je povinna učinit všechna zdravotní opatření k zajištění čistoty a hygieny táborů a k zabránění epidemiím.

Váleční zajatci budou mít ve dne i v noci k použití zařízení odpovídající pravidlům hygieny a udržovaná neustále v čistotě. V táborech, kde jsou zajaté ženy, budou jim vyhrazena oddělená zařízení.

Kromě toho, nehledě k lázním a sprchám, jimiž budou opatřeny tábory, bude poskytnuta válečným zajatcům voda a mýdlo v dostatečném množství k denní péči o tělesnou čistotu a k praní jejich prádla; k tomu účelu jim budou poskytnuta potřebná zařízení, úlevy a volno.

Článek 30

Lékařské ošetření

Každý tábor bude mít vhodnou nemocnici, v níž se zajatcům dostane potřebného ošetření a přiměřené diety. V případě potřeby budou vyhrazeny oddělené místnosti pro nemocné postižené nakažlivými nebo duševními chorobami.

Váleční zajatci stížení vážnou nemocí nebo jejichž stav vyžaduje zvláštního léčení, chirurgického zásahu nebo nemocničního ošetření, musí být přijati do každého vojenského nebo civilního útvaru způsobilého je léčit, i když se připravuje v brzké době jejich repatriace. Zvláštní výhody budou poskytnuty pro péči o invalidy, zejména o slepce, a pro jejich přeškolení do té doby, než budou repatriováni.

Váleční zajatci budou ošetřováni nejraději lékařským personálem mocnosti, k níž příslušejí, a pokud možno jejich národnosti.

Nesmí se bránit válečným zajatcům, aby se hlásili lékařům k prohlídce. Úřady, v jejichž moci jsou, vydají na žádost každému ošetřovanému zajatci úřední osvědčení s údajem druhu jeho zranění nebo nemoci, doby léčení a poskytnutého ošetření. Duplikát tohoto osvědčení se zašle Ústřední kanceláři válečných zajatců.

Náklady léčení, včetně výloh za jakýkoli přístroj, potřebný k udržení válečných zajatců v dobrém zdravotním stavu, zejména zubních a jiných protéz a brýlí, hradí mocnost, v jejíž moci zajatí jsou.

Článek 31

Lékařské prohlídky

Nejméně jednou za měsíc budou se konat lékařské prohlídky válečných zajatců. Budou zahrnovat kontrolu váhy každého válečného zajatce a pořízení záznamu o ní. Jejich účelem bude kontrola zejména všeobecného zdravotního stavu a výživy, stavu čistoty, jakož

i pátrání po nakažlivých chorobách, zejména po tuberkulóze, malárii a pohlavních nemocích. Za tím účelem bude použito nejúčinnějších metod, které jsou po ruce, např. periodické hromadné radiografie na mikrofilmu k zjištění počátečního stadia tuberkulózy.

Článek 32

Váleční zajatci vykonávající lékařské funkce

Válečných zajatců, kteří jsou lékaři, zubními techniky, ošetřovateli nebo ošetřovatelkami, i když nepřísluší k zdravotnické službě svých ozbrojených sil, může mocnost, u níž jsou v zajetí, použít k provádění léčebné činnosti v zájmu válečných zajatců příslušejících k stejné mocnosti jako oni sami. V tomto případě zůstanou i nadále válečnými zajatci, ale bude s nimi nakládáno stejným způsobem jako s podobným lékařským personálem zadrženým mocností, u níž jsou v zajetí. Budou osvobozeni od každé jiné práce, která by jim mohla být uložena podle článku 49.

Kapitola IV

Lékařský a duchovní personál zadržený pro pomoc válečným zajatcům

Článek 33

Práva a výsady zadržených členů zdravotnického a duchovního personálu

Členové zdravotnického a duchovního personálu zadržení mocností, v jejichž moci jsou váleční zajatci, za tím účelem, aby jim pomáhali, nebudou pokládáni za válečné zajatce. Budou však nicméně požívat při nejmenším všech výhod a ochrany podle ustanovení této úmluvy, jakož i všech potřebných úlev, aby mohli poskytnout léčebnou péči a duchovní pomoc válečným zajatcům.

Budou nadále vykonávat v rámci vojenských zákonů a předpisů mocnosti, v jejichž moci jsou, pod dohledem jejich příslušných služeb a podle svědomí svého povolání, svou léčebnou neb duchovní funkci ve prospěch válečných zajatců příslušejících především ke stejným ozbrojeným silám, k nimž sami patří. K výkonu svého léčebného nebo duchovního poslání budou nadto požívat těchto výhod:

- a) budou mít právo periodicky navštěvovat válečné zajatce, kteří jsou v pracovních oddělech nebo v nemocnicích mimo tábor. Moc, která je drží, jim poskytne k tomu účelu potřebné dopravní prostředky,
- b) v každém táboře bude nejstarší vojenský lékař nejvyšší hodnosti odpovědný vojenským úřadům tábora za odbornou činnost zadrženého zdravotnického personálu. Za tím účelem se dohodnou strany v konfliktu hned na počátku nepřátelství o vzájemně si odpovídajících hodnostech svého zdravotnického personálu, včetně personálu společností uvedených v článku 26 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949. Tento lékař, jakož i vojenští duchovní, budou mít přímý přístup k odpovědným úřadům táborovým ve všech otázkách týkajících se jejich poslání. Tyto úřady jim poskytnou všechny výhody nutné pro písemný styk v těchto otázkách,

c) i když zadržený personál podléhá vnitřní kázní tábora, v němž je držen, nesmí být nucen k žádné práci nesouvisící s jeho léčebnými nebo duchovními povinnostmi. Během nepřátelství se strany v konfliktu dohodnou o eventuálním vystředání zadrženého personálu a stanoví jeho provedení. Žádné z předchozích ustanovení nezprošťuje mocnost, v jejíž moci jsou tyto osoby, závazků, které má ve věci zdravotní a duchovní péče o válečné zajatce.

Kapitola V Náboženství, duševní a tělesná činnost

Článek 34

Výkon náboženství

Válečným zajatcům bude ponechána veškerá volnost co do výkonu jejich náboženství, čítajíc v to účast při obřadech jejich vyznání, s tou podmínkou, že budou dbát běžných disciplinárních opatření vydaných vojenskými úřady. Bohoslužbám se vyhradí vhodné místnosti.

Článek 35

Zadržení vojenští duchovní

Vojenští duchovní, kteří upadnou do moci nepřátelského státu a kteří zůstanou nebo budou zadrženi, aby pomáhali válečným zajatcům, budou oprávněni poskytnout jim svou duchovní pomoc a svobodně vykonávat své poslání mezi svými souvěrci v souhlase se svým náboženským svědomím. Budou rozděleni po jednotlivých táborech a pracovních oddílech, v nichž jsou váleční zajatci příslušející ke stejným ozbrojeným silám, kteří mluví stejným jazykem nebo patří k těmž náboženství. Budou jim poskytnuty nutné výhody, zvláště dopravní prostředky zmíněné v článku 33, aby mohli navštěvovat válečné zajatce mimo svůj tábor. Budou moci volně si dopisovat, s výhradou censury, v náboženských věcech svého úřadu s církevními úřady země, kde jsou drženi, a s mezinárodními náboženskými organizacemi. Dopisy a lístky, které odešlou za tím účelem, připočtou se ke kvótě, stanovené v článku 71.

Článek 36

Váleční zajatci – kněží některého vyznání

Váleční zajatci, kteří jsou kněžími některého vyznání, ale nejsou vojenskými duchovními ve vlastní armádě, budou oprávněni, ať je jejich vyznání jakékoliv, vykonávat duchovní službu mezi svými souvěrci. Za tím účelem bude s nimi nakládáno jako s vojenskými duchovními zadržеныmi mocností, u níž jsou zajatci v zajetí. Nebudou nuceni k žádné jiné práci.

Článek 37

Určení duchovního pro válečné zajatce, kteří nemají vojenského duchovního

Když váleční zajatci nemají možnosti používat pomoci vojenského duchovního nebo zajatého duchovního svého vyznání, budiž určen na žádost zúčastněných zajatců duchovní,

příslušející buď k jejich víře, nebo k víře podobné, anebo není-li takového, kvalifikovaná osoba světská, je-li to z hlediska konfesního možné, aby plnila tento úkol. Toto jmenování podléhající schválení mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, se stane ve shodě s obcí zúčastněných zajatců a, kde je toho třeba, se souhlasem místních náboženských orgánů téhož vyznání. Osoba takto označená musí zachovávat všechna nařízení vydaná v zájmu disciplíny a vojenské bezpečnosti mocností, u níž jsou zajatci v zajetí.

Článek 38

Duševní, rekreační a sportovní činnost

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, bude podporovat činnost duševní, výchovnou, rekreační a sportovní válečných zajatců, dbajíc při tom zároveň osobních sklonů každého zajatce; učiní potřebná opatření, aby zajistila jejich výkon, a poskytne jim vhodné místnosti a potřebné vybavení.

Váleční zajatci musí mít možnost věnovat se tělesným cvičením, včetně sportů a her, a užívat čerstvého vzduchu. Dostatečná volná prostranství budež ve všech táborech vyhrazena k tomuto účelu.

Kapitola VI Disciplina

Článek 39

Správa táborů Zdravení

Každý tábor bude postaven pod přímou pravomoc odpovědného důstojníka, patřícího k pravidelným ozbrojeným silám mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci. Tento důstojník bude mít text této úmluvy, bude dbát toho, aby personál jemu podřízený znal její ustanovení, a bude odpověden pod dohledem své vlády za její provádění.

Váleční zajatci, s výjimkou důstojníků, jsou povinni zdravit všechny důstojníky mocnosti, v jejíž moci jsou, a prokazovat jim vnější projevy úcty stanovené předpisy platnými v jejich vlastní armádě.

Zajatí důstojníci jsou povinni zdravit pouze důstojníky vyšší hodnosti této mocnosti; jsou však povinni zdravit velitele tábora, ať je jeho hodnost jakákoliv.

Článek 40

Nošení odznaků a vyznamenání

Nosit odznaky hodnosti a státní příslušnosti, jakož i vyznamenání je dovoleno.

Článek 41

Vyvěšení textu úmluvy a zvláštních dohod v tábore Vyvěšování nařízení, rozkazů, upozornění a vyhlásek

V každém táboře budiž vyvěšen text této úmluvy, jejích příloh a obsah všech dohod, které má na zřeteli článek 6., v jazyce válečných zajatců na místech, kde si je všichni mohou

přečíst. Zajatcům, kteří nemají možnost obeznámit se s vyvěšeným textem, bude tento na jejich žádost sdělen.

Nařízení, rozkazy, upozornění a vyhlášky všeho druhu týkající se chování válečných zajatců, budou jim sdělovány v jazyce, jemuž rozumějí; budou vyvěšeny za podmínky vyličených shora a jejich výtisky budou odevzdány důvěrníku. Všechny rozkazy a povely, vydávané jednotlivě válečným zajatcům, budou rovněž vydávány v jazyce, kterému rozumějí.

Článek 42

Užití zbraně proti válečným zajatcům

Užití zbraně proti válečným zajatcům, zejména proti těm, kteří jsou na útěku nebo se snaží uprchnout, budíž pouze krajním prostředkem, kterému musí vždy předcházet výzvy přizpůsobené okolnostem.

Kapitola VII

Hodnosti válečných zajatců

Článek 43

Vzájemné sdělování titulů a hodností

Hned po zahájení nepřátelství si strany v konfliktu navzájem sdělí tituly a hodnosti všech osob zmíněných v článku 4 této úmluvy, aby bylo zajištěno stejné nakládání se zajatci stejné hodnosti; budou-li tituly a hodnosti zavedeny později, budou předmětem obdobného sdělení.

Mocnost, u níž jsou zajatci drženi, uzná povýšení v hodnosti, jehož by se válečným zajatcům dostalo a které jí bude řádně oznámeno mocností, k níž příslušejí.

Článek 44

Zacházení s důstojníky Správa stravování

Se zajatými důstojníky a s osobami jim na roveň postavenými bude nakládáno s náležitými ohledy na jejich hodnost a jejich věk.

Aby byla zajištěna obsluha v důstojnických táborech, budou tam přiděleni zajatí vojíní těchže ozbrojených sil, mluvící pokud možno týmž jazykem, v dostatečném počtu, s přihlédnutím k hodnosti důstojníků a osob jim na roveň postavených; nesmějí být povoláni k žádné jiné práci.

Správa stravování důstojníky samotnými má být vším způsobem podporována.

Článek 45

Zacházení s ostatními válečnými zajatci

S válečnými zajatci, kteří nejsou důstojníky a osobami jim na roveň postavenými, bude nakládáno s ohledy příslušejícími jejich hodnosti a jejich věku.

Správa stravování zajatci samotnými má být vším způsobem podporována.

Kapitola VIII

Přesun válečných zajatců po jejich příchodu do tábora

Článek 46

Podmínky přesunu válečných zajatců

Rozhodne-li se mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, přesunout je jinam, musí dbát zájmů zajatců samotných, zejména aby nezvýšila obtíže jejich repatriace.

Přesun válečných zajatců se bude vždy dít lidsky a za podmínek, které nesmějí být méně příznivé než ty, za nichž jsou přemístována vojska mocnosti, která zajatce drží. Budiž vždy dbáno klimatických podmínek, na něž jsou váleční zajatci zvyklí, a podmínky přesunu nesmějí v žádném případě být na úkor jejich zdraví.

Za přesunu poskytne zajatcům mocnost, v jejíž moci jsou, dostatečné množství pitné vody a stravy, aby si zachovali zdraví, jakož i potřebné šatstvo, ubytování a lékařské ošetření. Učiní všechna potřebná opatření, zejména při přepravě námořní nebo letecké, aby zajistila jejich bezpečnost během dopravy, a vystaví úplný seznam přepravovaných zajatců před jejich odjezdem.

Článek 47

Okolnosti vylučující přesun

Nemocní nebo ranění váleční zajatci nebudou přesunováni, pokud by jejich uzdravení mohlo být ohroženo cestou, ledaže by toho vyžadovala naprosto nezbytně jejich bezpečnost.

Blíží-li se fronta některému táboru, mohou být váleční zajatci z tohoto tábora přesunuti pouze tehdy, může-li se jejich přesun vykonat za podmínek dostatečné bezpečnosti, anebo jestliže jim hrozí větší nebezpečí, zůstanou-li na místě než při přesunu.

Článek 48

Způsob provedení přesunu

V případě přesunu budou váleční zajatci úředně zpraveni o odjezdu a o své nové poštovní adrese; toto upozornění jim budiž dáno včas, aby si mohli připravit svá zavazadla a zpravit své rodiny.

Jsou oprávněni odvézt své osobní věci, svou korespondenci a zásilky došlé na jejich adresu; váha těchto věcí může být omezena, vyžadují-li toho okolnosti přepravy, na tolik, kolik může zajatec rozumně unést, v žádném případě však přípustná váha nebude přesahovat dvacet pět kilogramů.

Korespondence a balíky zaslané do jejich starého tábora budou bez prodlení poslány za nimi. Velitel tábora učiní v dohodě s důvěrníkem potřebná opatření, aby byla zajištěna přeprava společného majetku válečných zajatců a zavazadel, která by zajatci nemohli odnést s sebou vzhledem k omezení učiněnému ve smyslu druhého odstavce tohoto článku. Výlohy vzniklé přesunem nese mocnost, v jejíž moci jsou váleční zajatci.

Oddíl III

Práce válečných zajatců

Článek 49

Všeobecná ustanovení

Mocnost, u níž jsou zajatci v zajetí, může tělesně způsobilých zajatců užívat k práci, přihlížejíc k jejich stáří, pohlaví a hodnosti, jakož i k jejich tělesným schopnostem, zejména aby byli udrženi v dobrém zdravotním stavu tělesném i duševním.

Zajatí poddůstojníci mohou být přidrženi pouze k dozorčím pracem. Ti, jichž k tomu nebude použito, mohou žádat o jinou vhodnou práci, která jim bude podle možnosti opatřena.

Žádají-li důstojníci a osoby jim na roveň postavené o vhodnou práci, bude jim taková podle možnosti opatřena. V žádném případě nemohou být k práci nuceni.

Článek 50

Zaměstnání

Vedle prací souvisejících se správou, zařízením nebo udržováním jejich tábora, mohou být zajatci přinuceni pouze k pracem, spadajícím do některé z těchto kategorií:

- a) zemědělství;
- b) průmysl související s výrobou nebo těžbou surovin, továrenský průmysl s výjimkou průmyslu kovodělného, strojního a chemického, veřejných staveb a stavebních prací, které mají vojenskou povahu nebo určení;
- c) doprava a práce ve skladištích, nemají-li vojenskou povahu nebo určení;
- d) obchodní a umělecká činnost;
- e) služba v domácnosti;
- f) veřejné služby, nemají-li vojenskou povahu nebo určení.

Dojde-li k porušení shora zmíněných předpisů, jsou váleční zajatci oprávněni uplatnit své právo stížnosti podle článku 78.

Článek 51

Zajištění vhodných pracovních podmínek

Válečným zajatcům musí být zajištěny vhodné pracovní podmínky, zejména pokud jde o ubytování, stravu, ošacení a výstroj; tyto podmínky nesmějí být horší těch, jichž požívají příslušníci mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, konající podobné práce; rovněž budiž přihlíženo k podmínkám podnebí.

Mocnost, která má zajatce, jichž používá k práci, zajistí, aby v oblastech, kde tito zajatci pracují, platily pro ně státní zákony o ochraně práce a zejména nařízení o úrazové zábraně. Váleční zajatci musí být k práci vycvičeni a vybaveni ochrannými prostředky přiměřenými práci, kterou mají vykonávat, podobnými těm, které jsou předepsány pro příslušníky mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci. S výhradou ustanovení článku 52 mohou být zajatci vystaveni normálnímu pracovnímu nebezpečí jako civilní pracující.

V žádném případě nesmějí být pracovní podmínky zhoršeny disciplinárními opatřeními.

Článek 52

Práce nebezpečné a ponižující

Žádného válečného zajatce nesmí být použito k pracím nezdravým a nebezpečným, ledaže by se k nim dobrovolně přihlásil.

Žádnému válečnému zajatci nebude přidělena práce, kterou lze považovat za ponižující pro příslušníka ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci.

Odstraňování min nebo jiných podobných zbraní se považuje za nebezpečnou práci.

Článek 53

Pracovní doba

Denní pracovní doba válečných zajatců, včetně cesty do práce a zpět, nebude nadměrná a nesmí v žádném případě přesahovat pracovní dobu přípustnou pro civilní dělníky, kteří příslušejí k mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, a vykonávají tutéž práci v témže kraji.

Válečným zajatcům bude poskytnut povinně uprostřed denní práce aspoň hodinový oddech; tento oddech bude stejný jako u dělníků mocnosti, u níž jsou zajatci v zajetí, je-li u nich delší. Bude jim rovněž dopřán každý týden pracovní klid dvaceti čtyř po sobě jdoucích hodin, podle možnosti v neděli nebo v den klidu v zemi, z níž pocházejí. Nadto každému zajatci, který pracoval celý rok, jest poskytnout odpočinek po osm po sobě jdoucích dnů, při čemž mu bude placena odměna za práci.

Používá-li se pracovních metod jako je práce úkolová, nesmí tím být nadměrně prodloužena pracovní doba.

Článek 54

Odměna za práci. Pracovní úrazy a nemoci získané během práce nebo následkem ní

Odměna, která přísluší za práci zajatcům, bude stanovena podle ustanovení článku 62 této úmluvy.

Válečným zajatcům, kteří byli postiženi pracovním úrazem, nebo si přivodí nemoc během práce nebo následkem ní, dostane se veškeré péče, již vyžaduje jejich stav. Vedle toho jim vydá mocnost, v jejíž moci jsou, lékařské vysvědčení, které jim umožní uplatňovat nároky u jejich vlastního státu; duplikát vysvědčení se zašle Ústřední kanceláři válečných zajatců zmíněné v článku 123.

Článek 55

Lékařská kontrola pracovní schopnosti válečných zajatců

Pracovní schopnost válečných zajatců bude pravidelně kontrolována lékařskými prohlídkami, alespoň jednou za měsíc. Při těchto prohlídkách jest zvláště přihlížet k povaze práce, která jest válečným zajatcům přikázána.

Považuje-li se válečný zajatec za neschopna k práci, je oprávněn hlásit se k lékařské prohlídce v táboře; lékaři mohou doporučit, aby zajatci, kteří podle jejich soudu nejsou schopni práce, byli z ní vyňati.

Článek 56

Pracovní oddíly

Organisace a správa pracovních oddílů budou podobné jako v táborech válečných zajatců.

Každý pracovní oddíl zůstane pod dohledem tábora válečných zajatců a bude k němu patřit administrativně. Vojenské úřady a velitel tohoto tábora jsou pod dohledem své vlády odpovědny za zachovávání předpisů této úmluvy v pracovním oddíle.

Velitel tábora povede denní seznam pracovních oddílů, které patří k jeho táboru a předloží jej delegátům ochranné mocnosti, Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo jiných organisací pečujících o válečné zajatce, kteří navštíví tábor.

Článek 57

Váleční zajatci pracující pro soukromníky

Zacházení s válečnými zajatci, kteří pracují pro soukromníky, i když tito sami odpovídají za jejich střežení a ochranu, musí být při nejmenším stejné, jak je stanoveno touto úmluvou; mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, vojenské úřady a velitel tábora, k němuž patří tito zajatci, mají plnou odpovědnost za vydržování, péči, zacházení a výplatu odměny těchto válečných zajatců.

Tito váleční zajatci mají právo zůstat ve styku s důvěrníky táborů, k nimž patří.

Oddíl IV

Peněžní příjmy válečných zajatců

Článek 58

Obnosy v hotovosti

Hned po zahájení nepřátelství může mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, dokud se o tom nedohodne s ochrannou mocností, stanovit nejvyšší obnos v hotových penězích nebo v podobné formě, který smějí mít u sebe váleční zajatci. Obnos převyšující tuto výši, který byl oprávněně v jejich držení a který jim byl odebrán nebo zadržán, bude jim připsán k dobru, stejně tak jako každý peníz jimi složený, a nesmí být bez jejich svolení směněn na jinou měnu.

Jsou-li váleční zajatci oprávněni obstarávat si nákupy nebo získávat služby proti placení hotovými mimo tábor, provedou tyto platy sami zajatci nebo správa tábora, která jimi zatíží účet příslušných zajatců. Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, vydá předpisy k tomu potřebné.

Článek 59

Peněžité částky odebrané válečným zajatcům

Peněžité částky, odebrané v okamžiku jejich zjetí válečným zajatcům ve smyslu článku 18 v měně mocnosti, v jejíž moci jsou, připsají se k dobru na účtu každého z nich podle ustanovení článku 64 tohoto oddílu.

Rovněž se připsají k dobru na tomto účtu peněžité částky v měně mocnosti, držící zajatce, které vznikly směněním peněz v jiných měnách, odebraných válečným zajatcům v téže době.

Článek 60

Vyplácení záloh měsíčního platu válečným zajatcům

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, vyplatí každému z nich zálohu měsíčního platu, jehož výše bude stanovena přepočtením těchto částek na měnu zmíněné mocnosti:

Skupina I: váleční zajatci hodnosti nižší než rotmistr: osm švýcarských franků,

skupina II: rotmistři a jiní poddůstojníci nebo zajatci stejné hodnosti: dvanáct švýcarských franků,

skupina III: důstojníci až do hodnosti kapitána nebo zajatci stejné hodnosti: padesát švýcarských franků,

skupina IV: majori, podplukovníci, plukovníci nebo zajatci stejné hodnosti: šedesát švýcarských franků,

skupina V: generálové nebo zajatci stejné hodnosti: sedmdesát pět švýcarských franků.

Zúčastněné strany v konfliktu mohou však zvláštními dohodami změnit výši záloh na plat příslušející válečným zajatcům různých skupin shora vyjmenovaných.

Kromě toho, kdyby obnosy, uvedené shora v prvním odstavci byly příliš vysoké ve srovnání s platem vypláceným členům ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, nebo kdyby z jakéhokoli jiného důvodu působily vážné potíže této mocnosti, pak bude tato, pokud nebude uzavřena zvláštní dohoda s mocností, k níž zajatci přísluší za účelem změny těchto částek:

- a) nadále připisovat k dobru účtům válečných zajatců částky uvedené v prvním odstavci,
- b) může přechodně omezit na rozumnou výši obnos poskytovaný z těchto záloh na plat válečným zajatcům pro jejich potřebu, obnos však pro zajatce I. skupiny nebude nikdy nižší než ten, který mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, vyplácí příslušníkům svých vlastních ozbrojených sil.

Důvody tohoto omezení budou bezodkladně sděleny ochranné mocnosti.

Článek 61

Doplňek platu

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, bude přijímat poukazy peněz, které bude válečným zajatcům posílat mocnost, jejímiž jsou příslušníci, jako doplňek platu za podmínky, že tyto budou stejné pro každého válečného zajatce téže skupiny, že budou vypláceny všem zajatcům této skupiny, kteří patří k této mocnosti a že budou co nejdříve připsány k dobru účtu jednotlivých zajatců podle ustanovení článku 64. Tyto doplňky k platu nezbavují mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, žádných závazků, které jí přísluší ve smyslu této úmluvy.

Článek 62

Odměna za práci

Váleční zajatci budou dostávat přímo od úřadů, v jejichž moci jsou, spravedlivou pracovní odměnu, jejíž výše bude stanovena těmito úřady, která však nikdy nesmí být nižší než jedna čtvrtina švýcarského franku za celý pracovní den. Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, sdělí jim, jakož i mocnosti, jíž přísluší, prostřednictvím ochranné mocnosti denní výši pracovní odměny, kterou stanoví.

Úřady, v jejichž moci jsou zajatci, budou rovněž vyplácet pracovní odměnu zajatcům trvale přiděleným k činnosti nebo k řemeslným pracím spojeným se správou, vnitřním zařízením

nebo udržováním táborů, jakož i zajatcům určeným k výkonu lékařských nebo duchovních služeb ve prospěch jejich druhů.

Pracovní odměna důvěrníkova, jeho pomocníka a případně jeho poradců bude hrazena z fondu udržovaného z výtěžku kantiny; její výše bude stanovena důvěrníkem a schválena velitelem tábora. Není-li takového fondu, budou úřady, v jejichž moci zajatci jsou, vyplácet těmto zajatcům spravedlivou pracovní odměnu.

Článek 63

Transfer peněžních částek

Váleční zajatci jsou oprávněni přijímat peněžní zásilky, které jsou jim zaslány individuálně nebo hromadně.

Každý válečný zajatec může volně nakládat s přebytky svého účtu, jak je uvedeno v předešlém článku, v mezích, stanovených mocností, v jejichž moci jsou zajatci a která provede žádané výplaty. S výhradou finančních a měnových omezení, která tato mocnost považuje za nezbytné, jsou váleční zajatci oprávněni poukazovat platy do ciziny. V tomto případě umožní mocnost, v jejichž moci jsou zajatci, zvláště platy, které zajatci posílají osobám, o které jsou povinni se starat.

V každém případě mohou váleční zajatci se souhlasem mocnosti, ke které patří, provádět platy do své vlastní země tímto způsobem: mocnost, v jejichž moci jsou, zašle zmíněné mocnosti prostřednictvím ochranné mocnosti sdělení obsahující všechny potřebné údaje o odesílateli i příjemci platy, o výši obnosu, který má být vyplacen, vyjádřené v měně mocnosti, u níž jsou zajatci drženi; toto sdělení podepíše dotyčný zajatec a rovněž velitel tábora. Mocnost, která má zajatce v zajetí, zatíží účet zajatcův tímto penízem; částky takto poukázané připsá pak k dobru mocnosti, jíž přísluší zajatci.

K provedení předchozích opatření může mocnost, v jejichž moci jsou zajatci, vhodně použít vzorného řádu připojeného v příloze V k této úmluvě.

Článek 64

Účet válečného zajatce

Mocnost, v jejichž moci jsou zajatci, povede pro každého válečného zajatce účet, který bude obsahovat při nejmenším tyto údaje:

1. částky patřící zajatci nebo jím přijaté jako zálohy na plat, jako pracovní odměna neb z kteréhokoli jiného důvodu; obnosy v měně mocnosti, u níž jsou zajatci v zajetí, které mu byly odebrány; obnosy odebrané zajatci a směněné k jeho žádosti na měnu řečené mocnosti,
2. částky vyplacené zajatci hotově nebo podobnou formou, výplaty učiněné na jeho účet a na jeho žádost, částky poukázané podle třetího odstavce předešlého článku.

Článek 65

Způsob vedení účtu Nahlížení do něho

Každá položka zapsaná v účtě válečného zajatce bude podepsána nebo parafována jím nebo důvěrníkem jednajícím jeho jménem.

Válečným zajatcům bude vždy rozumně umožněno nahlédnout do jejich účtů a dostat jejich opis; účet může být také prozkoumán zástupci ochranné mocnosti při návštěvě tábora.

Při přesunu válečných zajatců z jednoho tábora do druhého bude jejich účet poslán za nimi. V případě přesunu od jedné mocnosti, v jejímž zajetí jsou, ke druhé, budou posláni za nimi ty částky jim patřící, které nejsou vyjádřeny v měně mocnosti, v jejíž moci jsou. Na všechny ostatní částky, které by zůstaly k dobru jejich účtu, se jim vydá potvrzení. Zúčastněné válčící mocnosti se mohou dohodnout, že si navzájem sdělí prostřednictvím ochranné mocnosti ve stanovených lhůtách výpisy z účtů válečných zajatců.

Článek 66

Likvidace účtu

Skončí-li se zajetí propuštěním nebo repatriací zajatce, vydá mu mocnost, u níž byl dosud v zajetí, potvrzení, podepsané příslušným důstojníkem, v němž je potvrzen aktivní přebytek, který mu přísluší ke konci zajetí. Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, zašle také mocnosti, jíž váleční zajatci přináležejí, prostřednictvím ochranné mocnosti seznamy obsahující všechny údaje o zajatcích, jichž zajetí se skončilo repatriací, propuštěním, útekem, úmrtím, nebo nějakým jiným způsobem, a uvede zejména aktivní přebytky jejich účtů. Každý list těchto seznamů bude potvrzen zmocněným zástupcem mocnosti, u níž byli zajatci v zajetí. Zúčastněné mocnosti mohou zvláštní dohodou změnit úplně nebo zčásti shora uvedená ustanovení.

Mocnost, jíž válečný zajatec přísluší, bude odpovědna za to, že vyrovná s ním aktivní přebytek, který mu byla dlužna na konci jeho zajetí mocnost, u níž byl v zajetí.

Článek 67

Projednání záloh na plat

Zálohy na platy vyplacené válečným zajatcům podle článku 60, budou se považovat za učiněné jménem mocnosti, jíž zajatci příslušejí; tyto zálohy na plat a všechny platy, učiněné touto mocností ve smyslu článku 63, třetí odstavec, a článku 68, budou předmětem jednání mezi zúčastněnými mocnostmi při skončení nepřátelství.

Článek 68

Žádosti o odškodné

O každé žádosti o odškodné, podané válečným zajatcem v důsledku úrazu nebo jiné neschopnosti vzniklé z práce, bude zpravena mocnost, jíž patří zajatec, prostřednictvím ochranné mocnosti. V souhlase s ustanovením článku 54 vydá mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, v každém případě válečnému zajatci osvědčení potvrzující druh zranění nebo pracovní nezpůsobilosti, okolnosti, za nichž k nim došlo, a údaje o lékařském nebo nemocničním ošetření, jehož se mu dostalo. Toto osvědčení bude podepsáno odpovědným důstojníkem mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, a správnost údajů lékařského rázu bude potvrzena lékařem zdravotní služby.

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, odevzdá rovněž mocnosti, jíž zajatci patří, každou žádost o náhradu škody, předloženou zajatcem ohledně osobních věcí, peněz nebo cenných předmětů, které mu byly odebrány podle článku 18 a které mu nebyly vráceny při jeho repatriaci, stejně jako každou žádost za náhradu škody, týkající se ztráty, kterou zajatec klade za vinu mocnosti, v jejíž moci jest, nebo některému z jejich zaměstnanců. S druhé strany zase obnoví mocnost, která drží zajatce, svým nákladem takové osobní svršky, jichž

zajatec potřebuje po dobu svého zajetí. V každém případě vydá mocnost, u níž je v zajetí, osvědčení podepsané odpovědným důstojníkem, které obsahuje informace o důvodech, proč mu nebyly vráceny tyto věci, peníze neb cenné předměty. Stejnopis tohoto osvědčení bude zaslán mocnosti, k níž patří zajatec, prostřednictvím Ústřední kanceláře válečných zajatců uvedené v článku 123.

Oddíl V

Styky válečných zajatců s vnějším světem

Článek 69

Oznamování učiněných opatření

Ohned poté, co váleční zajatci upadli do zajetí, oznámí mocnost, v jejíž moci jsou, těmto zajatcům, jakož i mocnosti, které přísluší prostřednictvím ochranné mocnosti opatření učiněná k provedení ustanovení tohoto oddílu úmluvy; sdělí jim rovněž každou změnu těchto opatření.

Článek 70

Odeslání lístku o zajetí

Každému válečnému zajatci bude umožněno, jakmile bude zajat, nebo nejpozději do týdne po příchodu do tábora, i když jde o transiitní tábor, a rovněž při onemocnění nebo přesunu do lazaretu nebo do jiného tábora, aby mohl zaslat jednak přímo své rodině, jednak Ústřední informační kanceláři válečných zajatců zmíněné v článku 123, lístek, pokud možno podle vzoru připojeného k této úmluvě, zpravující je o jeho zajetí, adrese a jeho zdravotním stavu. Tyto lístky se odešlou s největším urychlením a nesmějí být žádným způsobem zdrženy.

Článek 71

Korespondence válečných zajatců

Váleční zajatci jsou oprávněni odesílat i přijímat dopisy a lístky. Má-li mocnost, v jejíž moci jsou, za potřebné omezit tuto korespondenci, musí povolit alespoň odesílání měsíčně dvou dopisů a čtyř lístků, odpovídajících podle možnosti vzorům připojeným k této úmluvě (nečitajíc v to lístky, zmíněné v článku 70). Jiná omezení mohou být uložena, jen má-li ochranná mocnost náležitý důvod k přesvědčení, že jsou v zájmu samých zajatců vzhledem k potížím, které má mocnost, u níž jsou zajatci v zajetí, při opatrování dostatečného počtu způsobilých překladatelů, kteří by prováděli potřebnou censuru. Má-li být omezena korespondence odesílaná válečným zajatcům, může toto rozhodnutí pouze učinit mocnost, jíž zajatci přísluší, eventuálně k žádosti mocnosti, v jejíž moci zajatci jsou. Tyto dopisy a lístky musí být dopravovány nejrychlejšími prostředky, jež má mocnost, u níž jsou zajatci drženi; nesmějí být doručeny opožděně ani zadrženy z důvodů disciplinárních.

Váleční zajatci, kteří jsou již dlouho beze zpráv od svých rodin nebo kteří je nemohou dostávat nebo jim je odesílat obvyklou cestou, stejně jako ti, kteří jsou velice vzdáleni od domova, jsou oprávněni posílat telegramy, při čemž poplatky za ně budou připsány k tíži

na jejich účtu u mocnosti, v jejíž moci jsou, nebo zaplacený z peněz, jež mají k dispozici. Zajatci mohou tohoto opatření také užít v případech naléhavé nutnosti. Korespondence válečných zajatců bude zpravidla psána v jejich mateřském jazyku. Strany v konfliktu mohou povolit dopisování v jiných jazycích. Pytle s poštou válečných zajatců se pečlivě zapečetí, opatří nápisem označujícím zřetelně jejich obsah a zašlou poštovnímu úřadu místa určení.

Článek 72

Pomocné zásilky: Všeobecné zásady

Váleční zajatci jsou oprávněni dostávat poštou neb jiným způsobem jednotlivé nebo společné zásilky obsahující zejména potraviny, šatstvo, léky a předměty, sloužící jejich potřebám náboženským, studijním a zábavním, včetně knih, předmětů náboženských, vědeckého materiálu, spisů sloužících ke zkouškám, hudebních nástrojů, sportovních potřeb a předmětů sloužících zajatcům k pokračování ve studiích nebo k výkonu umělecké činnosti.

Tyto zásilky nemohou nijak zbavit mocnost, která má zajatce v zajetí, povinností, které jí připadají ve smyslu této úmluvy.

Jedině jsou přípustná ta omezení těchto zásilek, která navrhne ochranná mocnost v zájmu samých zajatců, nebo Mezinárodní komitét Červeného kříže či jiná organizace pomáhající válečným zajatcům, pouze pokud jde o jejich vlastní zásilky, s ohledem na nezvyklé přetřetížení dopravních prostředků a spojů.

Podmínky zaslání jednotlivých neb hromadných zásilek budou v případě potřeby předmětem zvláštních dohod mezi zúčastněnými mocnostmi, které v žádném případě nesmějí způsobit odklad v rozdělení pomocných zásilek válečným zajatcům. Zásilky potravin neb šatstva nebudou obsahovat knihy; léčebné potřeby budou zpravidla dopravovány v hromadných zásilkách.

Článek 73

Pomocné zásilky: Hromadné zásilky

Pokud není zvláštních dohod mezi zúčastněnými mocnostmi o podmínkách přijímání a rozdělování hromadných pomocných zásilek, bude použito řádu o hromadné pomoci válečným zajatcům, připojeného k této úmluvě.

Zvláštní dohody výše zmíněné nesmějí v žádném případě omezit právo důvěrníků převzít hromadné pomocné zásilky určené válečným zajatcům, rozdělit je nebo s nimi disponovat v zájmu zajatců.

Tyto dohody nesmějí také omezit právo zástupců ochranné mocnosti, Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo jiné organizace pro pomoc zajatcům, kteří budou pověřeni odevzdat tyto hromadné zásilky a dohlížet na jejich rozdělení adresátům.

Článek 74

Pomocné zásilky: Osvobození od cla a od dopravného

Všechny pomocné zásilky určené válečným zajatcům budou osvobozeny od všech dovozních, celních a jiných poplatků.

Korespondence, pomocné zásilky a povolené poukazy peněz, určené válečným zajatcům neb jimi odeslané poštou buď přímo, nebo prostřednictvím informačních kanceláří

zmíněných v článku 122 a přes Ústřední kancelář pro válečné zajatce uvedenou v článku 123, budou osvobozeny ode všech poštovních poplatků jak v zemi původu a v zemi určení tak i v zemích průjezdů.

Dopravní výlohy za pomocné zásilky určené válečným zajatcům, které nemohou být pro svou váhu neb z jiného důvodu přepravovány poštou, hradí mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, na všech územích, která jsou pod její kontrolou. Ostatní mocnosti, které jsou stranami této úmluvy, hradí dopravní náklady na svých územích.

Není-li zvláštních dohod mezi zúčastněnými státy, půjdou výlohy za dopravu těchto zásilek k tíži odesílatele, pokud nepožívají osvobození, nahoře zmíněného.

Vysoké smluvní strany se přičiní, aby byly sníženy, pokud to bude možno, telegrafní poplatky za telegramy odesílané válečnými zajatci nebo jim adresované.

Článek 75

Zvláštní způsoby přepravy

Zabrání-li válečné operace zúčastněným mocnostem splnit jejich závazky zajistit dopravu zásilek zmíněných v článcích 70, 71, 72 a 77, mohou zúčastněné ochranné mocnosti, Mezinárodní komitét Červeného kříže neb kterákoliv jiná organizace řádně schválená stranami v konfliktu postarat se o zajištění dopravy těchto zásilek vhodnými prostředky (vagony, nákladními automobily, lodmi, letadly atd.). K tomu účelu se vynasnaží Vysoké smluvní strany opatřit jim tyto dopravní prostředky a povolit jejich jízdy, zejména vydáním potřebných ochranných listů.

Těchto dopravních prostředků lze též použít k přepravě:

- a) korespondence, seznamů a zpráv, vyměňovaných mezi Ústřední informační kanceláří, uvedenou v článku 123, a vnitrostátními kancelářemi, o nichž je řeč v článku 122,
- b) korespondence a zpráv o válečných zajatcích, které si vyměňují ochranné mocnosti, Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo kterákoli jiná organizace poskytující pomoc válečným zajatcům buď se svými delegáty, nebo se stranami v konfliktu.

Tato ustanovení neomezují nikterak právo každé strany v konfliktu, aby organizovala, dala tomu přednost, jinou přepravu a vydávala ochranné listy za podmínek, které byly vzájemně dojednány.

Není-li zvláštních dohod, uhradí náklady vzniklé z použití těchto dopravních prostředků poměrně strany v konfliktu, jejichž příslušníci požívají výhod těchto služeb.

Článek 76

Censura korespondence a kontrola zásilek

Censura korespondence zasílané válečným zajatcům nebo jimi odesílané budiž provedena v nejkratší možné lhůtě. Může být provedena jen státem odesílajícím neb přijímajícím a pouze jednou každým z nich.

Prohlídka zásilek určených válečným zajatcům nesmí se provádět tak, aby zboží, které obsahují, bylo vydáno zkáze, a bude se konat v přítomnosti adresáta nebo jeho řádně zplnomocněného druhá, ledaže by šlo o písemnost nebo tiskopisy. Odevzdání jednotlivých nebo hromadných zásilek válečným zajatcům nesmí být odkládáno pod záminkou cenných obtíží.

Každý zákaz korespondence vydaný stranami v konfliktu z důvodů vojenských neb politických, musí být jen dočasný a trvání jak je možno nejkratšího.

Článek 77

Pořizování a zaslání právních listin

Mocnosti, v jejichž moci jsou zajatci, zajistí všechny úlevy pro přepravu listin, spisů a dokumentů určených válečným zajatcům nebo jimi odesílaných, zejména plných mocí a závětí, prováděnou prostřednictvím ochranné mocnosti nebo Ústřední kanceláře pro válečné zajatce, o níž je řeč v článku 123.

Ve všech případech umožní jim mocnosti, u nichž jsou v zajetí, vystavení těchto listin, dovolí jim zejména poradit se s právníkem a učiní potřebná opatření k tomu, aby mohlo být provedeno ověření jejich podpisů.

Oddíl VI

Styk válečných zajatců s úřady

Kapitola I

Stížnosti válečných zajatců na zajatecký režim

Článek 78

Stížnosti a žádosti válečných zajatců. Zprávy důvěrníků o situaci v táborech zasílané zástupcům ochranných mocností

Váleční zajatci jsou oprávněni předložit vojenským úřadům, v jejichž moci jsou, žádosti, týkající se zajateckého režimu, jemuž jsou podrobeni.

Mají rovněž neomezené právo obrátit se buď přes důvěrníka, nebo považují-li to za nutné, přímo na zástupce ochranných mocností, aby je upozornili na okolnosti zajateckého režimu, na které mají stížnosti.

Tyto žádosti a stížnosti nesmějí být omezeny ani považovány za část kvóty dopisů, uvedené v článku 71. Musí být dopravovány s urychlením. Nesmějí mít za následek trest, ani když byly uznány za neodůvodněné.

Důvěrníci mohou posílat zástupcům ochranných mocností občasné zprávy o situaci v táborech a o potřebách válečných zajatců.

Kapitola II

Zástupci válečných zajatců

Článek 79

Důvěrníci válečných zajatců

Na všech místech, kde jsou váleční zajatci, s výjimkou těch, kde jsou důstojníci, zvolí si zajatci svobodně, tajným hlasováním, každého půl roku, a rovněž tak v případech, když se místo uprázdní, důvěrníky, kteří jsou pověřeni zastupovat je před vojenskými úřady, u ochranných mocností, u Mezinárodního komitétu Červeného kříže a u všech jiných organizací, které se o ně starají. Tito důvěrníci mohou být znovu voleni.

V táborech důstojníků a osob jim na roveň postavených nebo v táborech smíšených, bude uznán za důvěrníka nejstarší zajatý důstojník nejvyšší hodnosti. V důstojnických táborech bude mít k ruce jednoho nebo více poradců, volených důstojníky; v táborech smíšených budou pomocníci vybráni z válečných zajatců, kteří nejsou důstojníky, a jimi zvoleni.

V zajateckých pracovních táborech budou dosazeni k plnění správních úkolů v táboře, které přísluší válečným zajatcům, zajatí důstojníci téže národnosti. Kromě toho mohou tito důstojníci být voleni na místa důvěrníků podle ustanovení prvního odstavce tohoto článku. V tom případě budou pomocníci důvěrníka vybráni z válečných zajatců, kteří nejsou důstojníky. Každý zvolený důvěrník musí být schválen mocností, v jejíž moci jsou zajatci, dříve než se ujme své funkce. Odmítne-li mocnost držící zajatce uznat válečného zajatce, zvoleného jejich druhu v zajetí, musí udat ochranné mocnosti důvody odmítnutí.

V každém případě musí důvěrník být téže národnosti, téhož jazyka a obyčejů jako váleční zajatci, které zastupuje. Takto budou mít váleční zajatci rozdělení do různých oddělení tábora podle své národnosti, jazyka nebo obyčejů, v každém úseku svého vlastního důvěrníka podle ustanovení předešlých odstavců.

Článek 80

Funkce důvěrníků

Důvěrníci jsou povinni přispívat k tělesnému, morálnímu i duševnímu blahu válečných zajatců.

Zejména kdyby se váleční zajatci rozhodli zorganizovat mezi sebou soustavu vzájemné pomoci, spadala by tato organizace do příslušnosti důvěrníků, neodvisle od zvláštních úkolů, které jsou jim svěřeny jinými ustanoveními této úmluvy.

Důvěrníci nesmějí být činěni odpovědnými, jen z důvodu své funkce, za trestné činy, jichž se dopustí váleční zajatci.

Článek 81

Výsady důvěrníků

Důvěrníci nebudou nuceni k žádné práci, jestliže by tím bylo plnění jejich úkolu znesnadněno.

Důvěrníci si mohou vybrat mezi zajatci pomocníky, jichž potřebují. Budou jim poskytnuty veškeré hmotné výhody a zejména určitá volnost pohybu potřebná k plnění jejich úkolů (návštěvy pracovních oddílů, přijímání pomocných zásilek atd.).

Důvěrníci mají právo navštívit místnosti, v nichž jsou drženi váleční zajatci, a tito jsou oprávněni radit se se svými důvěrníky.

Důvěrníkům budtež poskytnuty rovněž všechny úlevy pro písemný a telegrafický styk s úřady, v jejichž moci jsou zajatci, s ochrannými mocnostmi, s Mezinárodním komitétem Červeného kříže a jeho delegáty, se smíšenými lékařskými komisemi, jakož i s organizacemi pomáhajícími válečným zajatcům. Důvěrníci pracovních oddílů budou požívat týchž úlev pro svou korespondenci s důvěrníkem hlavního tábora. Tato korespondence nebude omezována ani pokládána za součást kvóty zmíněné v článku 71.

Žádný důvěrník nesmí být přemístěn, aniž by mu byla poskytnuta přiměřeně dlouhá doba k tomu, aby mohl obeznámit svého nástupce s běžnými záležitostmi.

V případě sesazení budou důvody tohoto rozhodnutí sděleny ochranné mocnosti.

Kapitola III Trestní a disciplinární opatření

I. Všeobecná ustanovení

Článek 82

Všeobecná ustanovení Zákonodárství, jehož jest použití

Váleční zajatci budou podrobeni zákonům, nařízením a všeobecným řádům, platným v ozbrojených silách mocnosti, v jejíž moci jsou. Tato je oprávněna učinit soudní nebo disciplinární opatření oproti každému válečnému zajatci, který přestoupí tyto zákony, nařízení nebo všeobecné řády. Není však přípustné žádné stíhání nebo trest, odporující ustanovením této kapitoly.

Prohlašují-li zákony, nařízení, nebo všeobecné řády mocnosti, u níž jsou zajatci drženi, za trestné některé činy, byly-li spáchány válečným zajatcem, nikoli však, dopustí-li se jich příslušník ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, budou moci být stíháni pouze tresty disciplinárními.

Článek 83

Posuzování otázky, zda přešůpek má být stíhán soudně nebo disciplinárně

Jde-li o to stanovit, zda provinění válečného zajatce má být trestáno disciplinárně nebo soudně, bude mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, dbát, aby příslušný úřad postupoval s největší shovívavostí při posuzování otázky a použil spíše opatření disciplinárních než soudního stíhání vždy, kdy to bude možno.

Článek 84

Soudy příslušné soudit válečné zajatce

Válečné zajatce mohou soudit jen soudy vojenské, ledaže zákonodárství mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, výslovně opravňuje občanské soudy soudit členu ozbrojených sil této mocnosti za totéž provinění jako je to, pro které je stíhán válečný zajatec.

V žádném případě nebude válečný zajatec postaven před jakýkoli soud, který by neposkytoval všeobecně uznávané základní záruky nezávislosti a nestrannosti, a zvláště takový, jehož řízení by mu nezaručovalo práva a prostředky obhajoby uvedené v článku 105.

Článek 85

Trestné činy spáchané před zajetím

Váleční zajatci stíhání podle zákonodárství mocnosti, v jejíž moci jsou, za činy, jichž se dopustili dříve než byli zajati, budou požívat ochrany této úmluvy, i když budou odsouzeni.

Článek 86

Zásada „Trestný čin může být trestán jen jednou“

Válečný zajatec může být trestán pouze jednou za tentýž čin nebo z téhož žalobního důvodu.

Článek 87

Stanovení trestu

Váleční zajatci mohou být odsouzeni vojenskými úřady a soudy mocnosti, v jejíž moci jsou, jen k takovým trestům, které jsou stanoveny za tytéž činy pro členy ozbrojených sil téže mocnosti.

Při stanovení trestu vezmou soudy nebo úřady mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, v úvahu v největší možné míře skutečnost, že obviněný, nejsa příslušníkem této mocnosti, není k ní poután žádným závazkem věrnosti a že je v její moci následkem okolností nezávislých na jeho vůli. Budou mít možnost volně snížit trest stanovený pro trestný čin, pro který je zajatec obžalován, a nebudou proto povinny dodržet nejnižší výměru předepsaného trestu. Zakázány jsou všechny hromadné tresty pro individuální činy, všechny tresty tělesné, každé uvěznění v místnostech, kam denní světlo nemá přístup, a vůbec jakékoli týrání nebo krutost. Mimo to žádný válečný zajatec nesmí být zbaven své hodnosti mocností, u níž je v zajetí, ani mu nesmí být zabráněno, aby nosil označení této hodnosti.

Článek 88

Výkon trestů

Zajatí důstojníci, poddůstojníci a vojini, odpykávající si disciplinární nebo soudní trest, nesmějí být podrobeni přísnějšímu nakládání, než je stanoveno pro tentýž trest pro členy ozbrojených sil mocnosti, u níž jsou zajatci v zajetí.

Zajaté ženy nesmějí být odsouzeny k přísnějšímu trestu, ani nesmí s nimi být přísněji nakládáno, když si odpykávají trest, než se ženami, patřícími k ozbrojeným silám mocnosti držící zajatce, které jsou trestány pro podobný trestný čin.

V žádném případě nesmějí být odsouzeny zajaté ženy k těžšímu trestu, ani nesmí s nimi být přísněji nakládáno, když si odpykávají trest, než s mužskými příslušníky ozbrojených sil mocnosti zajatce držící, kteří jsou trestáni pro podobný trestný čin.

S válečnými zajatci, když si odpykali disciplinární nebo soudní tresty jim uložené, nesmí se nakládat jinak než s ostatními zajatci.

II. Disciplinární tresty

Článek 89

Všeobecná ustanovení; druhy trestů; povaha trestů

Disciplinární tresty použitelné pro zajatce jsou:

1. pokuta až do výše 50 procent zálohy na plat a odměny za práci stanovené ve člancích 60 a 62, a to po dobu ne více než třiceti dní,
2. odnětí výhod poskytovaných nad rámec režimu stanoveného touto úmluvou,
3. pracovní povinnost nejvýše dvě hodiny denně,
4. uzamčení.

Trest uvedený pod číslem 3 nelze však uložit důstojníkům.

V žádném případě nesmějí být disciplinární tresty nelidské, surové nebo ohrožovat zdraví válečných zajatců.

Článek 90

Trvání trestů

Trvání téhož trestu nepřekročí nikdy třicet dní. Jde-li o disciplinární provinění, odpočítá se doba zajišťovací vazby před přelíčením nebo před vynesením trestu od stanoveného trestu. Nejvyšší výměra třiceti dní nahoře uvedená nesmí být překročena, ani když se válečný zajatec disciplinárně odpovídá z několika činů v okamžiku, kdy je vyšetřován, ať tyto činy spolu souvisí nebo ne.

Doba mezi vynesením disciplinárního trestu a jeho výkonem nesmí přesahovat jeden měsíc. V případě, že válečný zajatec je potrestán novým disciplinárním trestem, musí být výkon každého trestu oddělen lhůtou alespoň třídnenní, jakmile některý z trestů je v trvání deseti dnů nebo více.

Článek 91

Útěk válečného zajatce: Útěk zdařilý

Útěk válečného zajatce se považuje za zdařilý, jakmile:

1. dostihne ozbrojených sil mocnosti, k níž přísluší, nebo některé mocnosti spojenecké,
2. opustí území podléhající moci mocnosti, u níž je v zajetí, nebo moci jejího spojence,
3. vstoupí na loď plující pod vlajkou mocnosti, k níž přísluší, nebo mocnosti spojenecké, která je v pobřežních vodách mocnosti, u níž je v zajetí, není-li tato loď pod kontrolou této mocnosti.

Váleční zajatci, jimž se podařilo prchnout ve smyslu tohoto článku a kteří jsou znovu zajati, nepodléhají žádnému trestu za svůj dřívější útěk.

Článek 92

Útěk válečného zajatce: Nepodařený pokus o útěk

Válečný zajatec, který se pokouší o útěk a je dopaden, dřív než se mu útěk podaří ve smyslu článku 91, může být za tento čin potrestán jen disciplinárně, a to i v případě pokusu opakovaného. Válečný zajatec dopadený na útěku bude odevzdán co nejdříve příslušným vojenským úřadům.

Odchytkou od ustanovení článku 88, čtvrtý odstavec, mohou být váleční zajatci, potrestaní za nepodařený pokus o útěk, podrobeni režimu zvláštního dohledu. Tento režim však nesmí být na úkor jejich zdraví, musí být podstoupen v zajateckém táboře a nesmí znamenat odstranění žádné ze záruk poskytovaných zajatcům touto úmluvou.

Článek 93

Útěk válečného zajatce: Trestné činy souvislé

Útěk nebo pokus o útěk, i když je opakován, nesmí být považován za přitěžující okolnost v případě, je-li válečný zajatec postaven před soud pro trestný čin, jehož se dopustil při útěku nebo při pokusu o útěk.

Ve shodě s ustanovením článku 83 budou potrestána pouze disciplinárně provinění, jichž se váleční zajatci dopustí jedině za tím účelem, aby si útěk usnadnili, neobsahují-li násilí proti osobám, ať už jde o trestné činy proti veřejnému majetku, o krádeže bez úmyslu obohacení, o vystavení a použití falešných dokladů a o nošení civilních šatů.

Váleční zajatci, kteří budou nápomocni při útěku nebo při pokusu o útěk, mohou být za to trestáni jen disciplinárně.

Článek 94

Útěk válečného zajatce: Oznámení o dopadení válečného zajatce

Je-li prchající válečný zajatec dopaden, bude to oznámeno způsobem uvedeným v článku 122 mocnosti, k níž přísluší, pokud byl oznámen jeho útěk.

Článek 95

Řízení: Zajišťovací vazba

Váleční zajatci obvinění z disciplinárních provinění nesmějí být drženi v zajišťovací vazbě, než dojde k rozhodnutí, ledaže by se takového opatření používalo i pro příslušníky ozbrojených sil mocnosti, u níž jsou zajatci drženi, při obdobných trestných činech nebo že by toho vyžadovaly vyšší zájmy udržení pořádku a disciplíny v táboře.

Zajišťovací vazba v případech disciplinárních přestupků budiž pro všechny válečné zajatce omezena na nejnižší míru a nesmí překročit čtrnáct dní.

Ustanovení článků 97 a 98 této kapitoly se užije na válečné zajatce, kteří jsou v zajišťovací vazbě pro disciplinární provinění.

Článek 96

Řízení: Příslušnost soudů a úřadů. Právo hájit se Rejstřík disciplinárních trestů

Činy zakládající disciplinární provinění, budtež vyšetřovány bezodkladně.

Bez újmy pro příslušnost soudů a vyšších vojenských úřadů, mohou být disciplinární tresty vyneseny jen důstojníkem, který je vybaven disciplinární pravomocí jakožto velitel tábora, nebo odpovědným důstojníkem, který ho zastupuje nebo na něhož přenesl svou disciplinární pravomoc.

V žádném případě tato pravomoc nesmí být svěřena válečnému zajatci ani vykonávána válečným zajatcem.

Před vynesením každého disciplinárního trestu budiž obviněný válečný zajatec přesně zpraven o činech, kladených mu za vinu. Budiž mu umožněno vysvětlit své chování a hájit se. Je oprávněn dát předvolat svědky a v případě potřeby použít služeb kvalifikovaného tlumočníka. Rozhodnutí se oznámí válečnému zajatci a důvěrníku.

Velitel tábora je povinen vést rejstřík vynesených disciplinárních trestů; zástupci ochranné mocnosti mohou si tento rejstřík prohlédnout.

Článek 97

Výkon trestů: Místnosti

V žádném případě nebudou váleční zajatci převezeni do vězeňských ústavů (vězení, trestnic, káznic atd.), aby si tam odpykali disciplinární tresty.

Všechny místnosti, v nichž budou odpykávány disciplinární tresty, musí odpovídat požadavkům hygieny stanoveným v článku 25. Trestaným válečným zajatcům budiž podle ustanovení článku 29 umožněno udržovat se v čistotě. Důstojníci a osoby jim na roveň postavené nebudtež drženi v týchž místnostech jako poddůstojníci nebo prostí vojáci.

Zajaté ženy odpykávající si disciplinární trest budte drženy v místnostech oddělených od mužů a bezprostřední dozor nad nimi musí vykonávat ženy.

Článek 98

Výkon trestů: Základní záruky

Váleční zajatci uvěznění následkem disciplinárního trestu budou i nadále požívat výhod stanovených touto úmluvou v té míře, pokud nejsou nepoužitelný právě vzhledem k jejich stavu uvěznění. Výhod stanovených v článkách 78 a 126 nesmějí však být zbaveni v žádném případě. Váleční zajatci potrestaní disciplinárně nesmějí být zbaveni výhod spojených s jejich hodností.

Váleční zajatci potrestaní disciplinárně budou mít možnost konat tělesná cvičení a být na čerstvém vzduchu každý den aspoň dvě hodiny.

K jejich žádosti jim bude povoleno dostavit se k denní lékařské prohlídce; dostane se jim ošetření, kterého vyžaduje jejich stav, a v případě potřeby budou přemístěni do lazaretu v táboře, nebo do nemocnice.

Bude jim dovoleno číst a psát, jakož i odesílat a přijímat dopisy. Za to však vydání poštovních zásilek a poukazů peněz může být odloženo až do skončení trestu; zatím budou tyto zásilky svěřeny důvěrníku, který odevzdá lazaretu zboží nacházející se v zásilkách a podléhající zkáze.

III. Stíhání soudní

Článek 99

Základní pravidla: Všeobecné zásady

Žádný zajatec nesmí být stíhán nebo odsouzen za čin, který není výslovně stíhán zákonodárstvím mocnosti, v jejíž moci je zajatec, nebo mezinárodním právem, které jsou v účinnosti v den, kdy čin byl spáchán.

Na válečného zajatce se nesmí vykonávat žádný duševní nebo tělesný nátlak za tím účelem, aby byl donucen přiznat se k činu, který se mu klade za vinu.

Žádný válečný zajatec nesmí být odsouzen, aniž by měl možnost se hájit a aniž by mu byl nápomocen kvalifikovaný obhájce.

Článek 100

Základní pravidla: Trest smrti

Váleční zajatci a ochranné mocnosti budtež co nejdříve zpraveni o trestných činech, na něž je stanoven trest smrti podle zákonodárství mocnosti, u níž je zajatec v zajetí.

Poté nesmí být na žádný trestný čin stanoven trest smrti bez dohody s mocností, k níž přísluší zajatci.

Trest smrti nesmí být vynesen proti zajatci dříve než byl soud výslovně upozorněn ve smyslu článku 87, druhého odstavce, na to, že obviněný, nejso příslušníkem mocnosti, u níž je v zajetí, není k ní poután žádným závazkem věrnosti a že je v její moci následkem okolností nezávislých na jeho vlastní vůli.

Článek 101

Základní pravidla: Šestiměsíční lhůta pro výkon trestu smrti

Byl-li vysloven nad válečným zajatcem trest smrti, nebudíž rozsudek vykonán před uplynutím aspoň šestiměsíční lhůty od okamžiku, kdy dojde ochranné mocnosti na udanou adresu podrobná zpráva uvedená v článku 107.

Článek 102

Řízení: Podmínky platnosti rozsudků vynesených proti válečným zajatcům

Proti válečnému zajatci může být vynesen právoplatně rozsudek jen týmiž soudy a se zachováním téhož řízení jako u osob příslušejících k ozbrojeným silám mocnosti, která zajatce drží v zajetí, a byla-li kromě toho zachována ustanovení této kapitoly.

Článek 103

Řízení: Zajišťovací vazba; její započtení do trestu

Každé soudní vyšetřování proti válečnému zajatci bude prováděno tak rychle, jak to dovolují okolnosti a takovým způsobem, aby přelíčení se konalo co nejdříve. Žádný válečný zajatec nebud' držen v zajišťovací vazbě, ledaže by pro podobné trestné činy mohla být uvalena zajišťovací vazba i na příslušníky ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, nebo že by toho vyžadoval zájem státní bezpečnosti. Tato zajišťovací vazba nesmí trvat v žádném případě déle než tři měsíce.

Doba zajišťovací vazby válečného zajatce budiž započtena do trestu na svobodě, k němuž bude odsouzen, a budiž k ní přihlíženo při stanovení trestu.

Za zajišťovací vazby požívají váleční zajatci výhod článků 97 a 98 této kapitoly.

Článek 104

Řízení: Oznámení o zahájení soudního stíhání proti válečnému zajatci

V každém případě, kdy mocnost, která drží zajatce v zajetí, rozhodne zahájit soudní stíhání proti válečnému zajatci, zpraví o tom ochrannou mocnost co nejdříve, ale nejméně tři týdny před zahájením hlavního líčení. Tato lhůta běží teprve od okamžiku, kdy uvedené oznámení dojde ochranné mocnosti na adresu, kterou byla předtím sdělila mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci.

Toto oznámení bude obsahovat tyto údaje:

1. příjmení a jména válečného zajatce, jeho hodnost, jeho matriční číslo, datum jeho narození, případně jeho povolání,
2. místo, kde je internován nebo uvězněn,
3. popis žalobního důvodu nebo žalobních důvodů s uvedením použitelných zákonných ustanovení,
4. označení soudu, který se bude případem zabývat, datum a místo stanovené pro zahájení hlavního líčení. Totéž sdělí mocnost, u níž jsou zajatci v zajetí, důvěrníku onoho zajatce.

Není-li prokázáno při zahájení hlavního líčení, že ochranná mocnost, válečný zajatec a dočtený důvěrník dostali shora uvedené oznámení aspoň tři týdny před zahájením přelíčení, nemůže se toto konat a musí být odročeno.

Článek 105

Řízení: Právo na obhajobu Doručení žaloby Přítomnost zástupců ochranné mocnosti

Válečný zajatec má právo, aby mu byl nápomocen některý ze zajatých druhů, aby byl obhajován kvalifikovaným advokátem, kterého si zvolí, aby si dal předvolat svědky, a považuje-li to za potřebné, aby použil služeb kvalifikovaného tlumočnicka. O těchto právech budíž včas před přelíčením zpraven mocností, v jejíž moci jest.

Jestliže si válečný zajatec nezvolil obhájce, opatří mu ho ochranná mocnost; bude k tomu mít při nejmenším týden času. Na žádost ochranné mocnosti odevzdá jí mocnost, která drží zajatce, seznam osob způsobilých k obhajobě. Nezvolí-li ani válečný zajatec ani ochranná mocnost obhájce, ustanoví z moci úřední mocnost, v jejíž je moci, kvalifikovaného advokáta, aby obviněného hájil.

Obhájce bude mít lhůtu aspoň dvou týdnů před zahájením přelíčení a potřebné úlevy, aby si připravil obhajobu obviněného; může zejména volně navštěvovat obviněného a mluvit s ním beze svědků. Může také mluvit se svědky vedenými obhajobou, včetně válečných zajatců. Těchto úlev bude požívat do uplynutí odvolací lhůty.

Včas před přelíčením bude obviněnému válečnému zajatci doručena v jazyce, jemuž rozumí, žaloba a spisy, které jsou zpravidla doručovány obviněnému podle zákonů platných v armádě mocnosti, u níž je v zajetí. Totéž bude doručeno za stejných podmínek jeho obhájci.

Zástupci ochranné mocnosti mají právo být přítomni přelíčení, ledaže by se toto výjimečně konalo s vyloučením veřejnosti v zájmu státní bezpečnosti; v takovém případě zpraví o tom mocnost držící zajatce ochrannou mocnost.

Článek 106

Řízení: Opravné prostředky

Každý válečný zajatec má právo podat proti každému rozsudku nad ním vynesenému odvolání, zmateční stížnost nebo žádat o obnovu řízení za stejných podmínek jako příslušníci ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci je. Bude plně informován o svém právu na opravné prostředky a o lhůtách, pro jeho uplatnění.

Článek 107

Řízení: Oznamování rozsudků ochranné mocnosti

Každý rozsudek vynesený nad válečným zajatcem budíž ihned oznámen ochranné mocnosti ve stručném sdělení, které bude také obsahovat údaj, zda zajatec má právo odvolat, podat zmateční stížnost nebo žádat o obnovu řízení. Toto sdělení se zašle také příslušnému důvěrníku. Bude zasláno také válečnému zajatci v jazyce, jemuž rozumí, nebyl-li rozsudek vynesen v jeho přítomnosti. Mimo to oznámí ihned mocnost, v jejíž moci je zajatec, ochranné mocnosti rozhodnutí zajatcovo, zda užije svého práva podat opravný prostředek či nikoli.

Kromě toho, nabyli-li rozsudek moci práva nebo vyslovil-li soud v první stolici trest smrti, zašle mocnost, v jejíž moci je zajatec, co nejdříve ochranné mocnosti podrobnou zprávu obsahující:

1. přesné znění rozsudku,

2. stručný přehled vyšetřování a hlavního přelíčení, obsahující zejména podstatu žaloby i obhajoby,
 3. po případě označení ústavu, v němž bude trest odpykán.
- Sdělení uvedená v předchozích odstavcích budou zaslána ochranné mocnosti na adresu, kterou tato předtím oznámila mocnosti, u níž je zajatec držen v zajetí.

Článek 108

Řízení: Výkon trestů Režim při odpykávání trestu

Tresty vynesené proti válečným zajatcům na základě rozsudků, které se staly vykonatelnými, odpykají tito v týchž ústavech a za stejných podmínek jako příslušníci ozbrojených sil mocnosti, v jejíž moci jsou. Tyto podmínky budou v každém případě odpovídat požadavkům hygieny a lidskosti.

Zajatá žena, proti níž byl takový rozsudek vynesen, bude umístěna v oddělených místnostech a pod dozorem žen.

V každém případě budou váleční zajatci odsouzení k trestu na svobodě i nadále požívat dobrodiní článků 78 a 126 této úmluvy. Budou mimo to oprávněni dostávat i odesílat korespondenci, dostávat alespoň jeden pomocný balík za měsíc a pohybovat se pravidelně na čerstvém vzduchu; dostane se jim lékařského ošetření, jehož vyžaduje jejich zdravotní stav, a duchovní pomoci, kdyby si jí přáli. Tresty, které by je měly stihnout, necht' odpovídají ustanovením článku 87, třetího odstavce.

Část IV Konec zajetí

Oddíl I Přímá repatriace a nemocniční ošetření v neutrálních zemích

Článek 109

Všeobecná ustanovení

Strany v konfliktu jsou povinny s výhradou třetího odstavce tohoto článku, poslat zpět do vlasti válečné zajatce vážně nemocné a těžce zraněné podle prvního odstavce následujícího článku, bez ohledu na jejich počet a hodnotu, když se předtím postaraly o to, aby byli schopni přepravy.

Po dobu nepřátelství se vynasnaží strany v konfliktu, aby s pomocí zúčastněných neutrálních mocností zařídily v neutrální zemi nemocniční ošetření raněných neb nemocných válečných zajatců zmíněných v druhém odstavci následujícího článku; mohou také uzavřít dohody o přímé repatriaci nebo o internování v neutrální zemi zajatců, kteří jsou tělesně zdatní a mají za sebou dlouhé zajetí.

Žádný válečný zajatec raněný nebo nemocný, o jehož repatriaci ve smyslu prvního odstavce tohoto článku jde, nesmí být repatriován po dobu nepřátelství proti své vůli.

Článek 110

Kategorie osob, které mají být repatriovány nebo ošetřeny v nemocnici v neutrální zemi

Přímo budou repatriováni:

1. nevyléčitelně zranění a nemocní, jejichž duševní nebo tělesné schopnosti se zdají být značně sníženy,
2. ranění a nemocní, kteří podle odhadu lékařů se nemohou uzdravit během jednoho roku, jejichž stav vyžaduje ošetřování a jejichž duševní nebo tělesné schopnosti se zdají být značně sníženy,
3. ranění a nemocní, kteří se uzdravili, ale jejichž duševní nebo tělesné schopnosti nasvědčují tomu, že byly značně a trvale sníženy.

V neutrální zemi mohou být ošetřováni v nemocnicích:

1. ranění a nemocní, jejichž uzdravení lze očekávat do roka po jejich zranění nebo onemocnění, jestliže ošetřování v neutrální zemi dává naději na jistější a rychlejší uzdravení,
2. váleční zajatci, jejichž duševní neb tělesné zdraví je podle úsudku lékařů vážně ohroženo držením v zajetí, jež by však nemocniční ošetření v neutrální zemi mohlo zachránit. Zúčastněné mocnosti určí vzájemnou dohodou podmínky, jimž musí vyhovět váleční zajatci ošetřováni v nemocnicích v neutrální zemi, aby mohli být repatriováni, jakož i jejich postavení. Zpravidla budou repatriováni váleční zajatci, ošetřováni v neutrální zemi, pokud patří do těchto skupin:

1. zajatci, jejichž zdravotní stav se tak zhoršil, že vyhovují podmínkám stanoveným pro přímou repatriaci,
2. zajatci, jejichž duševní neb tělesné schopnosti zůstávají po léčení značně sníženy.

Nebyly-li mezi zúčastněnými stranami v konfliktu uzavřeny zvláštní dohody za účelem, aby byly určeny případy invalidity nebo nemoci, které vyžadují přímé repatriace neb ošetření v neutrální zemi, budou tyto případy řešeny podle zásad obsažených ve vzoru dohody o přímé repatriaci raněných a nemocných zajatců a o jejich nemocničním ošetření v neutrální zemi, jakož i v řádu o smíšených lékařských komisích, které jsou připojeny k této úmluvě.

Článek 111

Internování válečných zajatců na území neutrální mocnosti

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, mocnost, již přísluší váleční zajatci a neutrální země přizvaná těmito dvěma mocnostmi, se vynasnaží o uzavření dohod, které umožní internování válečných zajatců na území této neutrální mocnosti až do skončení nepřátelství.

Článek 112

Smíšené lékařské komise

Hned po vypuknutí konfliktu budou ustaveny smíšené lékařské komise, aby prohlížely nemocné a raněné zajatce a aby učinily všechna potřebná rozhodnutí o nich. Jmenování, úkoly a činnost těchto komisí budou se řídit ustanoveními řádu, připojeného k této úmluvě. Zajatci, kteří podle názoru lékařských orgánů mocnosti, v jejíž moci jsou, jsou zřejmě těžce ranění a těžce nemocní, mohou však být repatriováni, aniž by museli být prohlédnuti smíšenou lékařskou komisí.

Článek 113

Kategorie osob oprávněných dostavit se k prohlídce smíšených lékařských komisí

Vedle těch, kteří budou vybráni lékařskými úřady mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, budou oprávněni dostavit se k prohlídce smíšených lékařských komisí podle předchozího článku ranění nebo nemocní zajatci, patřící do skupin níže vyjmenovaných:

1. ranění a nemocní navrženi lékařem, konajícím službu v táboře, který je stejné národnosti jako oni nebo příslušníkem strany v konfliktu, jež je spojencem mocnosti, k níž sami přísluší,
2. ranění a nemocní navrženi svým důvěrníkem,
3. ranění a nemocní navrženi mocností, k níž přísluší nebo organizační pečující o zajatce a uznanou touto mocností.

Váleční zajatci, kteří nepatří do žádné z těchto skupin, mohou se přesto dostavit k prohlídce u smíšené lékařské komise, ale budou prohlédnuti až po těch, kteří spadají do uvedených skupin.

Lékař-krajan válečných zajatců podrobených prohlídce u smíšené lékařské komise a jejich důvěrník, jsou oprávněni účastnit se této prohlídky.

Článek 114

Váleční zajatci, kteří utrpěli úraz

Váleční zajatci, kteří utrpěli úraz, vyjma ty, kteří se sami dobrovolně zranili, budou požívat, pokud jde o repatriaci nebo eventuální ošetření v neutrální zemi, dobrodiní této úmluvy.

Článek 115

Repatriace a nemocniční ošetření válečných zajatců odpykávajících si trest

Žádný válečný zajatec disciplinárně trestaný, u něhož jsou splněny podmínky pro repatriaci nebo ošetření v neutrální zemi, nesmí být zadržen proto, že si dosud neodpykal trest.

Váleční zajatci, kteří jsou v soudním vyšetřování nebo již odsouzeni a kteří by měli být repatriováni nebo ošetřováni v neutrální zemi, mohou být účastníky těchto výhod před skončením řízení a před odpykáním trestu, dá-li k tomu souhlas mocnost, v jejíž moci jsou.

Strany v konfliktu si navzájem sdělí jména těch, kdož budou zadrženi až do konce řízení nebo do odpykání trestu.

Článek 116

Náklady na repatriaci

Náklady na repatriaci válečných zajatců nebo jejich přepravu do neutrální země jsou, počínaje od hranic země mocnosti, která je má v zajištění, na vrub mocnosti, k níž přísluší.

Článek 117

Zákaz použití repatriovaných k aktivní vojenské službě

Nikoho z repatriovaných nesmí být použito k aktivní vojenské službě.

Oddíl II

Propuštění a repatriace válečných zajatců po skončení nepřátelství

Článek 118

Propuštění válečných zajatců na svobodu a jejich repatriace

Váleční zajatci budou propuštěni a repatriováni neprodleně po skončení aktivního nepřátelství. Není-li ustanovení k tomu cíli v nějaké úmluvě uzavřené mezi stranami v konfliktu za účelem skončení nepřátelství nebo nebyla-li taková dohoda uzavřena, každá z mocností, v jejíž moci jsou zajatci, nechť vypracuje sama a neprodleně provede repatriační plán odpovídající zásadě vyslovené v předchozím odstavci.

V obou případech bude oznámeno válečným zajatcům, jaká opatření byla učiněna.

Náklady na repatriaci válečných zajatců budtež v každém případě rozvrženy spravedlivým způsobem mezi mocnost, která drží zajatce v zajetí, a mocnost, které přísluší. Toto rozvržení bude provedeno podle těchto zásad:

a) Sousedí-li obě mocnosti, bude hradit mocnost, jíž patří zajatci, náklady na jejich repatriaci od hranic mocnosti, u níž jsou v zajetí.

b) Nesousedí-li tyto dvě mocnosti, hradí mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, náklady na přepravu válečných zajatců na svém území až ke své hranici nebo do svého naložovacího přístavu ležícího nejbližší k mocnosti, k níž náležejí. Pokud jde o zbytek nákladů spojených s repatriací, dohodnou se zúčastněné strany na jejich spravedlivém rozvržení mezi sebe. Uzavření takové dohody nemůže v žádném případě ospravedlnit jakýkoli odklad repatriace válečných zajatců.

Článek 119

Způsob provedení repatriace

Repatriace se provede za obdobných podmínek, jak je stanoveno v článcích 46 až 48 této úmluvy pro přesun válečných zajatců a při zachování ustanovení článku 118 a následujících. Při repatriaci budou vráceny válečnému zajatci cenné předměty odebrané podle ustanovení článku 18 a peněžní částky v cizích měnách, které nebyly směněny na valutu mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci. Cenné předměty a obnosy peněz v cizí měně, které by z jakékoli příčiny nebyly vráceny válečným zajatcům při jejich repatriaci, budou zaslány informační kanceláři zmíněné v článku 122.

Váleční zajatci jsou oprávněni vzít s sebou své osobní svršky, korespondenci a zásilky, došlé na jejich adresu; váha těchto věcí může být omezena, vyžadují-li to okolnosti repatriace, na tolik, kolik může zajatec rozumně unést; v každém případě bude každý zajatec oprávněn odnést si aspoň dvacet pět kilogramů.

Ostatní osobní věci repatriovaného zajatce zůstanou u mocnosti, u níž byl v zajetí; tato mu je zašle, jakmile uzavře s mocností, k níž zajatec přísluší, dohodu o způsobu dopravy těchto věcí a o úhradě výloh takto vzniklých.

Váleční zajatci, kteří by byli ve vyšetřování pro zločin nebo přečin trestního práva, mohou být zadrženi až do skončení řízení, po případě i do odpykání trestu. Podobně tomu bude u těch, kteří již byli odsouzeni pro zločin nebo přečin trestního práva.

Strany v konfliktu si sdělí jména válečných zajatců zadržených až do konce soudního řízení nebo odpykání trestu.

Strany v konfliktu se dohodnou o zřízení komisí za tím účelem, aby pátraly po roztroušených zajatcích a provedly jejich repatriaci v nejkratší lhůtě.

Oddíl III Úmrtí válečných zajatců

Článek 120

Závěti; úmrtní listy; pohřbení a zpopelnění. Seznamy hrobů

Závěti válečných zajatců budou sepsány tak, aby vyhovovaly podmínkám platnosti předepsaným zákonodárstvím země jejich původu, která se postará, aby tyto podmínky byly oznámeny mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci. Na žádost válečného zajatce a v každém případě po jeho smrti bude závěť neprodleně zaslána ochranné mocnosti a její ověřený opis Ústřední informační kanceláři.

Úmrtní listy, odpovídající vzoru připojenému k této úmluvě, nebo seznamy všech válečných zajatců zemřelých v zajetí, potvrzené odpovědným důstojníkem, budte zaslány v nejkratší lhůtě informační kanceláři pro válečné zajatce, zřízené ve smyslu článku 122. Údaje totožnosti, jichž výpočet je uveden v třetím odstavci článku 17, místo a datum úmrtí, příčina smrti, místo a datum pohřbu, jakož i všechny údaje potřebné k zjištění hrobů musí být obsaženy v těchto úmrtních listech nebo seznamech.

Pohřbení nebo zpopelnění musí předcházet lékařská prohlídka mrtvol, aby byla zjištěna smrt, umožněno pořádit úmrtní zápis a v případě potřeby zjistit totožnost zemřelého.

Úřady, v jejichž moci jsou zajatci, budou dbát toho, aby zajatci zemřelí v zajetí byli s úctou pohřbeni, možno-li podle obřadů náboženství, k němuž patřili, aby jejich hroby byly chráněny, vhodně udržovány a označeny tak, aby je bylo možno vždy nalézt. Kdykoli to bude možno, budou zemřelí váleční zajatci příslušející k téže mocnosti pochováni na tomtéž místě.

Zemřelí váleční zajatci budou pohřbíváni jednotlivě, vyjma případy vyšší moci, které by si vynutily pohřbení společně. Mrtvoly mohou být zpopelněny, jen vyžadují-li toho naléhavé zájmy zdravotní nebo náboženství zemřelého anebo přál-li si to zemřelý. V případě zpopelnění bude to poznamenáno na úmrtním listě s uvedením důvodu.

Aby bylo možno hroby kdykoli nalézt, budou všechny údaje týkající se pohřbení a hrobů zaznamenány správou válečných hrobů, zřízenou mocností, v jejíž moci jsou zajatci. Seznamy hrobů a údaje týkající se válečných zajatců, pohřbených na hřbitovech neb jinde, budou odevzdány mocnosti, k níž zajatci příslušeli. Bude úkolem mocnosti, pod jejíž kontrolou je toto území, je-li smluvní stranou této úmluvy, aby pečovala o tyto hroby a zaznamenávala každé pozdější přemístění zemřelých. Tato ustanovení se vztahují také na popel, který bude uchován správou válečných hrobů až do té doby, kdy země původu oznámí konečné rozhodnutí v této věci.

Článek 121

Zranění nebo usmrcení válečného zajatce za zvláštních okolností

Každé úmrtí nebo každé vážné zranění válečného zajatce, způsobené stráží, jiným zajatcem nebo jinou osobou, nebo je-li podezření, že bylo takto způsobeno, jakož i každé úmrtí, jehož příčina není známa, budou ihned předmětem úředního vyšetřování mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci.

Sdělení o tom bude ihned zasláno ochranné mocnosti. Budou sepsány výpovědi svědků, zejména válečných zajatců; zpráva obsahující tyto výpovědi bude zaslána ochranné mocnosti. Zjistí-li se vyšetřováním vina jedné nebo více osob, učiní mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, všechna opatření k soudnímu stíhání viníka nebo viníků.

Část V

Informační kancelář a pomocné společnosti pro válečné zajatce

Článek 122

Vnitrostátní informační kanceláře pro válečné zajatce

Jakmile vypukne konflikt a ve všech případech okupace zřídí každá ze stran v konfliktu oficiální informační kancelář pro válečné zajatce, kteří jsou v její moci; neutrální a neválčící mocnosti, které přijmou na své území osoby patřící do některé skupiny zmíněné v článku 4, učiní totéž pro tyto osoby. Zúčastněná mocnost bude dbát nad tím, aby informační kancelář měla k dispozici potřebné místnosti, zařízení a personál, tak aby mohla řádně plnit svůj úkol. Bude jí ponecháno na vůli použití k tomu cíli válečných zajatců, pokud bude šetřit podmínek stanovených v oddíle této úmluvy, jednajícím o práci válečných zajatců.

Každá ze stran v konfliktu poskytne v nejkratší možné lhůtě své informační kanceláři informace, o nichž je řeč ve čtvrtém, pátém a šestém odstavci tohoto článku, o každé nepřátelské osobě patřící do některé ze skupin vyjmenovaných v článku 4, která se dostala do její moci. Neutrální a neválčící mocnosti budou postupovat stejně, pokud jde o osoby uvedených kategorií, které přijaly na svém území.

Tato kancelář ihned zašle nejrychlejší cestou tyto informace zúčastněným mocnostem prostřednictvím jednak ochranných mocností, jednak Ústřední kanceláře zmíněné v článku 123.

Tyto informace mají sloužit k tomu, aby umožnily zpravit rychle zúčastněné rodiny. Tyto informace necht' obsahují u každého válečného zajatce, s výhradou ustanovení článku 17, příjmení, jména, hodnost, matriční číslo, místo a úplné datum narození, označení mocnosti, k níž přísluší, křestní jméno otce, příjmení matky, jméno a adresu osoby, která má být zpravena, jakož i adresu, na kterou se může zajatci posílat korespondence, pokud informační kancelář tyto údaje zná.

Informační kancelář bude dostávat od různých úřadů k tomu příslušných údaje o změnách, propuštění, repatriaci, útěku, převezení do nemocnice, úmrtí válečných zajatců a předá je dále způsobem uvedeným v třetím odstavci shora.

Rovněž i zprávy o zdravotním stavu vážně nemocných nebo těžce zraněných zajatců budou podávány pravidelně, podle možnosti každý týden.

Informační kancelář bude také povinna odpovídat na všechny jí došlé dotazy stran válečných zajatců, včetně těch, kdož zemřeli v zajetí; provede potřebná šetření, aby si opatřila žádané informace, kdyby jich neměla.

Všechna písemná sdělení vyšlá z Kanceláře, budte ověřena podpisem nebo razítkem.

Informační kancelář bude vedle toho pověřena, aby shromažďovala a odesílala zúčastněným mocnostem všechny osobní věci, včetně peněz v jiné měně, než je měna mocnosti, u níž jsou zajatci, a listin, které mohou mít důležitost pro blízké příbuzné, které váleční zajatci zanechali při repatriaci, propuštění, útěku nebo úmrtí. Tyto věci zašle Kancelář v zapečetěných balících; k balíkům budou přiložena prohlášení udávající přesně totožnost osob, jimž předměty patřily, a také úplný seznam obsahu balíku. Ostatní osobní svrsky dotyčných zajatců budou odeslány podle dohod uzavřených mezi zúčastněnými stranami v konfliktu.

Článek 123

Ústřední informační kancelář pro válečné zajatce

V neutrální zemi se zřídí Ústřední informační kancelář pro válečné zajatce. Mezinárodní komitét Červeného kříže navrhne, bude-li to považovat za potřebné, zúčastněným mocnostem organizaci takové kanceláře.

Tato kancelář bude mít za úkol soustřeďovat všechny zprávy týkající se válečných zajatců, které bude moci opatřit úřední neb soukromou cestou; zašle je jak možno nejrychleji zemi, z níž zajatci pocházejí nebo mocnosti, k níž patří. Strany v konfliktu jí poskytnou všechny úlevy pro rozesílání zpráv.

Vysoké smluvní strany, zvláště ty, jichž příslušníci užívají služeb ústřední kanceláře, se vybízejí, aby jí poskytly finanční podporu, již by potřebovala.

Tato ustanovení nesmějí se vykládat v tom smyslu, jakoby omezovala lidumilnou činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo pomocných společností zmíněných v článku 125.

Článek 124

Osvobození od poštovního, jakož i od dovozních, celních a jiných dávek.

Osvobození od telegrafních poplatků

Informační kanceláře jednotlivých zemí a ústřední informační kancelář požívají osvobození od poštovního, jakož i všech výhod zmíněných v článku 74, a, jak je to jen možno, osvobození od telegrafních poplatků nebo aspoň značně snížených sazeb.

Článek 125

Pomocné společnosti a jiné organizace pro pomoc válečným zajatcům

Mocnosti držící zajatce v zajetí vyjdou co nejvíce vstříc, s výhradou opatření, která by považovaly za nevyhnutelná, aby byla zaručena jejich bezpečnost a aby bylo vyhověno každé jiné rozumné nutnosti, náboženským a pomocným společnostem a všem jiným organizacím poskytujícím pomoc válečným zajatcům. Poskytnou jim, jakož i jejich delegátům řádně pověřeným, všechny potřebné výhody, aby mohli navštěvovat válečné zajatce, rozdílet jim pomocné zásilky a potřeby jakéhokoli původu k účelům náboženským, výchovným, rekreačním, nebo aby jim byli nápomocni při pořádání zábav v táborech. Zmíněné společnosti

nebo organizace mohou být ustaveny buď na území mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, buď v jiné zemi, anebo mohou být mezinárodní povahy.

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, může omezit počet společností a organizací, jichž delegáti budou oprávněni vykonávat svou činnost na jejím území a pod jejím dohledem, avšak za podmínky, že takové omezení neznemožní poskytnutí účinné a dostatečné pomoci všem válečným zajatcům.

Zvláštní postavení Mezinárodního komitétu Červeného kříže na tomto poli bude vždy uznáváno a respektováno.

Jakmile budou válečným zajatcům poskytnuty pomoc a potřeby k účelům nahoře uvedeným anebo velmi brzy na to budete zaslány pomocným společnostem nebo organizacím, které je odeslaly, potvrzenky, podepsané důvěrníkem těchto zajatců a týkající se každé zásilky. Současně vystaví potvrzenky na tyto zásilky správní úřady, které střeží zajatce.

Část VI Provádění úmluvy

Oddíl I Všeobecná ustanovení

Článek 126

Kontrola vykonávaná ochrannými mocnostmi

Zástupci nebo delegáti ochranných mocností jsou oprávněni navštívit všechna místa, kde jsou váleční zajatci, zejména místa, kde jsou internováni, drženi nebo kde pracují; mají přístup do všech místností používaných zajatci. Mají rovněž právo odebrat se na místa, odkud přepravovaní zajatci odjíždějí, kterými projíždějí a na která přijíždějí. Mohou hovořit bez svědků se zajatci a zejména s jejich důvěrníky, je-li třeba, prostřednictvím tlumočnicků.

Zástupcům a delegátům ochranných mocností bude ponechána plná svoboda, co do volby míst, která chtějí navštívit; nebude omezována ani délka ani časté opakování těchto návštěv. Mohou být zakázány pouze z důvodů naléhavých vojenských nutností a pouze výjimečně a na přechodnou dobu.

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, u nichž má být vykonána návštěva, a mocnost, k níž přísluší, mohou se po případě dohodnout o tom, že se těchto návštěv smějí účastnit i krajané těchto zajatců.

Delegáti Mezinárodního komitétu Červeného kříže budou požívat týchž výsad. Jmenování těchto delegátů bude podléhat schválení mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, kteří mají být navštíveni.

Článek 127

Uvedení textu úmluvy ve známost obyvatelstva

Vysoké smluvní strany se zavazují, že rozšíří co možná nejvíce, jak v míru, tak za války, text této úmluvy ve svých zemích a že zejména zařadí její studium do vojenských a možno-li

i civilních studijních programů, tak aby její zásady byly uvedeny ve známost veškerých jejich ozbrojených sil i obyvatelstva.

Vojenské neb jiné úřady, které za války převezmou odpovědnost za válečné zajatce, musí mít text této úmluvy a být zvláště poučeni o jejích ustanoveních.

Článek 128

Zaslání oficiálních překladů a všech zákonů i nařízení vydaných k provedení úmluvy

Vysoké smluvní strany si zašlou prostřednictvím Švýcarské spolkové rady, a za nepřátelství prostřednictvím ochranných mocností, oficiální překlady této úmluvy a zákony i nařízení, které by vydaly, aby zajistily její provádění.

Článek 129

Trestní sankce: Všeobecná ustanovení

Vysoké smluvní strany se zavazují, že učiní všechna potřebná zákonodárná opatření, aby stanovily přiměřené trestní sankce postihující osoby, které se dopustí toho či onoho vážného porušení této úmluvy vymezeného v následujícím článku anebo dají k takovému porušení rozkaz.

Každá smluvní strana je povinna zjistit osoby obviněné z toho, že se dopustily některého z těchto vážných porušení anebo daly k němu rozkaz, a musí je postavit před svůj soud, ať jsou jakékoli státní příslušnosti. Může také, dá-li tomu přednost, v souladu s podmínkami stanovenými svým vlastním zákonodárstvím, odevzdat je k soudnímu stíhání některé jiné smluvní straně mající zájem na potrestání, pokud tato smluvní strana má dostatečná obvinění proti těmto osobám.

Každá smluvní strana učiní potřebná opatření, aby odstranila všechny činy odporující ustanovením této úmluvy, jiné než jsou vážná porušení uvedená v následujícím článku.

Obvinění budou za všech okolností požívat záruk soudního řízení a svobodné obhajoby, které nebudou méně příznivé než záruky zmíněné v článku 105 a následujících této úmluvy.

Článek 130

Trestní sankce: Vážná porušení úmluvy

Vážnými porušeními, zmíněnými v předchozím článku, jsou některé z níže uvedených činů, jsou-li spáchány na osobách nebo na majetku, chráněných touto úmluvou: úmyslné zabití, mučení nebo nelidské zacházení, čítajíc v to biologické pokusy, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví, donucování, aby válečný zajatec sloužil v ozbrojených silách nepřátelské mocnosti nebo zbavení ho práva na to, aby byl řádně a nestranně souzen podle předpisů této úmluvy.

Článek 131

Trestní sankce: Odpovědnost smluvních stran

Žádná smluvní strana se nemůže sama zprostit ani zprostit jinou smluvní stranu odpovědnosti, která stíhá ji samotnou nebo jinou smluvní stranu v důsledku porušení zmíněných v předchozím článku.

Článek 132

Postup při vyšetřování tvrzeného porušení úmluvy

Na žádost některé strany v konfliktu se zavede vyšetřování způsobem, jenž bude stanoven mezi zúčastněnými stranami, o každém doloženém porušení úmluvy.

Nedosáhne-li se dohody o způsobu vyšetřování, dohodnou se strany na jmenování rozhodce, který stanoví, jakým způsobem postupovat.

Jakmile bude zjištěno porušení, učiní mu strany v konfliktu konec a odstraní je, co možná nejrychleji.

Oddíl II Závěrečná ustanovení

Článek 133

Autentická znění a oficiální překlady

Tato úmluva je sepsána v jazyce anglickém a francouzském. Obě znění jsou stejně závazná. Švýcarská spolková rada dá pořídit úřední překlady úmluvy do jazyka ruského a španělského.

Článek 134

Vztah k úmluvě z roku 1929

Tato úmluva nahrazuje ve vztazích mezi Vysokými smluvními stranami úmluvu ze dne 27. července 1929.

Článek 135

Vztah k Haagským úmluvám z r. 1899 a 1907

Ve vztazích mezi mocnostmi, které jsou vázány Haagskou úmluvou o zákonech a obyčejích pozemní války, ať již jde o úmluvu z 29. července 1899 nebo o úmluvu z 18. října 1907, a které jsou stranami této úmluvy, doplní tato úmluva kapitolu II. Řádu připojeného ke zmíněným Haagským úmluvám.

Článek 136

Lhůta pro podepsání úmluvy

Tato úmluva, která bude mít dnešní datum, může být podepsána až do 12. února 1950 jménem mocností zastoupených na konferenci, která započala v Ženevě dne 21. dubna 1949, jakož jménem mocností na této konferenci nezastoupených, které jsou však stranami úmluvy z 27. července 1929.

Článek 137

Ratifikace

Tato úmluva bude ratifikována co nejdříve a ratifikační listiny budou uloženy v Bernu.

O uložení každé ratifikační listiny bude pořízen zápis, jehož jeden ověřený opis bude zaslán Švýcarskou spolkovou radou všem mocnostem, jejichž jménem byla úmluva podepsána nebo jejichž jménem jí byl oznámen přístup.

Článek 138

Nabytí účinnosti

Tato úmluva nabude účinnosti šest měsíců poté, kdy byly složeny nejméně dvě ratifikační listiny. Později nabude účinnosti pro každou z Vysokých smluvních stran šest měsíců po uložení její ratifikační listiny.

Článek 139

Přístup k úmluvě

Počínajíc dnem nabytí účinnosti zůstane tato úmluva otevřena pro přístup každé mocnosti, jejímž jménem nebyla podepsána.

Článek 140

Oznamování přístupů

Přístupy budou oznámeny písemně Švýcarské spolkové radě a nabydou účinnosti šest měsíců poté, kdy jí došly.

Švýcarská spolková rada oznámí přístupy všem mocnostem, jejichž jménem úmluva byla podepsána anebo jí byl oznámen přístup.

Článek 141

Zvláštní případy, kdy ratifikace nebo přístupy nabývají okamžitě účinnosti

Za situace vylíčené v člancích 2 a 3, nabude uložení ratifikací a přístupů oznámené stranami v konfliktu před zahájením nepřátelství či okupace nebo po něm, okamžitě účinnosti. Oznámení o ratifikacích nebo přístupech došlých od stran v konfliktu učiní Švýcarská spolková rada nejrychlejším způsobem.

Článek 142

Výpověď úmluvy

Každá z Vysokých smluvních stran bude mít možnost vypovědět tuto úmluvu.

Výpověď bude oznámena písemně Švýcarské spolkové radě. Tato uvědomí o tomto oznámení vlády všech Vysokých smluvních stran.

Výpověď nabude účinnosti jeden rok po jejím oznámení Švýcarské spolkové radě. Avšak výpověď oznámená v době, kdy vypovídající mocnost je zapletena do nepřátelství, nenabude účinnosti, pokud nebude uzavřen mír, a v žádném případě, pokud nebudou skončeny operace spojené s propuštěním a repatriací osob chráněných touto úmluvou.

Výpověď bude platit jen pro vypovídající mocnost. Nebude mít vliv na závazky, které strany v konfliktu budou i nadále nuceny dodržovat ve smyslu zásad mezinárodního práva, jak plynou ze zvyklostí stávajících mezi civilizovanými národy, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného svědomí.

Článek 143

Registrace v sekretariátu Organizace Spojených národů

Švýcarská spolková rada dá tuto úmluvu zaregistrovat v sekretariátě Organizace Spojených národů. Švýcarská spolková rada zpraví také sekretariát Organizace Spojených národů o všech ratifikacích, přístupech a výpovědích, došlých k této úmluvě.

Na důkaz toho podepsaní, předloživše své plné moci, podepsali tuto úmluvu. Dáno v Ženevě dne 12. srpna 1949 v jazyce anglickém a francouzském; originál bude uložen v archivu Švýcarské konfederace. Švýcarská spolková rada zašle ověřený opis této úmluvy každému ze signatárních států, jakož i státům, které k úmluvě přistoupí.

Příloha I

Vzor dohody o přímé repatriaci raněných a nemocných válečných zajatců a jejich nemocničním ošetření v neutrálním státě

(Viz článek 110)

I.

Zásady pro přímou repatriaci a nemocniční ošetření v neutrálním státě

A. Přímá repatriace

Přímo budou repatriováni:

1. Všichni váleční zajatci postižení těmito vadami vzniklými z úrazu: ztráta končetiny, ochrnutí, vady kloubové či jiné za předpokladu, že vada spočívá při nejmenším ve ztrátě ruky nebo nohy. Aniž by to mělo být na újmu širšímu výkladu, budou považovány tyto případy za rovnající se ztrátě ruky nebo nohy:
 - a) ztráta ruky, všech prstů nebo palce a ukazováčku jedné ruky, ztráta nohy neb všech prstů na noze a metatarsálních kůstek jedné nohy,
 - b) ankylosa kloubní, ztráta kostní tkáně, jizevnatě změny znemožňující funkci velkých kloubů nebo všech prstních kloubů jedné ruky,
 - c) pseudarthrosa dlouhých kostí,
 - d) deformity způsobené zlomením kosti neb jiným úrazem mající za následek značné snížení činnosti a schopnosti nosit břemena.
2. Všichni ranění zajatci, jichž stav se stal chronickým, takže prognosa zdá se vylučovati uzdravení do roka po zranění, třebaže je léčeno, jako na příklad:
 - a) střela v srdci, i když smíšená lékařská komise nemohla zjistit při prohlídce vážné poruchy,
 - b) kovová střepina v mozku nebo v plicích, i když smíšená lékařská komise nemohla při prohlídce zjistit místní nebo celkovou reakci,
 - c) osteomyelitis, u níž uzdravení nelze očekávat do roka po zranění a která jak se zdá, bude mít za následek ankylosu neb jinou poruchu rovnající se ztrátě ruky nebo nohy,
 - d) hluboké a hnisavé zranění velkých kloubů,
 - e) zranění lebky se ztrátou nebo posunutím kostní tkáně,
 - f) zranění nebo popálení tváře se ztrátou tkáně a funkčními poruchami,
 - g) zranění míchy,
 - h) porucha periferních nervů, jejichž důsledky se rovnají ztrátě ruky nebo nohy a jejichž léčení vyžaduje déle než rok po zranění, na příklad: zranění plexus brachialis nebo lumbosacralis, nervus medianus nebo n. ischiadicus, jakož i složitá zranění nervus radialis a cubitalis nebo nervus peronaeus communis a n. tibialis atd. Izolované zranění

- n. radialis cubitalis, peronealis nebo tibialis není důvodem k repatriaci, vyjma případy kontraktur nebo vážných poruch neurotrofických,
- i) zranění močového ústrojí, vážně omezující jeho funkci.
3. Všichni nemocní váleční zajatci, jejichž stav se stal chronickým tak, že prognosa zdá se vylučovat uzdravení do roka po onemocnění, přesto že jsou léčeni, jako na příklad v těchto případech:
- a) pokračující tuberkulóza některého orgánu, která podle lékařské prognosy se nedá vyléčit anebo alespoň podstatně zlepšit léčením v neutrálním státě,
- b) zánět pohrudnice s výpotkem,
- c) vážná onemocnění dýchacích orgánů původu netuberkulosního, považovaná za nevléčitelná, na příklad: vážná rozedma plic (s bronchitidou nebo bez ní), chronická astma*), vleklý průduškový katar *) trvající déle než rok v zajetí, bronchiektasie *) atd.,
- d) vážná chronická onemocnění krevního oběhu, na příklad vady chlopní a myokarditida*) s příznaky dekompenzace během zajetí i když smíšená lékařská komise nemůže při prohlídce zjistit žádný z těchto příznaků, choroby osrdečnicku a cév (Bürgerova nemoc, výdutě velkých cév atd.),
- e) vážná vleklá onemocnění zaživacích orgánů na příklad: žaludeční vřed nebo vřed na dvanácterníku, následky žaludečních operací v zajetí, vleklý žaludeční neb střevní katar nebo vleklý katar tračnicku, trvající déle než rok a ohrožující vážně celkový stav, jaterní cirrhosa, vleklá onemocnění žlučníku*) atd.,
- f) vleklá vážná onemocnění orgánů pohlavních a močových, na příklad vleklé choroby ledvin s následnými poruchami, nefrektomie v důsledku tuberkulózy ledviny, chronická pyelitida a chronická cystitida, hydronefrosa nebo pyonefrosa, vleklé a vážné gynekologické poruchy, těhotenství a choroby porodnické, není-li možné nemocnické léčení v neutrálním státě atd.,
- g) vážné vleklé choroby ústřední a periferní nervové soustavy na příklad všechny zjevné psychosy a psychoneurosy jako těžká hysterie, vážná psychoneurosa následkem zajetí atd., řádně zjištěné odborníkem, *) všechny případy epilepsií, řádně zjištěné lékařem tábora, *) kornatění mozkových cév, vleklý zánět nervů trvající déle než rok atd.,
- h) těžké vleklé choroby neurovegetativní soustavy se značným snížením duševních neb tělesných schopností, značné ubývání tělesné váhy a celková tělesná slabost,
- i) oslepnutí obou očí nebo jednoho oka, jestliže visus druhého je menší než I i při použití skel opravujících ostrost zrakovou, snížení ostrosti zrakové, není-li možno ji napravit na polovinu, alespoň pokud jde o jedno oko,*) ostatní vážná onemocnění zraková, na příklad glaukom, zánět duhovky, zánět cévnatky, trachom atd.,
- k) sluchové poruchy jako úplná jednostranná hluchota, nevnímá-li druhé ucho již na vzdálenost jednoho metru obyčejný mluvený hlas, *) atd.,
- l) těžká onemocnění látkové přeměny, například cukrovka vyžadující léčení insulinem atd.,
- m) vážné poruchy žláz s vnitřní sekrecí, na příklad thyreotoxikosa, hypothyreosa, Addisonova nemoc, Simmondsova sešlost, tetanie atd.,
- n) vážné a vleklé choroby soustavy krvetvorné,

- o) vážné a vleklé otravy na př. otrava olovem, rtuťí, morfiem, kokainem, alkoholem, otravy plyny a zářením atd.,
- p) vleklá onemocnění lokomočních orgánů se zjevnými funkčními poruchami, na příklad arthritus deformans, primární a sekundární progresivní polyarthritida, revmatismus s vážnými klinickými projevy atd.,
- q) vážná a vleklá kožní onemocnění, nelepšící se léčením,
- r) všechny zhoubné nádory,
- s) vážné a vleklé infekční choroby, trvající rok od počátku onemocnění, na příklad malarie se zřejmými organickými poruchami, amoebová nebo bacilární úplavice, se značnými poruchami, orgánová příjice třetího stupně, nelepšící se léčením, malomocenství atd.,
- t) vážné případy avitaminosy nebo těžké hubnutí (inanitio).

B. Ošetřování v nemocnicích neutrálního státu

K léčení v nemocnici neutrálního státu budou vybráni:

1. Všichni ranění váleční zajatci, kteří se nemohou uzdravit v zajetí, kteří by se však mohli uzdravit nebo jejichž stav by se mohl zřejmě zlepšit, kdyby byli ošetřováni v nemocnici neutrálního státu,
 2. váleční zajatci stížení tuberkulosou všech forem, ať je zachvácen kterýkoli orgán, je-li pravděpodobné, že ošetření v neutrálním státu by vedlo k uzdravení nebo alespoň k značnému zlepšení, s výjimkou primární tuberkulosity vyléčené před zajetím,
 3. váleční zajatci stížení jakoukoli nemocí vyžadující léčení orgánů dýchacích, oběhových, zažívacích, nervových, sensorických, pohlavních a močových, kožních, lokomočních atd., jestliže by léčení v neutrální zemi mělo zřejmě lepší výsledky než v zajetí,
 4. váleční zajatci, kteří se v zajetí podrobili nefrektomii pro ledvinovou netuberkulosní chorobu, případy ostemyelitidy, která je ve stadiu hojení nebo latentní, nebo nemocní cukrovkou nevyžadující léčení insulinem atd.,
 5. váleční zajatci stížení válečnou nebo zajateckou neurosou;
Případy zajatecké neurosy, která se neuzdraví po tříměsíčním ošetření v nemocnici neutrálního státu nebo které nejsou po této době zřejmě na cestě ke konečnému uzdravení, budou repatriovány.
 6. Všichni váleční zajatci stížení vleklou otravou (plynem, kovy, alkaloidy atd.), pro které jsou zvláště příznivé vyhlídky uzdravení v neutrální zemi,
 7. všechny zajaté ženy těhotné nebo které jsou matkami s kojenci nebo malými dětmi.
- Vyloučeny jsou z léčení v neutrální zemi:
1. všechny řádně zjištěné případy psychosy,
 2. všechna nervová onemocnění, organická nebo funkční považovaná za nevléčitelná,
 3. všechny nakažlivé nemoci v době, kdy jsou přenosné s výjimkou tuberkulosity.

II. Všeobecné připomínky

1. Podmínky nahoře stanovené budtež zpravidla vykládány a prováděny v duchu co možná nejširším.
Stavy neuropatické a psychopatické, vzniklé následkem války nebo zajetí, jakož i případy tuberkulosy všech stupňů, musí zejména požívat výhody tohoto širokého výkladu. Váleční zajatci, stížení několika zraněními, z nichž žádné samo o sobě by neopravňovalo k repatriaci, budtež zkoumáni v témže duchu a budiž při tom brán zřetel na duševní otřes způsobený několikerým poraněním.
2. Všechny nepopíratelné případy opravňující k přímé repatriaci (amputace, úplná slepota nebo hluchota, otevřená plicní tuberkulosa, duševní choroba, zhoubný nádor atd.), budou zkoumány a repatriovány co nejdříve lékaři tábora nebo vojenskými lékařskými komisemi jmenovanými mocností, v jejíž moci jsou zajatci.
3. Zranění a nemoci z doby před válkou, které se nezhoršily, jako i válečná zranění, která nebránila opětnému zařazení do vojenské služby, nedávají právo na přímou repatriaci.
4. Tato ustanovení se budou vykládat a provádět stejným způsobem ve všech státech zúčastněných na konfliktu. Zúčastněné mocnosti a úřady poskytnou smíšeným lékařským komisím všechny možné výhody při plnění jejich úkolu.
5. Příklady uvedené nahoře pod číslem I. představují jen typické případy. Případy, které neodpovídají přesně těmto ustanovením, budtež posuzovány v duchu podmínek článku 110 této úmluvy a v duchu zásad obsažených v této dohodě.

Příloha II

Řád pro smíšené lékařské komise (Viz článek 112)

Článek 1

Složení

Smíšené lékařské komise uvedené v článku 112 úmluvy, budou se skládat ze tří členů, z nichž dva jsou příslušníky neutrálního státu, a třetí je jmenován mocností, v jejíž moci jsou zajatci. Předsedá jí jeden z neutrálních členů.

Článek 2

Neutrální členové

Dva neutrální členové jsou jmenováni Mezinárodním komitétem Červeného kříže v dohodě s ochrannou mocností a na žádost mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci. Mohou mít stálé bydliště buď ve své zemi původu, nebo v jiné neutrální zemi anebo na území mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci.

Článek 3

Schvalování členů komise stranami v konfliktu

Neutrální členové budou schváleni zúčastněnými stranami v konfliktu, které sdělí svůj souhlas Mezinárodnímu komitétu Červeného kříže a ochranné mocnosti. Jakmile toto oznámení dojde, bude jejich jmenování považováno za definitivní.

Článek 4

Náhradníci

Budtež rovněž jmenováni náhradníci v dostatečném počtu, aby mohli zastoupit řádné členy v případě potřeby. Toto jmenování se stane současně se jmenováním řádných členů anebo alespoň v nejkratší možné lhůtě.

Článek 5

Jmenování členů ochrannou mocností

Kdyby Mezinárodní komitét Červeného kříže nemohl z jakékoli příčiny jmenovat neutrální členy, učiní tak ochranná mocnost.

Článek 6

Odborná kvalifikace

Pokud je to možné, má být jeden z neutrálních lékařů chirurg a druhý praktický lékař.

Článek 7

Nezávislost vůči stranám v konfliktu

Neutrální členové budou požívat úplné nezávislosti vůči stranám v konfliktu, které jsou povinny jim zaručit všechny úlevy při výkonu jejich poslání.

Článek 8

Služební podmínky členů komise

Mezinárodní komitét Červeného kříže stanoví v dohodě s mocností, v jejíž moci jsou zajatci, služební podmínky zmíněných členů, když je jmenuje podle ustanovení článků 2 a 4 tohoto řádu.

Článek 9

Počátek prací smíšené komise

Jakmile je jmenování neutrálních členů schváleno, započnou smíšené lékařské komise svou činnost co možná nejrychleji, v každém případě však do tří měsíců ode dne schválení.

Článek 10

Prohlídky zajatců a rozhodnutí komise

Smíšené lékařské komise prohlédnou všechny zajatce uvedené v článku 113 úmluvy. Navrhnou repatriaci, vyloučení z repatriace nebo odložení k pozdější prohlídce. Svá rozhodnutí činí většinou hlasů.

Článek 11

Sdělení rozhodnutí komise

Do jednoho měsíce po prohlídce sdělí komise v každém jednotlivém případě svá rozhodnutí mocnosti, v jejíž moci jsou zajatci, ochranné mocnosti a Mezinárodnímu komitétu Červeného kříže. Smíšená lékařská komise zpraví také každého zajatce, kterého podrobila prohlídce, o učiněném rozhodnutí a vydá osvědčení podle vzoru připojeného k této úmluvě těm, které navrhne k repatriaci.

Článek 12

Provedení rozhodnutí smíšené lékařské komise

Mocnost, v jejíž moci jsou zajatci, je povinna provést rozhodnutí smíšené lékařské komise do tří měsíců po tom, kdy o něm byla řádně zpravena.

Článek 13

Ustanovení komise, není-li možno jmenovat neutrální členy komise

Není-li v zemi, kde se jeví potřeba činnosti smíšené lékařské komise, žádného neutrálního lékaře a není-li z jakéhokoli důvodu možno jmenovat neutrální lékaře sídlící v jiné zemi, ustaví mocnost, u níž jsou zajatci v zajetí, v souhlase s ochrannou mocností, lékařskou komisí, která bude vykonávat tytéž funkce, jako smíšená lékařská komise, s výhradou ustanovení článků 1, 2, 3, 4, 5 a 8 tohoto řádu.

Článek 14

Trvalý ráz komisí a periodické návštěvy táborů

Smíšené lékařské komise budou stále v činnosti a navštíví každý tábor v obdobích nepřesahujících šest měsíců.

Příloha III

Řád pro hromadnou pomoc válečným zajatcům (Viz článek 73)

Článek 1

Úloha důvěrníků

Důvěrníci jsou oprávněni rozdělovat zásilky hromadné pomoci, které jsou jim svěřeny, všem válečným zajatcům podléhajícím administrativně jejich táboru, včetně těch, kteří jsou v nemocnicích nebo ve věznicích či v jiných trestních ústavech.

Článek 2

Zásady pro rozdělení zásilek

Zásilky hromadné pomoci se rozdělují podle pokynů dárců a ve shodě s plánem vypracovaným důvěrníky; rozdělení léčebných zásilek bude se však dít zpravidla v dohodě s vedoucími lékaři a tito mohou se odchýlit v nemocnicích a lazaretech od těchto pokynů tak, jak toho vyžadují potřeby jejich nemocných. V rámci takto stanoveném bude se rozdělení těchto zásilek dít vždy spravedlivě.

Článek 3

Ověřování zásilek při jejich doručení

Aby bylo možno zjistit jakost, jakož i množství došlého zboží a pořídit o tom podrobné záznamy určené pro dárce, budou důvěrníci a jejich pomocníci oprávněni odebrat se na místa v blízkosti tábora, kam pomocné zásilky přicházejí.

Článek 4

Kontrola rozdělení zásilek

Důvěrníkům se dostane potřebných výhod, aby mohli kontrolovat, zda rozdělení zásilek hromadné pomoci bylo ve všech odděleních a vedlejších ubikacích jejich tábora provedeno podle jejich instrukcí.

Článek 5

Sdělení dárcům

Důvěrníci jsou oprávněni vyplnit anebo dát vyplnit důvěrníky pracovních oddílů nebo vedoucími lékaři lazaretů a nemocnic tiskopisy nebo dotazníky určené dárcům a týkající se hromadné pomoci (rozdělení, potřeby, množství atd.). Tyto tiskopisy a dotazníky, řádně vyplněné, budou bez prodlení zaslány dárcům.

Článek 6

Založení postačujících zásob hromadné pomoci

Aby mohli zajistit pravidelné rozdělení hromadné pomoci mezi válečné zajatce svého tábora a eventuálně čelit potřebě, kterou by vyvolal příjezd nových kontingentů zajatců, jsou důvěrníci oprávněni založit a udržovat postačitelé zásoby hromadné pomoci. Budou jim

k tomu účelu dána k dispozici vhodná skladiště; každé skladiště bude mít dva zámky, při čemž důvěrník bude mít klíč k jednomu, velitel tábora k druhému zámku.

Článek 7

Rozdělení zásilek šatstva

Dojdou-li hromadné zásilky šatstva, podrží každý válečný zajatec aspoň jednu úplnou soupravu šatstva. Má-li některý zajatec víc než jednu soupravu šatstva, je důvěrník oprávněn odebrat těm, kteří jsou nejlépe vybaveni, přebytečné šatstvo nebo určité věci, které mají v několika kusech, je-li toho třeba, aby se dostalo i na zajatce méně dobře vybavené. Nesmí však odebrat druhou soupravu spodního šatstva, ponožek nebo obuvi, leda že by nebylo jiného způsobu, jak vybavit válečného zajatce, který jich nemá.

Článek 8

Nákup zboží na území strany, která má zajatce ve své moci

Vysoké smluvní strany, zejména mocnosti, v jejichž moci jsou zajatci, povolí, pokud to jen bude možné a s výhradou úpravy týkající se zásobování obyvatelstva, veškeré nákupy zboží na svém území, aby bylo možno rozdělit hromadnou pomoc válečným zajatcům; podobným způsobem usnadní transfer peněžních prostředků a jiná finanční, technická nebo správní opatření, učiněná za účelem těchto nákupů.

Článek 9

Jiné způsoby rozdělení hromadné pomoci

Předchozí ustanovení nejsou na překážku právu válečných zajatců dostávat hromadnou pomoc před příchodem do tábora nebo za transportu, ani tomu, aby zástupci ochranné mocnosti, Mezinárodního komitétu Červeného kříže neb jakékoli jiné organizace pomáhající válečným zajatcům, která by byla touto pomocí pověřena, mohli ji rozdělit všemi vhodnými prostředky osobám, jimž je určena.

Příloha IV

A. Průkaz totožnosti

(Viz článek 4)

POZNÁMKA		Otisky prstů – nezávazně (Pravý ukazo- váček.)	Případně jiné údaje totožnosti
Razítko úřadu vystavujícího průkaz	Náboženství		
aby toto mohlo zjistiť jeho totožnost. Tento průkaz veřitelství, které ho drží v zajiť, Úpadne-li majitel do zajiť, předloží ihned sám které byla vydána, ji má stále nosití při sobe, které však nejsou jejich přimou součástí. Osoba, ozbrojené síly Tento průkaz se vzdává osobám doprovázejícím		(Levý ukazo- váček.)	
Vlasy	Oči	Výška	Váha
(Jméno státu a vojenského úřadu, které vystavují tento průkaz)			
PRŮKAZ TOTOŽNOSTI			
OSOBY DOPROVÁZEJÍCÍ OZBROJENÉ SÍLY			
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; width: 15%;">Fotografie majitele prů- kazu</div> <div style="width: 80%;"> <p>Příjmení:</p> <p>Křestní jména:</p> <p>Datum a místo narození:</p> <p>Doprovází ozbrojené síly jako</p> </div> </div>			
Datum vystavení průkazu		Podpis majitele	
.....		

Poznámka: Tento průkaz by měl býti nejlépe vyhotoven ve dvou nebo třech jazycích, z nichž jeden je používán mezinárodně. Skutečné rozměry průkazu: 13 × 10 cm. Budíž přehnut podle tečkované čáry.

Příloha IV

B. Lístek o zajetí

(Viz článek 70)

Přední strana

POŠTA VÁLEČNÝCH ZAJATCŮ		Porta prosto.
LÍSTEK O ZAJETÍ VÁLEČNÉHO ZAJATCE		
<p>DŮLEŽITÉ</p> <p>Tento lístek musí vyplnit každý zajatec ihned, jakmile upadne do zajetí a kdykoli změní adresu následkem přemístění do nemocnice nebo do jiného tábora. Tento lístek je odlišný od zvláštního lístku, který může zajatec poslati své rodině.</p>	<p>ÚSTŘEDNÍ KANCELÁŘ PRO VÁLEČNÉ ZAJATCE</p> <p>MEZINÁRODNÍ KOMITÉT ČERVENÉHO KŘÍŽE</p> <p>ŽENEVA (Švýcarsko)</p>	

Zadní strana

Pište čitelně a hůlkovým písmem.		1. Mocnost, k níž zajatec náleží:	
.....		
2. Příjmení:	3. Křestní jména (plně vypsati):	4. Křestní jméno otce:	
.....		
5. Datum narození:	6. Místo narození:
7. Hodnost:		
8. Matriční číslo:		
9. Adresa rodiny:		
*10. Zaját dne: (kde)			
Přichází z tábora č., nemocnice atd.			
*11. a) zdráv – b) nezraněn – c) uzdraven – d) rekonvalescent – e) nemocen – f) lehce zraněn – těžce zraněn.			
12. Má nynější adresa: Číslo zajatce			
Označení tábora			
13. Datum		14. Podpis	
*) Škrtněte, co se nehodí. – Nepřepisujte nic. – Viz vysvětlení na druhé straně.			

Poznámka: Tento tiskopis by měl být vyhotoven ve dvou nebo třech jazycích, zejména v mateřštině zajatcově a v jazyce mocnosti, u níž jsou zajatci v zajetí. Skutečné jeho rozměry: 15 × 10,5 cm.

Příloha IV

C. Dopisnice a dopis

(Viz článek 71)

1. DOPISNICE

Přední strana

POŠTA VÁLEČNÝCH ZAJTCŮ		Porta prosto,
2. DOPISNICE	
Odesílatel	
Příjmení a křestní jména	
Datum a místo narození	Místo určení,
Číslo zajatcovo	Ulice
Označení tábora	Země
Země, odkud se dopisnice odesílá	Okres:

Zadní strana

Datum:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Pište jen na řádkách a velmi čitelně.

Poznámka: Tento tiskopis by měl být vytištěn ve dvou nebo třech jazycích, zejména v mateřštině zajatcově a v jazyce mocnosti, u níž jsou zajatci v zajetí. Skutečné rozměry dopisnice: 15 × 10 cm.

D. Úmrtní oznámení

(Viz článek 120)

(Označení příslušného úřadu)	ÚMRTNÍ OZNÁMENÍ
	Mocnost, k níž zajatec příslušel:
Příjmení a křestní jména:
Křestní jméno otce:
Místo a datum narození:
Místo a datum úmrtí:
Hodnost a matriční číslo: (tak jak jsou uvedeny na štítku totožnosti)
Adresa rodiny:
Kde a kdy byl zajat:
Příčina a okolnosti smrti:
Místo pohřbení:
Je hrob označen a může jej později rodina nalézt?
Jsou zanechané věci uloženy u mocnosti, v jejíž moci byl, nebo se odesílají současně s tímto oznámením?
Odesílají-li se, prostřednictvím koho?
Může osoba, která pečovala o zemřelého za nemoci nebo při jeho posledních okamžicích (lékař, ošetřoval, duchovní, jeho druh zajatec) uvést zde nebo v příloze několik podrobností o jeho posledních okamžicích a o pohřbu?
(Datum, razítko a podpis příslušného úřadu):	Podpis a adresy dvou svědků:
.....

Poznámka: Tento tiskopis by měl být pořízen ve dvou nebo třech jazycích, zejména v mateřštině zajatcově a v jazyce mocnosti, u níž byl v zajetí. Skutečné rozměry: 21 × 30 cm.

Příloha IV

E. Repatriační osvědčení

(Viz příloha II, článek 11)

Repatriační osvědčení

Datum:

Tábor:

Nemocnice:

Příjmení:

Křestní jména:

Datum narození:

Hodnost:

Matriční číslo (vojenské):

Číslo zajatce:

Zranění – nemoc:

Rozhodnutí komise:

Předseda
smíšené lékařské komise

A = přímá repatriace

B = nemocniční prostředí v neutrálním státě

C = nová prohlídka před příští komisí

Příloha V

Vzor řádu pro platy odesílané válečnými zajatci do jejich vlasti

(viz článek 63)

1. Oznámení zmíněné v článku 63, třetí odstavce, bude obsahovat tyto údaje:
 - a) matriční číslo, uvedené v článku 17, hodnost, příjmení a křestní jména válečného zajatce odesílajícího peníze,
 - b) jméno a adresu osoby, jíž je plat určen v zemi původu,
 - c) částku, která má být vyplacena, vyjádřenou v měně mocnosti, u níž je zajatec v zajetí.
2. Toto oznámení podepíše válečný zajatec. Neumí-li psát, udělá znamení, které potvrdí svědek. Rovněž důvěrník podepíše toto oznámení.
3. Velitel tábora připojí k tomuto oznámení potvrzení osvědčující, že kreditní saldo účtu dotčeného válečného zajatce není nižší než částka, která se má vyplatit.
4. Tato oznámení mohou být vyhotovena ve formě seznamů. Každý list těchto seznamů budiž potvrzen důvěrníkem a ověřen velitelem tábora

ŽENEVSKÁ ÚMLUVA o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949⁵

(tzv. IV. Ženevská úmluva)

Podepsaní zmocněnci vlád zastoupených na diplomatické konferenci, která se konala v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949, aby vypracovala úmluvu o ochraně civilních osob za války, dohodli se na tomto:

Část I Všeobecná ustanovení

Článek 1

Zachování úmluvy

Vysoké smluvní strany se zavazují, že za všech okolností budou zachovávat tuto úmluvu a zajistí její zachování.

Článek 2

Provádění úmluvy

Vedle ustanovení, která mají nabýt účinnosti již v míru, bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášení války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu, vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich.

Úmluva bude se rovněž vztahovat na všechny případy částečné nebo úplné okupace území některé smluvní strany, i když se tato okupace nesetká s vojenským odporem.

Není-li některá ze stran účastnicích se konfliktu smluvní stranou této úmluvy, zůstanou mocnosti, které jsou jejími stranami, přesto jí vázány ve svých vzájemných vztazích. Budou kromě toho vázány touto úmluvou vůči zmíněné mocnosti, přijme-li tato její ustanovení a bude-li se jimi řídit.

⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb.

Článek 3

Konflikty povahy jiné než mezinárodní

V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran, bude každá ze stran v konfliktu zavázána řídit se při nejmenším těmito ustanoveními:

1. S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazeny z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude se za všech okolností zacházet lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku, nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku.

Proto jsou a zůstávají zakázány v každé době a na každém místě, pokud jde o osoby shora zmíněné:

- a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení,
- b) brání rukojmí,
- c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména ponižující a pokořující zacházení,
- d) odsouzení a vykonání poprav bez předchozího rozsudku vyneseného řádně ustaveným soudem, poskytujícím soudní záruky, uznané civilizovanými národy za nezbytné.

2. Ranění a nemocní budou sebráni a ošetřeni.

Nestranná lidumilná organizace, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám v konfliktu.

Strany v konfliktu se mimo to vynasnaží, aby zvláštními dohodami byla uvedena v účinnost všechna ostatní ustanovení této úmluvy nebo jejich část.

Použití předchozích ustanovení nebude mít vlivu na právní postavení stran v konfliktu.

Článek 4

Definice chráněných osob

Tato úmluva chrání osoby, které jsou v jakékoli době a jakýmkoli způsobem, za konfliktu nebo za okupace, v moci některé strany v konfliktu nebo okupační mocnosti a nejsou přitom jejími příslušníky.

Příslušníci státu, který není vázán touto úmluvou, nejsou jí chráněni. Příslušníci neutrálního státu, kteří jsou na území válčícího státu, a příslušníci jiného válčícího státu, se nepovažují za osoby chráněné, dokud stát, jehož jsou příslušníky, má normální diplomatické zastoupení ve státě, v jehož jsou moci.

Ustanovení části II mají však širší dosah stanovený v článku 13.

Osoby chráněné Ženevskou úmluvou z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli nebo Ženevskou úmluvou z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři nebo Ženevskou úmluvou z 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci nepovažují se za osoby chráněné ve smyslu této úmluvy.

Článek 5

Výjimky

Má-li strana v konfliktu na svém území vážné důvody k oprávněnému podezření, že osoba, chráněná touto úmluvou, vyvíjí činnost škodlivou pro bezpečnost státu, nebo je-li zjištěno, že skutečně takovou činnost vyvíjí, nemůže se taková osoba dovolávat práv a výsad poskytovaných touto úmluvou, které by mohly být na újmu bezpečnosti státu, kdyby jich bylo užito v její prospěch.

Je-li osoba chráněná touto úmluvou zadržena v okupovaném území jako vyzvědač nebo jako sabotér nebo z toho důvodu, že je v jejím případě důvodné podezření, že vyvíjí činnost škodlivou pro bezpečnost okupační mocnosti, může být zbavena práv na písemný styk, zajištěných touto úmluvou, vyžaduje-li toho nezbytně vojenská bezpečnost.

V každém z těchto případů bude se však s osobami zmíněnými v předchozích odstavcích zacházet lidsky a budou-li souzeny, nebude jim upírán nárok na spravedlivý a pravidelný soud, jak jej předvidá tato úmluva. Dostane se jim opět všech práv a výsad osoby chráněné ve smyslu této úmluvy co možná nejdříve, jakmile to dovolí ohled na bezpečnost státu, po případě okupační mocnosti.

Článek 6

Počátek a konec používání úmluvy

Této úmluvy bude se používat již od počátku každého konfliktu nebo okupace, zmíněných v článku 2.

Úmluvy přestane se používat na území stran v konfliktu všeobecným skončením vojenských operací.

Na území okupovaném skončí účinnost úmluvy rok po všeobecném skončení vojenských operací; okupační mocnost bude však vázána po dobu trvání okupace ustanoveními následujících článků této úmluvy: 1 až 12, 27, 29 až 34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61 až 77 a 143, pokud tato mocnost vykonává vládní funkce na dotyčném území.

Chráněné osoby, k jichž propuštění, repatriaci nebo usazení dojde po této lhůtě, budou do té doby pod ochranou této úmluvy.

Článek 7

Zvláštní dohody

Kromě dohod výslovně uvedených v člancích 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132, 133 a 149 mohou Vysoké smluvní strany uzavřít jiné zvláštní dohody o všech otázkách, jež budou považovat za vhodné upravit zvláště. Žádná zvláštní dohoda nesmí být na újmu postavení chráněných osob, jak je upraveno touto úmluvou, ani omezovat práva zajištěná jim touto úmluvou.

Chráněné osoby budou požívat výhod těchto dohod tak dlouho, dokud se bude tato úmluva na ně vztahovat, ledaže by zmíněné dohody nebo dohody pozdější obsahovaly výslovná ustanovení opačná a vyjma příznivější opatření učiněná v jejich prospěch jednou nebo druhou stranou v konfliktu.

Článek 8

Nezcizitelná povaha práv

Chráněné osoby se nemohou v žádném případě zříci částečně nebo zcela práv, která jim zajišťuje tato úmluva, po případě zvláštní dohody zmíněné v předchozím článku.

Článek 9

Ochranné mocnosti

Tato úmluva bude se provádět za pomoci a pod dohledem ochranných mocností pověřených hájením zájmů stran v konfliktu. Za tím účelem budou moci ochranné mocnosti jmenovat vedle svého diplomatického a konzulárního personálu delegáty ze svých příslušníků nebo z příslušníků jiných neutrálních mocností. Jmenování těchto delegátů podléhá schválení mocnosti, u které budou vykonávat své poslání.

Strany v konfliktu usnadní v největší možné míře úkol zástupců nebo delegátů ochranných mocností.

Zástupci neb delegáti ochranných mocností nesmějí v žádném případě překročit meze svého poslání, jak je dáno touto úmluvou; budou zejména brát zřetel na naléhavé potřeby bezpečnosti státu, u něhož vykonávají svou funkci.

Článek 10

Činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže

Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by rozvinul se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace na ochranu civilních osob a za tím účelem, aby jim byla poskytnuta pomoc.

Článek 11

Organisace nahrazující ochranné mocnosti

Vysoké smluvní strany se mohou kdykoli dohodnout, že svěří úkoly vyplývající z této úmluvy pro ochranné mocnosti organizaci poskytující veškeré záruky nestrannosti a účinnosti. Jestliže chráněné osoby z jakéhokoli důvodu nepožívají nebo přestanou požívat výhod činnosti ochranné mocnosti nebo organizace určené podle prvního odstavce, musí mocnost, v jejíž moci jsou, požádat buď neutrální stát, neb takovou organizaci, aby převzaly funkce příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem jmenovaným stranami, které se účastní konfliktu.

Nelze-li takto zajistit ochranu, musí požádat mocnost, která drží tyto osoby, lidumilnou organizaci, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, aby převzala lidumilnou úlohu příslušející podle této úmluvy ochranným mocnostem, anebo musí přijmout, s výhradou ustanovení tohoto článku, nabídku služeb učiněnou takovou organizací.

Každá neutrální mocnost nebo každá organizace, která bude vyzvána zúčastněnou mocností nebo která se sama nabídne k cílům shora zmíněným, musí si být vědoma při své činnosti odpovědnosti vůči straně v konfliktu, k níž patří osoby chráněné touto úmluvou a musí dávat dostatečné záruky, že je s to převzít zmíněné funkce a nestranně je plnit.

Předchozí ustanovení nelze změnit zvláštní dohodou mezi mocnostmi, z nichž jedna by byla, byť i jen přechodně, omezena ve své volnosti jednání s jinou mocností nebo s jejími

spojenci následkem vojenských událostí, zejména v případě okupace celého nebo podstatné části svého území.

Kdykoli je v této úmluvě zmínka o ochranné mocnosti, vztahuje se tato zmínka také na organizace, které ji ve smyslu tohoto článku nahrazují.

Ustanovení tohoto článku budou se vztahovat a budou přízpůsobena také na případy příslušníků neutrálních států, kteří by byli na obsazeném území nebo na území válčícího státu, u něhož stát, jehož jsou příslušníky, nemá normální diplomatické zastoupení.

Článek 12

Řešení sporů

Ve všech případech, kdy to budou ochranné mocnosti považovat za prospěšné v zájmu chráněných osob, zejména v případě neshody mezi stranami v konfliktu o použití nebo výkladu ustanovení této úmluvy, poskytnou ochranné mocnosti své dobré služby k urovnání sporu.

Za tím účelem může každá z ochranných mocností navrhnout z podnětu některé strany nebo z vlastní vůle stranám v konfliktu schůzku jejich zástupců, zejména úřadů majících péči o chráněné osoby, po případě na vhodně zvoleném neutrálním území. Strany v konfliktu jsou povinny vyhovět návrhům, které jim budou v tomto směru učiněny. Ochranné mocnosti mohou eventuálně navrhnout stranám v konfliktu ke schválení osobnost příslušející k některé neutrální mocnosti anebo osobnost vybranou Mezinárodním komitétem Červeného kříže, která bude pozvána k účasti na této schůzce.

Část II

Všeobecná ochrana obyvatelstva proti některým účinkům války

Článek 13

Dosah části II

Ustanovení této části se týkají všeho obyvatelstva zemí v konfliktu, bez jakéhokoli nepřiznivého rozlišování zejména z důvodů rasových, národnostních, náboženských nebo pro politické přesvědčení, a směřují ke zmírnění utrpení vyvolaného válkou.

Článek 14

Nemocniční a bezpečnostní oblasti a místa

Vysoké smluvní strany mohou už v míru, a strany v konfliktu, jakmile vypukne nepřátelství, zřídit na svém vlastním území a v případě potřeby na území okupovaném, nemocniční a bezpečnostní oblasti a místa zařízená tak, aby na nich našli ochranu před účinky války ranění, nemocní, neduživí a staré osoby, děti pod patnáct let, těhotné ženy a matky s dětmi pod sedm let.

Hned od počátku konfliktu i v jeho průběhu mohou zúčastněné mocnosti uzavřít mezi sebou dohody o uznání oblastí a míst, které zřídily. Mohou za tím účelem uvést ve skutek ustanovení uvedená v návrhu dohody připojeném k této úmluvě s případnými úpravami, které by považovaly za potřebné.

Ochranné mocnosti a Mezinárodní komitét Červeného kříže se vybízejí, aby byly nápomocny při zřízení a uznání těchto nemocničních a bezpečnostních oblastí a míst.

Článek 15

Neutralizované oblasti

Každá strana v konfliktu může navrhnout nepřátelské straně buď přímo, nebo prostřednictvím neutrálního státu neb lidumilné organizace, aby v krajích, kde se odehrávají boje, byly zřízeny neutralizované oblasti za tím účelem, aby na nich našli ochranu před nebezpečím bojů tyto osoby bez jakéhokoli rozlišování:

- a) ranění a nemocní, ať kombatanti nebo nekombatanti,
- b) civilní osoby, které se neúčastní nepřátelství a které nekonají žádnou práci vojenského rázu za pobytu v těchto oblastech.

Jakmile se strany v konfliktu dohodnou o zeměpisné poloze, správě a zásobování těchto neutralizovaných oblastí a o dohledu nad nimi, bude o tom vyhotovena písemná dohoda, podepsaná zástupci stran v konfliktu. V této dohodě bude stanoven počátek a trvání neutralizace této oblasti.

Článek 16

Ranění a nemocní: Všeobecná ochrana

Ranění, nemocní, jakož i osoby neduživé a těhotné ženy budou předmětem zvláštní ochrany a zvláštních ohledů.

Pokud to dovolí vojenské požadavky, bude každá strana v konfliktu podporovat opatření učiněná k vyhledání padlých a raněných, k poskytnutí pomoci trosečnickům a jiným osobám vystaveným vážnému nebezpečí a k jejich ochraně proti oloupení a zlému nakládání.

Článek 17

Ranění a nemocní: Evakuace

Strany v konfliktu se vynasnaží uzavřít místní dohody o evakuaci raněných, nemocných, neduživých, starců, dětí a rodiček z obléhaného nebo obklíčeného pásma a o to, aby byl do nich umožněn průchod duchovním všem vyznání, zdravotnickému personálu a průvoz zdravotnického materiálu.

Článek 18

Ranění a nemocní: Ochrana nemocnic

Civilní nemocnice, způsobilé k ošetření raněných, nemocných, neduživých a rodiček, nesmějí být za žádných okolností napadeny; strany v konfliktu musí je v každé době respektovat a chránit.

Státy, které se účastní konfliktu, vydají všem civilním nemocnicím osvědčení potvrzující, že jsou civilní nemocnice a že budovy, v nichž jsou umístěny, nejsou používány k účelům, které by je podle článku 19 zbavovaly ochrany.

Civilní nemocnice budou označeny, dá-li k tomu stát souhlas, znakem stanoveným v článku 38 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Strany v konfliktu učiní, pokud to dovolí vojenské požadavky, všechna nutná opatření, aby učinily rozeznávací odznaky, označující civilní nemocnice, jasně viditelnými nepřátelským pozemním, leteckým i námořním silám, aby tak byla vyloučena možnost jakéhokoli útoku na ně.

Vzhledem k nebezpečí, kterým může být pro nemocnice blízkost vojenských objektů, bude třeba dbát toho, aby byly co možná nejvíce vzdáleny od takových objektů.

Článek 19

Ranění a nemocní: Zánik ochrany nemocnic

Ochrana, která přísluší civilním nemocnicím, nezanikne než tenkrát, je-li jich použito vedle jejich lidumilného úkolu k páchání činů škodících nepříteli. Ochrana může však přestat teprve po výzvě, která stanoví ve všech případech, kde je to vhodné, přiměřenou lhůtu, která uplyne bezvysledně.

Za čin škodící nepříteli se nepovažuje okolnost, že jsou v těchto nemocnicích ošetřováni ranění neb nemocní vojáci nebo že jsou v nich přenosné zbraně a náboje, které byly odebrány těmto vojákům a nemohly být ještě odvedeny příslušným službám.

Článek 20

Ranění a nemocní: Nemocniční personál

Personál řádně a výhradně určený k provozu nebo k správě civilních nemocnic, včetně onoho, který je pověřen vyhledáváním, sbíráním, dopravou a ošetřováním raněných a nemocných civilních osob, neduživých a rodiček, budiž respektován a chráněn.

Na obsazeném území a v oblastech vojenských operací bude tento personál vybaven průkazem totožnosti osvědčujícím postavení majitele průkazu a opatřeným jeho fotografií a razítkem odpovědného úřadu; když koná službu, bude rovněž mít na levé paži náramenní pásku opatřenou razítkem a odolávající vlhku. Tuto pásku vydá stát a bude na ní odznak zmíněný v článku 38 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Všechn ostatní personál určený k provozu nebo k správě civilních nemocnic budiž respektován a chráněn a bude oprávněn, jak je výše uvedeno, nosit při výkonu svých funkcí náramenní pásku za podmínek stanovených tímto článkem. V jeho průkaze totožnosti budou uvedeny úkoly, které mu příslušejí.

Ředitelství každé civilní nemocnice bude mít vždy k dispozici pro příslušné úřady, domácí nebo okupační, seznam svého personálu pravidelně ze dne na den doplňovaný.

Článek 21

Ranění a nemocní: Transporty po zemi a po moři

Transporty civilních raněných a nemocných, neduživých a rodiček prováděné na zemi za pomoci doprovázených vozidel a nemocničních vlaků nebo po moři lodmi zařízeními pro takovou dopravu, budtež respektovány a chráněny ze stejného důvodu jako nemocnice uvedené v článku 18; upozorní na sebe tím, že vyvěsí se souhlasem státu rozeznávací odznak uvedený v článku 38 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Článek 22

Ranění a nemocní: přeprava letecká

Letadla, jichž se užívá výhradně k dopravě civilních raněných a nemocných, neduživých a rodiček nebo k dopravě zdravotnického personálu a materiálu, nesmějí být napadena, nýbrž musí být respektována, když poletí ve výškách, dobách a směry zvláště dohodnutými mezi všemi zúčastněnými stranami v konfliktu.

Mohou být označena rozeznávacím odznakem stanoveným v článku 38 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.

Není-li opačné dohody, jest zakázán přelet nepřátelského nebo nepřitelem obsazeného území.

Tato letadla musí uposlechnout každého rozkazu k přistání. Přistane-li takto letadlo podle rozkazu, může pak se svým osazenstvem pokračovat v letu po eventuální prohlídce.

Článek 23

Zásilky léčiv, potravin a šatstva

Každá Vysoká smluvní strana povolí volný průjezd pro všechny zásilky léčiv a zdravotnického materiálu, jakož i věci potřebných k bohoslužbám, určené jediné civilnímu obyvatelstvu jiné smluvní strany, byť i nepřátelskému. Povolí rovněž volný průjezd pro všechny zásilky nevyhnutelně potřebných potravin, šatstva a posilňujících prostředků, určených dětem pod patnáct let, těhotným ženám a rodičkám.

Smluvní strana je zavázána povolit volný průjezd zásilek zmíněných v předchozím odstavci toliko za podmínky, že je přesvědčena, že nemá vážného důvodu se obávat:

- a) že by zásilky mohly být zašantročeny jinam, než jsou určeny nebo
- b) že by kontrola mohla být neúčinná nebo
- c) že by nepřítel mohl z nich získat zřejmou výhodu pro svoje vojenské úsilí nebo pro svoje hospodářství tím, že by těchto zásilek použil místo zboží, které by jinak musil dodat nebo vyrobit, anebo že by tak uvolnil materiál, výrobky nebo služby, kterých by jinak musil použít pro výrobu tohoto zboží.

Mocnost, která dovolí průjezd zásilek zmíněných v prvním odstavci tohoto článku, může položit jako podmínku svého souhlasu, aby rozdělení zásilek osobám, jimž jsou určeny, bylo prováděno na místě pod dohledem ochranných mocností.

Tyto zásilky se musí dopravovat co možná nejrychleji a stát, který povolí jejich volný průjezd, má právo stanovit technické podmínky, za kterých bude povolen.

Článek 24

Opatření ve prospěch dětí

Strany v konfliktu učiní potřebná opatření, aby děti pod patnáct let, které osiřely nebo byly odděleny od svých rodin následkem války, nebyly ponechány samy sobě a aby za všech okolností byla usnadněna jejich výživa, výkon jejich náboženství a jejich výchova. Jejich výchova bude podle možnosti svěřena osobám téže kulturní tradice.

Strany v konfliktu budou podporovat se souhlasem ochranné mocnosti, existuje-li taková, umístění těchto dětí v neutrální zemi po dobu války mají-li záruky, že zásady stanovené v prvním odstavci budou zachovávány.

Bude dále jejich snahou učinit potřebná opatření, aby mohlo být zajištěno zjištění totožnosti všech dětí pod dvanáct let tím, že budou nosit štítky totožnosti, nebo jakýmkoli jiným způsobem.

Článek 25

Zprávy rodinám

Každá osoba, která je na území strany v konfliktu nebo na území jí obsazeném, může podávat zprávy rázu výlučně rodinného příslušníkům svých rodin, ať jsou kdekoli, a takové zprávy dostávat. Tato korespondence se bude dopravovat rychle a bez neodůvodněného odkladu.

Jestliže se výměna rodinné korespondence obyčejnou poštou stane vlivem okolností obtížnou nebo nemožnou, obrátí se zúčastněné strany v konfliktu na neutrálního prostředníka jako je ústřední kancelář zmíněná v článku 140, aby s ním dohodly způsob, jak zajistit splnění svých závazků za nejlepších podmínek, zejména s pomocí národních společností Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce).

Považují-li strany v konfliktu za nutné omezit rodinnou korespondenci, mohou nejvýš nařídít užívání standartních formulí, obsahujících dvacet pět volně vybraných slov, a omezit jejich odesílání na jednou za měsíc.

Článek 26

Rozdělené rodiny

Každá strana v konfliktu umožní pátrání podniknuté členy rodin roztržených válkou, aby mohly navázat navzájem styk a, možno-li zase se sloučit. Bude podporovat zejména činnost organizací, které se věnují těmto snahám s podmínkou, že je uznala a že se podřídí bezpečnostním opatřením, která učinila.

Část III

Postavení chráněných osob a zacházení s nimi

Oddíl I

Ustanovení společná pro území stran v konfliktu a pro území obsazená

Článek 27

Zacházení s chráněnými osobami: Všeobecná ustanovení

Chráněné osoby mají za všech okolností právo na to, aby byla respektována jejich osoba, jejich čest, jejich rodinná práva, jejich náboženské přesvědčení a úkony, jejich způsoby a zvyky. Budiž s nimi nakládáno vždy lidsky a budtež chráněny zejména před každým aktem násilí nebo zavražďování, před urážkami a zvědavostí obecnstva.

Ženy budtež zvláště chráněny proti každému útoku na jejich čest, zejména pak proti znásilnění, proti nucení k prostituci a proti každému nemravnému jednání.

S přihlédnutím k ustanovením týkajícím se zdravotního stavu, věku a pohlaví, bude strana v konfliktu, v jejíž moci jsou chráněné osoby, zacházet se všemi s tímíž ohledy bez jakéhokoli nepřiznivého rozlišování zejména z důvodů rasy, náboženství neb politického přesvědčení.

Strany v konfliktu mohou však učinit ohledně chráněných osob kontrolní nebo bezpečnostní opatření nutná v důsledku války.

Článek 28

Zacházení s chráněnými osobami: Nebezpečné oblasti

Žádné chráněné osoby se nesmí použít k tomu, aby svou přítomností uchránila před vojenskými operacemi některé body nebo některé oblasti.

Článek 29

Zacházení s chráněnými osobami: Odpovědnost stran konfliktu

Strana v konfliktu, v jejíž moci jsou chráněné osoby, je odpovědná za to, jak s nimi nakládají její orgány, bez újmy eventuálně vzniklé osobní odpovědnosti.

Článek 30

Dovolání se ochranných mocností a pomocných organizací

Chráněným osobám bude všemožně usnadněno, aby se mohly obrátit na ochranné mocnosti, na Mezinárodní komitét Červeného kříže, na národní společnost Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) země, v níž jsou, a na všechny organizace, které by jim mohly přispět ku pomoci.

Těmto všem organizacím se dostane za tím účelem všech výhod od úřadů v rámci daném požadavky vojenské nutnosti a bezpečnosti.

Vedle návštěv delegátů ochranných mocností a Mezinárodního komitétu Červeného kříže, které jsou předvídaný v článku 143, usnadní, pokud možno, mocnosti, které drží chráněné osoby nebo okupační mocnosti návštěvy, jež by chtěli učinit u chráněných osob zastupci jiných organizací, jichž úkolem je pomáhat těmto osobám v ohledu duchovním nebo hmotném.

Článek 31

Zákaz tělesného nebo duševního nátlaku

Na chráněné osoby nesmí se vykonávat žádný nátlak tělesného nebo duševního rázu, zejména ne za tím účelem, aby se vynutily na nich nebo třetích osobách informace.

Článek 32

Zákaz opatření působících tělesné útrapy nebo smrt

Vysoké smluvní strany si výslovně zakazují jakákoli opatření, která jsou s to způsobit chráněným osobám, které jsou v jejich moci, buď tělesné útrapy, nebo smrt. Tento zákaz se týká nejen vraždy, trýznění, tělesných trestů, zmrzačení a lékařských neb vědeckých pokusů, které nejsou podmíněny léčením chráněné osoby, nýbrž i všech jiných násilností ať už by se jich dopustily civilní nebo vojenské orgány.

Článek 33

Osobní odpovědnost za trestné činy. Zákaz hromadných trestů, zastrašujících nebo terorisujících opatření, plenění a represálií

Žádná chráněná osoba se nesmí trestat za trestný čin, jehož se osobně nedopustila. Jsou zakázány hromadné tresty, stejně tak jako zastrašující nebo terorisující opatření. Je zakázáno plenění.

Jsou také zakázány represálie proti chráněným osobám i proti jejich majetku.

Článek 34

Zákaz braní rukojmí

Je zakázáno brát rukojmí.

Oddíl II

Cizinci na území strany v konfliktu

Článek 35

Právo opustiti území

Každá chráněná osoba, která by chtěla opustit území na počátku nebo během konfliktu, má právo tak učiniti, ledaže by její odjezd odporoval zájmům státu. Žádosti o povolení opustit území budou vyřizovány v pravidelném řízení a rozhodnutí o nich učiněno co nejrychleji. Osoba, které bude povoleno opustit území, může si vzít na cestu potřebné peníze a přiměřené množství věcí a předmětů osobní potřeby.

Osoby, jimž se odmítne povolení opustit území, mají nárok na to, aby toto odmítnutí přezkoumal v nejkratší lhůtě soud nebo správní komise, kterou k tomu účelu zřídí mocnost, v jejíž moci jsou chráněné osoby.

Zástupcům ochranných mocností může být na jejich žádost sděleno, proč bylo osobám, které o to žádaly, odmítnuto povolení opustit území a co možná nejrychleji také jména všech osob, které jsou ve stejné situaci, ledaže by to bylo proti zájmům bezpečnosti nebo že by zúčastněné osoby proti tomu vznesly námitky.

Článek 36

Provedení odjezdu

Odjezdy povolené ve smyslu předešlého článku budou provedeny za uspokojivých podmínek bezpečnosti, hygieny, čistoty i výživy. Všechny vzniklé výlohy, počínajíc od výjezdu z hranic území mocnosti, která drží tyto osoby, půjdou k tíži země určení, nebo, jde-li o pobyt v neutrální zemi, k tíži státu, jehož jsou odjíždějící osoby příslušníky. Praktické podrobnosti této přepravy sjednají mezi sebou v případě potřeby zúčastněné mocnosti zvláštními dohodami.

Předchozí ustanovení nejsou na újmu zvláštním dohodám, které by snad byly uzavřeny mezi stranami v konfliktu ve věci výměny a repatriace jejich příslušníků, kteří upadli do moci nepřítelů.

Článek 37

Osoby ve vazbě

S chráněnými osobami, které jsou ve vyšetřovací vazbě, nebo které si odpykávají trest na svobodě, bude zacházeno lidsky během vazby. Jakmile budou propuštěny, mohou požádat o povolení opustit území podle předchozích článků.

Článek 38

Osoby, které území neopustily: Právní postavení

S výjimkou zvláštních opatření, která by byla učiněna podle této úmluvy, zejména článků 27 a 41, zůstane postavení chráněných osob v zásadě upraveno ustanoveními týkajícími se zacházení s cizinci v míru. V každém případě dostane se jim těchto práv:

1. Mohou dostávat jednotlivě nebo hromadně podporu, která jim bude posílána.
2. Vyžaduje-li to jejich zdravotní stav, dostane se jim lékařská péče a ošetření v nemocnici ve stejné míře jako příslušníkům zúčastněného státu.
3. Mohou se účastnit pobožností a dostávat duchovní útěchu od svých kněží.
4. Jsou-li v kraji zvlášť vystaveném válečnému nebezpečí, je jim dovoleno přestěhovat se stejně jako příslušníkům zúčastněného státu.
5. Dětem pod patnáct let, těhotným ženám a matkám dětí pod sedm let dostane se ve stejné míře jako příslušníkům zúčastněného státu přednostního zacházení.

Článek 39

Osoby, které území neopustily: Výživa

Chráněným osobám, které by ztratily následkem konfliktu své výdělečné zaměstnání, bude umožněno nalézt placenou práci a budou požívat v tom směru, s výhradou ohledů bezpečnostních a ustanovení článku 40, týchž výhod, jako příslušníci mocnosti, na jejímž území se nacházejí.

Podrobí-li strana v konfliktu chráněnou osobu kontrolním opatřením, která jí znemožňují pečovat o svou výživu, zejména nemůže-li tato osoba z důvodů bezpečnostních nalézt placenou práci za přiměřených podmínek, musí tato strana v konfliktu se postarat o její výživu a o výživu osob, které má na starosti.

Chráněné osoby mohou ve všech případech dostávat podpory ze své země původu, od chráněné mocnosti nebo od dobročinných společností zmíněných v článku 30.

Článek 40

Osoby, které území neopustily: Práce

Chráněné osoby mohou být přidrženy k práci pouze v takovém rozsahu jako příslušníci strany v konfliktu, na jejímž jsou území.

Jsou-li chráněné osoby nepřátelské státní příslušnosti, mohou být přidrženy pouze k pracím, které jsou normálně potřebné k zajištění výživy, ubytování, ošacení, dopravy a zdraví lidských bytostí, které však nejsou v přímé souvislosti s vedením vojenských operací.

V případech zmíněných v předchozích odstavcích budou osoby přidřené k práci požívat týchž pracovních podmínek a týchž ochranných opatření jako domácí pracovníci, zejména

pokud jde o mzdu, délku pracovní doby, výstroj, předběžnou přípravu a náhradu za pracovní úrazy a nemoci z povolání.

V případech porušení shora uvedených předpisů mají chráněné osoby právo stížnosti podle článku 30.

Článek 41

Osoby, které území neopustily: Nucený pobyt. Internování

Nepokládá-li mocnost, v jejíž moci jsou chráněné osoby, kontrolní opatření uvedená v této úmluvě, za postačující, bude nucené místo pobytu nebo internování podle ustanovení článků 42 a 43 představovat nejpřísnější kontrolní opatření, k němuž může sáhnout.

Při provádění ustanovení druhého odstavce článku 39 v případech osob, které jsou nuceny opustit svůj obvyklý pobyt na základě rozhodnutí, které je nutí k pobytu na vyhrazeném místě, bude se mocnost, která drží tyto osoby, řídit pokud možno nejpřesněji předpisy o zacházení s internovanými (oddíl IV, část III této úmluvy).

Článek 42

Osoby, které území neopustily: Důvody internování nebo nuceného pobytu

Internování nebo vykázání nuceného pobytu chráněným osobám lze nařídít jen tehdy, vyžaduje-li toho nezbytně bezpečnost mocnosti, v jejíž moci jsou tyto osoby.

Požádá-li některá osoba prostřednictvím zástupců ochranné mocnosti o své dobrovolné internování a činí-li to její vlastní situace nezbytným, mocnost, v jejíž moci osoba je, internování provede.

Článek 43

Osoby, které území neopustily:

Přezkoumání rozhodnutí o internování nebo nuceném pobytu.

Oznámení ochranné mocnosti

Každá chráněná osoba, která je internována nebo které je vykázáno místo nuceného pobytu, má nárok na to, aby soud nebo příslušná správní komise, kterou k tomu účelu zřídí mocnost ji držící, v nejkratší možné lhůtě přezkoumaly rozhodnutí jí se týkající. Je-li internování nebo vykázání nuceného pobytu potvrzeno, přezkouší zmíněný soud nebo správní komise občas, nejméně však dvakrát do roka, případ oné osoby, aby změnil v její prospěch původní rozhodnutí, jestliže to dovolí okolnosti.

Mocnost, která drží chráněné osoby, oznámí co možná nejdříve ochranné mocnosti jména osob, které byly internovány neb jimž bylo vykázáno místo nuceného pobytu a jména těch, které byly propuštěny z internování nebo z nuceného místa pobytu, ledaže by se tomu zúčastněné osoby vzepřely. Se stejnou výhradou budou rovněž oznámena co možná nejrychleji ochranné mocnosti rozhodnutí soudů neb komisí, zmíněná v prvním odstavci tohoto článku.

Článek 44

Osoby, které území neopustily: Zacházení s uprchlíky

Mocnost, která drží chráněné osoby, nebude při kontrolních opatřeních, předvídaných touto úmluvou, zacházet s uprchlíky, kteří ve skutečnosti nepožívají ochrany žádné vlády,

vylučně jen na základě jejich právní příslušnosti k nepřátelskému státu, jako s nepřátelskými cizinci.

Článek 45

Osoby, které území neopustily: Přesunutí k jiné mocnosti

Chráněné osoby nemohou být přesunuty k mocnosti, která není smluvní stranou této úmluvy.

Toto ustanovení však nesmí být na překážku repatriaci chráněných osob nebo jejich návratu do země bydliště po skončení nepřátelství.

Mocnost, která drží chráněné osoby, může je přesunout k mocnosti vázané touto úmluvou teprve, když se ochranná mocnost přesvědčí, že dotyčná mocnost má v úmyslu a je s to zachovávat tuto úmluvu. Jsou-li pak chráněné osoby takto přesunuty, spadá odpovědnost za zachovávání této úmluvy na mocnost, která souhlasila s jejich převzetím, po dobu, po kterou jí budou svěřeny. Kdyby však tato mocnost nezachovávala ustanovení této úmluvy v některém důležitém bodě, je povinna mocnost, která tam chráněné osoby přesunula, učinit na základě oznámení ochranné mocnosti účinná opatření k nápravě nebo požádat, aby chráněné osoby jí byly navráceny. Této žádosti musí být vyhověno.

Chráněná osoba nesmí v žádném případě být přesunuta do země, kde by se musela obávat pronásledování pro své politické nebo náboženské přesvědčení.

Ustanovení tohoto článku nejsou na překážku tomu, aby chráněné osoby obviněné ze zločinů obecného práva byly vydány podle extradičních smluv uzavřených před počátkem nepřátelství.

Článek 46

Zrušení omezujících opatření

Omezující opatření učiněná vůči chráněným osobám budou zrušena jak nejdříve jen možno po skončení nepřátelství, pokud už nebyla odvolána dříve.

Omezující opatření učiněná vůči jejich majetku budou zrušena jak nejdříve jen možno po skončení nepřátelství v souladu se zákonodárstvím mocnosti, v jejíž moci jsou tyto osoby.

Oddíl III

Obsazená území

Článek 47

Nezadatelná povaha práv plynoucích z ochrany

Chráněné osoby, které jsou na obsazeném území, nesmějí být zbaveny v žádném případě a žádným způsobem ochrany této úmluvy, ať následkem nějaké změny nastavší v důsledku okupace v institucích a ve vládě dotyčného území nebo podle dohody uzavřené mezi úřady obsazeného území a okupační mocností anebo konečně v důsledku anexe celého obsazeného území nebo jeho části touto mocností.

Článek 48

Zvláštní případy repatriace

Chráněné osoby, které nejsou příslušníky mocnosti, jejíž území je obsazeno, mohou uplatnit právo opustit toto území za podmínek stanovených v článku 35 a rozhodnutí o tom se stane v řízení, které okupační mocnost zavede podle zmíněného článku.

Článek 49

Deportace, přesuny, evakuace

Hromadné nebo jednotlivé nucené přesuny, jakož i deportace chráněných osob z obsazeného území na území okupační mocnosti nebo na území jiného státu, ať obsazeného nebo ne, jsou zakázána, ať je jejich důvod jakýkoliv.

Okupační mocnost může však přistoupit k úplné nebo částečné evakuaci určité obsazené oblasti, vyžadují-li toho bezpečnost obyvatelstva nebo naléhavé vojenské důvody. Evakuace může však znamenat pouze přemístění chráněných osob do vnitra okupovaného území, vyjma případy materiální nemožnosti. Obyvatelstvo takto evakuované bude navráceno do svých domovů, jakmile skončí nepřátelství v tomto úseku.

Okupační mocnost musí při provádění těchto přesunů a evakuací postupovat v mezích možnosti tak, aby pro chráněné osoby bylo připraveno vhodné ubytování, aby přeprava se konala za podmínek vyhovujících požadavkům hygieny, zdraví, bezpečnosti a výživy a aby členové téže rodiny nebyli od sebe odděleni.

Ochranná mocnost budíž o přesunech a evakuaci zpravena, jakmile k nim dojde.

Okupační mocnost nemůže zadržet chráněné osoby v kraji zvláště vystaveném nebezpečím války, ledaže by toho vyžadovaly bezpečnost obyvatelstva nebo naléhavé důvody vojenské. Okupační mocnost nemůže deportovat nebo přesunout část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného.

Článek 50

Děti

Okupační mocnost musí usnadnit za pomoci státních a místních úřadů řádný provoz zařízení určených pro péči a výchovu dětí.

Učiní všechna potřebná opatření, aby usnadnila zjištění totožnosti dětí a zaregistrování jejich rodinného původu. V žádném případě nesmí změnit jejich osobní status ani je odvádět do útvarů nebo organizací jí podléhajících.

Nestačí-li na to místní instituce, musí okupační mocnost učinit opatření, aby zajistila výživu a výchovu dětí osiřelých nebo odloučených následkem války od jejich rodičů, možno-li osobami jejich národnosti, jazyka i náboženství, není-li blízkého příbuzného nebo přítele, který by se o to postaral.

Zvláštní oddělení kanceláře zřízené podle ustanovení článku 136 bude pečovat o to, aby bylo vše podniknuto k zajištění totožnosti dětí, u nichž je totožnost nejistá. Údaje o jejich otci, o matce nebo o jiných blízkých příbuzných budťe vždy zaznamenány, pokud jsou k dispozici.

Okupační mocnost nesmí klást překážky použití přednostních opatření, která byla činěna před okupací ve prospěch dětí pod patnáct let, těhotných žen, matek dětí pod sedm let, pokud jde o výživu, o lékařské ošetření a o ochranu proti následkům války.

Článek 51

Přidržení k práci. Práce

Okupační mocnost nesmí přidržet chráněné osoby k službě ve svých ozbrojených nebo pomocných silách. Každý nátlak nebo propagace směřující k náboru dobrovolníků jsou zakázány.

Může přidržet k práci chráněné osoby, jen jsou-li starší než osmnáct let a to jen k pracem nutným pro potřeby okupační armády nebo pro služby obecně prospěšné, zásobování, ubytování, ošacení, dopravu nebo pro zdravotní péči o obyvatelstvo obsazené země. Chráněné osoby nesmějí být přidrženy k práci, která by je nutila k účasti na vojenských operacích. Okupační mocnost nemůže přinutit chráněné osoby, aby použitím síly zajistily bezpečnost zařízení, v nichž vykonávají vnucenou práci.

Práce mohou být vykonávány pouze uvnitř obsazeného území, na němž jsou osoby, o něž se jedná. Každá taková osoba bude, pokud je to možno, ponechána na svém obvyklém pracovním místě. Pracujícím se vyplatí spravedlivá mzda a práce bude úměrná tělesné nebo duševní schopnosti pracujících. Zákonodárství platné v obsazené zemi pro pracovní podmínky a ochranná opatření, zejména pokud jde o mzdu, pracovní dobu, výstroj, předběžnou průpravu, odškodné za pracovní úrazy a nemoci z povolání, bude se vztahovat i na chráněné osoby, které jsou přidrženy k práci, o nichž je řeč v tomto článku.

V žádném případě nesmí rekvizice pracovních sil vést k mobilizaci pracujících postavených pod vojenský nebo polovojenský režim.

Článek 52

Ochrana pracujících

Žádná smlouva, dohoda či předpis nesmí být na újmu právu, které má každý pracující, dobrovolný či nedobrovolný, ať je kdekoliv, obrátit se na zástupce ochranné mocnosti a žádat o její intervenci.

Je zakázáno každé opatření, které směřuje k vyvolání nezaměstnanosti nebo omezení pracovních možností pracujících obsazené země za tím účelem, aby byli přinuceni pracovat pro okupační mocnost.

Článek 53

Zákaz ničení movitého a nemovitého majetku

Okupační mocnosti je zakázáno ničit movitý neb nemovitý majetek, patřící jednotlivě nebo společně soukromým osobám, státu neb veřejným úřadům, sociálním nebo družstevním organizacím, s výjimkou případů, kdy by vojenské operace činily takové zničení naprosto nezbytným.

Článek 54

Soudcové a úředníci

Okupační mocnosti je zakázáno měnit status veřejných zaměstnanců nebo soudců v obsazeném území nebo je trestat aneb činit donucovací anebo diskriminační opatření proti nim za to, že se zdržují výkonu svých funkcí, protože jim tak káže jejich svědomí.

Tento posléze uvedený zákaz však není na překážku použití druhého odstavce článku 51. Ponechává okupační mocnosti právo zbavit veřejné zaměstnance jejich míst.

Článek 55

Zásobování obyvatelstva

Okupační mocnost je povinna zajistit všemi po ruce jsoucími prostředky zásobování obyvatelstva potravinami a léky; je zejména povinna dovážet potraviny, léčebné prostředky a jiné potřebné zboží, nestačí-li zdroje obsazeného území.

Okupační mocnost může rekvirovat potraviny, zboží nebo léčebné prostředky, které jsou na obsazeném území, jedině pro okupační síly a okupační správu; musí dbát potřeb civilního obyvatelstva. S výhradou ustanovení jiných mezinárodních úmluv musí okupační mocnost učinit potřebná opatření, aby každá rekvizice byla podle své správné hodnoty nahrazena.

Ochranné mocnosti mohou kdykoli bez překážek přezkoumat stav zásob potravin a léčiv na obsazeném území s výhradou přechodných omezení, která by byla uložena naléhavými vojenskými nutnostmi.

Článek 56

Veřejná hygiena a zdravotnictví

Okupační mocnost je povinna všemi po ruce jsoucími prostředky zajistit a udržovat s pomocí celostátních i místních úřadů lékařské a nemocniční ústavy a služby, jakož i veřejné zdravotnictví a hygienu na obsazeném území, zejména tím, že nařídí a provádí ochranná a preventivní opatření nutná k potírání nakažlivých nemocí a epidemií. Léčebný personál všech kategorií je oprávněn vykonávat své poslání.

Jsou-li zřízeny nové nemocnice na obsazeném území a nevykonávají-li tam již svou pravomoc příslušné orgány obsazeného státu, provedou okupační úřady v případě nutnosti uznání zmíněná v článku 18. Za obdobných okolností budou okupační úřady rovněž povinny udělit uznání ve smyslu článků 20 a 21 nemocničnímu personálu a dopravním vozidlům.

Okupační mocnost bude dbát mravních a etických požadavků obyvatelstva obsazeného území při nařizování a provádění zdravotních a hygienických opatření.

Článek 57

Rekvizice nemocnic

Okupační mocnost může rekvirovat civilní nemocnice jen na přechodnou dobu a pouze v případech naléhavé potřeby, aby mohla ošetřit raněné a nemocné příslušníky armády a za podmínky, že budou včas učiněna vhodná opatření k tomu cíli, aby se dostalo péče a ošetření osobám v nemocnicích a aby se vyhovělo potřebám civilního obyvatelstva.

Materiál a sklady civilních nemocnic nesmějí být rekvirovány, pokud je jich třeba pro civilní obyvatelstvo.

Článek 58

Duchovní pomoc

Okupační mocnost dovolí kněžím, aby poskytli svým souvěrcům duchovní útěchu.

Bude také přijímat zásilky knih a předmětů pro náboženskou potřebu a usnadní jich rozdělení na obsazeném území.

Článek 59

Pomocné akce: Hromadné zásilky

Je-li obyvatelstvo obsazeného území nebo jeho část nedostatečně zásobováno, připustí okupační mocnost pomocné akce podnikané ve prospěch tohoto obyvatelstva a umožní je všemi po ruce jsoucími prostředky.

Tyto akce mohou být podniknuty buď státy, nebo nestrannou lidumilnou organizací jako Mezinárodním komitétem Červeného kříže a budou sestávat hlavně ze zásilek potravin, léčebných zásilek a šatstva.

Všechny smluvní státy jsou povinny povolit volný průjezd těchto zásilek a zaručit jim ochranu.

Mocnost, která povolí volný průjezd zásilek určených do území obsazeného nepřátelskou stranou, bude však mít právo prozkoumat zásilky, upravit jejich průjezd v předepsaných dobách a na předepsaných tratích a právo, aby se jí dostalo od ochranné mocnosti postačujících záruk, že tyto zásilky jsou určeny jako pomoc obyvatelstvu v tísní a že jich nebude užito ve prospěch okupační mocnosti.

Článek 60

Pomocné akce: Závazky okupační mocnosti

Pomocné zásilky nezbavují nikterak okupační mocnost závazků, které jí ukládají články 55, 56 a 59. Nesmí žádným způsobem odníti pomocné zásilky určení, které jim bylo stanoveno, vyjma případy naléhavé potřeby v zájmu obyvatelstva obsazeného území a se souhlasem ochranné mocnosti.

Článek 61

Pomocné akce: Rozdělení pomocných zásilek

Rozdělení pomocných zásilek zmíněných v předchozích člancích bude se provádět za pomoci a pod dohledem ochranné mocnosti. Tato úloha může také být svěřena dohodou mezi okupační mocností a mocností ochrannou neutrálnímu státu, Mezinárodnímu komitétu Červeného kříže nebo kterékoli jiné nestranné lidumilné organizaci.

Z těchto pomocných zásilek se nebudou vybírat na obsazeném území žádné poplatky, cla nebo taxy, ledaže by toho bylo třeba v zájmu hospodářství toho území. Okupační mocnost umožní rychlé rozdělení těchto zásilek.

Všechny smluvní strany se vynasnaží povolit bezplatný průjezd a bezplatnou dopravu těchto pomocných zásilek určených pro obsazené území.

Článek 62

Pomocné akce: Individuální pomocné zásilky

S výhradou naléhavých bezpečnostních důvodů mohou chráněné osoby, které jsou na obsazeném území, dostávat individuální pomocné zásilky, které by jim byly zasílány.

Článek 63

Národní společnosti Červeného kříže a jiné pomocné společnosti

S výhradou přechodných opatření, která by si výjimečně vynutily naléhavé bezpečnostní zřetеле, okupační mocnosti:

a) mohou uznané národní společnosti Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) pokračovat ve své činnosti odpovídající zásadám Červeného kříže, jak byly stanoveny na mezinárodních konferencích Červeného kříže. Jiné pomocné společnosti mohou pokračovat ve své lidumilné činnosti za stejných podmínek;

b) okupační mocnost nesmí požadovat, aby v personálu a zřízení těchto společností byly provedeny změny, které by byly na závadu činnosti nahoře zmíněné.

Tytéž zásady platí pro činnost a personál zvláštních organizačních nevojenské povahy, které již existují nebo které budou uvedeny v život, aby zajistily životní podmínky civilního obyvatelstva udržením důležitých, obecně prospěšných služeb, rozdělením pomoci a záchrannými akcemi.

Článek 64

Trestní zákonodárství: Všeobecné

Trestní zákonodárství zůstává na obsazeném území v platnosti, vyjma případy, kdy je může okupační mocnost zrušit nebo suspendovat, ohrožuje-li toto zákonodárství bezpečnost této mocnosti anebo je-li na překážku zachování této úmluvy. S výhradou posledně uvedeného zřetele a nutnosti, aby byl zajištěn účinný výkon spravedlnosti, budou soudy obsazeného území dále v činnosti pro všechny trestné činy spadající pod toto zákonodárství. Okupační mocnost může však podrobit obyvatelstvo okupovaného území ustanovením, která jsou nezbytná, aby mohla plnit závazky plynoucí z této úmluvy, zajistit pravidelnou správu území a bezpečnost, jak svou vlastní, tak i členů a majetku okupačních sil i okupační správy, jakož i zařízení a dopravních spojů, kterých užívá.

Článek 65

Trestní zákonodárství: Vyhlášení trestních předpisů

Trestní ustanovení vydaná okupační mocností, nabydou účinnosti, teprve když byla uveřejněna a uvedena ve známost obyvatelstva v jeho jazyce. Nemohou mít zpětnou účinnost.

Článek 66

Trestní zákonodárství: Příslušnost soudů

Okupační mocnost může v případě porušení trestních ustanovení, které vyhlásila v souhlase s druhým odstavcem článku 64, odevzdat obviněné svým vojenským, nepolitickým a řádně ustaveným soudům za podmínky, že jejich sídlo je na obsazeném území. Jest dáti přednost tomu, aby odvolací soudy měly sídlo na obsazeném území.

Článek 67

Trestní zákonodárství: Právní předpisy, jichž lze použít

Soudy mohou použít pouze zákonných ustanovení vydaných před spácháním trestného činu a která jsou v souhlase s obecnými zásadami právními, zejména pokud jde o zásadu úměrnosti trestů. Musí brát zřetel na to, že obviněný není příslušníkem okupační mocnosti.

Článek 68

Trestní zákonodárství: Tresty. Trest smrti

Dopustí-li se chráněná osoba trestného činu jen v úmyslu poškodit okupační mocnost, ale není-li tento trestný čin útokem na život neb na zdraví členů okupačních sil nebo úřadů,

nevytváří-li vážné hromadné nebezpečí a nepoškozují-li vážně majetek okupačních sil a úřadů nebo zařízení jimi užívaných, bude taková osoba potrestána internováním nebo jednoduchým vězením, při čemž doba tohoto internování nebo vězení bude úměrná trestnému činu, jehož se osoba dopustila. Internování a vězení budou ostatně pro takové trestné činy jediné tresty na svobodě, kterých lze užívat proti chráněným osobám. Soudy uvedené v článku 66 této úmluvy mohou libovolně změnit trest vězení na trest internování téže délky.

Trestní nařízení vyhlášená okupační mocnostmi podle článků 64 a 65 mohou stanovit trest smrti pro chráněné osoby jen v případech, dopustí-li se tyto vyzvědačství, vážných sabotážních činů na vojenských zařízeních okupační mocnosti nebo úmyslných trestných činů, které způsobily smrt jedné nebo několika osob a za podmínky, že zákonodárství obsazeného území, které bylo v účinnosti před začátkem okupace, stanovilo na takové případy trest smrti.

Trest smrti může být vynesen proti chráněné osobě jen tehdy, byl-li soud zvláště upozorněn na to, že obviněný, nejsa příslušníkem okupační mocnosti, není k ní poután žádným závazkem věrnosti. V žádném případě nelze vyslovit trest smrti proti chráněné osobě, která nedosáhla osmnácti let v době spáchání trestného činu.

Článek 69

Trestní zákonodárství: Započítávání zajišťovací vazby

Doba trvání zajišťovací vazby bude v každém případě započtena do trestu vězení, k němuž bude obviněná chráněná osoba odsouzena.

Článek 70

Trestní zákonodárství: Trestné činy spáchané před okupací nebo za přerušení okupace

Chráněné osoby nesmějí být zatčeny, stíhány nebo odsouzeny okupační mocnostmi za činy, jichž se dopustily, nebo za smýšlení, které projevovaly před obsazením nebo za přechodného přerušení okupace, s výhradou provinění proti zákonům a obyčejům válečným.

Příslušníci okupační mocnosti, kteří by se před počátkem konfliktu uchýlili na obsazené území, smějí být zatčeni, stíháni nebo deportováni z okupačního území jen za trestné činy, jichž se dopustili po začátku nepřátelství nebo za trestné činy proti obecnému právu, jichž se dopustili před počátkem nepřátelství a které by v době míru opravňovaly k extradici podle práva státu, jehož území je obsazeno.

Článek 71

Trestní řízení: Všeobecné

Příslušné soudy okupační mocnosti nesmějí vyslovit žádné odsouzení, jemuž by nepředcházelo pravidelné soudní řízení.

Každému obviněnému stíhanému okupační mocnostmi, budou bez odkladu sděleny písemně v jazyce, jemuž rozumí, podrobnosti žalobních důvodů proti němu uplatněných a jeho případ bude projednán co nejrychleji. Ochrannou mocnost nutno zpravit o každém řízení zahájeném okupační mocnostmi proti chráněným osobám, kdykoli žalobní důvody mohou mít za následek odsouzení k smrti nebo trest vězení dvou let nebo více; ochranná mocnost má právo také se kdykoli dotázat na stav soudního řízení. Vedle toho má právo na to, aby se jí dostalo na její žádost jakékoli informace ve věci trestního řízení anebo jiného stíhání zahájeného okupační mocnostmi proti chráněným osobám.

Toto oznámení učiněné ochranné mocnosti, jak je předvídáno v druhém odstavci tohoto článku, musí být provedeno bez odkladu a být doručeno v každém případě ochranné mocnosti nejméně tři týdny před prvním přelíčením. Není-li před zahájením líčení předložen průkaz, že ustanovení tohoto článku bylo v plném rozsahu dodrženo, nesmí se přelíčení konat. Oznámení musí obsahovat zejména tyto údaje:

- a) totožnost obviněného,
- b) místo pobytu nebo vazby,
- c) specifikace žalobního důvodu nebo žalobních důvodů (s uvedením trestních ustanovení, na nichž se žaloba zakládá),
- d) označení soudu, který bude případ projednávat,
- e) místo a datum prvního přelíčení.

Článek 72

Trestní řízení: Právo na obhajobu

Každý obviněný má právo uplatňovat průkazní prostředky potřebné k jeho obhajobě a může se zejména dovolávat svědků. Má nárok, aby mu byl přidělen kvalifikovaný obhájce podle jeho volby, který ho může volně navštěvovat a kterému budou dány všechny potřebné možnosti, aby si připravil obhajobu.

Nezvolil-li si obviněný obhájce, opatří mu ho ochranná mocnost. Má-li se obviněný odpovídat z těžké obžaloby a, neexistuje-li ochranná mocnost, je povinností okupační mocnosti opatřit mu obhájce s výhradou jeho souhlasu.

Každému obžalovanému bude přidělen tlumočnický, ledaže by se ho dobrovolně zřekl, a to jak při vyšetřování, tak při soudním přelíčení. Může kdykoliv odmítnout tlumočnicka a žádat, aby byl nahrazen jiným.

Článek 73

Trestní řízení: Právo na opravné prostředky

Každý odsouzený má právo užít opravných prostředků stanovených zákonodárstvím, jímž se soud řídí. Budiž podrobně zpraven o svém právu na opravné prostředky a o lhůtách potřebných k jeho uplatnění.

Trestní řízení zmíněné v této části úmluvy, bude analogicky platit pro opravné prostředky. Nepřipouští-li zákonodárství, jímž se soud řídí, možnost odvolání, bude mít odsouzený právo podat námitky proti rozsudku a odsouzení u příslušného úřadu okupační mocnosti.

Článek 74

Trestní řízení: Přítomnost zástupců ochranné mocnosti

Zástupci ochranné mocnosti mají právo být přítomni při přelíčení před každým soudem soudícím chráněnou osobu, ledaže by se přelíčení výjimečně konalo s vyloučením veřejnosti v zájmu bezpečnosti okupační mocnosti; v tom případě by tato o tom zpravila ochrannou mocnost. Oznámení obsahující údaj místa a data počátku přelíčení jest zaslati ochranné mocnosti.

Všechny rozsudky stanovící trest smrti nebo trest vězení v trvání dvou roků nebo více budou sděleny jak nejrychleji možno ochranné mocnosti s udáním důvodů; oznámení bude obsahovat zmínku o sdělení učiněném podle článku 71 a, jde-li o rozsudek stanovící trest

na svobodě, údaj místa, kde bude trest odpykán. Ostatní rozsudky budou zapsány v soudních protokolech a mohou být přezkoumány zástupci ochranné mocnosti. V případech odsouzení k trestu smrti nebo k trestu na svobodě v trvání dvou roků nebo více počnou lhůty opravňující k podání opravného prostředku běžet teprve od okamžiku, kdy dostane ochranná mocnost oznámení rozsudku.

Článek 75

Trestní řízení: Odsouzení k trestu smrti

Osoby odsouzené k smrti nebudou v žádném případě zbaveny práva žádat o milost nebo o odklad trestu.

Rozsudek smrti nebude nikdy vykonán dříve, než uplyne alespoň šest měsíců od okamžiku, kdy ochranná mocnost dostala sdělení o konečném rozsudku, potvrzujícím toto odsouzení k smrti nebo o rozhodnutí zamítajícím žádost o milost.

Tato lhůta šesti měsíců může v určitých případech být zkrácena, vyplývá-li z vážných a kritických okolností, že bezpečnost okupační mocnosti nebo jejich ozbrojených sil je vystavena organisovanému ohrožení; ochranná mocnost bude vždy zpravena o takovém zkrácení lhůty a musí vždy mít možnost zaslat v přiměřené lhůtě příslušným okupačním úřadům námitky proti těmto odsouzením k smrti.

Článek 76

Zacházení s osobami ve vazbě

Obviněné chráněné osoby budou drženy v obsazené zemi, a, jsou-li odsouzeny, musí si tam odpykat trest. Budou pokud možno odděleny od ostatních vězňů a podrobeny stravovacímu a hygienickému režimu postačujícímu k tomu, aby byly udrženy v dobrém zdravotním stavu a odpovídajícímu režimu v trestnicích obsazené země.

Těmto osobám se dostane lékařského ošetření, jehož vyžaduje jejich zdravotní stav. Mají také právo na duchovní pomoc, požádají-li o ni.

Ženy budtež umístěny v oddělených místnostech pod přímým dozorem žen.

Nezletilí budtež podrobeni zvláštnímu režimu pro ně předepsanému.

Uvězněné chráněné osoby jsou oprávněny přijímat návštěvy zástupců ochranné mocnosti a Mezinárodního komitétu Červeného kříže podle ustanovení článku 143. Kromě toho mají právo dostávat alespoň jednu pomocnou zásilku za měsíc.

Článek 77

Odevzdání obviněných nebo odsouzených při skončení okupace

Chráněné osoby, obžalované nebo odsouzené soudy v obsazeném území, budou při skončení okupace odevzdány se spisy jich se týkajícími úřadům osvobozeného území.

Článek 78

Bezpečnostní opatření: Internování a vykázení nuceného pobytu; právo na odvolání; periodické revise rozhodnutí

Považuje-li okupační mocnost za nutné z naléhavých bezpečnostních důvodů učinit bezpečnostní opatření vůči chráněným osobám, může jim nanejvýš vykázet místo nuceného pobytu nebo je internovat.

Rozhodnutí o nuceném pobytu neb o internování bude učiněno v pravidelném řízení, které stanoví okupační mocnost ve shodě s ustanoveními této úmluvy. Toto řízení musí připouštět právo odvolání na dotčené osoby. O tomto odvolání bude rozhodnuto v nejkratší možné lhůtě. Zůstane-li rozhodnutí nezměněno, podrobí je příslušný orgán ustanovený touto mocností občasnému přezkoušení, podle možnosti každých šest měsíců. Chráněné osoby podrobené nucenému pobytu, které následkem toho musí opustit své bydliště, budou požívat výhod ustanovení článku 39 této úmluvy bez jakéhokoliv omezení.

Oddíl IV

Pravidla pro nakládání s internovanými

Kapitola I

Všeobecná ustanovení

Článek 79

Případy přípustného internování

Strany v konfliktu mohou internovat chráněné osoby jen podle ustanovení článků 41, 42, 43, 68 a 78.

Článek 80

Občanskoprávní způsobilost

Internovaní podrží svou plnou občansko-právní způsobilost a mohou vykonávat práva z ní plynoucí v míře slučitelné s jejich postavením internovaných.

Článek 81

Výživa a lékařské ošetření internovaných

Strany v konfliktu, které budou internovat chráněné osoby, jsou povinny pečovat zdarma o jejich výživu a poskytnout jim rovněž lékařské ošetření, jehož vyžaduje jejich zdravotní stav.

K úhradě těchto výloh nesmějí se provádět žádné srážky z příspěvků, mezd nebo pohledávek náležejících internovaným.

Mocnost, která je drží, musí se postarat o výživu osob závislých na internovaných, nemají-li dostatečných prostředků nebo nejsou-li schopny samy se uživit.

Článek 82

Seskupení internovaných podle státní příslušnosti, jazyka a zvyků

Mocnost, která drží internované, seskupí je, pokud je to možno, podle jejich národnosti, jejich jazyka a zvyků. Internovaní příslušníci téže země nebudou odděleni jen proto, že nejsou stejného jazyka.

Po celou dobu internování budou členové téže rodiny, zejména rodiče a jejich děti, internováni spolu na jednom místě s výjimkou případů, kdy pracovní potřeby, zdravotní

důvody nebo použití ustanovení zmíněných v kapitole IX tohoto oddílu by vyžadovaly přechodného rozdělení. Internovaní mohou požadovat, aby jejich děti, které byly ponechány na svobodě bez dozoru rodičů, byly internovány s nimi.

Pokud to jen bude možno, budou internovaní členové téže rodiny umístěni v týchž místnostech a ubytování odděleně od ostatních internovaných; buďtež jim také poskytnuta nutná ulehčení, aby mohli vést rodinný život.

Kapitola II Interniční místa

Článek 83

Poloha internačních míst a označení táborů

Mocnost, která drží internované, nesmí zříditi internační místa v krajích, které jsou zvláště vystaveny nebezpečí války.

Tato mocnost sdělí prostřednictvím ochranných mocností nepřátelským mocnostem všechny potřebné údaje o zeměpisné poloze internačních míst. Kdykoli to dovolí vojenské ohledy, budou internační tábory označeny písmeny IC umístěnými tak, aby byla jasně viditelná ve dne ze vzduchu; dotčené mocnosti se však mohou dohodnout i o jiném způsobu označení. Žádné jiné místo než internační tábor nesmí být označeno tímto způsobem.

Článek 84

Právo na oddělené internování

Internovaní musí být ubytováni a spravováni odděleně od válečných zajatců a od osob zbavených svobody z jiných důvodů.

Článek 85

Ubytování a hygiena

Mocnost, která drží internované, je povinna učiniti všechna potřebná a možná opatření, aby chráněné osoby byly hned od počátku internování ubytovány ve staveních neb ubikacích poskytujících všechny záruky hygieny a zdraví a zajišťujících účinnou ochranu proti drsnosti podnebí a proti účinkům války. V žádném případě nesmějí stálá internační místa být zřízena v nezdravých krajinách nebo v takových, jejichž podnebí by bylo zhoubné pro internované. Ve všech případech, kdy by chráněné osoby byly přechodně internovány v nezdravém kraji nebo v takovém, jehož podnebí by bylo na škodu jejich zdraví, musí být přemístěny, jakmile to okolnosti dovolí, na místa, kde toho nebezpečí nebude.

Místnosti musí být zcela chráněny před vlhkem, dostatečně vytápěny a osvětlovány, zejména mezi soumrakem a počátkem nočního klidu. Místnosti sloužící jako ložnice musí být dosti prostranné a dobře větrané a internovaní budou mít k dispozici vhodné zařízení pro spaní a příkrývky v dostatečném množství, při čemž bude brán zřetel na podnebí a na stáří, pohlaví a zdravotní stav internovaných.

Internovaní budou mít ve dne i v noci k dispozici zdravotnická zařízení odpovídající požadkům hygieny a udržovaná stále v čistotě. Bude jim poskytnuto množství vody a mýdla,

potřebné pro jejich každodenní péči o tělesnou čistotu a na praní prádla; k tomu účelu jim budou povolena potřebná zařízení a úlevy. Budou také mít k použití sprchy nebo lázně. Bude jim poskytnut potřebný čas pro péči o hygienu a čistotu.

Kdykoli bude třeba umístit výjimečně a na přechodnou dobu internované ženy, které nepatří do jedné rodinné skupiny, na tomtéž místě jako muže, budtež jim obligatorně vyhrazeny oddělené místnosti pro spaní a oddělená zdravotnická zařízení.

Článek 86

Místnosti pro výkon bohoslužeb

Mocnost, která drží internované, poskytne jim vhodné místnosti k výkonu jejich bohoslužeb, ať jsou jakéhokoli vyznání.

Článek 87

Kantiny

Nemohou-li internovaní používat jiných podobných zařízení, budte zřízeny ve všech internačních místech kantiny, aby si mohli opatřit za ceny, které v žádném případě nesmějí překročit ceny místního obchodu, potraviny a věci denní potřeby, včetně mýdla a tabáku, které jsou s to zvýšit jejich osobní blaho a pohodlí.

Výtěžek kantiny bude odveden zvláštnímu pomocnému fondu, který bude zřízen v každém internačním místě a spravován ve prospěch internovaných v dotyčném místě. Výbor internovaných zmíněný v článku 102 bude mít dohled nad správou kantiny a nad hospodařením s tímto fondem.

Při rozpuštění internačního místa bude převeden aktivní přebytek pomocného fondu pomocnému fondu jiného internačního místa pro internované téže národnosti nebo, není-li takového místa, ústřednímu pomocnému fondu, který bude spravován ve prospěch všech internovaných, kteří zůstávají ještě v rukou mocnosti je držící. V případě všeobecného propuštění internovaných případně výtěžek mocnosti, která držela internované, není-li opačné dohody, uzavřené mezi zúčastněnými mocnostmi.

Článek 88

Protiletecké kryty; ochranná opatření

Ve všech internačních místech, která jsou vystavena leteckému bombardování a jiným válečným nebezpečím, budou zřízeny vhodné kryty v dostatečném množství, aby poskytly potřebnou ochranu. V případě poplachu mohou se tam internovaní co nejrychleji uchýlit, s výjimkou těch, kteří by se účastnili ochrany svých ubikací proti těmto nebezpečím. Každé ochranné opatření, které by bylo provedeno ve prospěch obyvatelstva, bude se vztahovat rovněž i na ně.

V internačních místech budte učiněna dostatečná opatření proti nebezpečí požáru.

Kapitola III Stravování a ošacení

Článek 89

Výživa internovaných

Denní dávka potravin internovaných budiž postačující co do množství, jakosti i rozmanitosti, aby je udržela v normální zdravotní rovnováze a zabránila poruchám z podvýživy; budiž rovněž brán ohled na způsob výživy, na nějž jsou internovaní zvyklí.

Internovaným budiž vedle toho umožněno, aby si mohli sami připravit doplňky k potravě, které mají.

Pitná voda budiž jim poskytnuta v dostatečném množství. Užívání tabáku budiž dovoleno.

Pracující dostanou přídatky potravin, úměrné druhu práce, kterou vykonávají.

Těhotné ženy, kojící matky a děti pod patnáct let dostanou přídatky potravin, úměrné jejich fyziologickým potřebám.

Článek 90

Ošacení internovaných

Internovaným budiž v okamžiku jejich zajištění všemožně usnadněno, aby se mohli vybavit šatstvem, obuví a náhradním prádlem a aby si je mohli v případě potřeby později opatřit. Nemají-li internovaní šatstvo postačující pro podnebí a nemohou-li si je opatřit, dodá jim je mocnost, v jejíž moci jsou, zdarma.

Šatstvo, které dodá internovaným mocnost, v jejíž moci jsou, a zevnější označení, kterým by toto šatstvo opatřila, nesmějí mít potupný ráz ani působit směšně.

Pracující dostanou pracovní úbor, včetně vhodného ochranného oděvu, všude, kde toho vyžaduje způsob práce.

Kapitola IV Hygiena a lékařské ošetření

Článek 91

Lékařské ošetření. Právo hlásiti se k lékařské prohlídce

Každé internační místo bude mít vhodnou ošetřovnu řízenou schopným lékařem, v níž se internovaným dostane potřebného ošetření a přiměřené diety. Oddělené místnosti budou vyhrazeny nemocným postiženým nakažlivými nebo duševními chorobami.

Rodičky a internovaní stížení vážnou chorobou nebo ti, jichž stav vyžaduje zvláštního léčení, chirurgického zákroku nebo nemocničního ošetření, musí být přijati do každého ústavu vhodného pro jejich léčení a dostane se jim ošetření, které nesmí být horší toho, které je určeno pro veškeré obyvatelstvo.

Internovaní budtež nejraději ošetřováni lékařským personálem jejich národnosti.

Internovaným se nesmí bránit, aby se hlásili k lékařské prohlídce. Lékařské úřady mocnosti, v jejíž moci jsou, vydají každému ošetřovanému internovanému na jeho žádost úřední

osvědčení udávající druh jeho nemoci nebo zranění, dobu léčení a poskytnuté ošetření. Duplikát tohoto osvědčení se zašle Ústřední kanceláři zmíněné v článku 140. Internovaným dostane se zdarma ošetření a každé pomůcky potřebné k udržení internovaných v dobrém zdravotním stavu, zejména zubních neb jiných protéz a brýlí.

Článek 92

Lékařské prohlídky internovaných osob

Nejméně jednou za měsíc budou se konat lékařské prohlídky internovaných. Jejich účelem bude zejména kontrola všeobecného zdravotního stavu a výživy, stavu čistoty, jakož i pát-rání po nakažlivých chorobách, zejména po tuberkulóse, pohlavních nemocech a malarii. Budou zahrnovat zejména kontrolu váhy každého internovaného a nejméně jednou za rok radioskopickou zkoušku.

Kapitola V

Náboženství, činnost duševní a tělesná

Článek 93

Výkon náboženství. Duchovní činnost kněží mezi internovanými

Internovaným bude ponechána úplná volnost co do výkonu jejich náboženství, čítajíc v to účast při obřadech jejich vyznání s tou podmínkou, že se podrobí běžným disciplinárním opatřením předepsaným úřady, které je mají v moci.

Internovaní, kteří jsou kněžími některého vyznání, budou oprávněni volně vykonávat duchovní činnost mezi svými souvěrci. Mocnost, která je má v moci, bude proto dbát, aby byli rozděleni spravedlivě po různých internačních místech, kde jsou internovány osoby, mluvící stejným jazykem a patřící k těmž náboženství. Není-li jich dostatečný počet, poskytne jim nutné výhody, mezi jiným také dopravní prostředky, aby se mohli odebrat s jednoho internačního místa na druhé; budou oprávněni navštěvovat internované, kteří jsou v nemocnicích. Kněží každého vyznání budou mít pro záležitosti svého úřadu volnost písemného styku s náboženskými úřady země, v jejíž moci jsou, a pokud to bude možno, s mezinárodními náboženskými organisacemi svého vyznání. Tato korespondence se ne-bude počítat do kvóty zmíněné v článku 107, bude však podrobena ustanovení článku 112. Nemají-li internovaní možnost používat pomoci duchovních svého vyznání nebo je-li těchto nedostatek, může místní náboženská správa téhož vyznání určit se souhlasem mocnosti, v jejíž moci internovaní jsou, duchovního téže víry jako jsou internovaní anebo, je-li to s hlediska konfesního možné, duchovního podobné víry nebo kvalifikovanou osobu světskou. Tato bude požívat výhod spojených s funkcí, kterou zastává. Takto označené osoby musí zachovávat všechna nařízení vydaná v zájmu disciplíny a bezpečnosti mocnosti, v jejíž moci jsou internované osoby.

Článek 94

Duchovní, rekreační a sportovní činnost. Úlevy ke studiu

Mocnost, v jejíž moci jsou internovaní, bude podporovat duševní, výchovnou, rekreační a sportovní činnost internovaných, ponechávajíc jim však na vůli, chtějí-li se jí účastnit

nebo ne. Učiní všechna možná opatření, aby zajistila její výkon, a poskytne k tomu zejména v vhodné místnosti.

Internovaným budou také poskytnuty všechny možné úlevy, aby mohli pokračovat ve svých studiích nebo započít nová. Budiž zajištěno vyučování dětí a mladistvých; mohou navštěvovat školy buď v internačních místech, nebo mimo ně.

Internovaným bude dána možnost věnovat se tělesným cvičením, účastnit se sportu a her na volném vzduchu. Dostatečná volná prostranství budež ve všech internačních místech vyhrazena k tomuto účelu. Zvláštní místa budou vyhrazena dětem a mladistvým.

Článek 95

Používání internovaných osob k práci

Mocnost, v jejíž moci jsou internované osoby, může jich používat k práci, jen přejí-li si to. V každém případě jsou zakázána zaměstnání, která, kdyby byla uložena chráněné osobě neinternované, by znamenala porušení článku 40 nebo 51 této úmluvy, jakož i použití k pracím ponižujícím nebo pokořujícím.

Po uplynutí šestitýdenní pracovní doby mohou se internovaní kdykoli zřici práce, dají-li výpověď týden napřed.

Tato ustanovení nejsou na překážku právu mocnosti, která je drží, aby přiměla lékaře, zubní techniky nebo jiné členy zdravotnického personálu k výkonu jejich zaměstnání ve prospěch jejich spoluinternovaných druhů, aby užívala internovaných ke správním a udržovacím pracím v internačním táboře, aby uložila těmto osobám kuchyňské i jiné domácí práce a aby konečně jich použila k pracím sloužícím k ochraně internovaných proti leteckému bombardování nebo proti jiným válečným nebezpečím. Žádný internovaný nesmí však být nucen k práci, jestliže lékař tábora jej prohlásí za tělesně nezpůsobilého.

Mocnost, v jejíž moci jsou internované osoby, běře na sebe plnou odpovědnost za všechny pracovní podmínky, za lékařskou péči, za placení mezd a za odškodnění pracovních úrazů a nemocí z povolání. Pracovní podmínky, jakož i odškodnění za pracovní úrazy a nemoci z povolání budou odpovídat zákonodárství země a praxi; nebudou v žádném případě horší než podmínky platné pro práci téhož druhu v tomže kraji. Mzdy za vykonanou práci budou stanoveny spravedlivým způsobem dohodou mezi mocnostmi, v jejíž moci jsou internované osoby, internovanými a po případě zaměstnavateli jinými než je příslušná mocnost sama, při čemž se přihlédne k tomu, že tato mocnost je povinna postarat se zdarma o výživu internovaného a rovněž mu poskytnout lékařské ošetření, jehož vyžaduje jeho zdravotní stav. Internovaní, jichž se používá trvalým způsobem k pracím uvedeným v třetím odstavci, dostanou od mocnosti, v jejíž moci jsou internované osoby, spravedlivou mzdu; pracovní podmínky a odškodnění za pracovní úrazy a nemoci z povolání nebudou horší než podmínky platné pro práci stejného druhu v téže krajině.

Článek 96

Pracovní oddíly

Každý pracovní oddíl bude podléhat určitému internačnímu místu. Příslušné úřady mocnosti, která drží internované, a velitel tohoto internačního místa jsou odpovědní za zachovávaní předpisů této úmluvy v pracovních oddílech. Velitel povede pravidelně den ze dne

seznam pracovních oddílů patřících k jeho táboru a předloží jej delegátům ochranné mocnosti, Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo jiných lidumilných organisací, kteří navštíví internační místa.

Kapitola VI Osobní vlastnictví a finanční zdroje

Článek 97

Věci a cennosti pro osobní potřebu

Internovaní jsou oprávněni podržet své předměty a svršky osobní potřeby. Peněžní hotovosti, šeky, cenné papíry atd., jakož i cenné předměty, které mají u sebe, jim nesmějí být odebrány, leč podle předepsaného řízení. Bude jim na ně vydáno podrobné potvrzení.

Peněžní částky musí být zapsány k dobru na účtu každého internovaného, jak je stanoveno v článku 98; nesmějí se směnit na jinou měnu, leda že by to předepisovalo zákonodárství území, na kterém je vlastník internován, anebo že by s tím internovaný souhlasil.

Předměty, které mají obzvláště osobní nebo citovou hodnotu, nesmějí se odejmout.

Internovaná žena může být prohledána jen ženou.

Při propuštění nebo repatriaci obdrží internovaní v hotovosti aktivní zbytek účtu vedeného ve smyslu článku 98 stejně jako všechny věci, peněžní částky, šeky, cenné papíry atd., které jim byly za internování odebrány, s výjimkou předmětů nebo cenností, které by mocnost, která je drží, byla oprávněna podržet podle svého platného zákonodárství. V případě, kdy nějaký předmět nebo obnos, patřící internovanému, bude na podkladě tohoto zákonodárství zadržěn, vydá se majiteli podrobná stvrzenka.

Rodinné listiny a osobní průkazy, které mají internovaní, mohou se jim odebrat jen na potvrzenku. Internovaní nesmějí být nikdy bez průkazu totožnosti. Nemají-li ho, dostanou zvláštní průkazy, vydané mocností, která je drží, jež jim budou náhradou za průkazy totožnosti až do konce internování.

Internovaní mohou mít u sebe určitý obnos v hotovosti nebo ve formě nákupních bonů, aby si mohli nakupovat.

Článek 98

Peněžité příspěvky a podpory internovaným. Účty jednotlivých internovaných

Všichni internovaní budou dostávat pravidelně peněžité příspěvky, aby si mohli nakupovat zboží a věci jako tabák, toaletní potřeby, atd. Tyto příspěvky se mohou vyplácet ve formě úvěru nebo ve formě nákupních bonů.

Vedle toho mohou internovaní dostávat podpory od mocnosti, k níž příslušejí, od ochranných mocností, od všech organisací, které jim poskytují pomoc, nebo od svých rodin, jakož i důchody ze svého majetku ve shodě se zákonodárstvím mocnosti, která je drží. Výše podpor přiznaných mocností, k níž příslušejí, musí být stejná pro každou skupinu internovaných (churavých, nemocných, těhotných žen atd.) a podpory nesmějí být stanoveny touto mocností ani rozdíleny mocností, v jejíž moci jsou, na základě diskriminačních hledisek zakázaných článkem 27 této úmluvy.

Mocnost, v jejíž moci jsou internovaní, povede pro každého z nich řádný účet, k jehož dobru budou připisovány příspěvky zmíněné v tomto článku, mzda vydělaná internovaným, jakož i peněžní zásilky, které mu dojdou. Rovněž k jeho dobru budou připsány částky, které mu byly odebrány a kterými smí volně nakládat podle zákonů platných na území, kde jest. Budou mu poskytnuty všeliké úlevy, slučitelné se zákony platnými na dotčeném území, aby mohl posílat podpory své rodině a osobám hmotně od něho závislým. Z tohoto účtu smí vybírat částky potřebné pro své osobní výdaje v mezích, které stanoví mocnost, která jej drží. Budou mu vždy přiznány přiměřené úlevy, aby mohl nahlédnout do svého účtu a poříditi si z něho výpisy. Opis tohoto účtu bude poslán ochranné mocnosti na její žádost a bude zaslán za internovaným v případě jeho přemístění.

Kapitola VII Správa a kázeň

Článek 99

Správa táborů. Vyvěšení textu úmluvy a nařízení v tábore

Každé internační místo bude postaveno pod pravomoc odpovědného důstojníka nebo úředníka, který bude vybrán z pravidelných ozbrojených sil nebo z pravidelné civilní správy mocnosti, v jejíž moci jsou internovaní. Důstojník nebo úředník velící internačnímu místu bude mít text této úmluvy v oficiálním jazyku nebo v jednom z oficiálních jazyků své země a bude odpověden za její provádění. Dozorčí personál bude poučen o ustanoveních této úmluvy a o nařízeních vydaných k jejímu provádění.

Texty této úmluvy a texty zvláštních dohod uzavřených ve smyslu této úmluvy budou vyvěšeny uvnitř internačního místa v jazyce srozumitelném internovaným nebo je bude mít výbor internovaných.

Nařízení, rozkazy, upozornění a vyhlášky všeho druhu budou internovaným sdělena a vyvěšena uvnitř internačních míst v jazyce, kterému rozumějí.

Všechny rozkazy a povelé vydávané jednotlivě internovaným, budou rovněž vydávány v jazyce, kterému rozumějí.

Článek 100

Kázeňský řád. Omezení kázeňské pravomoci

Kázeňský režim v internačních místech musí být slučitelný se zásadami lidskosti a nesmí nikdy zahrnovat ustanovení ukládající internovaným tělesnou námahu ohrožující jejich zdraví anebo obsahující tělesné či duševní šikany. Je zakázáno tetování nebo označování totožnosti značkami provedenými na těle internovaných.

Jsou zejména zakázány dlouhotrvající přehlídky, při nichž musí internovaní stát, tělesná cvičení z trestu, polní vojenská cvičení a omezení stravy.

Článek 101

Stížnosti a žádosti týkající se internačního režimu

Internovaní jsou oprávněni předložit úřadům, v jejich moci jsou, žádosti týkající se režimu, jemuž jsou podrobeni.

Mají rovněž neomezené právo obrátit se, buď přes výbor internovaných, nebo, považují-li to za nutné, přímo na zástupce ochranné mocnosti, aby je upozornili na podmínky internačního režimu, na které mají stížnosti.

Tyto žádosti a stížnosti musí být beze změn s urychlením předávány. Nesmějí mít za následek trest, ani když byly uznány za neodůvodněné.

Výbory internovaných mohou posílat zástupcům ochranné mocnosti periodické zprávy o situaci v internačních místech a o potřebách internovaných.

Článek 102

Výbory internovaných: Volba členů

V každém internačním místě zvolí si internovaní svobodně každého půl roku tajným hlasováním členy výboru, který je pověřen je zastupovat před úřady mocnosti, která je drží, u ochranných mocností, u Mezinárodního komitétu Červeného kříže a u každé jiné organizace, která by jim pomáhala. Členové výboru mohou být znovu voleni.

Zvolení internovaní ujmou se svých funkcí, jakmile mocnost, která je drží, schválí volbu. Důvody odmítnutí nebo případného sesazení budou sděleny zúčastněným ochranným mocnostem.

Článek 103

Výbory internovaných: Funkce členů

Výbory internovaných jsou povinny přispívat k tělesnému, morálnímu i duševnímu blahu internovaných.

Zejména kdyby se internovaní rozhodli zorganizovat mezi sebou soustavu vzájemné pomoci, spadala by tato organizace do příslušnosti těchto výborů, neodvisle od zvláštních úkolů, které jsou jim svěřeny jinými ustanoveními této úmluvy.

Článek 104

Výbory internovaných: Výsady členů

Členové výborů internovaných nesmějí být přidrženi k žádné jiné práci, kdyby jim měl tím být ztížen výkon jejich funkcí.

Členové výborů si mohou vybrat mezi internovanými pomocníky, jichž potřebují.

Budou jim poskytnuty veškeré úlevy, zejména určitá volnost pohybu, potřebná k plnění jejich úkolu (návštěvy pracovních oddílů, přijímání zboží atd.).

Členům výborů budou také poskytnuty všechny úlevy pro jejich poštovní a telegrafický styk s úřady, v jejichž moci internovaní jsou, s ochrannými mocnostmi, s Mezinárodním komitétem Červeného kříže a jeho delegáty, jakož i s organizacemi pomáhajícími internovaným. Členové výboru, kteří jsou s pracovními oddíly, budou požívat týchž úlev pro svoji korespondenci s výborem hlavního internačního místa. Tato korespondence nebude omezována ani pokládána za součást kvóty zmíněné v článku 107.

Žádný člen výboru nesmí být přemístěn, aniž by mu byla poskytnuta rozumně dlouhá doba k tomu, aby mohl obeznámit svého nástupce s věcmi, které jsou v běhu.

Kapitola VIII

Styky s vnějším světem

Článek 105

Oznamování internačních opatření

Ihned poté, co internovaly chráněné osoby, oznámí mocnosti, v jejichž moci jsou, těmto osobám, jakož i mocnosti, které příslušejí, a jejich ochranné mocnosti, opatření učiněná k provedení ustanovení této kapitoly; sdělí jim rovněž každou změnu těchto opatření.

Článek 106

Odeslání internačního lístku při internování

Každému internovanému bude umožněno, jakmile bude internován nebo nejpozději do týdne po jeho příchodu do internačního místa a rovněž v případě onemocnění nebo přesunutí do jiného internačního místa neb do nemocnice, aby mohl zaslat jednak přímo své rodině, jednak Ústřední informační kanceláři zmíněné v článku 140 internační lístek, pokud možno podle vzoru připojeného k této úmluvě, zpravující je o jeho internování, adrese a jeho zdravotním stavu. Tyto lístky se odešlou s největším urychlením a nesmějí být žádným způsobem zadrženy.

Článek 107

Korespondence internovaných

Internovaní jsou oprávněni odesílat a přijímat dopisy a lístky. Má-li mocnost, v jejíž moci jsou, za potřebné omezit počet dopisů a listů, odesílaných každým z internovaných, nesmějí být tento počet nižší než dva dopisy a čtyři lístky měsíčně, odpovídající podle možnosti vzorům připojeným k této úmluvě. Má-li být omezena korespondence odesílaná internovaným, může toto rozhodnutí učinit pouze mocnost, jíž internovaní příslušejí, eventuálně k žádosti mocnosti, v jejíž moci internovaní jsou. Tyto dopisy a lístky musí být přepraveny v přiměřené lhůtě; nesmějí být doručeny opožděně ani zadrženy z důvodů disciplinárních. Internovaní, kteří jsou již dlouho bez zpráv od svých rodin, nebo kteří je nemohou dostávat neb jim odesílat obyčejnou cestou, stejně jako ti, kteří jsou velice vzdáleni od domova, jsou oprávněni posílat telegramy za úhradu telegrafních poplatků v měně, kterou mají. Tohoto opatření mohou také užívat v případech uznané naléhavosti.

Korespondence internovaných bude zpravidla psána v jejich mateřském jazyku. Strany v konfliktu mohou povolit dopisování v jiných jazycích.

Článek 108

Pomocné zásilky: Všeobecné zásady

Internovaní jsou oprávněni dostávat poštou nebo jiným způsobem jednotlivé neb společné zásilky, obsahující zejména potraviny, šatstvo, léky, jakož i knihy a předměty sloužící jejich potřebám náboženským, studijním a zábavním. Tyto zásilky nemohou nijak zbavit mocnost, v jejíž moci jsou internovaní, povinností, které jí připadají podle této úmluvy. V případě, že by bylo nutno z důvodů vojenského rázu omezit množství těchto zásilek, musí být o tom řádně zpravena ochranná mocnost, Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo každá jiná organizace podporující internované, jejichž úkolem by bylo zprostředkovat tyto zásilky.

Podmínky zaslání jednotlivých nebo hromadných zásilek budou podle potřeby předmětem zvláštních dohod mezi zúčastněnými mocnostmi, které nesmějí v žádném případě způsobit odklad doručení pomocných zásilek internovaným. Zásilky potravin a šatstva nebudou obsahovat knihy; léčebné potřeby budou zpravidla dopravovány v hromadných zásilkách.

Článek 109

Pomocné zásilky: Hromadné zásilky

Pokud není zvláštních dohod mezi stranami v konfliktu o podmínkách přijímání a rozdělování hromadných pomocných zásilek, bude použito řádu o hromadných zásilkách připojeného k této úmluvě.

Zvláštní dohody o výše zmíněném nesmějí v žádném případě omezit právo výborů internovaných osob převzít hromadné pomocné zásilky určené internovaným, rozdělit je a disponovat s nimi v zájmu adresátů.

Nemohou také omezit právo zástupců ochranné mocnosti, Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo jakékoli jiné organizace pomáhající internovaným, kteří by byli pověřeni odevzdat tyto hromadné zásilky, aby dohlíželi na jejich rozdělení adresátům.

Článek 110

Pomocné zásilky: Osvobození od porta a dopravného

Všechny pomocné zásilky určené internovaným budou osvobozeny od všech dovozních celnicích a jiných dávek.

Všechny zásilky, včetně pomocných poštovních balíků, jakož i zásilky peněz z jiných zemí, zaslané internovaným nebo jimi odesílané poštou, buď přímo, anebo skrze informační kanceláře uvedené v článku 136 a skrze Ústřední informační kancelář zmíněnou v článku 140, budou osvobozeny od všech poštovních poplatků jak v zemi původu a v zemi určení, tak i v zemích průjezdných. Za tím účelem budou zejména osvobození stanovená ve světové poštovní úmluvě z r. 1947 a v ujednáních Světové poštovní unie ve prospěch civilních osob nepřátelské státní příslušnosti zadržovaných v táborech nebo civilních vězeních, rozšířena i na ostatní chránění osoby internované podle ustanovení této úmluvy. Země, které nejsou účastny na těchto ujednáních, jsou povinny poskytnout zmíněné osvobození za stejných podmínek.

Přepravní výlohy za pomocné zásilky určené internovaným, které nemohou být pro svou váhu nebo z jiného důvodu přepraveny poštou, hradí mocnost, v jejíž moci jsou internování, na všech územích, která jsou pod její kontrolou. Ostatní mocnosti, které jsou stranami této úmluvy, hradí dopravní výlohy na svých územích.

Výlohy za dopravu těchto zásilek, které by nebyly kryty podle ustanovení předchozích odstavců, půjdou k tíži odesílatele.

Vysoké smluvní strany se přičiní, aby byly sníženy, pokud to bude možno, telegrafní poplatky za telegramy odesílané internovanými nebo jim adresované.

Článek 111

Zvláštní způsob přepravy

Zabrání-li válečné operace zúčastněným mocnostem splnit jejich závazek zajistit dopravu zásilek zmíněných v člancích 106, 107, 108 a 113, mohou zúčastněné ochranné mocnosti,

Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo kterákoli jiná organizace, řádně schválená stranami v konfliktu, postarat se o zajištění dopravy těchto zásilek vhodnými prostředky (vagony, nákladními automobily, lodmi, letadly atd.). K tomu účelu se vynasnaží Vysoké smluvní strany opatřit jim tyto dopravní prostředky a povolit jejich jízdy, zejména vydáním potřebných ochranných listů.

Těchto dopravních prostředků lze také užít k zaslání:

- a) korespondence, seznamů a zpráv, vyměňovaných mezi Ústřední informační kanceláři uvedenou v článku 140 a vnitrostátními kanceláři, o nichž je řeč v článku 136,
- b) korespondence a zprávy o internovaných, které si vyměňují ochranné mocnosti, Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jiné organizace poskytující pomoc internovaným, buď se svými vlastními delegáty, nebo se stranami v konfliktu.

Tato ustanovení neomezují nikterak právo každé strany v konfliktu, aby organizovala, dala-li tomu přednost, jinou přepravu a vydávala ochranné listy za podmínek, které by byly vzájemně dojednány.

Náklady vzniklé z použití těchto dopravních prostředků uhradí v poměru množství těchto zásilek strany v konfliktu, jejichž příslušníci požívají výhod těchto služeb.

Článek 112

Censura korespondence a kontrola zásilek

Censura korespondence zasílané internovaným nebo jimi odesílané budiž provedena v nejkratší možné lhůtě.

Prohlídka zásilek určených internovaným nesmí se provádět tak, aby zboží, které obsahují, bylo vydáno zkáze, a bude se konat v přítomnosti adresáta nebo druhá jím zmocněného. Odevzdání jednotlivých nebo hromadných zásilek internovaným nesmí být odkládáno pod záminkou censurních obtíží.

Jakýkoli zákaz korespondence vydaný stranami v konfliktu z důvodů vojenských nebo politických, může být jen dočasný a jeho trvání co možná nejkratší.

Článek 113

Pořizování a zaslání právních listin

Mocnosti, v jejichž moci jsou internovaní, zajistí všechny přiměřené úlevy pro to, aby závěti, plné moci nebo jiné listiny určené internovaným nebo od nich pocházející byly předány prostřednictvím ochranné mocnosti nebo Ústřední kanceláře zmíněné v článku 140 nebo jiným žádoucím způsobem.

Mocnosti, v jejichž moci internovaní jsou, usnadní ve všech případech vystavení a řádné ověření těchto listin; zejména dovolí internovaným poradit se s právníkem.

Článek 114

Správa majetku

Mocnost, v jejíž moci jsou internovaní, povolí jim všechny úlevy, které lze srovnat se stavem internování a platným zákonodárstvím, aby mohli spravovat svůj majetek. Může jim za tím účelem povolit opustit internační místo v nutných případech, dovolují-li to okolnosti.

Článek 115

Úlevy v případech sporů

Ve všech případech, kdy internovaný je stranou v rozepři před jakýmkoliv soudem, mocnost, v jejíž moci je, je povinna na jeho žádost zpravit soud o tom, že je internován, a je povinna bdít v zákonných mezích nad tím, aby byla učiněna všechna nutná opatření, aby neutrpěl škodu tím, že je internován, pokud jde o přípravu a vedení sporu anebo o výkon rozsudku vydaného soudem.

Článek 116

Návštěvy internovaných

Každý internovaný je oprávněn přijímat v pravidelných přestávkách a tak často, jak jen možno, návštěvy, v první řadě svých blízkých příbuzných.

V případě nutnosti bude internovanému povoleno, pokud to bude možno, navštívit jeho rodinu, zejména v případech úmrtí nebo vážné nemoci příbuzného.

Kapitola IX

Trestní a disciplinární opatření

Článek 117

Všeobecná ustanovení. Zákonodárství, jehož lze použít

S výhradou ustanovení této kapitoly bude se zákonodárství platné na území, kde jsou internováni, i nadále vztahovat na ně, dopustí-li se trestných činů za internace.

Prohlašují-li zákony, nařízení nebo všeobecné řády za trestné některé činy, byly-li spáchány internovanými, nikoli však, dopustí-li se jich osoby neinternované, budou moci tyto činy být stíhány pouze tresty disciplinárními.

Internovaný může být trestán za tentýž čin nebo z téhož žalobního důvodu pouze jednou.

Článek 118

Stanovení trestů

Při stanovení trestu vezmou soudy neb úřady v úvahu v největší možné míře skutečnost, že obviněný není příslušníkem mocnosti, v jejíž je moci. Budou mít možnost snížit trest stanovený pro trestný čin kladený internovanému za vinu a nebudou proto povinny dodržet nejnižší výměru trestu.

Je zakázáno uvěznění v místnostech, kam nemá přístup denní světlo a vůbec jakákoliv krutost.

S potrestanými internovanými, když si odpykali disciplinární nebo soudní tresty jim uložené, nesmí se nakládat jinak než s ostatními internovanými.

Doba, po kterou byl internovaný v zajišťovací vazbě, bude započtena do každého trestu na svobodě, k němuž bude odsouzen ať v řízení disciplinárním nebo trestním.

Výbory internovaných budou zpraveny o všech soudních řízeních vedených proti internovaným, jež zastupují, jakož i o jejich výsledku.

Článek 119

Disciplinární tresty

Disciplinární tresty, jichž lze užít proti internovaným, jsou:

1. pokuta až do výše 50 procent mzdy uvedené v článku 95, a to po dobu ne více než třiceti dní,
2. odnětí výhod poskytovaných nad rámec režimu stanoveného touto úmluvou,
3. pracovní povinnost nejvýše dvě hodiny denně na udržování internačního místa,
4. uvěznění.

V žádném případě nesmějí být disciplinární tresty nelidské, hrubé nebo ohrožovat zdraví internovaných. Musí brát ohled na jejich věk, pohlaví a zdravotní stav.

Délka téhož trestu nepřekročí nikdy třicet po sobě jdoucích dní, ani když se internovaný disciplinárně odpovídá z několika činů v okamžiku, kdy je vyšetřován, ať tyto činy spolu souvisí nebo ne.

Článek 120

Útěk nebo pokus o útěk

Internovaní, kteří uprchli nebo se pokoušeli o útěk a byli dopadeni, mohou být za tento čin potrestáni jen disciplinárním trestem, a to i v případě pokusu opakovaného.

Odchytkou od ustanovení třetího odstavce článku 118 internovaní potrestaní za útěk nebo za pokus o útěk mohou být podrobeni režimu zvláštního dohledu. Tento režim nesmí však být na úkor jejich zdraví, musí být podstoupen v některém internačním místě a nesmí znamenat odstranění žádné ze záruk poskytovaných internovaným touto úmluvou.

Internovaní, kteří pomáhali při útěku nebo při pokusu o útěk, mohou být za to trestáni jen disciplinárně.

Článek 121

Trestné činy související s útekem nebo pokusem o útěk

Útěk nebo pokus o útěk, i když je opakován, nesmí být považován za přitěžující okolnost v případě, je-li internovaný postaven před soud pro trestné činy, jichž se dopustil při útěku.

Strany v konfliktu budou dbát toho, aby příslušné úřady postupovaly shovívavě při posuzování otázky, zda trestný čin, jehož se internovaný dopustil, má být trestán disciplinárně nebo soudně, zejména pokud jde o činy související s útekem nebo s pokusem o útěk.

Článek 122

Vyšetřování poklesků proti kázní. Zajišťovací vazba

Činy zakládající disciplinární provinění budtež vyšetřovány bezodkladně. Bude tomu tak zejména při útěku nebo při pokusu o útěk a dopadený internovaný bude co nejdříve odevzdán příslušným úřadům.

Zajišťovací vazba v případě disciplinárního přestupku budíž pro všechny internované omezena na nejmenší míru a nesmí překročit čtrnáct dní; v každém případě bude započtena do trestu na svobodě, bude-li uložen.

Ustanovení článků 124 a 125 se užije na internované držené v zajišťovací vazbě pro disciplinární provinění.

Článek 123

Príslušnosť k ukládání disciplinárních trestů. Řízení disciplinární. Rejstřík uložených disciplinárních trestů

Bez újmy pro příslušnost soudů a vyšších úřadů mohou být disciplinární tresty vyneseny jen velitelem internačního místa nebo důstojníkem neb odpovědným úředníkem, na něhož velitel přenesl svou disciplinární pravomoc.

Před vyslovením disciplinárního trestu budiž obviněný internovaný zpraven přesně o činech kladených mu za vinu. Je oprávněn ospravedlnit své chování, hájit se, dát předvolat svědky a v případě potřeby použít služeb kvalifikovaného tlumočníka. Rozhodnutí budiž vysloveno za přítomnosti obviněného a člena výboru internovaných.

Doba mezi vynesením disciplinárního trestu a jeho výkonem nesmí přesahovat jeden měsíc. V případě, že internovaný je potrestán novým disciplinárním trestem, musí být výkon každého trestu oddělen lhůtou alespoň třídnenní, jakmile některý z trestů je v trvání deseti dnů nebo více. Velitel internačního místa je povinen vést rejstřík uložených disciplinárních trestů, který bude předložen zástupcům ochranné mocnosti.

Článek 124

Výkon disciplinárních trestů

V žádném případě nebudou internovaní převezeni do vězeňských ústavů (vězení, trestnice, káznice atd.), aby si tam odpykali disciplinární tresty.

Místnosti, v nichž budou odpykány disciplinární tresty, musí odpovídat požadavkům hygieny a být zejména opatřeny dostatečným ložním zařízením, trestaným internovaným budiž umožněno udržovat se v čistotě.

Internované ženy odpykávající si disciplinární trest budou drženy v místnostech oddělených od místností pro muže a budou pod bezprostředním dozorem žen.

Článek 125

Práva zaručená internovaným osobám disciplinárně potrestaným

Internovaní trestaní disciplinárně budou mít možnost každý den konat tělesná cvičení a pobýt na čerstvém vzduchu aspoň dvě hodiny.

K jejich žádosti budiž jim povoleno dostavit se k denní lékařské prohlídce; dostane se jim ošetření, kterého vyžaduje jejich zdravotní stav, a v případě potřeby budou přemístěni do lazaretu internačního místa anebo do nemocnice.

Bude jim dovoleno číst a psát, jakož i odesílat a přijímat dopisy. Za to však vydání poštovních zásilek a poukazů peněz může být odloženo až do skončení trestu; zatím budou tyto zásilky svěřeny výboru internovaných, který odevzdá lazaretu zboží podléhající zkáze a nacházející se v zásilkách.

Žádný internovaný disciplinárně trestaný nesmí být zbaven výhod ustanovení článků 107 a 143.

Článek 126

Analogické použití předpisů na řízení konané proti internovaným na vlastním území mocnosti držící internované ve své moci

Články 71 až 76 včetně budou platit analogicky pro řízení vedená proti internovaným, kteří jsou na státním území mocnosti, která je drží.

Kapitola X Přesun internovaných

Článek 127

Podmínky přesunu

Přesun internovaných se bude vždy dít lidsky. Bude se zpravidla konat po železnici nebo jiným dopravním prostředkem za podmínek, které se při nejmenším rovnají těm, za nichž jsou přemísťována vojska mocnosti, která drží internované. Mají-li se přesuny výjimečně konat pěšky, může se tak stát, jen dovoluje-li to tělesný stav internovaných, a nesmějí jim v žádném případě způsobit nadměrnou únavu.

Za přesunu poskytne internovaným mocnost, v jejíž moci jsou, pitnou vodu a stravu v dostatečném množství, jakosti a rozmanitosti, aby si zachovali zdraví, jakož i potřebné šatstvo, vhodné přístřeší a nutné lékařské ošetření. Učiní všechna potřebná opatření, aby zajistila jejich bezpečnost během přesunu, a vystaví úplný seznam přepravovaných internovaných před jejich odjezdem.

Nemocní, ranění nebo neduživí internovaní, jakož i rodičky, nebudou přesunováni, pokud by jejich zdraví mohlo být ohroženo cestou, ledaže by toho vyžadovala naprosto nezbytně jejich bezpečnost.

Blíží-li se fronta k některému internačnímu místu, budou internovaní přesunuti s toho místa pouze tehdy, může-li se jejich přesun vykonat za podmínek dostatečné bezpečnosti, anebo jestliže jim hrozí větší nebezpečí, zůstanou-li na místě, než při přesunu.

Při rozhodování o přesunu internovaných musí mocnost, v jejíž jsou moci, mít na zřeteli jejich zájmy, aby se zejména nezvýšily potíže spojené s jejich repatriací nebo s návratem do jejich vlastního bydliště.

Článek 128

Způsob provedení přesunu

V případě přesunu budou internovaní úředně zpraveni o odjezdu a své nové poštovní adrese; toto upozornění jim budiž dáno včas, aby si mohli připravit svá zavazadla a zpravit své rodiny.

Jsou oprávněni vzít s sebou své osobní věci, svou korespondenci a zásilky došlé na jejich adresu; váha těchto zavazadel může být omezena, vyžadují-li toho okolnosti přesunu, ale v žádném případě nebude činit méně než dvacet pět kilogramů na každého internovaného. Korespondence a zásilky zaslané do jejich dřívějšího internačního místa budou bez prodlení poslány za nimi.

Velitel internačního místa učiní v dohodě s výborem internovaných potřebná opatření, aby provedl přepravu společného majetku internovaných a zavazadel, která by internovaní nemohli odnést s sebou vzhledem k omezení uloženému podle druhého odstavce tohoto článku.

Kapitola XI Úmrtí

Článek 129

Závěti; úmrtní listy

Internovaní mohou odevzdat své závěti odpovědným úřadům, které zajistí jejich opatrování. V případě úmrtí internovaných odešlou se tyto závěti co nejrychleji osobám, které internovaný označil.

Úmrtí každého internovaného bude zjištěno lékařem a bude vystaveno osvědčení udávající příčiny smrti a okolnosti, za nichž k ní došlo.

Úřední úmrtní list, řádně zapsaný, bude pořízen v souhlase s předpisy platnými na území, kde je internační místo, a ověřený jeho opis rychle odeslán ochranné mocnosti a Ústřední informační kanceláři zmíněné v článku 140.

Článek 130

Pohřbívání a označení hrobů. Zpopelnění. Seznamy hrobů

Úřady, v jejichž moci jsou internovaní, budou dbát toho, aby internovaní zemřeli v zajetí, byli s úctou pohřbeni, možno-li podle obřadu náboženství, k němuž patřili, a aby jejich hroby byly chráněny, vhodně udržovány a označeny tak, aby je bylo možno vždy nalézt.

Zemřelí internovaní budou pohřbíváni jednotlivě, vyjma případy vyšší moci, které by si vynutily pohřbení ve společném hrobě. Mrtvoly mohou být zpopelněny, jen vyžadují-li toho vyšší zájmy zdravotní nebo s ohledem na náboženství zemřelého anebo přál-li si to zemřelý. V případě zpopelnění bude to poznamenáno na úmrtním listě internovaného s uvedením důvodu. Úřady mající v moci internované, uloží pečlivě popel a odevzdají jej co nejdříve blízkým příbuzným, požádají-li o to.

Jakmile to okolnosti dovolí, a nejpozději po skončení nepřátelství, odevzdá mocnost, která má v moci internované, prostřednictvím informační kanceláře uvedené v článku 136 mocnostem, jichž příslušníky byli zemřelí internovaní, seznamy jejich hrobů. V těchto seznamech budou uvedeny všechny podrobnosti potřebné k zjištění totožnosti zemřelých internovaných a k přesnému určení místa pohřbení.

Článek 131

Zranění nebo zabití internovaných za zvláštních okolností

Každé úmrtí nebo každé vážné zranění internovaného, způsobené stráží, jiným internovaným nebo jinou osobou, nebo je-li podezření, že bylo takto způsobeno, jakož i každé úmrtí, jehož příčina je neznáma, budou ihned předmětem úředního vyšetřování mocnosti, v jejíž moci jsou internovaní.

Sdělení o tom bude ihned zasláno ochranné mocnosti. Budou sepsány výpovědi svědků a zpráva, obsahující tyto výpovědi, bude vyhotovena a zaslána zmíněné ochranné mocnosti.

Zjistí-li se vyšetřováním vina jedné nebo několika osob, učiní mocnost, v jejíž moci jsou internovaní, všechna opatření k soudnímu stíhání viníka nebo viníků.

Kapitola XII

Propuštění, repatriace a nemocniční ošetřování v neutrálním státě

Článek 132

Za nepřátelství nebo za okupace

Každá internovaná osoba bude propuštěna mocností, v jejíž moci jest, jakmile pominou důvody, pro které byla internována.

Strany v konfliktu se kromě toho vynasnaží uzavřít během nepřátelství dohody o propuštění, repatriaci a návratu domů nebo o nemocničním ošetřování v neutrální zemi jistých kategorií internovaných, zejména dětí, těhotných žen, matek s kojenci a s malými dětmi, raněných, nemocných nebo internovaných, které mají za sebou dlouhé zajetí.

Článek 133

Po ukončení nepřátelství

Internování se skončí co možná nejdříve po ukončení nepřátelství.

Avšak internování, kteří jsou na území strany v konfliktu a kteří jsou v trestním vyšetřování pro činy, které nepodléhají výhradně jen trestům disciplinárním, mohou být zadrženi až do skončení řízení, po případě až do odpykání trestu. Podobně tomu bude u těch, kteří byli již dříve odsouzeni k trestům na svobodě.

Dohodou mezi mocností, v jejíž moci jsou internování, a zúčastněnými mocnostmi budou po skončení nepřátelství nebo okupace zřízeny komise, aby vyhledaly roztroušené internované.

Článek 134

Návrat do posledního bydliště a repatriace

Vysoké smluvní strany se vynasnaží, aby zajistily po skončení nepřátelství nebo okupace návrat všech internovaných do místa jejich posledního pobytu nebo aby usnadnily jejich repatriaci.

Článek 135

Náklady repatriační a jiné. Rozvržení

Mocnost, v jejíž moci jsou internování, nese náklad spojený s návratem propuštěných do míst, kde měli pobyt v době internování, anebo jestliže je zadržela na jejich cestě nebo na volném moři, náklad potřebný k tomu, aby mohli dokončit svou cestu nebo se vrátit do výchozího místa.

Odmítne-li mocnost, v jejíž moci jsou internování, povolit propuštěnému internovanému, aby zůstal na jejím území, kde měl předtím své stálé bydliště, musí hradit výlohy jeho repatriace. Jestliže však internovaný se raději vrátí do své země na vlastní odpovědnost nebo aby poslechl své vlády, k níž je poután závazkem věrnosti, není mocnost, v jejíž jest moci, povinna hradit tyto náklady dále než na hranice svého území. Mocnost, v jejíž moci jsou internování, není povinna hradit repatriační náklady za internovaného, který byl internován na svou vlastní žádost.

Jsou-li internování přemísťováni podle článku 45, dohodne se mocnost, která je odesílá, a mocnost, která je přijímá, o části výloh, kterou bude hradit každá z nich.

Tato ustanovení se nesmějí dotýkat zvláštních dohod, které snad uzavřely strany v konfliktu o výměně a repatriaci svých příslušníků, kteří jsou v nepřátelské moci.

Oddíl V

Informační kanceláře a Ústřední informační kancelář

Článek 136

Vnitrostátní informační kanceláře

Hned od počátku nepřátelství a ve všech případech okupace zřídí každá strana v konfliktu oficiální informační kancelář, která bude mít za úkol přijímat a dále zprostředkovat informace o chráněných osobách, které jsou v její moci.

V nejkratší možné lhůtě zašle každá strana v konfliktu této informační kanceláři zprávy o opatřeních, která učinila proti každé chráněné osobě zadržené před více než dvěma týdny, jíž byl vykázan nucený pobyt nebo která byla internována. Uloží mimo to jednotlivým zúčastněným úřadům, aby urychleně zaslaly shora uvedené kanceláři údaje o změnách stavu těchto chráněných osob, jako jsou přesuny, propuštění na svobodu, repatriace, útek, umístění v nemocnici, narození a úmrtí.

Článek 137

Zasílání informací

Každá vnitrostátní informační kancelář zašle ihned, nejrychlejší cestou a prostřednictvím jednak ochranných mocností jednak Ústřední kanceláře zmíněné v článku 140 informace o chráněných osobách mocnosti, jejímž příslušníky jsou shora uvedené osoby, nebo mocnosti, na jejímž území měly svůj pobyt. Kanceláře odpoví také na všechny jí došlé dotazy stran chráněných osob.

Informační kanceláře odešlou informace týkající se chráněné osoby, vyjma v případech, kdy by jejich odesílání mohlo být na újmu dotyčné osobě nebo její rodině. Ale ani v těchto případech nemohou tyto informace být odmítnuty Ústřední informační kanceláři, která pak, zpravena o těchto okolnostech, učiní vhodná opatření uvedená v článku 140.

Všechna písemná sdělení vyšlá z informační kanceláře, budtež ověřena podpisem nebo razítkem.

Článek 138

Předepsané náležitosti informačních zpráv

Informace, které obdrží národní informační kancelář a které potom dále pošle, musí být takového druhu, aby umožnily zjistit přesně totožnost chráněné osoby a zpravit její rodinu. Budou obsahovat u každé jednotlivé osoby při nejmenším příjmení, křestní jméno, místo a plné datum narození, státní příslušnost, místo posledního pobytu, zvláštní znamení, křestní jméno otce a příjmení matky, datum a druh opatření, jež bylo vůči této osobě učiněno, jakož i místo, kde byla zadržena, adresu, na kterou jí lze posílat dopisy, a konečně jméno a adresu osoby, která má být zpravena.

Rovněž zprávy o zdravotním stavu vážně nemocných nebo těžce raněných internovaných budou se odesílat pravidelně, možno-li každý týden.

Článek 139

Zaslání cenných osobních předmětů

Vnitrostátní informační kancelář bude vedle toho povolána, aby shromáždila všechny cenné osobní předměty, které zanechaly chráněné osoby zmíněné v článku 136, zejména při

repatriaci, propuštění na svobodu, útěku nebo úmrtí, a zaslala je zúčastněným osobám přímo anebo, je-li to třeba, prostřednictvím Ústřední kanceláře. Tyto věci se zašlou v balících zapečetěných Kanceláři; k balíkům budou přiložena prohlášení udávající přesně totožnost osob, jimž předměty patřily, a také úplný seznam obsahu balíku. Příjem i odeslání všech cenných předmětů tohoto druhu se zapíše podrobně do rejstříků.

Článek 140

Ústřední informační kancelář pro chráněné osoby

V neutrální zemi se zřídí Ústřední informační kancelář pro chráněné osoby, zejména pro internované. Mezinárodní komitét Červeného kříže navrhne, bude-li to považovat za potřebné, zúčastněným mocnostem organizaci takové kanceláře, která může být totožná s kanceláří uvedenou v článku 123 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci.

Tato kancelář bude mít za úkol soustřeďovat všechny informace povahy zmíněné v článku 136, které bude moci opatřit úřední nebo soukromou cestou; zašle je pak nejrychleji zemi původu nebo zemi pobytu dotčených osob, vyjma případy, kdy by jejich zaslání mohlo uškodit osobám, jichž se tyto informace týkají, nebo jejich rodinám. Strany v konfliktu jí poskytnou všechny přiměřené úlevy pro zasílání zpráv.

Vysoké smluvní strany, zejména ty, jejichž příslušníci užívají služeb Ústřední kanceláře, se vybízejí, aby jí poskytly finanční podporu, již by potřebovala.

Tato předchozí ustanovení se nesmějí vykládat tak, jakoby omezovala lidumilnou činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže a pomocných společností uvedených v článku 142.

Článek 141

Osvobození od poštovního, jakož i od dovozních, celních a jiných dávek; osvobození od telegrafních poplatků

Národní informační kanceláře a Ústřední informační kancelář požívají osvobození od všech druhů poštovního, jakož i výhod stanovených v článku 110, a je-li to možno, osvobození od telegrafních poplatků nebo aspoň značně snížených sazeb.

Část IV Provádění úmluvy

Oddíl I Všeobecná ustanovení

Článek 142

Pomocné společnosti a jiné organizace

S výhradou opatření, která by považovaly za nezbytná, aby zaručily svou bezpečnost a čelily všem jiným přiměřeným požadavkům, vyjdou mocnosti, v jejichž moci jsou chráněné

osoby, co nejvíce vstřícně náboženským organizacím, pomocným společnostem a všem jiným organizacím, které pomáhají chráněným osobám. Poskytnou jim a jejich řádně pověřeným delegátům všechny možné úlevy, aby mohli navštěvovat chráněné osoby, rozdílet jim pomocné zásilky a předměty jakéhokoli původu, určené k výchovným, rekreačním nebo náboženským účelům, nebo aby jim byli nápomocni při vyplnění volného času v internačních místech. Společnosti neb organizace shora uvedené mohou být ustaveny na území této mocnosti nebo v jiné zemi anebo mohou být i mezinárodní povahy.

Mocnost, v jejíž moci jsou chráněné osoby, může omezit počet společností a organizací, jejichž delegáti budou oprávněni vykonávat činnost na jejím území a pod jejím dohledem, avšak za podmínky, že takové omezení nezabraňuje tomu, aby všem chráněným osobám byla poskytnuta účinná a dostatečná pomoc.

Zvláštní postavení Mezinárodního komitétu Červeného kříže v tom ohledu bude vždy uznáváno a respektováno.

Článek 143

Kontrola vykonávaná ochrannými mocnostmi

Zástupci a delegáti ochranných mocností jsou oprávněni navštívit všechna místa, kde jsou chráněné osoby, zejména místa, kde jsou internováni, vězněni nebo kde pracují.

Mají přístup do všech místností používaných chráněnými osobami a mohou s nimi hovořit beze svědků, za pomoci tlumočnicka, je-li třeba.

Tyto návštěvy nelze zakázat, leda z naléhavých důvodů vojenské mocnosti a pouze výjimečně a na přechodnou dobu. Jejich počet a trvání nesmějí být omezovány.

Zástupcům a delegátům ochranných mocností bude ponechána úplná svoboda co do výběru míst, která chtějí navštívit. Mocnost, v jejíž moci jsou chráněné osoby, nebo okupační mocnost, ochranná mocnost a po případě domovská mocnost osob, které mají být navštíveny, se mohou dohodnout na tom, aby se těchto návštěv mohli účastnit i krajané internovaných osob.

Delegáti Mezinárodního komitétu Červeného kříže budou požívat týchž práv. Jmenování těchto delegátů bude předloženo k schválení mocnosti, v jejíž moci jsou území, na nichž mají vykonávat svou činnost.

Článek 144

Uvedení textu úmluvy ve známost obyvatelstva

Vysoké smluvní strany se zavazují, že rozšíří co možná nejvíce, jak v míru tak za války, text této úmluvy ve svých zemích a že zejména zařadí její studium do vojenských, a, možno-li, i civilních studijních programů, tak aby její zásady byly uvedeny ve známost všemu obyvatelstvu.

Civilní, vojenské, policejní nebo jiné úřady, které by za války převzaly odpovědnost za chráněné osoby, musí mít text této úmluvy a být zvlášť poučeny o jejích ustanoveních.

Článek 145

Zaslání oficiálních překladů a všech zákonů i nařízení vydaných k provedení úmluvy

Vysoké smluvní strany si zašlou prostřednictvím Švýcarské spolkové rady, a za války prostřednictvím ochranných mocností, oficiální překlady této úmluvy a zákony i nařízení, které by vydaly, aby zajistily její používání.

Článek 146

Trestní sankce: Všeobecná ustanovení

Vysoké smluvní strany se zavazují, že učiní všechna potřebná opatření zákonodárná, aby stanovily přiměřené trestní sankce postihující osoby, které se dopustí toho či onoho vážného porušení této úmluvy, vymezeného v následujícím článku, nebo dají k takovému porušení rozkaz.

Každá smluvní strana je povinna vypátrat osoby obviněné z toho, že se dopustily některého z těchto vážných porušení anebo daly k němu rozkaz, a musí je postavit před svoje vlastní soudy, ať je jakákoli jejich státní příslušnost. Může také, dá-li tomu přednost, odevzdat je v souladu s podmínkami stanovenými svým vlastním zákonodárstvím, k soudnímu stíhání některé jiné smluvní straně mající zájem na potrestání, pokud tato smluvní strana má dostatečná obvinění proti těmto osobám.

Každá smluvní strana učiní potřebná opatření, aby potlačila činy odporující ustanovením této úmluvy, jiné než jsou vážná porušení uvedená v následujícím článku.

Obvinění budou za všech okolností požívat záruk soudního řízení a svobodné obhajoby, které nebudou méně příznivé než záruky, zmíněné v článku 105 a následujících Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o zacházení s válečnými zajatci.

Článek 147

Trestní sankce: Vážná porušení úmluvy

Vážnými porušeními zmíněnými v předchozím článku mohou být některé z níže uvedených činů, jsou-li spáchány na osobách nebo na majetku, chráněných touto úmluvou: úmyslné zabití, mučení nebo nelidské zacházení, čítajíc v to i biologické pokusy, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví, nezákonná deportace nebo nezákonný přesun, protiprávní uvěznění, přinucení chráněné osoby, aby sloužila v ozbrojených silách nepřátelské mocnosti, zbavení chráněné osoby práva být souzenou pravidelným a nestranným způsobem podle předpisů této úmluvy, braní rukojmí, zničení a přisvojení si majetku neodůvodněné vojenskou nutností a provedené ve velkém měřítku nezákonným a svévolným způsobem.

Článek 148

Trestní sankce: Odpovědnost smluvních stran

Žádná vysoká smluvní strana se nemůže sama zprostit ani zprostit jinou smluvní stranu odpovědnosti, která stíhá ji samotnou nebo jinou smluvní stranu v důsledku porušení, zmíněných v předchozím článku.

Článek 149

Postup při vyšetřování tvrzeného porušení úmluvy

Na žádost některé strany v konfliktu se zavede vyšetřování způsobem, jenž bude stanoven mezi zúčastněnými stranami, o každém tvrzeném porušení úmluvy.

Nedosáhne-li se dohody o způsobu vyšetřování, dohodnou se strany o volbě rozhodčího, který stanoví, jakým způsobem postupovat.

Jakmile bude zjištěno porušení, učiní mu strany v konfliktu konec a odstraní je jak možná nejrychleji.

Oddíl II

Závěrečná ustanovení

Článek 150

Autentická znění a oficiální překlady

Tato úmluva jest sepsána v jazyce anglickém a francouzském. Obě znění jsou stejně závazná. Švýcarská spolková rada dá pořídit úřední překlady úmluvy do jazyka ruského a španělského.

Článek 151

Lhůta pro podepsání úmluvy

Tato úmluva, která bude mít dnešní datum, může být podepsána až do 12. února 1950 jménem mocností zastoupených na konferenci, která započala v Ženevě dne 21. dubna 1949.

Článek 152

Ratifikace

Tato úmluva bude ratifikována co možná nejdříve a ratifikační listiny budou uloženy v Bernu. O uložení každé ratifikační listiny bude pořízen zápis, jehož jeden ověřený opis zašle Švýcarská spolková rada všem mocnostem, jejichž jménem byla úmluva podepsána nebo jejichž jménem byl oznámen přístup.

Článek 153

Nabytí účinnosti

Tato úmluva nabude účinnosti šest měsíců poté, kdy byly uloženy nejméně dvě ratifikační listiny. Později nabude účinnosti pro každou z Vysokých smluvních stran šest měsíců po uložení její ratifikační listiny.

Článek 154

Vztah k Haagským úmluvám z roku 1899 a 1907

Ve vztazích mezi mocnostmi, které jsou vázány Haagskou úmluvou o zákonech a obyčejích pozemní války, ať již jde o úmluvu z 29. července 1899 nebo o úmluvu z 18. října 1907, a které jsou stranami této úmluvy, doplní tato úmluva oddíl II. a III. Řádu připojeného ke zmíněným Haagským úmluvám.

Článek 155

Přístup k úmluvě

Ode dne nabytí účinnosti zůstane tato úmluva otevřena pro přístup každé mocnosti, jejímž jménem nebyla podepsána.

Článek 156

Oznamování přístupů

Přístupy budou oznámeny písemně Švýcarské spolkové radě a nabydou účinnosti šest měsíců poté, kdy jí došly.

Švýcarská spolková rada oznámí přístupy všem mocnostem, jejichž jménem byla úmluva podepsána nebo jejichž přístup jí byl oznámen.

Článek 157

Zvláštní případy, kdy ratifikace nebo přístupy nabývají okamžité účinnosti

Za situace vyličené v článcích 2 a 3 nabydou uložené ratifikace a přístupy, oznámené stranami v konfliktu před zahájením nepřátelství nebo okupace, anebo po něm, okamžitě účinnosti. Oznámení o ratifikacích nebo přístupech, došlých od stran v konfliktu, učiní Švýcarská spolková rada nejrychlejším způsobem.

Článek 158

Výpověď úmluvy

Každá z Vysokých smluvních stran bude mít možnost vypovědět tuto úmluvu.

Výpověď bude oznámena písemně Švýcarské spolkové radě. Tato uvědomí o tomto oznámení vlády všech Vysokých smluvních stran.

Výpověď nabude účinnosti jeden rok po jejím oznámení Švýcarské spolkové radě. Avšak výpověď oznámená v době, kdy vypovídající mocnost je zapletena do nepřátelství, nena-bude účinnosti, dokud nebude uzavřen mír a v žádném případě, pokud nebudou skončeny operace spojené s propuštěním, repatriací a usazením osob chráněných touto úmluvou. Výpověď bude platit jen pro vypovídající mocnost. Nebude mít vliv na závazky, které budou strany v konfliktu i nadále nuceny dodržet ve smyslu zásad mezinárodního práva, jak plynou ze zvyklostí stávajících mezi civilizovanými národy, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného svědomí.

Článek 159

Registrace v sekretariátu Organizace Spojených národů

Švýcarská spolková rada dá tuto úmluvu zaregistrovat v sekretariátu Organizace Spojených národů. Švýcarská spolková rada zpraví také sekretariát Organizace Spojených národů o všech ratifikacích, přístupech a výpovědích, došlých k této úmluvě.

Na důkaz toho podepsaní, předloživše své plné moci, podepsali tuto úmluvu.

Dáno v Ženevě dne 12. srpna 1949 v jazyce anglickém a francouzském; originál bude uložen v archivu švýcarské konfederace. Švýcarská spolková rada zašle ověřený opis této úmluvy každému ze signatárních států, jakož i státům, které k ní přistoupí.

Příloha I

Návrh dohody o nemocničních a bezpečnostních oblastech a místech

Článek 1

Nemocniční a bezpečnostní oblasti jsou striktně vyhrazeny osobám zmíněným v článku 23 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli a v článku 14 Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o ochraně civilních osob za války, jakož i personálu, který má na starosti organizaci a správu těchto oblastí a míst a péči o osoby, které jsou tam soustředěny.

Osoby, které mají svůj stálý pobyt uvnitř těchto oblastí, mají však právo tam přebývat.

Článek 2

Osoby, které jsou z jakéhokoli důvodu v nemocniční a bezpečnostní oblasti, nesmějí vykonávat ani uvnitř ani vně tohoto pásma žádnou práci, která je v přímé souvislosti s vojenskými operacemi nebo s výrobou válečného materiálu.

Článek 3

Mocnost, která zřídí nemocniční a bezpečnostní oblast, učiní všechna nutná opatření, aby tam byl zakázán přístup všem osobám, které nemají právo tam vstoupit nebo tam přebývat.

Článek 4

Nemocniční a bezpečnostní oblasti musí vyhovovat těmto podmínkám:

- musí zabírat jen malou část území kontrolovaného mocností, která je zřídila,
- musí být řídky obydleny vzhledem k možnosti pojmout další osoby,
- musí být vzdáleny od a prosty všech vojenských objektů a všech důležitých průmyslových nebo správních zařízení,
- nesmějí ležet v krajích, které podle vší pravděpodobnosti mohou mít důležitost pro vedení války.

Článek 5

Nemocniční a bezpečnostní oblasti jsou podrobeny těmto závazkům:

- dopravních spojů a dopravních prostředků, které v nich jsou, nesmí se užívat pro přepravu vojenských osob nebo vojenského materiálu, ani když by šlo o pouhý průjezd;
- nesmějí být vojensky bráněny za žádných okolností.

Článek 6

Nemocniční a bezpečnostní oblasti budou označeny šikmými červenými pásy na bílém poli, umístěnými na okrajích oblasti a na budovách.

Oblasti výlučně vyhrazené pro raněné a nemocné mohou být označeny červenými kříži (červenými půlměsíci, červenými lvy a slunci) v bílém poli.

V noci mohou být rovněž označeny vhodným osvětlením.

Článek 7

Už v míru nebo hned po vypuknutí nepřátelství zašle každá mocnost všem Vysokým smluvním stranám seznam nemocničních a bezpečnostních oblastí zřízených na území, které kontroluje. Zpraví je o každé nové oblasti zřízené během konfliktu.

Jakmile nepřátelská strana dostane toto oznámení, je oblast řádně zřízena.

Má-li však nepřátelská strana za to, že jedna z podmínek předepsaných touto dohodou není zřejmě splněna, může odmítnout uznat oblast tím, že sdělí okamžitě své odmítnutí straně, které oblast podléhá, nebo může předložit uznání oblasti k rozhodnutí kontrolní komisi uvedené v článku 8.

Článek 8

Každá mocnost, která uzná jedno nebo několik nemocničních a bezpečnostních oblastí zřízených nepřátelskou stranou, má právo žádat, aby jedna nebo několik zvláštních komisí zjistily, zda oblasti vyhovují podmínkám a plní závazky stanovené v této dohodě.

Za tím účelem budou mít členové těchto zvláštních komisí vždy volný přístup do jednotlivých oblastí a mohou tam i trvale bydlet. Budou jim poskytnuty všechny výhody, aby mohli vykonávat svou kontrolní činnost.

Článek 9

Kdyby zvláštní komise zjistily skutečnosti, které podle jejich mínění odporují podmínkám této dohody, oznámí to ihned mocnosti, jíž oblast podléhá, a stanoví lhůtu nejvýš pěti dnů, aby závada byla odstraněna; uvědomí o tom mocnost, která oblast uznala.

Nevyhoví-li po uplynutí této lhůty mocnost, jíž oblast podléhá, výzvě jí adresované, může nepřátelská strana prohlásit, že není vázána touto dohodou, pokud jde o zmíněnou oblast.

Článek 10

Mocnost, která zřídila jednu nebo několik nemocničních a bezpečnostních oblastí, jakož i odpůrci, jimž bylo jejich zřízení oznámeno, jmenují osoby, které budou členy zvláštních komisí, o nichž je zmínka v článcích 8 a 9, nebo je dají jmenovat ochrannými mocnostmi nebo jinými neutrálními státy.

Článek 11

Nemocniční a bezpečnostní oblasti nesmějí být za žádných okolností předmětem útoku, nýbrž budou vždy chráněny a respektovány stranami v konfliktu.

Článek 12

V případě okupace území musí být nemocniční a bezpečnostní oblasti, které tam jsou, i dále respektovány a musí jich být používáno jako takových.

Okupační mocnost může však změnit jejich určení, když byla předtím zabezpečila osud osob, které tam byly umístěny.

Článek 13

Tato dohoda bude se vztahovat také na místa, která by mocnosti určily k těmúž účelu jako nemocniční a bezpečnostní oblasti.

Příloha II

Návrh řádu pro hromadnou pomoc civilním internovaným osobám

Článek 1

Výbory internovaných jsou oprávněny rozdělovat zásilky hromadné pomoci, které mají na starosti, všem internovaným podléhajícím administrativně jejich internačnímu místu, jakož i těm, kteří jsou v nemocnicích nebo ve věznicích a v jiných vězeňských ústavech.

Článek 2

Zásilky hromadné pomoci se rozdělují podle pokynů dárců a podle plánu vypracovaného výbory internovaných; rozdělení léčebných pomocných zásilek se však bude dít především v dohodě s vedoucími lékaři a tito mohou se v nemocnicích a lazaretech odchýlit od těchto pokynů v té míře, jak toho vyžadují potřeby jejich nemocných. V takto stanoveném rámci budou se tyto zásilky rozdělovat spravedlivě.

Článek 3

Aby bylo možno zjistit jakost i množství došlého zboží a pořídit o tom podrobné záznamy určené pro dárci, budou členové výboru internovaných oprávněni odebrat se na nádraží a jiná místa v blízkosti internačního místa, kam hromadné pomocné zásilky docházejí.

Článek 4

Výborům internovaných dostane se potřebných úlev, aby mohly kontrolovat, zda rozdělení zásilek hromadné pomoci ve všech odděleních a vedlejších budovách jejich tábora bylo provedeno podle jejich pokynů.

Článek 5

Výbory internovaných jsou oprávněny vyplnit anebo dát vyplnit členy výborů internovaných v pracovních oddílech nebo vedoucími lékaři lazaretů a nemocnic, tiskopisy a dotazníky určené dárcům a týkající se hromadné pomoci (rozdílení, potřeba, množství atd.). Tyto tiskopisy a dotazníky, řádně vyplněné, budou bez prodlení zaslány dárcům.

Článek 6

Aby mohly zajistit pravidelné rozdělení hromadné pomoci mezi internované svého internačního místa a případně čelit potřebě vzniklé při příjezdu nových kontingentů internovaných jsou výbory internovaných oprávněny vytvořit a udržovat postačitelé zásoby hromadné pomoci. Budou mít k tomu účelu vhodná skladiště; každé skladiště bude mít dva zámky: výbor internovaných bude mít klíč k jednomu, velitel internačního místa k druhému zámku.

Článek 7

Vysoké smluvní strany, zejména mocnosti, v jejichž moci jsou internovaní, povolí, pokud je to jen možné a s výhradou úpravy týkající se zásobování obyvatelstva, nákupy veškerého

zboží na svém území, které byly nutné za tím účelem, aby bylo možno rozdělit hromadnou pomoc internovaným; usnadní také zaslání peněžních prostředků a jiná finanční, technická nebo správní opatření učiněná za účelem těchto nákupů.

Článek 8

Předchozí ustanovení nejsou na překážku právu internovaných přijímat hromadnou pomoc před příchodem do internačního tábora nebo během transportu, ani tomu, aby zastupci ochranných mocností, Mezinárodního komitétu Červeného kříže nebo jakékoli jiné lidumilné organizace pomáhající internovaným, která by měla za úkol dopravit tyto pomocné zásilky, mohli je rozdělit všemi jinými prostředky osobám, jimž jsou určeny.

Příloha III

A. Internační lístek

Přední strana

POŠTA CIVILNÍCH INTERNOVANÝCH OSOB		Porta prosto
DOPISNICE		
<p>Důležité:</p> <p>Tento lístek vyplní každý internovaný, jakmile byl internován, a pokaždé, když změní adresu následkem přesunu do jiného internačního místa nebo nemocnice</p> <p>Tento lístek není totožný se zvláštním lístkem, který může internovaný poslati své rodině.</p>	<p>ÚSTŘEDNÍ KANCELÁŘ PRO INFORMACE O CHRÁNĚNÝCH OSOBÁCH</p> <p>MEZINÁRODNÍ KOMITÉT ČERVENÉHO KŘÍŽE</p>	

Zadní strana

Pište čitelně hůlkovým písmem	1. Národnost	
2. Příjmení	3. Křestní jména (<i>plně vypsati</i>)	4. Křestní jméno otce
.....		
5. Datum narození	6. Místo narození	
7. Zaměstnání		
8. Adresa před internováním		
9. Adresa rodiny		
.....		
*10. Internován dne (kde) Přichází z (nemocnice atd.)		
*11. Zdravotní stav		
12. Nynější adresa		
13. Datum	14. Podpis	
*Nehodící se škrtněte – Nic nepřipisujte – Viz vysvětlení na druhé straně.		

Poznámka: Rozměry internačního lístku: 10 × 15 cm.

Příloha III

B. Dopis

POŠTA CIVILNÍCH
INTERNOVANÝCH OSOB

—
Porta prosto

Pan(i)

Ulice a číslo

Místo určení (*hůlkovým písmem*)

Kraj nebo okres

Země (*hůlkovým písmem*)

Místo internování

Datum a místo narození

Příjmení a křestní jména

Odesílatel:

Poznámka: Rozměry dopisu: 29 × 15 cm.

Příloha III

C. Dopisnice

Přední strana

	POŠTA CIVILNÍCH INTERNOVANÝCH OSOB	Porta prosto
	DOPISNICE	
	Pan(i)	
	Ulice a číslo	
	<u>Místo určení</u> (<i>hůlkovým písmem</i>)	
	Kraj nebo okres	
	Země (<i>hůlkovým písmem</i>)	
<i>Odesílatel:</i>	Příjmení a křestní jména:	
	datum a místo narození	
	Interniční místo	

Zadní strana

	Datum
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
	Pište velmi čitelně

Poznámka: Rozměry dopisnice: 10 × 15 cm.

DODATKOVÝ PROTOKOL k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů⁶

(tzv. I. Dodatkový protokol)

Vysoké smluvní strany,
prohlašující, že si naléhavě přejí, aby národy žily v míru, připomínající, že každý stát má povinnost v souladu s Chartou Organizace spojených národů vystříhat se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jak proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jakéhokoli státu, tak i jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů, považující nicméně za nutné znovu potvrdit a rozvinout ustanovení chránící oběti ozbrojených konfliktů a doplnit opatření, jež jsou určena k zajištění jejich účinnější aplikace, vyjadřující své přesvědčení, že žádné ustanovení tohoto Protokolu nebo Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 nebude vykládáno jako by ospravedlňovalo nebo umožňovalo jakýkoli čin agrese nebo jakékoli jiné použití síly neslučitelné s Chartou Organizace spojených národů, potvrzující rovněž, se ustanovení Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 a tohoto Protokolu musí být plně aplikována za všech okolností na všechny osoby, které jsou chráněny těmito dokumenty, bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu založeného na povaze nebo původu ozbrojeného konfliktů nebo na příčinách, jichž se dovolávají nebo které jim připisují strany v konfliktu, dohodly se takto:

Část I Všeobecná ustanovení

Článek 1

Všeobecné zásady a rozsah aplikace

1. Vysoké smluvní strany se zavazují, že za všech okolností budou zachovávat tento Protokol a zajistí jeho zachování.

⁶ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb. Dodatkové protokoly vstoupily v platnost dnem 7. prosince 1978. Pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku dnem 14. srpna 1990. ČR je jako nástupnický stát ČSFR těmito Dodatkovými protokoly vázána.

2. V případech, které neupravuje tento Protokol nebo jiné mezinárodní dohody, zůstávají civilní osoby a komatanti pod ochranou a v rámci působnosti zásad mezinárodního práva vyplývajících z ustálených obyčejů, ze zásad lidskosti a z požadavků společenské-ho svědomí.
3. Tento Protokol, který doplňuje Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o ochraně obětí války, bude aplikován na situace zmíněné ve společném článku 2 těchto Úmluv.
4. Situacemi uvedenými v předcházejícím odstavci se rozumějí ozbrojené konflikty, ve kterých národy bojují proti koloniální nadvládě a cizí okupaci a proti rasistickým režimům, aby uplatnily své právo na sebeurčení, jak je zakotveno v Chartě Organizace spojených národů a v Deklaraci zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou Organizace spojených národů.

Článek 2

Definice

Pro účely tohoto Protokolu:

- a) „První úmluva“, „Druhá úmluva“, „Třetí úmluva“ a „Čtvrtá úmluva“ jsou označením pro Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949, Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949, Ženevskou úmluvu o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949, Ženevskou úmluvu o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949; výraz „Úmluvy“ označuje tyto čtyři Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 o ochraně obětí války;
- b) „Normy mezinárodního práva aplikovatelné v ozbrojených konfliktech“ jsou označením pro normy aplikovatelné v ozbrojených konfliktech, které jsou obsaženy v mezinárodních dohodách, jejichž stranami jsou strany v konfliktu, a všeobecně uznávané zásady a normy mezinárodního práva aplikovatelné v ozbrojených konfliktech;
- c) „Ochranná mocnost“ je neutrální nebo jiný stát, který není stranou v konfliktu, který byl jednou stranou v konfliktu jmenován a druhou stranou v konfliktu přijat a který souhlasil s tím, že bude vykonávat funkce předepsané Úmluvami a tímto Protokolem pro ochrannou mocnost;
- d) „Substitut“ je organizace jednající v zastoupení ochranné mocnosti v souladu s článkem 5.

Článek 3

Začátek a konec aplikace

Bez újmy ustanovením, jež se aplikují v jakoukoli dobu:

- a) Úmluvy a tento Protokol budou aplikovány od počátku kterékoli situace uvedené v článku 1 tohoto Protokolu;
- b) Aplikace Úmluv a tohoto Protokolu skončí na území stran v konfliktu při všeobecném ukončení vojenských operací a na okupovaných územích při ukončení okupace. Výjimku činí v obou případech ty osoby, k jejichž definitivnímu propuštění, repatriaci nebo znovuusídlení dojde později. Tyto osoby budou nadále požívat výhod příslušných ustanovení těchto Úmluv a tohoto Protokolu až do svého definitivního propuštění, repatriace nebo znovuusídlení.

Článek 4

Právní postavení stran v konfliktu

Aplikace Úmluv a tohoto Protokolu, jakož i uzavření dohod předvídaných těmito dokumenty, nebudou mít vliv na právní postavení stran v konfliktu. Okupace území ani aplikace Úmluv a tohoto Protokolu nebudou mít vliv na právní postavení tohoto území.

Článek 5

Jmenování ochranných mocností a jejich substitutů

1. Povinností stran v konfliktu od počátku konfliktu mezi nimi je zajistit kontrolu i aplikaci Úmluv a tohoto Protokolu použitím systému ochranných mocností, který zahrnuje zejména jmenování a přijetí těchto mocností v souladu s následujícími odstavci. Ochranné mocnosti budou mít povinnost hájit zájmy stran v konfliktu.
2. Od počátku situace uvedené v článku 1 každá strana v konfliktu jmenuje bez prodlení ochrannou mocnost za účelem aplikace Úmluv a tohoto Protokolu a rovněž bez prodlení a za stejným účelem dovolí činnost ochranné mocnosti, kterou schválila a s jejímž jmenováním souhlasila protějšší strana.
3. Jestliže ochranná mocnost nebyla jmenována nebo přijata od počátku situace uvedené v článku 1, Mezinárodní výbor Červeného kříže, aniž by tím bylo dotčeno právo kterékoli jiné nestranné humanitární organizace postupovat podobně, nabídne své dobré služby stranám v konfliktu za účelem bezodkladného jmenování ochranné mocnosti, s níž by strany v konfliktu souhlasily. Za tím účelem bude moci mezi jiným požádat každou stranu, aby mu dodala seznam alespoň pěti států, které považuje za přijatelné, aby jejím jménem jednaly jako ochranná mocnost ve vztahu k protějšší straně, a požádat každou protějšší stranu, aby mu dodala seznam nejméně pěti států, které by přijala jako ochrannou mocnost druhé strany. Tyto seznamy musí být zaslány výboru do dvou týdnů od obdržení žádosti. Výbor seznamy porovná a vyžádá si souhlas každého státu, jehož jméno se na těchto seznamech vyskytuje.
4. Jestliže bez ohledu na výše uvedené nebude existovat ochranná mocnost, přijmou strany v konfliktu bez prodlení nabídku, kterou bude moci učinit Mezinárodní výbor Červeného kříže nebo kterákoli jiná organizace, která poskytuje veškeré záruky nestrannosti a schopnosti, jednat jako substitut, po náležitých konzultacích s uvedenými stranami a se zřetelem na výsledek těchto konzultací. Činnost takového substituta podléhá souhlasu stran v konfliktu; strany v konfliktu vynaloží veškeré úsilí, aby usnadňovaly činnost substituta při plnění jeho úkolů v souladu s Úmluvami a tímto Protokolem.
5. V souladu s článkem 4 nebude mít jmenování a přijetí ochranných mocností za účelem aplikace Úmluv a tohoto Protokolu vliv na právní postavení stran v konfliktu nebo kteréhokoli území, včetně území okupovaného.
6. Udržování diplomatických styků mezi stranami v konfliktu nebo pověření třetího státu ochranou zájmů některé strany a zájmů jejich příslušníků v souladu s normami mezinárodního práva o diplomatických stycích není překážkou jmenování ochranných mocností za účelem aplikace Úmluv a tohoto Protokolu.
7. Každá zmínka o ochranné mocnosti v tomto Protokolu označuje také substituta.

Článek 6

Kvalifikovaný personál

1. Vysoké smluvní strany budou usilovat i v době míru o to, aby za pomoci národních společností Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) byl připraven kvalifikovaný personál, který by napomáhal aplikaci Úmluv a tohoto Protokolu a zvláště činnosti ochranných mocností.
2. Nábor a příprava takového personálu jsou ve vnitrostátní pravomoci.
3. Mezinárodní výbor Červeného kříže bude mít pro Vysoké smluvní strany k dispozici seznamy takto připravených osob, které sestaví a jemu k tomu účelu předají Vysoké smluvní strany.
4. Podmínky upravující využívání těchto osob mimo státní území budou v každém případě upraveny ve zvláštních dohodách mezi příslušnými stranami.

Článek 7

Schůze

Depozitář tohoto Protokolu svolá na žádost jedné nebo několika Vysokých smluvních stran a po souhlasu většiny těchto stran schůzi těchto Vysokých smluvních stran za účelem projednání všeobecných problémů týkajících se aplikace Úmluv a tohoto Protokolu.

Část II

Ranění, nemocní a trosečníci

Oddíl I

Všeobecná ochrana

Článek 8

Definice pojmů

Pro účely tohoto Protokolu:

- a) „Ranění“ a „nemocní“ jsou vojenské nebo civilní osoby, které pro zranění, nemoc nebo jiné fyzické nebo duševní poruchy nebo neschopnost potřebují lékařskou pomoc nebo péči a které se zdržují jakékoliv nepřátelské činnosti. Tyto pojmy se také vztahují na rodičky, novorozeňata a jiné osoby, které by mohly potřebovat okamžitou lékařskou pomoc nebo péči, jako choré osoby nebo těhotné ženy, a které se zdržují jakékoliv nepřátelské činnosti;
- b) „Trosečníci“ jsou vojenské nebo civilní osoby, které jsou v nebezpečné situaci na moři nebo v jiných vodách v důsledku neštěstí, které postihlo je nebo loď nebo letadlo, jimiž se přepravovaly, a které se zdržují jakékoli nepřátelské činnosti. Tyto osoby, za podmínky, že se nadále zdržují jakékoli nepřátelské činnosti, jsou nadále považovány po dobu záchranných akcí za trosečníky až do té doby, než podle úmluv nebo tohoto Protokolu nabydou jiný status;
- c) „Zdravotnický personál“ jsou osoby, které jsou stranou v konfliktu určeny výhradně ke zdravotnickým účelům vyjmenovaným v odstavci e) nebo ke správě zdravotnických

jednotek nebo k řízení nebo správě zdravotnických jednotek nebo k řízení nebo správě zdravotnických přepravních prostředků. Toto určení může být trvalé nebo dočasné. Tento termín zahrnuje:

- i) zdravotnický personál strany v konfliktu, vojenský či civilní, včetně personálu, který je uveden v První a Druhé úmluvě a který je přidělen k organizacím civilní obrany;
 - ii) zdravotnický personál národních společností Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) a dalších národních dobrovolných organizací řádně uznaných a zmocněných stranou v konfliktu;
 - iii) zdravotnický personál zdravotnických jednotek nebo zdravotnických přepravních prostředků uvedených v článku 9 odstavec 2;
- d) „Duchovní personál“ jsou vojenské nebo civilní osoby, jako jsou kněží, které se výhradně zabývají duchovní činností a jsou přiděleny:
- i) k ozbrojeným silám strany v konfliktu; nebo
 - ii) ke zdravotnickým jednotkám nebo zdravotnickým přepravním prostředkům strany v konfliktu; nebo
 - iii) ke zdravotnickým jednotkám nebo zdravotnickým přepravním prostředkům uvedeným v článku 9, odstavec 2; nebo
 - iv) k organizacím civilní obrany strany v konfliktu.

Duchovní personál může být přidělen trvale nebo dočasně a vztahují se na něj příslušná ustanovení uvedená v odstavci k);

- e) „Zdravotnické jednotky“ jsou zařízení a jiné jednotky, vojenské nebo civilní, organizované k zdravotnickým účelům, a to k vyhledávání, sbírání, přepravě, stanovení diagnózy nebo léčení i k poskytování první pomoci raněným, nemocným a trosečnickům nebo k prevenci nemocí. Tento termín zahrnuje mimo jiné nemocnice a jiné podobné jednotky, transfúzní střediska, střediska a ústavy lékařské prevence, zdravotnická skladiště a zdravotnické a farmaceutické sklady takových jednotek. Zdravotnické jednotky mohou být nepohyblivé nebo pojízdné, trvalé nebo dočasné;
- f) „Zdravotnická přeprava“ je přeprava raněných, nemocných, trosečníků, zdravotnického personálu, duchovního personálu, zdravotnického zařízení a zdravotnických zásilek chráněných Úmluvami a tímto Protokolem po zemi, vodě nebo vzduchem;
- g) „Zdravotnické přepravní prostředky“ jsou jakékoli přepravní prostředky vojenské nebo civilní, trvalé nebo dočasné, určené výhradně pro zdravotnickou přepravu a kontrolované příslušným orgánem strany v konfliktu;
- h) „Zdravotnická vozidla“ jsou pozemní prostředky zdravotnické přepravy;
- i) „Zdravotnické lodě a plavidla“ jsou všechny prostředky zdravotnické přepravy po vodě;
- j) „Zdravotnická letadla“ jsou všechny prostředky zdravotnické přepravy vzduchem;
- k) „Stálý zdravotnický personál“, „stálé zdravotnické jednotky“ a „stálé zdravotnické přepravní prostředky“ jsou takové, které jsou určeny výhradně pro zdravotnické účely na nevyomezené období. „Dočasný zdravotnický personál“, „dočasné zdravotnické jednotky“ a „dočasné zdravotnické přepravní prostředky“ jsou takové, které jsou určeny výhradně k zdravotnickým účelům na omezené období a po celou dobu takových období. Pokud není stanoveno jinak, pojmy „zdravotnický personál“, „zdravotnické jednotky“ a „zdravotnické přepravní prostředky“ zahrnují jak stálé, tak i dočasné kategorie;

- l) „Rozeznávací znak“ je zvláštní označení červeného kříže, červeného půlměsíce nebo červeného lva a slunce na bílém pozadí, pokud se používá pro účely ochrany zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků nebo zdravotnického a duchovního personálu, zařízení nebo zásilek;
- m) „Rozeznávací signál“ je jakýkoli signalizační prostředek určený k identifikaci výhradně zdravotnických jednotek nebo zdravotnických přepravních prostředků v souladu s kapitolou III přílohy I k tomuto Protokolu.

Článek 9

Rozsah aplikace

1. Tato část, jejíž ustanovení sledují cíl zlepšit osud raněných, nemocných a trosečníků, bude aplikována na všechny osoby, které se dostaly do situace zmíněné v článku 1, bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu založeného na rase, barvě, pohlaví, jazyku, náboženství nebo víře, politických nebo jiných názorech, národním nebo sociálním původu, majetku, rodovém původu nebo jiném stavu nebo na jiných podobných kritériích.
2. Příslušná ustanovení článku 27 a 32 První Úmluvy se budou vztahovat na stálé zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky (s výjimkou nemocničních lodí, na které se vztahuje článek 25 Druhé úmluvy) a jejich personál daný k dispozici straně v konfliktu k humanitárním účelům:
 - a) neutrálním nebo jiným státem, který není stranou v konfliktu;
 - b) uznanou a zmocněnou dobrovolnou organizací takového státu;
 - c) nestrannou mezinárodní humanitární organizací.

Článek 10

Ochrana a péče

1. Všichni ranění, nemocní a trosečníci, ať náleží ke kterékoli straně, budou respektováni a chráněni.
2. Za všech okolností bude s nimi zacházeno lidsky a bude jim poskytnuta v co největší možné míře a co nejrychleji lékařská péče a ošetření, které vyžaduje jejich stav. Nebude mezi nimi činěn žádný rozdíl z jiných než zdravotních důvodů.

Článek 11

Ochrana osob

1. Zdraví a tělesná nebo duševní integrita osob, které se nacházejí v moci protější strany nebo které jsou internovány, uvězněny nebo jiným způsobem zbaveny svobody v důsledku situace zmíněné v článku 1, nebudou ohroženy žádným neopodstatněným jednáním nebo opomenutím. Je proto zakázáno podrobovat osoby uvedené v tomto článku lékařskému zákroku, který není zdůvodněn zdravotním stavem těchto osob a který je v rozporu s všeobecně přijatými lékařskými normami aplikovatelnými za podobných léčebných okolností u osob, které jsou příslušníky, nezbavenými svobody, strany, která takový zákrok provádí.
2. Zvláště je zakázáno tyto osoby, a to dokonce i s jejich souhlasem:
 - a) tělesně mrzačit,
 - b) používat k lékařským nebo vědeckým pokusům,

- c) odnímat jim tkáň nebo orgány za účelem transplantace, s výjimkou těch případů, které jsou v souladu s podmínkami stanovenými v odstavci 1.
3. Výjimky ze zákazu podle odstavce 2c) mohou být učiněny pouze v případě darování krve k transfúzi nebo kůže k transplantaci za předpokladu, že darování je dobrovolné a je provedeno bez jakéhokoli donucování nebo nátlaku, a to pouze k léčebným účelům a za podmínek, které jsou v souladu s všeobecně uznávanými lékařskými normami, a pod dozorem sloužícím jak ve prospěch dárce, tak i příjemce.
 4. Jakékoliv úmyslné jednání nebo opomenutí vážně ohrožující zdraví, tělesnou nebo duševní integritu osoby, která se nachází v moci jiné strany než té, k níž patří, a která buď poruší zákazy uvedené v odstavci 1 a 2, nebo nesplní požadavky odstavce 3, je vážným porušením tohoto Protokolu.
 5. Osoby uvedené v odstavci 1 mají právo odmítnout jakýkoli chirurgický zákrok. V případě odmítnutí je třeba, aby zdravotnický personál získal příslušné písemné prohlášení podepsané nebo potvrzené pacientem.
 6. Každá strana v konfliktu povede lékařské záznamy o každém darování krve k transfúzi nebo kůže k transplantaci osobami uvedenými v odstavci 1, jestliže je za provedení takového darování odpovědná. Kromě toho se každá strana v konfliktu vynasadí vést záznamy o všech lékařských zákrocích provedených na osobách, které jsou internovány, vězněny nebo jiným způsobem zbaveny svobody v důsledku situace zmíněné v článku 1. Tyto záznamy budou kdykoli k dispozici ochranné mocnosti za účelem inspekce.

Článek 12

Ochrana zdravotnických jednotek

1. Zdravotnické jednotky budou vždy respektovány a chráněny a nestanou se předmětem útoku.
2. Odstavec 1 bude aplikován na civilní zdravotnické jednotky za předpokladu, že
 - a) náležejí jedné ze stran v konfliktu;
 - b) jsou uznány a zmocněny příslušným orgánem jedné ze stran v konfliktu, nebo
 - c) jsou zmocněny v souladu s článkem 9, odstavec 2 tohoto Protokolu nebo s článkem 27 První úmluvy.
3. Strany v konfliktu se vyzývají, aby se vzájemně informovaly o umístění svých stálých zdravotnických jednotek. Neposkytnutí této informace nezbavuje žádnou stranu povinnosti dodržovat ustanovení odstavce 1.
4. Za žádných okolností nesmějí být zdravotnické jednotky použity k tomu, aby se pokusily chránit svou přítomností vojenské objekty před útoky. Pokud to bude možné, strany v konfliktu zajistí, aby zdravotnické jednotky byly umístěny tak, aby útoky na vojenské objekty neohrozily jejich bezpečnost.

Článek 13

Přerušování ochrany civilních zdravotnických jednotek

1. Ochrana, na kterou mají civilní zdravotnické jednotky právo, bude přerušena pouze v případě, budou-li použity mimo rámec jejich humanitárních funkcí k činům, které poškozují protivníka. Ochrana však může být přerušena teprve, když bude vydáno

varování, které stanoví v příslušných případech rozumnou lhůtu, a pouze poté, když toto varování nebude uposlechnuto.

2. Za akty poškozující protivníka nebude považováno:
 - a) jestliže personál jednotky bude vyzbrojen lehkými osobními zbraněmi k sebeobraně nebo obraně raněných a nemocných, kteří jsou v jejich péči;
 - b) jestliže jednotka bude strážena strážní jednotkou, strážnými nebo ozbrojeným doprovodem;
 - c) jestliže ruční zbraně a střelivo odebrané raněným a nemocným nebyly ještě předány příslušným službám a byly u jednotek nalezeny;
 - d) jestliže se členové ozbrojených sil nebo ostatní kombatanti nacházejí v jednotce ze zdravotních důvodů.

Článek 14

Omezení v zabavování civilních zdravotnických jednotek

1. Okupační mocnost má povinnost zajistit, aby byly nadále zabezpečovány zdravotnické potřeby civilního obyvatelstva na okupovaném území.
2. Okupační mocnost proto nemůže zabrat civilní zdravotnické jednotky, jejich zařízení, materiál nebo nutit jejich personál k jiné práci, dokud jich je třeba k poskytování odpovídajících zdravotnických služeb civilnímu obyvatelstvu a k zajištění další péče o raněné a nemocné, kteří se již léčí.
3. Za předpokladu, že obecné pravidlo uvedené v odstavci 2 je dodržováno, může okupační mocnost zabrat uvedené prostředky za těchto konkrétních podmínek:
 - a) jestliže tyto prostředky jsou nutné pro okamžitě a odpovídající lékařské ošetření raněných a nemocných členů ozbrojených sil okupační mocnosti nebo válečných zajatců;
 - b) jestliže zábor trvá pouze po dobu, kdy taková nutnost existuje;
 - c) jestliže se učiní okamžitá opatření k tomu, aby byly nadále zabezpečovány zdravotnické potřeby civilního obyvatelstva, jakož i raněných a nemocných, kteří se již léčí a kteří by byli zábořem postiženi.

Článek 15

Ochrana civilního zdravotnického a duchovního personálu

1. Civilní zdravotnický personál bude respektován a chráněn.
2. V oblasti, kde jsou narušeny civilní zdravotnické služby pro bojovou činnost, bude poskytována v případě potřeby civilnímu zdravotnickému personálu veškerá možná pomoc.
3. Okupační mocnost poskytne civilnímu zdravotnickému personálu na okupovaném území veškerou pomoc tak, aby mohl co možná nejlépe plnit své humanitární funkce. Okupační mocnost nemůže vyžadovat, aby tento personál při plnění svých funkcí dával přednost jakékoliv osobě z jiných než zdravotních důvodů. Tento personál nemůže být nucen, aby plnil úkoly, které jsou neslučitelné s jeho humanitárním posláním.
4. Civilní zdravotnický personál bude mít přístup všude tam, kde jsou jeho služby nutné, za podmínky, že bude dodržovat kontrolní a bezpečnostní opatření, která příslušná strana v konfliktu může považovat za nezbytná.
5. Civilní duchovní personál bude respektován a chráněn. Ustanovení Úmluv a tohoto Protokolu o ochraně a identifikaci zdravotnického personálu se vztahují i na tyto osoby.

Článek 16

Všeobecná ochrana osob, které vykonávají zdravotnickou činnost

1. Za žádných okolností nebude potrestána žádná osoba za provedení zdravotnických úkonů, které jsou v souladu s lékařskou etikou, bez ohledu na okolnosti a na osoby, jimž se taková služba poskytuje.
2. Osoby, které vykonávají zdravotnickou činnost, nebudou nuceny provádět úkony nebo vykonávat práce, které nejsou v souladu s pravidly lékařské etiky nebo jinými pravidly určenými ku prospěchu raněných a nemocných, nebo které nejsou v souladu s ustanoveními Úmluvy nebo tohoto Protokolu, ani k tomu, aby neprováděly úkony, které tato pravidla a ustanovení vyžadují.
3. Žádná z osob, které vykonávají zdravotnickou činnost, nebude nucena poskytovat komukoliv z protější strany nebo ze své vlastní strany s výjimkou případů, kdy to vyžadují zákony této strany, jakoukoli informaci o raněných a nemocných, kteří jsou nebo byli v její péči, kdyby podle jejího názoru taková informace mohla uškodit těmto pacientům nebo jejich rodinám. Budou však dodržovány předpisy o povinném hlášení infekčních nemocí.

Článek 17

Úloha civilního obyvatelstva a pomocných společností

1. Civilní obyvatelstvo bude respektovat raněné, nemocné a trosečníky, i když náležejí k protější straně, a nesmí proti nim používat násilí. Civilnímu obyvatelstvu a pomocným společnostem, jako je národní společnost Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce), bude dovoleno, aby i ze své iniciativy sbíraly raněné, nemocné a trosečníky, a to i v napadených nebo okupovaných oblastech, a pečovaly o ně. Nikdo nebude pronásledován, stíhán, odsouzen nebo potrestán za takovou humanitární činnost.
2. Strany v konfliktu mohou vyzývat civilní obyvatelstvo a pomocné společnosti uvedené v odstavci 1, aby sbíraly raněné, nemocné a trosečníky, pečovaly o ně, pátraly po mrtvých a podaly zprávu o tom, kde se nacházejí; těm, kteří na takovou výzvu odpovědí, poskytnou ochranu i nutné prostředky. Jestliže protější strana získá nebo obnoví kontrolu nad takovou oblastí, bude také poskytovat, dokud to bude třeba, stejnou ochranu a prostředky.

Článek 18

Identifikace

1. Každá strana v konfliktu se vynasnaží zajistit, aby zdravotnický a duchovní personál a zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky bylo možno identifikovat.
2. Každá strana v konfliktu bude též dbát o přijetí a aplikování metod a způsobů, umožňujících rozlišení zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků, které používají rozeznávacích znaků a rozeznávacích signálů.
3. Na okupovaných územích a v oblastech, kde dochází nebo může dojít k boji, je civilní zdravotnický personál a civilní duchovní personál obvykle poznatelný podle rozeznávacího znaku a průkazu totožnosti, potvrzujícího jejich status.
4. Zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky budou se souhlasem příslušného orgánu označeny rozeznávacím znakem. Lodi a pravidla zmíněná v článku 22 tohoto Protokolu budou označena v souladu s ustanoveními Druhé úmluvy.

5. Kromě rozeznávacích znaků může bojující strana v souladu s kapitolou III přílohy I k tomuto Protokolu dovolit používání rozeznávacích signálů pro identifikaci zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků. Výjimečně, ve zvláštních případech předvídaných ve zmíněné kapitole, mohou zdravotnické přepravní prostředky používat rozeznávací signály, aniž by používaly rozeznávací znaky.
6. Aplikace ustanovení odstavců 1 až 5 tohoto článku se řídí kapitolami I až III přílohy I k tomuto Protokolu. Signály stanovené v kapitole III přílohy a určené výhradně pro použití zdravotnickými jednotkami a zdravotnickými přepravními prostředky nesmějí být použity s výjimkou případů tam uvedených pro jiný účel, než je identifikace zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků, které jsou uvedeny v této kapitole.
7. Tento článek neopravňuje k širšímu použití rozeznávacího znaku v mírové době, než jak je stanoveno v článku 44 První úmluvy.
8. Ustanovení Úmluv a tohoto Protokolu týkající se kontroly používání rozeznávacího znaku, předcházení a postihu za jeho zneužití se vztahují rovněž na rozeznávací signály.

Článek 19

Neutrální a ostatní státy, které nejsou stranami v konfliktu

Neutrální a ostatní státy, které nejsou stranami v konfliktu, budou aplikovat příslušná ustanovení tohoto Protokolu na osoby chráněné touto částí, které jsou přijímány nebo internovány na jejich území, a na mrtvé osoby stran v konfliktu, které naleznou.

Článek 20

Zákaz represálií

Represálie proti osobám nebo předmětům chráněným touto částí jsou zakázány.

Oddíl II

Zdravotnická přeprava

Článek 21

Zdravotnická vozidla

Zdravotnická vozidla budou respektována a chráněna stejným způsobem jako pojižděné zdravotnické jednotky podle Úmluv a tohoto Protokolu.

Článek 22

Nemocniční lodi a pobřežní záchranná plavidla

1. Ustanovení Úmluv, která se vztahují na:
 - a) lodi uvedené v člancích 22, 24, 25 a 27 Druhé úmluvy,
 - b) jejich záchranné čluny a malá plavidla,
 - c) jejich personál a posádky a
 - d) raněné, nemocné a trosečníky, kteří jsou na jejich palubě,budou aplikována také v případě, kdy tyto lodi, čluny nebo plavidla dopravující civilní raněné, nemocné a trosečníky, kteří nepatří do žádné z kategorií uvedených v článku

- 13 Druhé úmluvy. Tyto civilní osoby však nemohou být vydány straně, která není jejich stranou, ani zajaty na moři. Jestliže se ocitnou v moci strany v konfliktu, která není jejich stranou, bude se na ně vztahovat Čtvrtá úmluva a tento Protokol.
- Ochrana poskytovaná Úmluvami lodím uvedeným v článku 25 Druhé úmluvy se rozšiřuje na nemocniční lodi, které dá k dispozici straně v konfliktu k humanitárním účelům:
 - neutrální nebo jiný stát, který není stranou v konfliktu, nebo
 - nestranná mezinárodní humanitární organizace,za předpokladu, že jsou v obou případech splněny požadavky obsažené ve zmíněném článku.
 - Malá plavidla uvedená v článku 27 Druhé úmluvy budou chráněna, i když nebude provedena notifikace předvídaná tímto článkem. Strany v konfliktu se přesto vyzývají, aby se vzájemně informovaly o podrobnostech týkajících se takových plavidel, jež by usnadnily jejich identifikaci a rozpoznání.

Článek 23

Ostatní zdravotnické lodi a plavidla

- Zdravotnické lodi a plavidla, které nejsou totožné s těmi, o nichž se hovoří v článku 22 tohoto Protokolu a v článku 38 Druhé úmluvy – ať už se nacházejí na moři nebo v jiných vodách – budou respektována a chráněna stejným způsobem jako pojiždné zdravotnické jednotky v souladu s Úmluvami a tímto Protokolem. Jelikož tato ochrana může být účinná pouze v případech, že budou identifikována a rozpoznána jako zdravotnické lodi nebo plavidla, musí být tyto lodi označeny rozeznávacím znakem a pokud možno dodržovat ustanovení článku 43 odstavec 2 Druhé úmluvy.
- Lodi a plavidla uvedená v odstavci 1 nadále podléhají zákonům války. Kterákoli válečná loď plující po hladině, která je schopná přinutit je okamžitě ke splnění svého příkazu, může jim nařídít, aby se zastavily, opustily oblast nebo zaujala určitý kurs. Tyto lodi a plavidla musí každý takový příkaz uposlechnout. Nemohou však v žádném případě být odváděny od plnění svého zdravotnického poslání, dokud je to nezbytné pro raněné, nemocné a trosečníky, kteří jsou na jejich palubě.
- Ochrana zakotvená v odstavci 1 přestane být poskytována pouze za podmínek stanovených v článcích 34 a 35 Druhé úmluvy. Zřejmé odmítnutí uposlechnout rozkaz daný v souladu s odstavcem 2 bude považováno za čin poškozující protivníka podle článku 34 Druhé úmluvy.
- Strana v konfliktu může co možná nejdříve před vyplutím informovat protější stranu o jménu, technických údajích, očekávané době vyplutí, kursu a předpokládané rychlosti zdravotnické lodi nebo plavidla, především v případě lodí o hmotnosti více než 2 000 brutto tun, a může poskytnout jakékoli další informace, které by usnadnily identifikaci a rozpoznání. Protější strana potvrdí příjem takových informací.
- Ustanovení článku 37 Druhé úmluvy se vztahují na zdravotnický a duchovní personál, který se nachází na takových lodích a plavidlech.
- Ustanovení Druhé úmluvy se vztahují na raněné, nemocné a trosečníky uvedené v článku 13 Druhé úmluvy a v článku 44 tohoto Protokolu, kteří se nacházejí na palubě takových zdravotnických lodí a plavidel. Civilní ranění, nemocní a trosečníci, kteří nepatří do žádné z kategorií uvedených v článku 13 Druhé úmluvy, nebudou, pokud se

nacházejí na moři, vydání straně, která není jejich vlastní stranou, ani donucení opustit tyto lodě nebo plavidla. Jestliže se však ocitnou v moci strany v konfliktu, která není jejich vlastní stranou, bude se na ně vztahovat Čtvrtá úmluva a tento Protokol.

Článek 24

Ochrana zdravotnických letadel

Zdravotnická letadla budou respektována a chráněna v souladu s ustanoveními této části.

Článek 25

Zdravotnická letadla v oblastech, které nejsou pod kontrolou protějšší strany

V pozemních oblastech a ve vzdušném prostoru nad nimi, které jsou fyzicky kontrolovány spřátelenými silami, nebo v mořských oblastech a ve vzdušném prostoru nad nimi, které nejsou fyzicky kontrolovány protějšší stranou, respektování a ochrana zdravotnických letadel strany v konfliktu není závislé na dohodě s protějšší stranou. Avšak strana v konfliktu, která používá svá zdravotnická letadla v takových oblastech, může pro větší bezpečnost informovat v souladu s článkem 29 protějšší stranu, zvláště když se tato letadla během letu dostávají do sféry dosahu systému zbraní „země-vzduch“ protějšší strany.

Článek 26

Zdravotnická letadla v dotykových nebo podobných zónách

1. V těch částech dotykové zóny, která je fyzicky kontrolována spřátelenými silami, a nad těmito částmi a v těch oblastech, nad nimiž fyzická kontrola není přesně stanovena, a v příslušném vzdušném prostoru může být ochrana zdravotnických letadel plně účinná pouze na základě předchozí dohody mezi příslušnými vojenskými orgány stran v konfliktu, jak stanoví článek 29. I když nedojde k takové dohodě, budou zdravotnická letadla létající na vlastní nebezpečí respektována, pokud budou jako taková rozpoznána.
2. „Dotyková zóna“ je každá oblast na zemi, kde přední jednotky proti sobě stojících stran jsou navzájem v dotyku, zvláště tam, kde jsou vystaveny přímé palbě ze země.

Článek 27

Zdravotnická letadla v oblastech kontrolovaných protějšší stranou

1. Zdravotnická letadla strany v konfliktu budou chráněna při letu nad pozemní nebo mořskou oblastí, která je fyzicky kontrolována protějšší stranou, za předpokladu, že byl získán předchozí souhlas příslušných orgánů protějšší strany s takovými lety.
2. Zdravotnické letadlo, které letí nad oblastí kontrolovanou fyzicky protějšší stranou, aniž k tomu má souhlas předvídaný v odstavci 1, nebo se odchýlilo od podmínek, na jejichž základě byl takový souhlas dán, v důsledku navigační chyby nebo v důsledku výjimečné okolnosti, která souvisí s bezpečností letu, se bude snažit o svou identifikaci a o to, aby informovalo protějšší stranu o takových okolnostech. Jakmile je zdravotnické letadlo protějšší stranou rozpoznáno, vynaloží tato strana veškeré přiměřené úsilí, aby dala příkaz k přistání na zem nebo na vodu, jak to předvídá článek 30 odstavce 1, nebo aby učinila jiná opatření na ochranu svých zájmů, a v každém případě poskytne letadlu čas ke splnění příkazu, dříve než se rozhodne na letadlo zaútočit.

Článek 28

Omezení používání zdravotnických letadel

1. Stranám v konfliktu se zakazuje, aby používaly svých zdravotnických letadel k dosažení jakékoli vojenské výhody nad protější stranou. Přítomnost zdravotnických letadel nesmí být využívána k ochraně vojenských objektů před útokem.
2. Zdravotnická letadla nesmějí být používána ke shromažďování nebo předávání zpráv vojenského charakteru a nesmějí mít na palubě zařízení určené k takovému účelu. Zakazuje se jim přepravovat osoby nebo náklady, jež nejsou zahrnuty v definici obsažené v článku 8 písmeno b). Přeprava osobních svršků osob, které jsou na palubě, nebo zařízení určeného pouze pro účely navigace, spojů nebo identifikace se nepovažuje za zakázanou.
3. Zdravotnická letadla nesmějí přepravovat zbraně s výjimkou ručních zbraní a střeliva, které byly odňaty raněným, nemocným a trosečníkům, kteří jsou na palubě, a které ještě nebyly předány příslušným službám, a lehkých osobních zbraní nezbytných k tomu, aby zdravotnický personál, který je na palubě, mohl bránit sebe a raněné, nemocné a trosečníky, kteří jsou v jeho péči.
4. Při letech uvedených v článcích 26 a 27 nesmějí být zdravotnická letadla používána k pátrání po raněných, nemocných a trosečnících, pokud k tomu protější strana nedala předchozí souhlas.

Článek 29

Notifikace a dohody o zdravotnických letadlech

1. Notifikace podle článku 25 nebo žádosti o udělení předchozího souhlasu podle článků 26, 27, 28 odstavec 4 nebo 31 musí obsahovat údaje o předpokládaném počtu zdravotnických letadel, jejich letových plánech a prostředcích identifikace a musí obsahovat ujištění, že každý let bude proveden v souladu s článkem 28.
2. Strana, která obdrží notifikaci uvedenou v článku 25, okamžitě potvrdí její příjem.
3. Strana, která obdrží žádost o udělení předchozího souhlasu podle článků 26, 27, 28 odstavec 4 nebo 31, sdělí co možná nejrychleji žádající straně:
 - a) že žádosti vyhovuje,
 - b) že žádost zamítá, nebo
 - c) přiměřené alternativní návrhy jako odpověď na žádost. Může také navrhnout zákaz nebo omezení ostatních letů v příslušné oblasti v odpovídající době. Jestliže žádající strana přijme alternativní návrhy, oznámí jejich přijetí druhé straně.
4. Strany učiní nutná opatření, aby notifikace a dohody byly provedeny co nejrychleji.
5. Strany učiní rovněž nutná opatření, aby co možná nejrychleji informovaly o podstatě takových notifikací a dohod příslušné vojenské jednotky a instruovaly je o prostředcích identifikace, které budou těmito zdravotnickými letadly použity.

Článek 30

Přistání a prohlídka zdravotnických letadel

1. Zdravotnickým letadlům letícím nad oblastmi fyzicky kontrolovanými protější stranou nebo nad oblastmi, jejichž fyzická kontrola není přesně vymezena, může být přikázáno, aby podle situace přistála na zemi nebo na vodě, aby mohla být podrobena

prohlídce v souladu s následujícími odstavci. Zdravotnická letadla musí takový příkaz uposlechnout.

2. Jestliže takové letadlo přistane na zemi nebo na vodě na základě příkazu nebo z jiných důvodů, může být předmětem prohlídky pouze za tím účelem, aby se zjistilo, zda odpovídá podmínkám zmíněným v odstavcích 3 a 4. Taková prohlídka musí být zahájena bez prodloužení a musí probíhat rychle. Strana, která provádí prohlídku, nebude požadovat, aby ranění a nemocní opustili letadlo, pokud to není nutné pro splnění účelu prohlídky. Tato strana v každém případě zajistí, aby stav raněných a nemocných nebyl nepříznivě ovlivněn prohlídkou nebo jejich odchodem z letadla.
3. Jestliže se při prohlídce ukáže, že letadlo:
 - a) je zdravotnickým letadlem podle článku 8 písmeno j),
 - b) neporušuje podmínky předepsané v článku 28 a
 - c) neletělo bez předchozího souhlasu nebo v rozporu s tímto souhlasem v případech, kdy takový souhlas je vyžadován,bude moci letadlo a osoby na jeho palubě náležející protější straně nebo neutrálnímu nebo jinému státu, který není stranou v konfliktu, co nejdříve pokračovat v letu.
4. Jestliže se při prohlídce ukáže, že letadlo:
 - a) není zdravotnickým letadlem podle článku 8 písmeno j),
 - b) porušuje podmínky předepsané v článku 28, nebo
 - c) letělo bez předchozího souhlasu nebo v rozporu s tímto souhlasem v případech, kdy takový souhlas je vyžadován, může být letadlo zadrženo. S osobami na jeho palubě bude zacházeno podle příslušných ustanovení Úmluvy a tohoto Protokolu. Zadržené letadlo, které bylo předtím označeno jako stálé zdravotnické letadlo, může být potom užíváno již jen jako zdravotnické letadlo.

Článek 31

Neutrální nebo jiné státy, které nejsou stranami v konfliktu

1. Zdravotnická letadla smějí létat nad územím neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu, a na takovém území přistávat jen na základě předchozí dohody. Pokud taková dohoda existuje, budou tato letadla respektována po celou dobu jejich letu i během případných zastávek na takovém území. Musejí však uposlechnout podle okolností případné příkazy k přistání na zemi nebo na vodě.
2. Jestliže zdravotnické letadlo letí nad územím neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu, bez předchozí dohody nebo se odchyluje od podmínek stanovených dohodou z důvodů navigační chyby nebo pro výjimečné okolnosti související s bezpečností letu, učiní vše pro to, aby podalo informaci o svém letu a své identifikaci. Jakmile je takové zdravotnické letadlo identifikováno, učiní tento stát přiměřené kroky, aby vydal příkaz k přistání na zemi nebo na vodě v souladu s článkem 30 odstavec 1, nebo jiné kroky k zajištění svých vlastních zájmů, v každém případě však poskytne letadlu čas ke splnění příkazu, dříve než proti němu zahájí útok.
3. Jestliže zdravotnické letadlo na základě dohody nebo za okolností uvedených v odstavci 2 přistane na zemi nebo na vodě na území neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu, a to podle příkazu nebo z jiných důvodů, bude podrobena prohlídce za účelem zjištění, zda jde skutečně o zdravotnické letadlo. Prohlídka musí být zahájena

bez prodlení a musí být provedena rychle. Strana, která provádí prohlídku, nebude požadovat, aby ranění a nemocní náležející straně, která letadlo vyslala, opustili letadlo, pokud to ovšem není pro prohlídku nutné. Strana, která provádí prohlídku, v každém případě zajistí, aby stav raněných a nemocných nebyl nepříznivě ovlivněn prohlídkou nebo odchodem z letadla. Jestliže se při prohlídce ukáže, že letadlo je skutečně zdravotnickým letadlem, bude toto letadlo moci s osobami na palubě, s výjimkou těch, které musí být zadrženy v souladu s normami mezinárodního práva aplikovatelnými v ozbrojených konfliktech, pokračovat v letu a budou mu k tomu vytvořeny potřebné podmínky. Jestliže se během prohlídky ukáže, že takové letadlo není zdravotnickým letadlem, bude zadrženo a s osobami na jeho palubě bude zacházeno v souladu s odstavcem 4.

4. Ranění, nemocní a trosečníci s výjimkou těch, kteří museli dočasně opustit zdravotnické letadlo, budou se souhlasem místních orgánů na území neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu, pokud nebude dohodnuto jinak mezi tímto státem a stranami v konfliktu, zadrženi tímto státem, pokud to vyžadují normy mezinárodního práva aplikovatelné v ozbrojených konfliktech, a to tak, aby se nemohli znovu zúčastnit nepřátelských akcí. Náklady na nemocniční léčení a internaci budou hrazeny státem, ke kterému tyto osoby přísluší.
5. Neutrální nebo jiné státy, které nejsou stranami v konfliktu, budou aplikovat podmínky a případná omezení týkající se přeletů zdravotnických letadel nad svým územím nebo přistání zdravotnických letadel na svém území stejným způsobem pro všechny strany konfliktu.

Oddíl III Nezvěstné a zemřelé osoby

Článek 32 Všeobecná zásada

Při aplikaci tohoto oddílu bude činnost Vysokých smluvních stran, stran v konfliktu a mezinárodních humanitárních organizací uvedených v Úmluvách a v tomto Protokolu vycházet především z práva rodin mít informace o osudu svých příbuzných.

Článek 33 Nezvěstné osoby

1. Jakmile to okolnosti dovolí, nejspíše po skončení nepřátelských akcí, každá strana v konfliktu bude pátrat po osobách, které byly prohlášeny za nezvěstné protější stranou. Tato protější strana předá veškeré nutné informace o takových osobách za účelem usnadnění pátrání po nich.
2. K tomu, aby bylo usnadněno shromažďování informací podle předcházejícího odstavce, každá strana v konfliktu bude, pokud jde o osoby, které nebudou požívat příznivějších podmínek podle Úmluv a tohoto Protokolu:
 - a) zaznamenávat informace uvedené v článku 138 Čtvrté úmluvy o těch osobách, které byly zadrženy, uvězněny nebo jiným způsobem zbaveny svobody po více

než dva týdny v důsledku nepřátelských akcí nebo okupace nebo které zemřely během zajetí;

- b) v co nejvyšší možné míře usnadňovat a, bude-li třeba, vyhledávat a zaznamenávat informace týkající se takových osob, jestliže tyto osoby zemřely za jiných okolností v důsledku nepřátelských akcí nebo okupace.
3. Informace o osobách prohlášených za nezvěstné podle odstavce 1 a žádosti o takové informace budou předány přímo nebo prostřednictvím ochranné mocnosti nebo Ústřední pátrací služby Mezinárodního výboru Červeného kříže nebo národních společností Černého kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce). Pokud informace nebudou předány prostřednictvím Mezinárodního výboru Červeného kříže a jeho ústřední pátrací služby, zajistí každá strana v konfliktu, aby takové informace byly také předány Ústřední pátrací službě.
4. Strany v konfliktu budou usilovat o dosažení dohody o ustavení skupin pro pátrání, identifikaci a sbírání mrtvých z bojišť, včetně dohody, pokud to bude vhodné, o doprovodu těchto skupin personálem protější strany při provádění tohoto poslání v oblastech kontrolovaných protější stranou. Personál takových skupin bude respektován a chráněn výhradně při výkonu tohoto poslání.

Článek 34

Pozůstatky zemřelých osob

1. Tělesné pozůstatky osob, které zemřely v důsledku okupace nebo zadržení vyplývajícího z okupace nebo nepřátelských akcí, a těch osob, které nejsou občany země, ve které zemřely v důsledku nepřátelských akcí, budou šetrně uchovávány a hroby těchto osob budou udržovány a označeny podle ustanovení článku 130 Čtvrté úmluvy, pokud tyto pozůstatky nebo hroby nemají nárok na příznivější zacházení podle Úmluv a tohoto Protokolu.
2. Jakmile to okolnosti a vztahy mezi stranami v konfliktu dovolí, Vysoké smluvní strany, na jejichž území jsou umístěny hroby nebo také jiná místa, obsahující tělesné pozůstatky osob, které zemřely v důsledku nepřátelských akcí nebo během okupace nebo ve vazbě, uzavřou dohody za účelem:
 - a) usnadnění přístupu příbuzných zemřelých osob a zástupců oficiálních služeb pro registraci hrobů k hrobům a stanovení praktických opatření k zajištění takového přístupu,
 - b) stálé ochrany a udržování takových hrobů,
 - c) usnadnění vrácení pozůstatků zemřelých a jejich osobních svršků do vlasti na žádost této země anebo, pokud tato země nemá námítky, na žádost nejblíže příbuzných zemřelých osob.
3. Jestliže neexistují dohody předvídané v odstavci 2 b) nebo c) a jestliže domovská země zemřelého není ochotna zajišťovat udržování těchto hrobů na vlastní náklady, Vysoká smluvní strana, na jejímž území jsou hroby umístěny, může navrhnout, že usnadní návrat tělesných pozůstatků těchto zemřelých do domovské země. Jestliže taková nabídka není přijata, Vysoká smluvní strana může po uplynutí pěti let od data takové nabídky a po příslušném oznámení domovské zemi přijmout opatření stanovené v jejích vlastních zákonech týkajících se hřbitovů a hrobů.

4. Vysoká smluvní strana, na jejímž území se nacházejí hroby zmíněné v tomto článku, bude moci exhumovat pozůstatky pouze:
- v souladu s odstavci 2 c) a 3, nebo
 - je-li exhumace motivována vyšším veřejným zájmem, včetně případů zdravotní nezbytnosti nebo případů administrativního či soudního vyšetřování; v tomto případě však Vysoká smluvní strana bude vždy respektovat pozůstatky a bude informovat domovskou zemi o svém úmyslu exhumovat pozůstatky, jakož i o podrobnostech o zamýšleném místě jejich nového uložení.

Část III

Způsoby a prostředky vedení války

Status kombatantů a válečných zajatců

Oddíl I

Způsoby a prostředky vedení války

Článek 35

Základní pravidla

- V ozbrojeném konfliktu nemají strany v konfliktu neomezené právo volby způsobů a prostředků vedení války.
- Je zakázáno používat zbraní, munice, materiálů a způsobů vedení války, které by svou povahou způsobovaly nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy.
- Je zakázáno používat způsobů nebo prostředků vedení války, jejichž cílem je způsobit, nebo u nichž se dá očekávat, že mohou způsobit rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí.

Článek 36

Nové druhy zbraní

Při studiu, vývoji, získávání nebo zavádění nových druhů zbraní, prostředků nebo způsobů vedení války je Vysoká smluvní strana povinna určit, zda jejich použití není za některých nebo za všech okolností zakázáno tímto Protokolem nebo jinou normou mezinárodního práva aplikovatelnou na tuto Vysokou smluvní stranu.

Článek 37

Zákaz proradnosti

- Je zakázáno zabít, zranit nebo zajmout protivníka použitím proradnosti. Za proradné se považují činy, které zneužívají dobré víry protivníka vyvolat u něj mylnou domněnku, že má právo na ochranu nebo že je povinen takovou ochranu poskytnout podle norm mezinárodního práva aplikovaných v ozbrojených konfliktech. Příklady proradnosti jsou tyto činy:
 - předstírání úmyslu vyjednávat pod vlajkou parlamentářů nebo předstírání kapitulace,

- b) předstírání neschopnosti v důsledku zranění nebo nemoci,
 - c) předstírání statusu civilní osoby nebo nekomatanta,
 - d) předstírání statusu chráněné osoby použitím značek, označení nebo uniforem Organizace spojených národů nebo neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu.
2. Válečné lsti nejsou zakázány. Lsti se rozumějí takové činy, jejichž účelem je uvést protivníka v omyl nebo jej přimět k nerozvážnému jednání, které však nepředstavují porušení norem mezinárodního práva aplikovatelných v ozbrojených konfliktech a které nejsou proradné, jelikož nezneužívají dobré víry protivníka, pokud jde o poskytnutí ochrany podle tohoto práva. Příklady takové válčné lsti jsou: použití kamufláže, léčky, předstírané operace a dezinformace.

Článek 38

Uznávané znaky

1. Je zakázáno zneužít rozlišovacích znaků červeného kříže, červeného půlměsíce, červeného lva a slunce nebo jiných znaků, značek nebo signálů stanovených Úmluvami nebo tímto Protokolem. Také je zakázáno úmyslně zneužívat v ozbrojeném konfliktu jiných mezinárodně uznávaných ochranných znaků, značek nebo signálů včetně vlajky parlamentářů a ochranného znaku kulturních hodnot.
2. Je zakázáno používat rozlišovacích označení Organizace spojených národů s výjimkou případů, které jsou touto organizací povoleny.

Článek 39

Státní znaky

1. Je zakázáno používat v ozbrojeném konfliktu vlajek nebo vojenských znaků, insignií nebo uniforem neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu.
2. Je zakázáno používat vlajek nebo vojenských znaků, insignií nebo uniforem protější strany v době útoku nebo za účelem zamaskování, podpory, ochrany nebo ztěžování vojenských operací.
3. Žádné ustanovení tohoto článku nebo článku 37 odstavec 1 d) nemá vliv na existující obecně uznávané normy mezinárodního práva aplikovatelné na špionáž nebo na používání vlajek při vedení ozbrojeného konfliktu na moři.

Článek 40

Milost

Je zakázáno vydat rozkaz, že nebude nikdo ušetřen, hrozit tím protivníkovi nebo vést nepřátelské akce na tomto základě.

Článek 41

Ochrana osob protější strany vyřazených z boje (hors de combat)

1. Osoba, která je uznána nebo za daných okolností by měla být uznána za osobu vyřazenou z boje, nemůže být předmětem útoku.
2. Osoba je osobou vyřazenou z boje, jestliže:
 - a) je v moci protější strany,

- b) jasně vyslovila úmysl vzdát se, nebo
 - c) upadla do bezvědomí nebo je jinak vyřazena z důvodů zranění nebo nemoci, a je tedy neschopna se bránit,
- za předpokladu, že se ve všech těchto případech zdržuje jakýchkoliv nepřátelských činů a nepokouší se o útěk.
3. Jestliže se osoby mající právo na ochranu jako váleční zajatci, ocitnou v moci protější strany za neobvyklých podmínek boje, které znemožňují jejich evakuaci, jak stanoví část III oddíl I Třetí úmluvy, budou propuštěny a budou učiněna veškerá možná opatření k zajištění jejich bezpečnosti.

Článek 42

Osoby cestující v letadle

1. Osoba, která seskakuje padákem z letadla, jemuž hrozí zničení, se nesmí během seskoku stát předmětem útoku.
2. Po dosažení země na území kontrolovaném protější stranou, bude osobě, která seskočila padákem z letadla, jemuž hrozí zničení, dána možnost vzdát se dříve, než se stane předmětem útoku, pokud není zřejmé, že se dopouští nepřátelského činu.
3. Výsadkové jednotky tímto článkem nejsou chráněny.

Oddíl II

Status kombatantů a válečných zajatců

Článek 43

Ozbrojené síly

1. Ozbrojené síly strany v konfliktu se skládají ze všech organizovaných ozbrojených sil, skupin a jednotek, které jsou pod velením osob odpovědných této straně za jednání svých podřízených, a to i v případech, kdy strana je zastupována vládou nebo orgánem, který protější strana neuznává. Tyto ozbrojené síly budou podléhat vnitřnímu disciplinárnímu systému, který mezi jiným bude prosazovat dodržování norem mezinárodního práva aplikovaných v ozbrojených konfliktech.
2. Příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu (s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu, jak o tom hovoří článek 33 Třetí úmluvy) jsou kombatanty, tzn. že mají právo se přímo účastnit nepřátelských akcí.
3. Jestliže strana v konfliktu zahrne pomocnou vojenskou jednotku nebo ozbrojenou složku pověřenou ochranou veřejného pořádku do svých ozbrojených sil, uvědomí o tom druhé strany v konfliktu.

Článek 44

Kombatanti a váleční zajatci

1. Každý kombatant, jak je definován v článku 43, se stává válečným zajatcem, jestliže se ocitne v moci protější strany.

2. I když všichni kombatanti jsou povinni dodržovat normy mezinárodního práva aplikovatelné v ozbrojených konfliktech, nezabývá porušení těchto pravidel kombatanta jeho práva být považován za kombatanta, nebo jestliže se ocitne v moci protější strany, jeho práva být považován za válečného zajatce s výjimkou případů uvedených v odstavcích 3 a 4.
3. Za účelem posílení ochrany civilního obyvatelstva před následky nepřátelských akcí jsou kombatanti povinni se odlišit od civilního obyvatelstva v době útoku nebo vojenské operace sloužící přípravě útoku. Avšak s přihlédnutím k tomu, že jsou situace v ozbrojených konfliktech, kdy v důsledku povahy nepřátelských akcí se ozbrojený kombatant nemůže od civilního obyvatelstva odlišit, zachovává si status kombatanta za předpokladu, že v takových situacích nosí veřejně zbraň:
 - a) během každého vojenského střetnutí,
 - b) během doby, kdy může být spatřen protivníkem při zaujímání bojové sestavy před útokem, kterého se má účastnit.Činy, které jsou v souladu s požadavky tohoto odstavce, nebudou pokládány za proradné ve smyslu článku 37 odstavce 1 c).
4. Kombatant, který se ocitne v moci protější strany v době, v níž nesplňuje požadavky stanovené v druhé větě odstavce 3, ztrácí právo být považován za válečného zajatce, ale přesto mu bude poskytnuta ochrana rovnající se ve všech směrech ochraně poskytované válečným zajatcům v souladu s Třetí úmluvou a tímto Protokolem. Tato ochrana zahrnuje ochranu, která se rovná ochraně poskytované válečným zajatcům v souladu s Třetí úmluvou v případě, kdy taková osoba je souzena a potrestána za jakékoli protiprávní jednání, jehož se dopustila.
5. Kombatant, který se ocitne v moci protější strany v době, kdy se neúčastní útoku nebo vojenské operace sloužící přípravě útoku, nepozbývá práva být považován za kombatanta a válečného zajatce v důsledku své předcházející činnosti.
6. Tento článek nezabývá žádnou osobu práva, aby byla považována za válečného zajatce podle článku 4 Třetí úmluvy.
7. Tento článek nemá za účel změnit všeobecně přijatou praxi států týkající se uniformy, kterou mají nosit kombatanti přidělení do pravidelných, uniformovaných ozbrojených jednotek strany v konfliktu.
8. Kromě kategorií osob uvedených v článku 13 První a Druhé úmluvy budou mít všichni příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu, jak jsou definováni v článku 43 tohoto Protokolu, právo na ochranu v souladu s těmito Úmluvami, jestliže jsou raněni nebo nemocní, nebo v případě Druhé úmluvy, jestliže ztroskotali na moři nebo v jiných vodách.

Článek 45

Ochrana osob, které se zúčastnily nepřátelských akcí

1. Osoba, která se zúčastní nepřátelských akcí a ocitne se v moci protější strany, bude pokládána za válečného zajatce, a bude tedy chráněna Třetí úmluvou, jestliže o status válečného zajatce bude žádat nebo jestliže se ukáže, že na takový status má právo, nebo jestliže strana, na které je závislá, požádá pro ni o takový status na základě notifikace adresované mocnosti, v jejíž moci se příslušná osoba nachází, nebo na základě notifikace adresované mocnosti. Dojde-li k pochybnosti o tom, zda taková osoba má právo

na status válečného zajatce, bude tato osoba nadále takový status mít, a bude tedy chráněna Třetí úmluvou a tímto Protokolem až do doby, kdy její status bude určen příslušným soudem.

2. Jestliže osoba, která se ocitla v moci protějšší strany, není zadržena jako válečný zajatec a má být touto stranou souzena za protiprávní jednání související s nepřátelskými akcemi, bude tato osoba oprávněna domáhat se svého práva na status válečného zajatce před soudem a práva na vynesení soudního rozhodnutí o této otázce. Nebude-li to v rozporu s aplikovaným řízením, bude toto rozhodnutí učiněno před vlastním soudním výrokem o uvedeném protiprávním jednání. Zástupci ochranné mocnosti budou mít právo zúčastnit se soudního řízení, na kterém bude rozhodnuto o této otázce, pokud ve výjimečných případech a v zájmu státní bezpečnosti toto řízení neprobíhá na neveřejném zasedání. V takovém případě mocnost, v jejíž moci se příslušná osoba nachází, oznámí tuto skutečnost náležitým způsobem ochranné mocnosti.
3. Osoba, která se zúčastnila nepřátelských akcí a která nemá právo na status válečného zajatce a ani právo na příznivější zacházení v souladu s Čtvrtou úmluvou, bude mít ve všech případech právo na ochranu podle článku 75 tohoto Protokolu. Na okupovaném území bude mít taková osoba, pokud není držena jako vyzvědač, bez ohledu na článek 5 Čtvrté úmluvy, také právo na spojení podle této úmluvy.

Článek 46

Vyzvědači

1. Bez ohledu na kterékoli jiné ustanovení Úmluv nebo tohoto Protokolu žádný příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který se ocitne v moci protějšší strany v době, kdy se zabýval vyzvědačstvím, nebude mít právo na status válečného zajatce a lze s ním zacházet jako s vyzvědačem.
2. Příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který pro tuto stranu na území kontrolované protějšší stranou shromažďuje nebo se pokouší shromažďovat informace, nebude považován za osobu, která se zabývá vyzvědačstvím, jestliže při této činnosti nosí uniformu svých ozbrojených sil.
3. Příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který bydlí na území okupovaném protějšší stranou a který pro stranu, na které je závislý, shromažďuje nebo se pokouší shromažďovat informace vojenské povahy na tomto území, se nebude považovat za osobu, která se zabývá vyzvědačstvím, pokud tak nečiní podvodným způsobem nebo se úmyslně neuchyluje k tajným metodám. Kromě toho taková osoba neztrácí právo na status válečného zajatce a nemůže s ní být zacházeno jako s vyzvědačem, pokud není zajata při vyzvědačské činnosti.
4. Příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který nebydlí na území okupovaném protějšší stranou a který se zabýval vyzvědačstvím na tomto území, neztrácí své právo na status válečného zajatce a nesmí s ním být zacházeno jako s vyzvědačem, pokud nebyl zajat dříve, než se připojil k ozbrojeným silám, ke kterým patří.

Článek 47

Žoldníci

1. Žoldněř nemá právo na status kombatananta nebo válečného zajatce.

2. Žoldněř je osoba, která:
- je speciálně najata v místě nebo v zahraničí k tomu, aby bojovala v ozbrojeném konfliktu;
 - skutečně se přímo účastní nepřátelských akcí;
 - svoji účast v nepřátelských akcích motivuje hlavně osobním ziskem a stranou v konfliktu nebo jejím jménem je jí skutečně slíbena materiální odměna podstatně převyšující odměnu slíbenou nebo placenou kombatantům podobných hodností a funkcí v ozbrojených silách této strany;
 - není občanem strany v konfliktu ani nemá trvalé bydliště na území kontrolovaném stranou v konfliktu;
 - není příslušníkem ozbrojených sil strany v konfliktu, a
 - nebyla vyslána státem, který není stranou v konfliktu k plnění oficiálních úkolů jako příslušník jeho ozbrojených sil.

Část IV

Civilní obyvatelstvo

Oddíl I

Všeobecná ochrana proti následkům nepřátelských akcí

Kapitola I

Základní pravidlo a rozsah aplikace

Článek 48

Základní pravidlo

K zajištění respektování a ochrany civilního obyvatelstva a objektů civilního rázu budou strany v konfliktu vždy činit rozdíl mezi civilním obyvatelstvem a kombatanty a mezi objekty civilního rázu a vojenskými objekty a v souladu s tím povedou své operace pouze proti vojenským objektům.

Článek 49

Definice útoků a rozsah aplikace

- „Útoky“ jsou násilné činy proti protivníkovi, a to jak útočné, tak i obranné povahy.
- Ustanovení tohoto Protokolu týkající se útoků se vztahují na veškeré útoky vedené na kterémkoliv území, včetně státního území strany v konfliktu, které je však pod kontrolou protějščí strany.
- Ustanovení tohoto oddílu se vztahují na kteroukoli pozemní, vzdušnou nebo námořní vojenskou operaci, která může postihnout civilní obyvatelstvo, jednotlivé civilní osoby nebo objekty civilního rázu na zemi. Dále se vztahují na veškeré útoky z moře nebo ze vzduchu proti objektům na zemi, avšak nedotýkají se jiným způsobem

norem mezinárodního práva aplikovatelných v ozbrojených konfliktech na moři nebo ve vzduchu.

4. Ustanovení tohoto oddílu doplňují pravidla týkající se humanitární ochrany obsažené ve Čtvrté úmluvě, především v její části II, a v dalších mezinárodních dohodách závazných pro Vysoké smluvní strany, jakož i ostatní normy mezinárodního práva vztahující se na ochranu civilních osob a objektů civilního rázu na zemi, moři, nebo ve vzduchu před účinky nepřátelských akcí.

Kapitola II

Civilní osoby a civilní obyvatelstvo

Článek 50

Definice civilních osob a civilního obyvatelstva

1. Civilní osoba je osoba, která nepatří do žádné z kategorií osob uvedených v článku 4 A), 1), 2), 3), 6) Třetí úmluvy a v článku 43 tohoto Protokolu. V případě pochybnosti, zda osoba je civilní osobou, bude taková osoba považována za osobu civilní.
2. Civilním obyvatelstvem jsou všechny osoby, které jsou civilními osobami.
3. Přítomnost jednotlivců neodpovídajících definici civilní osoby uvnitř civilního obyvatelstva nezbavuje obyvatelstvo jeho civilního charakteru.

Článek 51

Ochrana civilního obyvatelstva

1. Civilní obyvatelstvo a jednotlivé civilní osoby požívají všeobecné ochrany proti nebezpečím vznikajícím v důsledku vojenských operací. Aby tato ochrana byla účinná, musí být za všech okolností dodržovány následující normy, které doplňují ostatní aplikovatelné normy mezinárodního práva.
2. Civilní obyvatelstvo jako takové, jakož i jednotlivé civilní osoby nesmějí být předmětem útoku. Násilné činy nebo hrozby násilnými činy, jejichž základním cílem je terorizování civilního obyvatelstva, jsou zakázány.
3. Civilní osoby požívají ochrany poskytované tímto oddílem s výjimkou případu, kdy se přímo účastní nepřátelských akcí a po dobu těchto akcí.
4. Nerozlišující útoky jsou zakázány. K nerozlišujícím útokům patří:
 - a) útoky, které nejsou zaměřeny na konkrétní vojenské objekty,
 - b) útoky, při nichž se používají bojové způsoby nebo prostředky, které nemohou být zaměřeny na konkrétní vojenské objekty, nebo
 - c) útoky, při nichž se používají bojové způsoby nebo prostředky, jejichž účinky nemohou být omezeny, jak požaduje tento Protokol, takže v každém takovém případě zasahují vojenské objekty i civilní osoby nebo objekty civilního rázu bez rozdílu.
5. Mimo jiné je třeba považovat za nerozlišující tyto druhy útoků:
 - a) útoky bombardováním bez ohledu na použité způsoby nebo prostředky, při nichž se považuje za jediný vojenský objekt řada zřetelně oddělených a rozlišitelných

- vojenských objektů umístěných ve městě, vesnici nebo jiné oblasti, ve které jsou soustředěny civilní osoby nebo objekty civilního rázu, a
- b) útoky, u nichž se dá očekávat, že mohou způsobit ztráty na životech civilních osob, jejich zranění, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu.
- Útoky proti civilnímu obyvatelstvu nebo civilním osobám z důvodů represálií jsou zakázány.
 - Přítomnosti nebo pohybu civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob se nesmí využít k ochraně určitých bodů nebo oblastí před vojenskými operacemi, především k pokusům ochránit vojenské objekty před útoky nebo k zamaskování, zvýhodňování nebo narušování vojenských operací. Strany v konfliktu nebudou řídit pohyb civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob tak, aby tím chránily vojenské objekty před útokem nebo aby tím zamaskovaly vojenské operace.
 - Žádné porušení těchto ustanovení nezavazuje bojující strany jejich právních závazků k civilnímu obyvatelstvu a civilním osobám, včetně závazků činit preventivní bezpečnostní opatření stanovená článkem 57.

Kapitola III Objekty civilního rázu

Článek 52

Všeobecná ochrana objektů civilního rázu

- Objekty civilního rázu nesmějí být předmětem útoku nebo represálií. Objekty civilního rázu jsou všechny objekty, které nejsou vojenskými objekty, jak jsou definovány v odstavci 2.
- Útoky musí být přísně omezeny na vojenské objekty. Pokud jde o objekty, omezují se vojenské objekty na ty objekty, které svou povahou, umístěním, účelem nebo použitím představují účinný příspěvek k vojenským akcím a jejichž celkové nebo částečné zničení, obsazení nebo neutralizace poskytuje za daných okolností zjevnou vojenskou výhodu.
- V případě pochybnosti, zda se objekt, který je obvyčejně určen pro civilní účely, jako je místo pro konání bohoslužeb, dům nebo jiné obydlí nebo škola, užívá k účinné podpoře vojenských akcí, se předpokládá, že tento objekt není využíván k podpoře vojenských akcí.

Článek 53

Ochrana kulturních statků a míst pro konání bohoslužeb

Bez újmy ustanovením Haagské úmluvy o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu ze 14. května 1954 a ostatních příslušných mezinárodních dokumentů je zakázáno:

- provádět jakékoli nepřátelské činy namířené proti historickým památkám, uměleckým dílům nebo místům pro konání bohoslužeb, které jsou kulturním nebo duchovním dědictvím národů;

- b) využívat takových objektů k podpoře vojenského úsilí;
- c) učinit takové objekty předmětem represálií.

Článek 54

Ochrana objektů nezbytných k přežití civilního obyvatelstva

1. Je zakázáno užívat hladovění civilních osob jako způsobu vedení války.
2. Je zakázáno útočit na objekty a ničit, odstraňovat nebo znehodnocovat objekty nezbytné k přežití civilního obyvatelstva, jako jsou zásoby potravin, zemědělské oblasti sloužící k produkci potravin, sklizeň, dobytek, zařízení pro dodávky vody a zásobování vodou a zavlažovací zařízení s cílem nepřipustit jejich používání civilním obyvatelstvem nebo protější stranou, a to bez ohledu na motiv, ať už se to děje s úmyslem vyhladovění civilních osob, přinucení jich k odchodu nebo z jiných důvodů.
3. Zákazy obsažené v odstavci 2 se nebudou vztahovat na objekty v tomto odstavci uvedené, které používá protější strana:
 - a) výhradně jako existenční prostředky pro příslušníky svých ozbrojených sil, nebo
 - b) nejde-li o existenční prostředky, pak alespoň pro přímou podporu vojenských akcí, avšak za předpokladu, že v žádném případě nebudou proti takovým objektům prováděny akce, které by mohly ve svém důsledku ponechat civilní obyvatelstvo bez dostatečného množství potravin a vody, což by způsobilo jeho hladovění nebo by ho přinutilo k vyklizení místa.
4. Tyto objekty nesmějí být předmětem represálií.
5. Vycházejíc z uznávání životně důležitých požadavků každé strany v konfliktu při obraně svého státního území proti invazi, může strana v konfliktu derogovat zákazy obsažené v odstavci 2 na takovém území pod svou vlastní kontrolou, vyžaduje-li to naléhavá vojenská nutnost.

Článek 55

Ochrana životního prostředí

1. Při vedení vojenských akcí je třeba dbát o ochranu životního prostředí před rozsáhlými, dlouhodobými a vážnými škodami. Tato ochrana zahrnuje zákaz používání způsobů nebo prostředků vedení války, jejichž cílem je způsobit takové škody na životním prostředí, nebo u nichž se dá očekávat způsobení takových škod, že tím ohrozí zdraví nebo přežití obyvatelstva.
2. Útoky proti životnímu prostředí z důvodů represálií jsou zakázány.

Článek 56

Ochrana staveb a zařízení obsahujících nebezpečné síly

1. Stavby nebo zařízení obsahující nebezpečné síly, zvláště přehrady, hráze a atomové elektrárny, nesmějí být předmětem útoku, i když jsou vojenskými objekty, pokud takový útok může způsobit uvolnění nebezpečných sil a vést v důsledku toho k vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu. Ostatní vojenské objekty umístěné u těchto staveb nebo zařízení nebo v jejich blízkosti nemohou být předmětem útoku, pokud takový útok může způsobit uvolnění nebezpečných sil z těchto staveb nebo zařízení a vést v důsledku toho k vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu.

2. Zvláštní ochrana před útokem stanovená odstavcem 1 pozbude platnosti:
 - a) v případě přehrad nebo hrází pouze tehdy, používají-li se pro jiné než své normální funkce a slouží-li k pravidelné, významné a přímé podpoře vojenských operací a je-li takový útok jediným možným způsobem, jak znemožnit takovou podporu;
 - b) v případě atomových elektráren pouze tehdy, vyrábějí-li elektrickou energii pro pravidelnou, významnou a přímou podporu vojenských operací a je-li takový útok jediným možným způsobem, jak znemožnit takovou podporu;
 - c) v případě jiných vojenských objektů umístěných v těchto stavbách nebo zařízeních nebo v jejich blízkosti pouze tehdy, používají-li se pro pravidelnou, významnou a přímou podporu vojenských operací a je-li takový útok jediným možným způsobem, jak znemožnit takovou podporu.
3. Civilní obyvatelstvo a jednotlivé civilní osoby mají ve všech případech nadále právo na plnou ochranu přiznanou jim mezinárodním právem včetně ochrany na základě preventivních opatření stanovených článkem 57. Jestliže tato ochrana přestává být platnou a stavby, zařízení nebo vojenské objekty uvedené v odstavci 1 jsou předmětem útoku, budou učiněna veškerá praktická opatření, aby se uvolnění nebezpečných sil zabránilo.
4. Je zakázáno, aby se stavby, zařízení nebo vojenské objekty uvedené v odstavci 1 staly předmětem represálií.
5. Strany v konfliktu se mají snažit o to, aby neumísťovaly vojenské objekty v blízkosti staveb nebo zařízení uvedených v odstavci 1. Dovolují se však zařízení vybudovaná pouze k obraně chráněných staveb nebo zařízení proti útokům, jež se nestanou předmětem útoku za podmínky, že se nepoužívají k vedení nepřátelských akcí, s výjimkou obranných akcí nezbytných k odražení útoků proti chráněným stavbám nebo zařízením, a že jsou vyzbrojena výlučně zbraněmi schopnými pouze odrazit útok protivníka proti chráněným stavbám nebo zařízením.
6. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu se vyzývají, aby uzavíraly mezi sebou další dohody za účelem zabezpečení další ochrany objektů obsahujících nebezpečné síly.
7. Aby byla usnadněna identifikace objektů chráněných tímto článkem, mohou je strany v konfliktu označit zvláštním znamením složeným ze skupiny tří jasně oranžových kruhů umístěných na stejné ose, jak stanoví článek 16 přílohy I k tomuto Protokolu. Neexistence takového označení v žádném případě nezbavuje strany v konfliktu jejich povinností vyplývajících z tohoto článku.

Kapitola IV Preventivní opatření

Článek 57

Preventivní opatření při útoku

1. Při vedení vojenských operací musí být věnována neustálá péče tomu, aby bylo ušetřeno civilní obyvatelstvo, civilní osoby a objekty civilního rázu.
2. Pokud jde o útoky, je třeba učinit tato preventivní opatření:
 - a) ti, kteří plánují útok nebo o něm rozhodují:

- i) učiní vše možné, aby si ověřili, že cílem útoku nejsou civilní osoby, ani objekty civilního rázu, ani předměty zvláštní ochrany, ale že to jsou vojenské objekty ve smyslu odstavce 2 článku 52 a že není zakázáno v souladu s ustanoveními tohoto Protokolu na ně útočit;
 - ii) učiní veškerá možná preventivní opatření při volbě prostředků a způsobů útoků s cílem zabránit, a v každém případě maximálně omezit náhodné ztráty na životech civilních osob, na počtu zraněných civilních osob a poškození objektů civilního rázu;
 - iii) nezahájí útok, u něhož se dá předpokládat, že způsobí náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu;
- b) útok bude odvolán nebo přerušen, stane-li se zřejmým, že objekt není vojenským objektem nebo podléhá zvláštní ochraně nebo že by útok mohl způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu;
 - c) je třeba vydat v náležitém časovém předstihu a působivými prostředky varování před útoky, které mohou postihnout civilní obyvatelstvo, ledaže to okolnosti nedovolí.
3. Je-li možnost volit mezi několika vojenskými objekty k dosažení stejné vojenské výhody, bude vybrán ten objekt, u něhož se dá očekávat, že útok na něj způsobí nejmenší ohrožení životů civilních osob a objektů civilního rázu.
 4. Při vedení vojenských operací na moři nebo ve vzduchu učiní každá strana v konfliktu v souladu se svými právy a povinnostmi podle norem mezinárodního práva aplikovatelných v ozbrojených konfliktech veškerá rozumná preventivní opatření, aby se zabránilo ztrátám na životech civilního obyvatelstva a poškození objektů civilního rázu.
 5. Žádné ustanovení tohoto článku nesmí být vykládáno tak, aby opravňovalo k útokům proti civilnímu obyvatelstvu, civilním osobám nebo objektům civilního rázu.

Článek 58

Preventivní opatření proti následkům útoků

Strany v konfliktu v maximální možné míře:

- a) aniž by tím byl dotčen článek 49 Čtvrté úmluvy, učiní opatření, aby byly z blízkosti vojenských objektů přemístěny jednotlivé civilní osoby, civilní obyvatelstvo a objekty civilního rázu pod jejich kontrolou;
- b) se vyvarují umísťování vojenských objektů do hustě obydlených oblastí nebo do jejich blízkosti;
- c) učiní ostatní nutná preventivní opatření k ochraně civilního obyvatelstva, jednotlivých civilních osob a objektů civilního rázu pod jejich kontrolou před nebezpečím vznikajícím z vojenských operací.

Kapitola V

Místa a zóny pod zvláštní ochranou

Článek 59

Nebráněná místa

1. Stranám v konfliktu se zakazuje útočit jakýmkoli prostředky na nebráněná místa.
2. Příslušné orgány strany v konfliktu mohou prohlásit za nebráněné místo kterékoliv obydlené místo v zóně styku ozbrojených sil nebo v její blízkosti, které je otevřeno pro okupaci protějšší stranou. Takové místo musí splňovat tyto podmínky:
 - a) všichni kombatanti, jakož i mobilní bojové prostředky a mobilní vojenská výzbroj musí být evakuováni;
 - b) stálé vojenské stavby nebo zařízení nesmějí být použity k nepřátelským akcím;
 - c) orgány nebo obyvatelstvo se nesmějí dopouštět nepřátelských činů;
 - d) nesmějí být prováděny akce na podporu vojenských operací.
3. Přítomnost osob zvláště chráněných podle Úmluv a tohoto Protokolu a policejních sil ponechaných za účelem udržování zákonitosti a pořádku na takovém místě není v rozporu s podmínkami stanovenými v odstavci 2.
4. Prohlášení učiněné podle odstavce 2 musí být adresováno protějšší straně a musí definovat a popisovat co možná nejpřesněji hranice nebráněného místa. Strana v konfliktu, které je takové prohlášení adresováno, potvrdí jeho příjem a bude s tímto místem zacházet jako nebráněným, ledaže by podmínky stanovené v odstavci 2 nebyly ve skutečnosti splněny, přičemž v tomto případě bude o tom okamžitě informovat stranu, která prohlášení učinila. I když podmínky stanovené v odstavci 2 nejsou splněny, takové místo bude nadále požívat ochrany poskytované ostatními ustanoveními tohoto Protokolu a ostatními normami mezinárodního práva aplikovatelnými v ozbrojených konfliktech.
5. Strany v konfliktu se mohou dohodnout na zřízení nebráněných míst i tehdy, jestliže taková místa nesplňují podmínky stanovené v odstavci 2. Dohoda bude definovat a popisovat co možná nejpřesněji hranice nebráněného místa; v případě nutnosti může stanovit způsoby kontroly.
6. Strana, která kontroluje místo, které je předmětem dohody, jej vyznačí, nakolik je to možné, znameními, která mohou být dohodnuta s druhou stranou a která budou umístěna na jasně viditelných místech, především po jeho obvodu, na hranicích a silnicích.
7. Oblast ztrácí status nebráněného místa, když přestává splňovat podmínky stanovené odstavcem 2 nebo dohodou, o níž se hovoří v odstavci 5. V tomto případě bude toto místo nadále požívat ochrany poskytované jinými ustanoveními tohoto Protokolu a jinými normami mezinárodního práva aplikovatelnými v ozbrojených konfliktech.

Článek 60

Demilitarizované zóny

1. Stranám v konfliktu se zakazuje rozšiřovat vojenské operace do zón, kterým po dohodě poskytly status demilitarizované zóny, jestliže takové rozšíření je v rozporu s podmínkami této dohody.

2. Tato dohoda musí být dohodou výslovnou, může být uzavřena v ústní nebo v písemné formě, přímo nebo prostřednictvím ochranné mocnosti nebo nestranné humanitární organizace a může mít podobu vzájemných a shodných prohlášení. Dohoda může být uzavřena v době míru, jakož i po vypuknutí nepřítelství a musí definovat a popisovat co možná nej přesněji hranice demilitarizované zóny a v případě nutnosti stanovit způsoby kontroly.
3. Předmětem takové dohody může být jakákoli zóna, která splňuje tyto podmínky:
 - a) všichni kombatanti, jakož i mobilní bojové prostředky a mobilní vojenská zařízení musí být evakuováni;
 - b) stálé vojenské stavby a zařízení nesmějí být použity k nepřátelským akcím;
 - c) orgány a obyvatelstvo se nesmějí dopouštět nepřátelských činů, a
 - d) veškerá činnost spojená s vojenským úsilím musí být zastavena.Strany v konfliktu se dohodnou na výkladu podmínek stanovených v pododstavci d) a na osobách, které kromě osob zmíněných v odstavci 4 budou vpuštěny do demilitarizované zóny.
4. Přítomnost osob zvláště chráněných podle Úmluv a tohoto Protokolu a policejních sil ponechaných za účelem udržování zákonnosti a pořádku v této zóně není v rozporu s podmínkami stanovenými v odstavci 2.
5. Strana, v jejíž moci se taková zóna nachází, ji vyznačí, nakolik je to možné, znameními, která mohou být dohodnuta s druhou stranou a která budou umístěna na jasně viditelných místech, především po jejím obvodu, na hranicích a silnicích.
6. Jestliže se boje přiblíží k demilitarizované zóně a pokud se strany v konfliktu tak dohodly, žádná z nich nesmí použít zónu k účelům, které souvisejí s vedením vojenských akcí, nebo jednostranně zrušit její status.
7. Jestliže se jedna ze stran v konfliktu dopustí hrubého porušení ustanovení odstavců 3 nebo 6, druhá strana tím bude zbavena svých závazků podle dohody udělující takové zóně status demilitarizované zóny. V takovém případě zóna ztrácí svůj status, ale bude nadále požívat ochrany poskytované ostatními ustanoveními tohoto Protokolu a ostatními normami mezinárodního práva aplikovatelnými v ozbrojených konfliktech.

Kapitola VI Civilní obrana

Článek 61 Definice a rozsah

Pro účely tohoto Protokolu:

1. „Civilní obrana“ je plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití. Těmito úkoly jsou:
 - a) hlášené služby;
 - b) evakuace;
 - c) organizování a poskytování úkrytů;

- d) zatemňování;
 - e) záchranné práce;
 - f) zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc;
 - g) boj s požáry;
 - h) zjišťování a označování nebezpečných oblastí;
 - i) dekontaminace a podobná ochranná opatření;
 - j) poskytování nouzového ubytování a zásobování;
 - k) okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech;
 - l) okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení;
 - m) bezodkladné pohřební služby;
 - n) pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití;
 - o) doplňující činnost nezbytná k splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezuující se pouze na tuto činnost.
2. „Organizace civilní obrany“ jsou instituce a jednotky, které jsou organizovány nebo zmocněny příslušnými orgány strany v konfliktu k plnění úkolů uvedených v odstavci 1 a které jsou určeny a využívány výhradně k plnění těchto úkolů.
 3. „Personál“ organizací civilní obrany jsou osoby určené stranou v konfliktu výhradně k plnění úkolů uvedených v odstavci 1, včetně personálu určeného příslušnými orgány této strany výhradně k řízení těchto organizací.
 4. „Materiál“ organizací civilní obrany je zařízení, zásoby a přepravní prostředky používané těmito organizacemi k plnění úkolů uvedených v odstavci 1.

Článek 62

Všeobecná ochrana

1. Civilní organizace civilní obrany a jejich personál budou respektovány a chráněny v souladu s ustanoveními tohoto Protokolu, především ustanoveními tohoto oddílu. Budou mít právo plnit jim uložené úkoly civilní obrany s výjimkou případů naléhavé vojenské nutnosti.
2. Ustanovení odstavce 1 se také bude vztahovat na civilní osoby, které, i když nejsou členy civilních organizací civilní obrany, plní úkoly civilní obrany na základě výzvy příslušných orgánů a pod jejich kontrolou.
3. Článek 52 tohoto Protokolu se vztahuje na budovy a materiál používaný pro účely civilní obrany a také na úkryty poskytované civilnímu obyvatelstvu. Objekty používané pro účely civilní obrany nesmí nikdo kromě té strany, které patří, zničit nebo určit k jinému použití.

Článek 63

Civilní obrana na okupovaných územích

1. Na okupovaných územích dostanou civilní organizace civilní obrany od příslušných institucí podporu nezbytnou pro plnění svých úkolů. V žádném případě nesmí být jejich personál nucen k činnosti, která by ztěžovala náležité plnění těchto úkolů. Okupační mocnost nesmí provádět změny ve struktuře nebo personálu těchto organizací tak, aby to ohrozilo účinné plnění jejich úkolů. Na těchto organizacích nelze žádat, aby dávaly přednost občanům nebo zájmům této mocnosti.

2. Okupační mocnost nesmí nutit, donucovat nebo pobízet civilní organizace civilní obrany, aby plnily své úkoly způsobem, který by byl na újmu zájmům civilního obyvatelstva.
3. Okupační mocnost může odzbrojit personál civilní obrany z důvodů bezpečnosti.
4. Okupační mocnost nesmí používat budovy nebo materiál náležející nebo používaný organizací civilní obrany k jinému účelu, ani je zabavovat, jestliže by toto jiné použití nebo zabavení poškozovalo civilní obyvatelstvo.
5. Za předpokladu, že obecné pravidlo odstavce 4 se i nadále plní, může okupační mocnost tyto prostředky zabavit nebo určit k jinému účelu za těchto zvláštních podmínek:
 - a) že budovy nebo materiál jsou nezbytné k jiným potřebám civilního obyvatelstva a
 - b) že zabavení nebo jiné určení trvá pouze po dobu takové potřeby.
6. Okupační mocnost nesmí užívat k jinému účelu úkryty určené nebo nezbytné pro civilní obyvatelstvo a ani je nezabaví.

Článek 64

Civilní organizace civilní obrany neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu, a mezinárodní organizace pro koordinaci civilní obrany

1. Články 62, 63, 65 a 66 se také vztahují na personál a materiál civilních organizací civilní obrany neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu a které plní úkoly civilní obrany uvedené v článku 61 na území strany v konfliktu se souhlasem a pod kontrolou této strany. Oznámení o takové pomoci musí být učiněno co možná nejdříve všem příslušným protějším stranám. V žádném případě nelze považovat tuto činnost za vměšování do konfliktu, tato činnost však musí být prováděna s patřičným ohledem na bezpečnostní zájmy příslušných stran v konfliktu.
2. Strany v konfliktu, které dostávají pomoc uvedenou v odstavci 1, a Vysoké smluvní strany, které takovou pomoc poskytují, musí v případě nutnosti usnadnit mezinárodní koordinaci takové činnosti v oblasti civilní obrany. V takových případech se na příslušné mezinárodní organizace vztahují ustanovení této kapitoly.
3. Na okupovaném území může okupační mocnost vyloučit nebo omezit činnost civilních organizací civilní obrany neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu, a mezinárodních koordinačních organizací jen v tom případě, jestliže může zajistit odpovídající plnění úkolů civilní obrany ze svých vlastních zdrojů nebo ze zdrojů na okupovaném území.

Článek 65

Ukončení ochrany

1. Ochrana, na kterou mají právo civilní organizace civilní obrany, jejich personál, budovy, úkryty a materiál skončí pouze v tom případě, jestliže kromě svých vlastních úkolů provádějí činnost, nebo jsou využívány k činnosti, která poškozuje protivníka. Ochrana však může skončit až po varování, v němž se v případě potřeby stanoví přiměřená lhůta, a poté, kdy toto varování zůstalo bez účinku.
2. Za činnost poškozující protivníka se nepovažuje tato činnost:
 - a) plnění úkolů civilní obrany pod řízením nebo kontrolou vojenských orgánů;
 - b) spolupráce civilního personálu civilní obrany s vojenským personálem při plnění úkolů civilní obrany nebo přidělení určitého vojenského personálu k civilním organizacím civilní obrany;

- c) okolnost, že plnění úkolů civilní obrany může být zároveň prospěšné pro vojenskou oběti, především pro ty, které jsou vyraženy z boje.
3. Za akt poškozující protivníka se také nepovažuje, jestliže civilní personál civilní obrany má k dispozici lehké osobní zbraně k udržování pořádku nebo sebeobraně. Avšak v oblastech, kde dochází k pozemním bojům nebo kde k takovým bojům pravděpodobně dojde, musí strany v konfliktu učinit nezbytná opatření k omezení těchto zbraní na ruční zbraně, jako jsou pistole nebo revolvery, aby se snáze odlišil personál civilní obrany od komбатantů. I když personál civilní obrany v takových oblastech má k dispozici jiné lehké osobní zbraně, bude nicméně respektován a chráněn, jakmile bude jako takový rozpoznán.
 4. Vytváření civilních organizací civilní obrany podle vojenského vzoru a ani okolnost, že služba v nich je prohlášena za povinnou, nezabývají civilní organizace civilní obrany ochrany poskytované touto kapitolou.

Článek 66

Identifikace

1. Každá strana v konfliktu se vynasnaží zajistit, aby její organizace civilní obrany, jejich personál, budovy a materiál byly identifikovatelné, jestliže jsou výlučně určeny k plnění úkolů civilní obrany. Stejně tak mají být identifikovatelné úkryty určené pro civilní obyvatelstvo.
2. Každá strana v konfliktu se též vynasnaží přijmout a aplikovat způsoby a procedury, které umožní rozpoznání civilních úkrytů a také personálu civilní obrany, budov a materiálů, na kterých je umístěn mezinárodní rozeznávací znak civilní obrany.
3. Na okupovaném území a v oblastech, kde dochází k bojům nebo kde k bojům pravděpodobně dojde, musí být civilní personál civilní obrany identifikovatelný pomocí mezinárodních rozeznávacích znaků civilní obrany a průkazů totožnosti potvrzujících jejich status.
4. Mezinárodním rozeznávacím znakem civilní obrany je, pokud se používá pro ochranu organizací civilní obrany, jejich personálu, budov a materiálu a pro civilní úkryty, modrý rovnoramenný⁷ trojúhelník na oranžovém pozadí.
5. Kromě tohoto rozeznávacího znaku se mohou strany v konfliktu dohodnout na používání rozeznávacích signálů pro účely identifikace civilní obrany.
6. Použití ustanovení odstavců 1 až 4 je upraveno kapitolou V přílohy k tomuto Protokolu.
7. V době míru může být rozeznávací znak popsany v odstavci 4 použit se souhlasem příslušných státních orgánů pro účely identifikace civilní obrany.
8. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu učiní opatření nutná pro kontrolu umístění mezinárodních rozeznávacích znaků civilní obrany a pro zabránění a postih jejich zneužití.
9. Identifikace zdravotnického a duchovního personálu civilní obrany, zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků je upravena také článkem 18.

⁷ V originále „equilateral“, tj. rovnostranný.

Článek 67

Příslušníci ozbrojených sil a vojenských jednotek přidělených k organizacím civilní obrany

1. Příslušníci ozbrojených sil a vojenské jednotky přidělené k organizacím civilní obrany budou respektovány a chráněny za předpokladu, že:
 - a) tento personál a tyto jednotky jsou trvale přiděleny a že se výlučně věnují plnění úkolů uvedených v článku 61;
 - b) tento personál neplní jiné vojenské povinnosti během konfliktu, je-li takto přidělen;
 - c) tento personál se zřetelně odlišuje od ostatních příslušníků ozbrojených sil tím, že je označen dostatečně velkým mezinárodním rozeznávacím znakem civilní obrany nošeným na viditelném místě a že tento personál je vybaven průkazy totožnosti potvrzujícími status jednotlivých členů personálu, o nichž se hovoří v kapitole V přílohy I k tomuto Protokolu;
 - d) tento personál a tyto jednotky jsou vyzbrojeny pouze lehkými osobními zbraněmi k udržování pořádku nebo k sebeobraně. Ustanovení článku 65 odstavec 3 se aplikují také v tomto případě;
 - e) tento personál se přímo neúčastní nepřátelských akcí a mimo své úkoly civilní obrany neprovádí nebo není používán k činnosti, která by poškozovala protější stranu;
 - f) tento personál a tyto jednotky plní své úkoly civilní obrany pouze na státním území své strany.

Nedodržování podmínek uvedených v bodě e) kterýmkoli příslušníkem ozbrojených sil, který je vázán podmínkami stanovenými v odstavci 1 a) a 1 b), je zakázáno.

2. Vojenský personál sloužící u organizací civilní obrany bude mít status válečného zajatce, jestliže se ocitne v moci protější strany. Na okupovaném území může být použit, pokud by to bylo nutné pro úkoly civilní obrany, ale pouze v zájmu civilního obyvatelstva takového území, avšak jestliže je taková práce nebezpečná, pak jen za předpokladu, že úkoly s tím spojené bude plnit dobrovolně.
3. Budovy, velká zařízení a přepravní prostředky vojenských jednotek přidělených k organizacím civilní obrany musí být jasně označeny mezinárodním rozeznávacím znakem civilní obrany. Tento rozeznávací znak musí být dostatečně velký.
4. Materiál a budovy vojenských jednotek trvale přidělených k organizacím civilní obrany a určených výlučně k plnění úkolů civilní obrany budou nadále podléhat zákonům války, jestliže padnou do rukou protější strany. Nemohou být použity jinak než pro účely civilní obrany, dokud jich je třeba k plnění úkolů civilní obrany s výjimkou případů naléhavé vojenské nutnosti, pokud nebyla předtím učiněna opatření k zajištění potřeb civilního obyvatelstva.

Oddíl II

Pomoc ve prospěch civilního obyvatelstva

Článek 68

Rozsah aplikace

Ustanovení tohoto oddílu se aplikuje na civilní obyvatelstvo, jak je definováno v tomto Protokolu, a doplňují články 23, 55, 59, 60, 61 a 62 a ostatní příslušná ustanovení Čtvrté úmluvy.

Článek 69

Základní potřeby v okupovaných územích

1. Kromě povinností vyjmenovaných v článku 55 Čtvrté úmluvy týkajících se zásobování potravinami a zdravotnickými potřebami zajistí okupační mocnost také v nejvyšší možné míře z prostředků, které má k dispozici, a bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu oblečení, ložní prádlo, přístřeší a další základní prostředky nezbytné k přežití civilního obyvatelstva okupovaného území, a také předměty nezbytné pro konání bohoslužeb.
2. Pomocné akce ve prospěch civilního obyvatelstva okupovaného území jsou upraveny články 59, 60, 61, 62, 108, 109, 110 a 111 Čtvrté úmluvy a článkem 71 tohoto Protokolu a musí být realizovány bez prodlení.

Článek 70

Pomocné akce

1. Jestliže civilní obyvatelstvo jakéhokoli území, které, aniž by bylo okupovaným územím, se nachází pod kontrolou jedné ze stran v konfliktu, nebude dostatečně zabezpečeno zásobami uvedenými v článku 69, budou podniknuty pomocné akce humanitárního a nestranného charakteru, které budou prováděny bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu na základě dohody stran, jichž se tyto pomocné akce týkají. Nabídky takovéto pomoci nebudou považovány za vměšování do ozbrojeného konfliktu nebo za nepřátelské akty. Při rozdělování dodávek v rámci této pomoci bude dáována přednost takovým osobám, jako jsou děti, těhotné ženy, rodičky a kojící matky, které podle Čtvrté úmluvy nebo podle tohoto Protokolu požívají zvláštních výhod nebo zvláštní ochrany.
2. Strany v konfliktu a každá Vysoká smluvní strana dovolí a usnadní rychlou a hladkou přepravu všech dodávek, zařízení a personálu v souladu s tímto oddílem, a to i v případě, že tato pomoc je určena pro civilní obyvatelstvo protější strany.
3. Strany v konfliktu a každá Vysoká smluvní strana, která povolí přepravu dodávek, zařízení a personálu s cílem poskytnoutou pomoc v souladu s odstavcem 2:
 - a) bude mít právo určit technická opatření, včetně prohlídky, jejichž splnění bude podmínkou pro povolení této přepravy;
 - b) bude moci podmínit toto povolení tím, že rozdělení této pomoci bude provedeno pod místní kontrolou ochranné mocnosti;
 - c) žádným způsobem nevyužije dodávek v rámci této pomoci k jinému účelu, než ke kterému jsou určeny, a nebude zdržovat jejich dodání, s výjimkou případů naléhavé nutnosti v zájmu civilního obyvatelstva, jehož se to týká.

4. Strany v konfliktu budou chránit dodávky v rámci pomoci a usnadňovat jejich rychlé rozdělení.
5. Strany v konfliktu a každá Vysoká smluvní strana, jíž se to týká, bude podporovat a usnadňovat účinnou mezinárodní koordinaci těchto pomocných akcí uvedených v odstavci 1.

Článek 71

Personál účastníků se pomocných akcí

1. V případě nutnosti může pomocný personál tvořit součást pomoci poskytnuté v rámci jakékoli pomocné akce, a to zejména za účelem přepravy a rozdělení dodávek v rámci této pomoci. Účast takového personálu bude závislá na souhlasu strany, na jejímž území má personál vykonávat své povinnosti.
2. Tento personál bude respektován a chráněn.
3. Při převzetí dodávek v rámci této pomoci bude každá strana v nejvyšší možné míře napomáhat personálu uvedenému v odstavci 1 při výkonu jeho poslání. Pouze v případě naléhavé vojenské nutnosti může být činnost tohoto personálu nebo jeho pohyb dočasně omezen.
4. Za žádných okolností nesmí tento personál překročit rozsah svého poslání podle tohoto Protokolu. Především musí brát v úvahu bezpečnostní požadavky strany, na jejímž území vykonává své povinnosti. Činnost kteréhokoli člena personálu, který nerespektuje tyto podmínky, může být zastavena.

Oddíl III

Zacházení s osobami, které jsou v moci strany v konfliktu

Kapitola I

Rozsah aplikace a ochrana osob a objektů

Článek 72

Rozsah aplikace

Ustanovení tohoto oddílu doplňují pravidla humanitární ochrany civilních osob a objektů civilního rázu, které jsou v moci strany v konfliktu, obsažené ve Čtvrté úmluvě, především v její části I a III, jakož i ostatní normy mezinárodního práva aplikovatelné na ochranu základních lidských práv v mezinárodních ozbrojených konfliktech.

Článek 73

Uprchlíci a osoby bez státní příslušnosti

Osoby, které byly před zahájením nepřátelských akcí považovány za osoby bez státní příslušnosti nebo za uprchlíky v souladu s příslušnými mezinárodními dokumenty přijatými příslušnými stranami nebo v souladu se zákonodárstvím státu, do něhož uprchly, nebo

státu, v němž mají bydliště, budou chráněnými osobami ve smyslu části I a III Čtvrté úmluvy za všech okolností a bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu.

Článek 74

Slučování rozdělených rodin

Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu všemožně usnadní sloučení rodin rozdělených v důsledku ozbrojených konfliktů a budou podporovat zejména činnost humanitárních organizací zabývajících se tímto úkolem v souladu s ustanoveními Úmluvy a tohoto Protokolu a v souladu s jejich příslušnými bezpečnostními předpisy.

Článek 75

Základní záruky

1. Osoby, které jsou v moci strany v konfliktu, mají, pokud jsou postiženy situací uvedenou v článku 1 tohoto Protokolu a nedostává se jim příznivějšího zacházení v souladu s Úmluvami nebo tímto Protokolem, právo na lidské zacházení za všech okolností a přinejmenším budou požívat ochrany stanovené tímto článkem bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu založeného na rase, barvě, pohlaví, jazyku, náboženství nebo víře, politických nebo jiných názorech, národním nebo sociálním původu, majetku, rodovém původu nebo jiném stavu nebo na jiných podobných kritériích. Každá strana bude respektovat osobu, čest, přesvědčení a náboženské úkony všech těchto osob.
2. V každé době a na každém místě bez ohledu na to, zda jsou spáchány představiteli civilních nebo vojenských orgánů, jsou a zůstanou zakázány tyto činy:
 - a) ohrožení života, zdraví, fyzického nebo duševního stavu osob, zvláště:
 - i) vražda;
 - ii) mučení všeho druhu, ať tělesné nebo duševní;
 - iii) tělesné tresty a
 - iv) zmrzačení;
 - b) urážka osobní důstojnosti, především ponižující a urážející zacházení, nucená prostituce a jakákoli forma nemravného jednání;
 - c) brání rukojmí;
 - d) kolektivní tresty a
 - e) hrozby vykonat kterýkoli z výše uvedených činů.
3. Kterákoliv osoba zadržovaná, uvězněná nebo internovaná za činy související s ozbrojeným konfliktem bude v jazyce, jemuž rozumí, okamžitě informována, proč tato opatření byla učiněna. S výjimkou případů uvěznění nebo zadržení za trestné činy budou tyto osoby propuštěny v co možná nejkratší lhůtě a v každém případě okamžitě poté, kdy pominou okolnosti opravňující uvěznění, zatčení nebo internaci.
4. Žádný rozsudek nesmí být vynesen a žádný trest nesmí být vykonán na osobě, která byla shledána vinnou z trestného činu souvisejícího s ozbrojeným konfliktem s výjimkou případu, kdy rozsudek byl vynesen nestranným a řádně ustanoveným soudem respektujícím všeobecně uznávané zásady řádného soudního řízení, které zahrnují záruky, že
 - a) soudní řízení poskytne obžalovanému možnost být bezodkladně informován o podrobnostech trestného činu, z něhož je obžalován, a poskytne obžalovanému před řízením a během řízení všechna nezbytná práva a prostředky obhajoby;

- b) nikdo nebude odsouzen za trestný čin jinak než na základě osobní trestní odpovědnosti;
 - c) nikdo nebude obžalován nebo odsouzen za jednání nebo opomenutí, které nebyly trestným činem podle zákonodárství státu nebo mezinárodního práva, aplikovatelného na takovou osobu v době spáchání zmíněného jednání nebo opomenutí. Stejně tak nebude uložen trest těžší, než jaký mohl být uložen v době, kdy byl trestný čin spáchán. Stanoví-li zákon vydaný po spáchání trestného činu lehčí trest, bude tento zákon aplikován ve prospěch pachatele;
 - d) každý obžalovaný bude považován za nevinného, dokud nebude v souladu se zákonem prokázána jeho vina;
 - e) každý obžalovaný bude mít právo, aby se soudní řízení konalo v jeho přítomnosti;
 - f) nikdo nebude nucen, aby svědčil proti sobě nebo aby se přiznal k vině;
 - g) každý obžalovaný má právo vyslyšet nebo dát vyslechnout svědky svědčící proti němu a právo na předvedení a výslech svědků svědčících v jeho prospěch za stejných podmínek jako svědků svědčících proti němu;
 - h) nikdo nebude stíhán nebo trestán stejnou stranou za trestný čin, za který již byl vyneseno konečný rozsudek osvobozující nebo odsuzující tuto osobu podle stejného zákona a soudního řízení;
 - i) každý obžalovaný má právo, aby rozsudek byl vyneseno veřejně;
 - j) odsouzené osobě bude při vynesení rozsudku sděleno, jaké má právní a ostatní opravné prostředky a lhůty, v nichž je může uplatnit.
5. Ženy, jejichž svoboda je omezena z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, budou umístěny odděleně od mužů. Budou pod bezprostředním dozorem žen. Nicméně v případech, kdy jsou zadrženy nebo internovány rodiny, budou v případě možnosti umístěny na stejném místě a ubytovány jako rodinné celky.
6. Osoby, které jsou uvězněny, zadrženy nebo internovány z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, budou požívat ochrany stanovené tímto článkem i po ukončení ozbrojeného konfliktu až do svého definitivního propuštění, repatriace nebo znovusídlení.
7. Aby nedocházelo k jakýmkoli pochybnostem týkajícím se stíhání a souzení osob obžalovaných z válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti, budou aplikovány tyto zásady:
- a) osoby obžalované z těchto zločinů budou stíhány a souzeny v souladu s platnými normami mezinárodního práva a
 - b) se všemi osobami, které nepoživají příznivějšího zacházení v souladu s Úmluvami nebo tímto Protokolem, bude zacházeno podle tohoto článku bez ohledu na to, zda zločiny, z nichž jsou obžalovány, jsou nebo nejsou vážným porušením Úmluv nebo tohoto Protokolu.
8. Žádné z ustanovení tohoto článku nesmí být vykládáno jako omezující nebo narušující jakékoli jiné příznivější ustanovení poskytující v souladu s platnými normami mezinárodního práva větší ochranu osobám, o nichž se hovoří v odstavci 1.

Kapitola II

Opatření ve prospěch žen a dětí

Článek 76

Ochrana žen

1. Na ženy bude brán zvláštní ohled a budou chráněny především před znásilněním, nucenou prostitucí a jakýmkoli jinými formami nemravného jednání.
2. Těhotné ženy a matky malých a na nich závislých dětí, které byly uvězněny, zdrženy nebo internovány z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, mají právo na to, aby jejich případ byl projednán přednostně.
3. Strany v konfliktu se budou v nejvyšší možné míře snažit o to, aby nebyl vynesen trest smrti nad těhotnými ženami nebo matkami malých a na nich závislých dětí za trestný čin související s ozbrojeným konfliktem. Trest smrti za takové činy nebude na těchto ženách vykonán.

Článek 77

Ochrana dětí

1. Na děti bude brán zvláštní ohled a budou chráněny před jakýmkoli formami nemravného jednání. Strany v konfliktu jim zajistí ochranu a pomoc, kterou potřebují vzhledem k svému věku a ostatním důvodům.
2. Strany v konfliktu učiní veškerá možná opatření, aby děti, které nedosáhly věku 15 let, se přímo neúčastnily nepřátelských akcí, a především se zdrží toho, aby je povolávaly do svých ozbrojených sil. Při povolávání osob, které dosáhly věku 15 let, avšak nedosáhly věku 18 let, se budou strany v konfliktu snažit dávat přednost starším osobám.
3. Jestliže ve výjimečných případech a přes ustanovení odstavce 2, děti, které nedosáhly věku 15 let, se bezprostředně zúčastní nepřátelských akcí a padnou do moci protější strany, budou nadále požívat zvláštní ochrany poskytované tímto článkem bez ohledu na to, zda jsou válečnými zajatci.
4. V případě uvěznění, zadržení nebo internace z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem budou děti umístěny odděleně od dospělých, s výjimkou těch případů, kdy budou rodiny ubytovány jako rodinné celky v souladu s článkem 75 odstavce 5.
5. Trest smrti za trestný čin související s ozbrojeným konfliktem nebude vykonán na osobách, které nedosáhly věku 18 let v době, kdy byl tento čin spáchán.

Článek 78

Evakuace dětí

1. Žádná strana v konfliktu neučiní opatření k evakuaci jiných dětí než dětí svých příslušníků do cizí země s výjimkou dočasné evakuace z naléhavých důvodů, které souvisí se zdravotním stavem nebo léčením dětí nebo, jestliže se nenacházejí na okupovaném území, s jejich bezpečností. V případech, kdy mohou být nalezeni rodiče nebo zákonní poručníci, je třeba k této evakuaci jejich písemného souhlasu. Pokud tyto osoby nemohou být nalezeny, je třeba písemného souhlasu s touto evakuací od osob, které podle zákona nebo zvyklostí nesou hlavní odpovědnost za péči o děti. Nad každou takovou

evakuaci bude mít dozor ochranná mocnost v dohodě se zúčastněnými stranami, především se stranou zajišťující evakuaci, stranou přijímající děti a stranami, jejichž příslušníci jsou evakuováni. V každém případě učiní všechny strany v konfliktu veškerá možná preventivní opatření, aby evakuace nebyla ohrožena.

2. Ve všech případech evakuace provedené podle odstavce 1 bude každému dítěti po celou dobu s co možná největší kontinuitou poskytováno vzdělání včetně náboženské a morální výchovy podle přání jeho rodičů.
3. Aby se usnadnil návrat dětí evakuovaných v souladu s tímto článkem k jejich rodinám a do jejich země, orgány strany zařizující evakuaci, a jestliže to bude účelné, orgány přijímající země vystaví každému dítěti průkazku s fotografiemi, která bude zaslána Ústřední pátrací službě Mezinárodního Červeného kříže. Každá průkazka bude obsahovat podle možností, a pokud to nebude znamenat újmu nebo riziko pro bezpečnost dítěte, tyto informace:
 - a) příjmení dítěte;
 - b) jméno (příp. jména);
 - c) pohlaví dítěte;
 - d) místo a datum narození (pokud není datum známo, tedy přibližný věk);
 - e) plné jméno otce;
 - f) plné jméno matky a její dívčí jméno;
 - g) nejbližší příbuzné dítěte;
 - h) národnost dítěte;
 - i) rodný jazyk dítěte a všechny ostatní jazyky, kterými hovoří;
 - j) adresu rodiny dítěte;
 - k) jakékoliv identifikační číslo dítěte;
 - l) zdravotní stav dítěte;
 - m) krevní skupinu;
 - n) zvláštní znamení;
 - o) datum a místo, kde bylo dítě nalezeno;
 - p) datum a místo, kde dítě opustilo zemi;
 - q) náboženství dítěte, pokud je má;
 - r) nynější adresu dítěte v přijímající zemi;
 - s) v případě úmrtí dítěte před návratem datum, místo a okolnosti smrti a místo jeho pohřbení.

Kapitola III Novináři

Článek 79

Opatření na ochranu novinářů

1. Novináři plní nebezpečné profesionální úkoly v oblastech ozbrojeného konfliktu budou považováni za civilní osoby ve smyslu článku 50 odstavce 1.

2. Jako takoví budou chráněni Úmluvami a tímto Protokolem za předpokladu, že nepodniknou žádné akce neslučitelné s jejich statutem civilních osob, přičemž není dotčeno právo válečných dopisovatelů akreditovaných u ozbrojených sil na požívání statusu ve smyslu článku 4 A), 4) Třetí úmluvy.
3. Mohou dostat osobní průkaz podle vzoru uvedeného v příloze II k tomuto Protokolu. Tento průkaz, který bude vydán vládou státu, jehož příslušníkem novinář je, nebo na jehož území má trvalé bydliště nebo na jehož území je umístěna informační agentura, která jej zaměstnává, bude potvrzovat jeho status novináře.

Část V

Provádění Úmluv a tohoto Protokolu

Oddíl I

Všeobecná ustanovení

Článek 80

Prováděcí opatření

1. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu učiní bezodkladně všechna nezbytná opatření k provádění závazků, které jsou jim uloženy Úmluvami a tímto Protokolem.
2. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu vydají příkazy a pokyny k zajištění dodržování Úmluv a tohoto Protokolu a budou odhlížet na jejich provádění.

Článek 81

Činnost Červeného kříže a ostatních humanitárních organizací

1. Strany v konfliktu poskytnou Mezinárodnímu výboru Červeného kříže v rámci svých možností všechny prostředky pro výkon humanitárních funkcí, které mu byly uloženy Úmluvami a tímto Protokolem za účelem zajištění ochrany a pomoci obětem konfliktů. Mezinárodní výbor Červeného kříže může rovněž vykonávat jakoukoli jinou humanitární činnost ve prospěch těchto obětí se souhlasem příslušných stran v konfliktu.
2. Strany v konfliktu poskytnou svým příslušným organizacím Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) prostředky nezbytné pro výkon jejich humanitární činnosti ve prospěch obětí konfliktů v souladu s ustanoveními Úmluv a tohoto Protokolu a základními zásadami Červeného kříže zformulovanými na mezinárodních konferencích Červeného kříže.
3. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu všemi možnými způsoby napomohou organizacím Červeného kříže (Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce) a Lize společností Červeného kříže při poskytování pomoci obětem konfliktů v souladu s ustanoveními Úmluv a tohoto Protokolu a se základními zásadami Červeného kříže zformulovanými na mezinárodních konferencích Červeného kříže.
4. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu poskytnou, pokud to bude možné, prostředky podobné těm, o nichž se hovoří v odstavcích 2 a 3, ostatním humanitárním organizacím

uvedeným v Úmluvách a v tomto Protokolu, které jsou náležitě zmocněny příslušnými stranami v konfliktu a které vykonávají svoji humanitární činnost v souladu s ustanoveními Úmluv a tohoto Protokolu.

Článek 82

Právní poradci v ozbrojených silách

Vysoké smluvní strany v každé době a strany v konfliktu v době ozbrojeného konfliktu zajistí, aby byli k dispozici právní poradci, kteří by mohli v případě potřeby poskytovat vojenským velitelům na příslušné úrovni právní porady, pokud jde o aplikaci Úmluv a tohoto Protokolu a o příslušné pokyny, které mají být v tomto směru ozbrojeným silám uděleny.

Článek 83

Šíření Úmluv

1. Vysoké smluvní strany se zavazují, že budou v době míru, jakož i v době ozbrojených konfliktů šířit ve svých zemích Úmluvy a tento Protokol v co největší míře a že zejména jejich studium zahrnou do programů vojenské přípravy a budou podporovat jejich studium civilním obyvatelstvem tak, aby se s těmito dokumenty seznámily ozbrojené síly i civilní obyvatelstvo.
2. Vojenské nebo civilní orgány, které v době ozbrojeného konfliktu převezmou odpovědnost za aplikaci Úmluv a tohoto Protokolu, se musí plně seznámit s jejich texty.

Článek 84

Pravidla aplikace

Vysoké smluvní strany si navzájem předají co možná nejdříve prostřednictvím depozitáře, případně prostřednictvím ochranných mocností své oficiální překlady tohoto Protokolu, jakož i zákony a nařízení, které přijaly k zajištění jeho aplikace.

Oddíl II

Stíhání za porušování Úmluv a tohoto Protokolu

Článek 85

Stíhání za porušování tohoto Protokolu

1. Ustanovení Úmluv, která se týkají stíhání za porušení a vážná porušení, doplněná tímto oddílem, se budou vztahovat na stíhání za porušení a vážná porušení tohoto Protokolu.
2. Činy kvalifikované jako vážná porušení v Úmluvách jsou vážnými porušeními tohoto Protokolu, jsou-li spáchány proti osobám v moci protější strany chráněným článkem 44, 45 a 73 tohoto Protokolu nebo proti raněným, nemocným a trosečnickům protější strany chráněným tímto Protokolem, nebo proti zdravotnickému nebo duchovnímu personálu, zdravotnickým jednotkám nebo zdravotnickým přepravním prostředkům, které jsou pod kontrolou protější strany a jsou chráněny tímto Protokolem.
3. Dodatkem k vážným porušením definovaným v článku 11 budou považovány za vážná porušení tohoto Protokolu, budou-li spáchány úmyslně, představující tak porušení

příslušných ustanovení tohoto Protokolu, a způsobí-li smrt nebo vážné tělesné zranění nebo újmu na zdraví, tyto činy:

- a) napadení civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob;
 - b) zahájení nerozlišujícího útoku postihujícího civilní obyvatelstvo nebo objekty civilního rázu, a to s vědomím, že takový útok způsobí nadměrné ztráty na životech, zranění civilních osob nebo poškození objektů civilního rázu, jak je to definováno v článku 58 odstavec 2 a) iii);
 - c) zahájení útoku proti stavbám a zařízením obsahujícím nebezpečné síly, pokud je známo, že takový útok způsobí nadměrné ztráty na životech, zranění civilních osob nebo poškození objektů civilního rázu, jak je to definováno v článku 57 odstavec 2 a) iii);
 - d) napadení nechráněných míst a demilitarizovaných zón;
 - e) napadení osoby, o níž je známo, že je neschopna boje;
 - f) proradné používání rozeznávacího znaku Červeného kříže, Červeného půlměsíce nebo Červeného lva a slunce nebo jiných ochranných znaků uznávaných Úmluvami a tímto Protokolem, a tím i porušení článku 37.
4. Kromě vážných porušení definovaných v předcházejících odstavcích a v Úmluvách budou považovány za vážná porušení tohoto Protokolu, budou-li spáchány úmyslně, představující tak porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu, tyto činy:
- a) přemístění částí vlastního civilního obyvatelstva okupační mocnosti ne území, které okupuje, deportace nebo přemístění všeho nebo části obyvatelstva okupovaného území uvnitř nebo mimo toto území, což je porušením článku 49 Čtvrté úmluvy;
 - b) neodůvodněné zdržování repatriace válečných zajatců nebo civilních osob;
 - c) uplatňování apartheidu nebo páčání jiných nelidských a ponižujících činů, včetně urážek lidské důstojnosti založených na rasové diskriminaci;
 - d) napadení jasně rozpoznatelných historických památníků, uměleckých děl a míst pro konání bohoslužby, které jsou kulturním a duchovním dědictvím národů a kterým byla zvláštní dohodou uzavřenou např. v rámci příslušné mezinárodní organizace poskytnuta zvláštní ochrana, a v jehož důsledku došlo k jejich značnému poškození, jestliže neexistuje důkaz, že protější strana porušila článek 53 odstavec b), a jestliže takové historické památníky, umělecká díla a místa pro konání bohoslužby se nenacházejí v bezprostřední blízkosti vojenských objektů;
 - e) zbavení osoby chráněné Úmluvami nebo uvedené v odstavci 2 tohoto článku práva na řádné a nestranné soudní řízení.
5. Bez újmy aplikace Úmluv a tohoto Protokolu budou vážná porušení těchto dokumentů považována za válečné zločiny.

Článek 86

Opomenutí

1. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu musí stíhat vážná porušení a přijímat nezbytná opatření ke stíhání všech ostatních porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu, která vznikla z opomenutí povinnosti jednat.
2. Skutečnost, že porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu bylo spácháno podřízenou osobou, nezbavuje jeho nadřízené trestní nebo disciplinární odpovědnosti, a to podle toho, zda věděli nebo měli informace, které by jim umožňovaly za okolností existujících v té

době dojit k závěru, že podřízená osoba spáchala nebo se chystá spáchat takové porušení, a jestliže neučinili všechna možná opatření v rámci svých možností k zabránění porušení nebo k jeho stíhání.

Článek 87

Povinnost velitelů

1. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu budou požadovat, aby vojenští velitelé, pokud jde o příslušníky ozbrojených sil pod jejich velením a ostatní osoby jim podřízené, netrpěli porušování Úmluv a tohoto Protokolu a aby v případě nutnosti tato porušování stíhali a podávali o nich příslušným orgánům zprávy.
2. Aby se předešlo a zabránilo porušování, budou Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu od velitelů požadovat, aby v rámci své odpovědnosti zajistili, aby se příslušníci ozbrojených sil pod jejich velením seznámili se svými povinnostmi podle Úmluv a tohoto Protokolu.
3. Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu budou požadovat, aby velitel, který si je vědom toho, že jeho podřízení nebo ostatní osoby pod jeho kontrolou se chystají porušit nebo porušili Úmluv y nebo tento Protokol, učinil nezbytné kroky k tomu, aby zabránil takovému porušování Úmluv nebo tohoto Protokolu, a tam, kde je třeba, aby zahájil disciplinární nebo trestní stíhání těch, kteří se těchto porušení dopustili.

Článek 88

Vzájemná právní pomoc v trestních věcech

1. Vysoké smluvní strany si vzájemně poskytnou co největší právní pomoc v trestním řízení zahájeném v případech vážného porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu.
2. Bez újmy právům a povinnostem stanoveným v Úmluvách a v článku 85 odstavec 1 tohoto Protokolu Vysoké smluvní strany budou, dovolí-li to okolnosti, spolupracovat v otázce extradice. Náležitě zvaží žádost státu, na jehož území k údajnému porušení závazků došlo.
3. Zákony dožádané Vysoké smluvní strany se budou ve všech případech aplikovat. Ustanovení předcházejících odstavců však nebudou mít vliv na povinnosti vyplývající z ustanovení jiné dvoustranné nebo mnohostranné smlouvy, kterou se plně nebo částečně upravuje nebo bude upravovat vzájemná právní pomoc v trestních věcech.

Článek 89

Spolupráce

V případě vážného porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu se Vysoké smluvní strany zavazují, že budou jednat společně nebo individuálně ve spolupráci s Organizací spojených národů a v souladu s Chartou Organizace spojených národů.

Článek 90

Mezinárodní vyšetřovací komise

1.
 - a) Bude vytvořena Mezinárodní vyšetřovací komise (nazývaná dále „Komise“), složená z patnácti členů vysokých morálních kvalit a uznávané nestrannosti.

- b) Poté, kdy se ne méně než dvacet Vysokých smluvních stran dohodne přijmout kompetenci Komise v souladu s odstavcem 2, depozitář svolá a potom v intervalu každých pět let bude znovu svolávat konferenci zástupců těchto Vysokých smluvních stran za účelem volby členů Komise. Na konferenci zvolí uvedení zástupci členy Komise tajným hlasováním ze seznamu osob, do kterého může každá z těchto Vysokých smluvních stran navrhnout jednu osobu.
- c) Členové Komise budou in persona plnit své funkce až do volby nových členů na následující konferenci.
- d) Při volbách Vysoké smluvní strany zajistí, aby osoby, které mají být zvoleny do Komise, měly požadovanou kvalifikaci a aby v Komisi jako celku bylo zajištěno spravedlivé geografické zastoupení.
- e) V případě, že dojde k uvolnění místa, Komise sama toto volné místo zaplní s náležitým přihlédnutím k ustanovení předcházejících odstavců.
- f) Depozitář dá Komisi k dispozici nezbytná administrativní zařízení pro výkon jejich funkcí.

2.

- a) Vysoké smluvní strany mohou v době podpisu, ratifikace nebo přístupu k Protokolu nebo kdykoli později prohlásit, že uznávají ipso facto a bez zvláštní dohody s kteroukoli jinou Vysokou smluvní stranou přijímající stejný závazek, příslušnost Komise prošetřit tvrzení druhé strany, jak k tomu opravňuje tento článek.
- b) Výše uvedená prohlášení budou uložena u depozitáře, který předá jejich kopie Vysokým smluvním stranám.
- c) Komise je příslušná:
 - i) prošetřovat skutečnosti, které mají být údajně vážným porušením, jak je definováno Úmluvami a tímto Protokolem, nebo jiná vážná porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu;
 - ii) napomáhat poskytnutím svých dobrých služeb k obnově situace, kdy jsou respektovány Úmluvy a tento Protokol.
- d) V ostatních situacích zahájí vyšetřování na žádost strany v konfliktu pouze se souhlasem druhé strany nebo příslušných druhých stran.
- e) Bez újmy předcházejícím ustanovením tohoto odstavce budou se nadále aplikovat ustanovení článku 52 První úmluvy, článku 53 Druhé úmluvy, článku 132 Třetí úmluvy a článku 149 Čtvrté úmluvy při údajném porušení Úmluv a při údajném porušení tohoto Protokolu.

3.

- a) Pokud se příslušné strany nedohodnou jinak, veškeré vyšetřování bude provádět Komora složená ze sedmi členů jmenovaných takto:
 - i) pět členů Komise, kteří nemají být občany žádné strany v konfliktu, bude jmenováno předsedou Komise na základě spravedlivého geografického zastoupení po konzultaci se stranami v konfliktu,
 - ii) dva ad hoc členové, kteří nemají být občany žádné strany v konfliktu, budou jmenováni tak, že každá strana navrhne jednoho.
- b) Po obdržení žádosti o vyšetřování stanoví předseda Komise termín pro vytvoření Komory. Nebude-li některý z ad hoc členů jmenován ve stanoveném termínu, předseda

okamžitě jmenuje v zájmu úplnosti složení Komory doplňujícího člena nebo doplňující členy Komise.

4.
 - a) Komora vytvořená podle odstavce 3 pro provedení vyšetřování vyzve strany v konfliktu, aby jí pomáhaly a předložily důkazy. Komora také může zjišťovat další důkazy, jež pokládá za důležité, a může provádět vyšetřování situace na místě.
 - b) Strany budou plně seznámeny s veškerými důkazy a budou mít právo předkládat své připomínky Komisi k těmto důkazům.
 - c) Každá strana bude mít právo vznést námitky proti takovým důkazům.
5.
 - a) Komise předloží stranám zprávu o skutečnostech zjištěných Komorou spolu s doporučeními, jež považuje za vhodná.
 - b) Jestliže Komora nemá možnost zajistit si dostatečné důkazy pro objektivní a nestranné závěry, musí udat důvody, proč se tak nestalo.
 - c) Komise nebude zveřejňovat své závěry, pokud všechny strany v konfliktu nepožádají, aby tak Komise učinila.
6. Komise stanoví svůj vlastní jednací řád, včetně pravidel týkajících se předsednictví Komise a předsednictví Komory. Tento jednací řád má zajistit, aby povinnosti předsedy Komise byly vykonávány v každé době a aby v případě vyšetřování byly vykonávány osobou, která není občanem strany v konfliktu.
7. Správní výdaje Komise budou hrazeny z příspěvků Vysokých smluvních stran, které učinily prohlášení podle odstavce 2, a z dobrovolných příspěvků. Strana v konfliktu nebo strany v konfliktu požadující vyšetřování poskytnou formu zálohy nezbytné prostředky na výdaje Komory a ty jim budou uhrazeny stranou nebo stranami, proti nimž bylo tvrzení vzneseno, a to v rozsahu padesáti procent výdajů Komory. Jestliže jsou Komoře předložena i proti-tvrzení, poskytne každá strana padesát procent nezbytných prostředků.

Článek 91

Odpovědnost

Strana v konfliktu, která poruší ustanovení Úmluv, nebo tohoto Protokolu, bude povinna nahradit škodu, pokud k ní došlo. Bude odpovědna za veškeré škody spáchané osobami příslušejícími k jejím ozbrojeným silám.

Část VI

Závěrečná ustanovení

Článek 92

Podpis

Tento Protokol bude otevřen k podpisu stranami Úmluv šest měsíců po podpisu Závěrečného aktu a zůstane otevřen k podpisu po dobu dvanácti měsíců.

Článek 93

Ratifikace

Tento Protokol bude ratifikován co možná nejdříve. Ratifikační listiny budou uloženy u Švýcarské spolkové rady, deponitáře Úmluv.

Článek 94

Přístup

Tento Protokol bude otevřen k přístupu kterékoli straně Úmluv, která ho nepodepsala. Listiny o přístupu budou uloženy u deponitáře.

Článek 95

Nabytí platnosti

1. Tento Protokol nabude platnosti šest měsíců po uložení dvou ratifikačních listin nebo listin o přístupu.
2. Pro každou stranu Úmluv, která ratifikuje tento Protokol nebo k němu přistoupí později, nabude platnosti šest měsíců po uložení její ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 96

Smluvní vztahy po nabytí platnosti tohoto Protokolu

1. Jestliže strany Úmluv jsou zároveň stranami tohoto Protokolu, pak se Úmluvy budou aplikovat tak, jak jsou doplněny tímto Protokolem.
2. Jestliže jedna ze stran v konfliktu není vázána tímto Protokolem, strany Protokolu budou nadále vázány tímto Protokolem ve svých vzájemných vztazích. Budou dále vázány tímto Protokolem ve vztahu ke každé ze stran, které jím nejsou vázány, pokud takové strany přijmou a budou aplikovat ustanovení tohoto Protokolu.
3. Orgán, který je představitelem národa bojujícího proti některé Vysoké smluvní straně v ozbrojeném konfliktu typu, o kterém hovoří článek 1 odstavec 4, se může jednostranným prohlášením adresovaným deponitáři zavázat, že bude v tomto konfliktu aplikovat Úmluvy a tento Protokol. Takové prohlášení bude ve vztahu k tomuto konfliktu mít po jeho obdržení deponitářem tyto účinky:
 - a) Úmluvy a tento Protokol nabývají platnosti pro uvedený orgán jakožto stranu v konfliktu s okamžitou účinností;
 - b) výše uvedený orgán má stejná práva a povinnosti jako Vysoké smluvní strany Úmluv a tohoto Protokolu, a
 - c) Úmluvy a tento Protokol jsou stejně závazné pro všechny strany v konfliktu.

Článek 97

Změny

1. Každá Vysoká smluvní strana může navrhnout změny tohoto Protokolu. Text navrhované změny bude zaslán deponitáři, který po konzultaci se všemi Vysokými smluvními stranami a Mezinárodním výborem Červeného kříže rozhodne, zda je třeba svolat konferenci k posouzení navrhované změny.
2. Deponitář pozve na tuto konferenci všechny Vysoké smluvní strany, jakož i strany Úmluv bez ohledu na to, zda tento Protokol podepsaly či nikoliv.

Článek 98

Revize přílohy I

1. Ne později než čtyři roky po nabytí platnosti tohoto Protokolu a poté v intervalech ne kratších než čtyři roky bude Mezinárodní výbor Červeného kříže konzultovat Vysoké smluvní strany, pokud jde o přílohu I k tomuto Protokolu, a pokud to bude považovat za nutné, může svolat poradou technických expertů za účelem revize přílohy I a navržení takových změn v ní, které mohou být žádoucí. Pokud během šesti měsíců od sdělení Vysokým smluvním stranám o návrhu na svolání porady nemá jedna třetina z nich námitky, Mezinárodní výbor Červeného kříže takovou poradou svolá a zároveň pozve pozorovatele příslušných mezinárodních organizací. Taková porada může být také svolána Mezinárodním výborem Červeného kříže v kterékoli době na žádost jedné třetiny Vysokých smluvních stran.
2. Depozitář svolá konferenci Vysokých smluvních stran a stran těchto Úmluv k projednání změn navržených na poradě technických expertů, jestliže po takové poradě o to požádá Mezinárodní výbor Červeného kříže nebo jedna třetina Vysokých smluvních stran.
3. Změny v příloze I mohou na takové konferenci být přijaty dvoutřetinovou většinou přítomných a hlasujících Vysokých smluvních stran.
4. Depozitář sdělí každou takto přijatou změnu Vysokým smluvním stranám a stranám Úmluv. Změny budou považovány za přijaté po uplynutí jednoho roku od takového sdělení, pokud v tomto období nedošlo depozitáři prohlášení o nepřijetí změn nejméně jednou třetinou Vysokých smluvních stran.
5. Změna považovaná za přijatou v souladu s odstavcem 4 nabude platnosti tři měsíce po jejím přijetí pro všechny Vysoké smluvní strany kromě těch, které učinily prohlášení o nepřijetí těchto změn v souladu s tímto odstavcem. Strana, která učinila takové prohlášení, je může v kterékoli době odvolat a změna v tomto případě pro stranu nabude platnosti tři měsíce po takovém odvolání.
6. Depozitář bude informovat Vysoké smluvní strany a strany Úmluv o nabytí platnosti změn, o tom, které strany jsou jimi vázány, o datu nabytí platnosti těchto změn ve vztahu ke každé straně, o prohlášeních o nepřijetí změn učiněných v souladu s odstavcem 4 a o odvoláních takových prohlášení.

Článek 99

Výpověď

1. V případě, že Vysoká smluvní strana vypoví tento Protokol, výpověď nabude platnosti teprve za rok od obdržení listiny o výpovědi. Pokud se však vypovídající strana po uplynutí tohoto roku nachází v některé ze situací uvedených v článku 1, výpověď nenabude platnosti před ukončením ozbrojeného konfliktu nebo okupace a v žádném případě před ukončením operací spojených s definitivním propuštěním, repatriací nebo usídlením osob chráněných Úmluvami a tímto Protokolem.
2. Výpověď musí být oznámena písemně depozitáři, který ji předá všem Vysokým smluvním stranám.
3. Výpověď má platnost pouze pro vypovídající stranu.
4. Výpověď podle odstavce 1 nebude mít vliv na povinnosti, které již vznikly z důvodů ozbrojeného konfliktu podle tohoto Protokolu pro takovou vypovídající stranu, pokud jde o činy spáchané před tím, než výpověď nabyla platnosti.

Článek 100

Notifikace

Depozitář bude informovat Vysoké smluvní strany, jakož i strany Úmluv bez ohledu na to, zda jsou signatáři tohoto Protokolu či nikoli:

- a) o podpisech připojených k tomuto Protokolu a uložení ratifikačních listin nebo listin o přístupu v souladu s články 93 a 94;
- b) o datu nabytí platnosti tohoto Protokolu v souladu s článkem 95;
- c) o sděleních a prohlášeních, které obdržel v souladu s články 84, 90 a 97;
- d) o prohlášeních obdržených podle článku 96 odstavec 3, která musí být sdělena co nejrychlejším způsobem a
- e) o výpovědi v souladu s článkem 99.

Článek 101

Registrace

1. Po nabytí platnosti zašle depozitář tento Protokol sekretariátu Organizace spojených národů k registraci a publikaci v souladu s článkem 102 Charty Organizace spojených národů.
2. Depozitář bude rovněž informovat sekretariát Organizace spojených národů o všech ratifikacích, přistoupech a výpovědích, které obdržel v souvislosti s tímto Protokolem.

Článek 102

Autentické texty

Originál tohoto Protokolu, jehož anglický, arabský, čínský, francouzský, ruský a španělský text má stejnou platnost, bude uložen u depozitáře, který zašle jeho ověřené kopie všem stranám Úmluv.

Pravidla týkající se zjišťování totožnosti

Kapitola 1 Průkazy totožnosti

Článek 1

Průkaz totožnosti pro stálý civilní zdravotnický a duchovní personál

1. Průkaz totožnosti pro stálý civilní zdravotnický a duchovní personál uvedený v článku 18 odstavec 3 Protokolu by měl:
 - a) mít rozeznávací znak a takovou velikost, aby mohl být nošen v kapse;
 - b) být co možná nejtrvanlivějším;
 - c) být vyplněn v národním nebo v úředním jazyce (a může být navíc vypsán v dalších jazycích);
 - d) uvádět jméno, datum narození (nebo pokud toto datum není k dispozici, stáří v době vydání) a rodné číslo držitele, pokud je má;
 - e) uvádět, v jakém rozsahu je držitel oprávněn požívat ochrany Úmluv a tohoto Protokolu;
 - f) obsahovat fotografii držitele, jakož i jeho podpis či otisk palce, či obojí;
 - g) být opatřen razítkem a podpisem příslušného státního orgánu;
 - h) být opatřen datem vydání a datem skončení platnosti tohoto průkazu.
2. Průkaz totožnosti bude jednotný pro celé území každé Vysoké smluvní strany, a bude-li to možné, bude stejného druhu pro všechny strany v konfliktu. Strany v konfliktu se mohou řídit jednojazyčným vzorem uvedeným v tabulce 1. Na počátku nepřátelských akcí si navzájem předají vzor průkazu, který používají, pokud se tento vzor liší od vzoru uvedeného v tabulce 1. Průkazy totožnosti budou vydávány, pokud to bude možné, v duplikátu; jednu kopii bude mít v úschově vydávající orgán, který by měl provádět kontrolu nad průkazy, které vydal.
3. Za žádných okolností nesmí být stálému civilnímu zdravotnickému a duchovnímu personálu jeho průkaz totožnosti odňat. V případě ztráty průkazu bude mít nárok na vydání duplikátu.

Článek 2

Průkaz totožnosti pro dočasný civilní zdravotnický a duchovní personál

1. Průkaz totožnosti dočasného civilního zdravotnického a duchovního personálu by měl být, pokud to bude možné, podobný průkazu, který je stanoven článkem 1 těchto pravidel. Účastníci konfliktu se mohou řídit vzorem uvedeným v tabulce 1.
2. Pokud okolnosti neumožňují vydat pro dočasný civilní zdravotnický a duchovní personál průkazy totožnosti podobné těm, které jsou popsány v článku 1 těchto pravidel, může být tomuto personálu vydáno potvrzení podepsané příslušným orgánem, kterým se potvrzuje, že osoba, jíž je průkaz vydán, je určena k plnění povinností jako dočasný

personál a které, pokud možno, obsahuje sdělení o délce trvání tohoto úkolu a o právu této osoby nosit rozeznávací znak. Potvrzení by mělo obsahovat jméno držitele, datum jeho narození (nebo, pokud toto datum není k dispozici, jeho stáří v době vydání průkazu), jeho funkci a rodné číslo, pokud je má. Bude obsahovat jeho podpis nebo otisk palce, nebo obojí.

Přední strana	Zadní strana			
 (Místo vyhrazené pro jméno země a orgán vydávající tento průkaz) 	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 33%;">Výška _____</td> <td style="width: 33%;">Oči _____</td> <td style="width: 33%;">Vlasy _____</td> </tr> </table>	Výška _____	Oči _____	Vlasy _____
Výška _____	Oči _____	Vlasy _____		
PRŮKAZ TOTOŽNOSTI pro STÁLÝ zdravotnický personál DOČASNÝ civilní duchovní	Jiné zvláštní znamení nebo údaje _____ _____ _____			
Jméno _____ _____ Datum narození (nebo stáří) _____ Rodné číslo (pokud existuje) _____ Držitel tohoto průkazu je chráněn Ženevskými úmluvami z 12. srpna 1949 a Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1946 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (protokol I) ve své funkci _____ Datum vydání _____ Číslo průkazu _____ Datum ukončení platnosti _____	Fotografie držitele _____ _____ _____			
	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Razítko</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Podpis držitele nebo otisk palce nebo obojí</td> </tr> </table>	Razítko	Podpis držitele nebo otisk palce nebo obojí	
Razítko	Podpis držitele nebo otisk palce nebo obojí			

Tabulka 1: Vzor průkazu totožnosti
(Formát: 74 mm × 105 mm)

Kapitola 2 Rozeznávací znak

Článek 3

Tvar a povaha

1. Rozeznávací znak (červený na bílém podkladu) bude tak velký, jak to budou vyžadovat okolnosti. Co se týče tvaru červeného kříže, půlměsíce nebo lva a slunce, mohou se Vysoké smluvní strany řídit vzory uvedenými v tabulce 2.
2. V noci nebo za snížené viditelnosti může být rozeznávací znak rozsvícen nebo osvětlen; může být rovněž zhotoven z takových materiálů, aby jej bylo možno zjistit technickými detekčními prostředky.

Tabulka 2. Červené rozeznávací znaky na bílém podkladu⁸

Článek 4

Použití

1. Rozeznávací znak bude, pokud to bude možné, umísťován na hladký podklad nebo na vlajky viditelné ze všech směrů a na tak velkou vzdálenost, jak jen je možné.
2. V závislosti na pokynech příslušného orgánu bude zdravotnický a duchovní personál vykonávající své povinnosti v oblasti bojů, pokud to bude možné, nosit pokrývku hlavy a oděv s rozeznávacím znakem.

Kapitola 3 Rozeznávací signály

Článek 5

Dobrovolné užívání

1. Bez újmy ustanovením článku 6 těchto pravidel nebudou signály určené v této kapitole k výhradnímu použití zdravotnickými jednotkami a zdravotnickými přepravními prostředky užívány k žádným jiným účelům. Používání všech signálů uvedených v této kapitole je dobrovolné.

⁸ Ve smlouvě samotné jsou znaky v tabulce 2 v černobílém provedení.

2. Dočasné zdravotnícké letadlo, ktoré z nedostatku času alebo pro své parametry nemůže být označeno rozeznávacím znakem, může použít rozeznávacích signálů povolených v této kapitole. Nejlepší metodou účinné identifikace a rozeznávání zdravotnického letadla je však použití vizuálního signálu, buď rozeznávacího znaku, nebo světelného signálu určeného v článku 6, nebo obou, doplněných ostatními signály uvedenými v článcích 7 a 8 těchto pravidel.

Článek 6

Světelný signál

1. Světelný signál skládající se z přerušovaného modrého světla je určen k použití zdravotnickým letadlem k jeho identifikaci. Tento signál nebude používán žádnými jinými letadly. Doporučená modrá barva se získává použitím těchto tří chromatických koordinátů:
hranice zelené barvy $y = 0,065 + 0,805$
hranice bílé barvy $y = 0,400 - x$
hranice fialové barvy $x = 0,133 + 0,600 y$
Doporučená frekvence záblesků modrého světla je mezi 60 a 100 záblesky za jednu minutu.
2. Zdravotnické letadlo by mělo být vybaveno světly nezbytnými k tomu, aby byl světelný signál viděn z tolika směrů, jak jen je možné.
3. Pokud mezi stranami v konfliktu neexistuje zvláštní dohoda vyžadující použití přerušovaného modrého světla pro identifikaci zdravotnických vozidel, lodí a plavidel, není použití takových signálů pro ostatní vozidla a lodi zakázáno.

Článek 7

Rádiové signály

1. Rádiový signál se bude skládat z radiotelefonické nebo radiotelegrafické zprávy, které bude předcházet zřetelný rozeznávací přednostní signál, který bude určen a schválen Světovou administrativní rozhlasovou konferencí Mezinárodní telekomunikační unie. Bude vyslán třikrát před volacím znakem příslušného zdravotnického přepravního prostředku. Tato zpráva bude vysílána v angličtině v příslušných intervalech na kmitočtu nebo kmitočtech určených v souladu s odstavcem 3. Použití přednostního signálu bude povoleno pouze zdravotnickým jednotkám a zdravotnickým přepravním prostředkům.
2. Rozhlasová zpráva, které bude předcházet zřetelný přednostní signál zmíněný v odstavci 1, bude obsahovat následující údaje:
 - a) volací znak zdravotnického přepravního prostředku;
 - b) stanoviště zdravotnického přepravního prostředku;
 - c) počet a druh zdravotnických přepravních prostředků;
 - d) zamýšlenou trasu přesunu;
 - e) podle okolností odhadované časy během přesunu a čas odjezdu a příjezdu;
 - f) jakékoli další informace jako letová výška, kontrolované rádiové kmitočty, dohodnuté jazyky, způsoby práce a kódy systémů druhotné radiolokační kontroly.
3. Aby se usnadnilo předání zpráv zmíněných v odstavcích 1 a 2, jakož i zpráv zmíněných v článcích 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 a 31 tohoto Protokolu, Vysoké smluvní strany, které jsou stranami v konfliktu, nebo jedna strana v konfliktu jednajících v dohodě nebo

samostatně, mohou v souladu s Přehledem přidělených kmitočtů v Rádiových pravidlech připojených k Mezinárodní telekomunikační úmluvě určit a zveřejnit vybrané národní kmitočty, které budou k takovým sdělením používat. Tyto kmitočty budou sděleny Mezinárodní telekomunikační unii v souladu s postupem, jenž bude schválen Světovou administrativní rozhlasovou konferencí.

Článek 8

Elektronická identifikace

1. Systém druhotné radiolokační kontroly, jak je popsán v příloze 10 k Chicagské úmluvě o mezinárodní civilní letecké přepravě ze 7. prosince 1944 spolu s pozdějšími změnami, může být použit k identifikaci a ke sledování letového kursu zdravotnického letadla. Způsob práce a kód systému SSR určené k výlučnému použití zdravotnickými letadly bude stanoven Vysokými smluvními stranami, stranami v konfliktu nebo jednou ze stran v konfliktu jednajících v dohodě nebo samostatně v souladu s postupem, který bude doporučen Mezinárodní organizací civilního letectví.
2. Strany v konfliktu mohou mezi sebou uzavřít zvláštní dohodu a v ní stanovit použití obdobného elektronického systému k identifikaci zdravotnických vozidel a zdravotnických lodí a plavidel.

Kapitola 4

Spojení

Článek 9

Rádiové spojení

Přednostní signál stanovený v článku 7 těchto pravidel může předcházet příslušným rádiovým sdělením vysílaným zdravotnickými jednotkami a zdravotnickými přepravními prostředky při použití postupu stanoveného v člácích 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 a 31 Protokolu.

Článek 10

Používání mezinárodních kódů

Zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky mohou rovněž používat kódy a signály stanovených Mezinárodní telekomunikační unií, Mezinárodní organizací civilního letectví a Mezivládní námořní poradní organizací. Tyto kódy a signály budou používány v souladu s normami, praxí a postupy stanovenými těmito organizacemi.

Článek 11

Jiné prostředky spojení

Není-li možné obousměrné rádiové spojení, mohou být používány signály stanovené Mezinárodním signálním kódem přijatým Mezivládní námořní poradní organizací nebo příslušnou přílohou k Chicagské úmluvě o mezinárodní civilní letecké přepravě ze 7. prosince 1944 spolu s pozdějšími změnami.

Článek 12 Letové plány

Dohody a oznámení týkající se letových plánů stanovených článkem 29 Protokolu budou podle možnosti formulovány v souladu s postupy stanovenými Mezinárodní organizací civilního letectví.

Článek 13 Signály a postupy k zadržení zdravotnického letadla

Pokud je zadržující letadlo použito k ověření totožnosti zdravotnického letadla při letu nebo k tomu, aby je požádalo o přistání v souladu s články 30 a 31 Protokolu, mělo by zadržující a zdravotnické letadlo použít standardní vizuální a rádiové postupy pro zadržování předepsané přílohou 2 k Chicagské úmluvě o mezinárodní civilní letecké přepravě ze 7. prosince 1944 spolu s pozdějšími změnami.

Kapitola 5 Civilní obrana

Článek 14 Průkaz totožnosti

1. Průkaz totožnosti personálu civilní obrany stanovený článkem 66 odstavec 3 Protokolu se řídí příslušnými ustanoveními článku 1 těchto pravidel.
2. Průkaz totožnosti pro personál civilní obrany se může řídit vzorem uvedeným v tabulce 3.
3. Pokud je personálu civilní obrany povoleno nosit lehké osobní zbraně, měla by o tom být v průkazu zmínka.

Přední strana

	(Místo vyhrazené pro jméno země a orgán vydávající tento průkaz)	
PRŮKAZ TOTOŽNOSTI pro personál civilní obrany		
Jméno _____		
Datum narození _____		
Rodné číslo _____		
Držitel tohoto průkazu je chráněn Ženevskými úmluvami z 12. srpna 1949 a Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1946 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (protokol I) ve své		
funkci _____		
Datum vydání _____	Číslo průkazu _____	
podpis vydávajícího orgánu		
Datum ukončení platnosti _____		

Zadní strana

Výška _____	Oči _____	Vlasy _____
Jiné zvláštní znamení nebo údaje _____ _____		
Zbraně _____		
Fotografie držitele (velikost 3,5 x 4 cm)		
Razítko	Podpis držitele nebo otisk palce nebo obojí	

Tabulka 3. Vzor průkazu totožnosti pro personál civilní obrany
(Formát: 74mm x 105mm)

Článek 15

Mezinárodní rozeznávací znak

1. Mezinárodním rozeznávacím znakem civilní obrany stanoveným v článku 66 odstavec 4 Protokolu je rovnoramenný⁹ modrý trojúhelník na oranžovém pozadí. Vzor je uveden v tabulce 4.

Tabulka 4. Modrý trojúhelník na oranžovém pozadí¹⁰

2. Doporučuje se, aby:
 - a) pokud je modrý trojúhelník na vlajce, pásce nebo oděvu, pozadí trojúhelníku tvořila oranžová vlajka, páska nebo oděv;
 - b) jeden z úhlů trojúhelníku směřoval vertikálně vzhůru;
 - c) žádný z úhlů trojúhelníku se nedotýkal okraje oranžového pořadí.
3. Mezinárodní rozeznávací znak bude tak velký, jak to budou vyžadovat okolnosti. Rozeznávací znak bude, pokud to bude možné, umístěn na rovný podklad nebo na vlajky viditelné ze všech směrů a na takovou vzdálenost, jak jen je možné. V souladu s instrukcemi příslušného orgánu bude personál civilní obrany nosit, pokud to bude možné, pokrývku hlavy a oděv s mezinárodním rozeznávacím znakem. V noci nebo za snížené viditelnosti může znak svítit nebo být osvětlen; může rovněž být vyroben z materiálů umožňujících jeho zjištění technickými detekčními prostředky.

Kapitola 6

Stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly

Článek 16

Mezinárodní zvláštní znak

1. Mezinárodní zvláštní znak pro stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly, jak je stanoveno v článku 56 odstavec 7 Protokolu, se bude skládat ze skupiny 3 jasných oranžových kruhů stejné velikosti položených na stejné ose, přičemž vzdálenost mezi každým kruhem bude jeden poloměr v souladu s tabulkou 5 vyobrazenou níže.
2. Znak bude tak velký, jak to budou vyžadovat okolnosti. Je-li umístěn na větší ploše, může být opakován tak často, jak to budou vyžadovat okolnosti. Pokud to bude možné, bude umístěn na rovném povrchu nebo na vlajkách tak, aby byl viditelný ze všech směrů a na takovou vzdálenost, jak to jen bude možné.

⁹ V originále je použit termín „equilateral“, tj. rovnostranný.

¹⁰ Ve smlouvě samotné je znak v tabulce 4 v černobílém provedení.

3. Na vlajce bude vzdálenost mezi vnějšími okraji znaku a přilehlými stranami vlajky jeden poloměr kruhu. Vlajka bude pravouhlá s bílým pozadím.
4. V noci nebo za snížené viditelnosti může být znak rozsvícen nebo osvětlen. Může být rovněž vyroben z materiálů umožňujících zjistit jej technickými detekčními prostředky.

Tabulka 5. Mezinárodní zvláštní znak pro stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly¹¹

¹¹ Ve smlouvě samotné je znak v tabulce 5 v černobílém provedení. Odstín oranžové barvy použitý v této příručce tedy není závazný.

Příloha II

Průkaz totožnosti novináře, který plní nebezpečné profesionální úkoly

Přední strana

<p>Tento průkaz totožnosti se vydává novinářům, kteří plní nebezpečné profesionální úkoly v oblastech ozbrojených konfliktů. Držitel je oprávněn k tomu, aby se s ním zacházelo jako s civilní osobou v souladu s Ženevskými úmluvami z 12. srpna 1949 a s jejich Dodatkovým protokolem I.</p> <p>Držitel musí mít průkaz neustále při sobě. Je-li zadržen, ihned jej předá orgánům, jež jej zadržely, aby jim napomohl při zjištění své totožnosti.</p>	<p>Jméno země vydávající tento průkaz</p> <p>PRŮKAZ TOTOŽNOSTI NOVINÁŘE, KTERÝ PLNÍ NEBEZPEČNÉ PROFESIO- NÁLNÍ ÚKOLY</p>
--	---

Zadní strana

Vydáno kým (příslušný orgán)	Výška _____ Oči _____
Fotografie držitele	Váha _____ Vlasy _____
Místo _____ Datum _____	Krevní skupina a Rh faktor
Úřední razítko	Náboženství (fakultativně)
Podpis držitele	Otisky prstů (fakultativně)
Místo a datum narození	Otisk levého ukazováčku Otisk pravého ukazováčku
Dopisovatel _____	
Druh zaměstnání _____	Zvláštní znamení
Platný do _____	

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter¹²

(tzv. II. Dodatkový protokol)

Vysoké smluvní strany,
připomínající, že humanitární zásady zakotvené ve společném článku 3 Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 tvoří základ úcty k lidské osobnosti v případech ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní charakter, připomínající dále, že mezinárodní dokumenty vztahující se k lidským právům poskytují základní ochranu lidské osobnosti, zdůrazňující potřebu zajistit lepší ochranu obětem těchto ozbrojených konfliktů, připomínající, že v případech, které nejsou upraveny platným právem, zůstává lidská osobnost pod ochranou zásad humánnosti a požadavkům společenského vědomí, se dohodly takto:

Část I

Rozsah aplikace tohoto Protokolu

Článek 1

Materiální rozsah aplikace

1. Tento Protokol, který rozvíjí a doplňuje společný článek 3 Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 a nemění existující podmínky jeho aplikace, se bude vztahovat na všechny ozbrojené konflikty, které nejsou obsaženy v článku 1 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) a k nimž dochází na území Vysoké smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a disidentskými ozbrojenými silami nebo jinými organizovanými ozbrojenými skupinami vykonávajícími pod odpovědným velením takovou kontrolu nad částí jejího území,

¹² Sdělení Federálního ministerstva zahraničí č. 168/1991 Sb., Protokol II vstoupil pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku v platnost dne 14. srpna 1990.

která jim umožňuje vést trvalé a koordinované vojenské operace a aplikovat tento Protokol.

2. Tento Protokol nebude aplikován v případech vnitřních nepokojů a napětí, jako jsou vzpoury, izolované a sporadické násilné činy a ostatní činy podobné povahy, které se nepovažují za ozbrojené konflikty.

Článek 2

Personální rozsah aplikace

1. Tento Protokol bude aplikován bez jakéhokoliv nepříznivého rozdílu založeného na rase, barvě, pohlaví, jazyku, náboženství nebo víře, politických nebo jiných názorech, národním nebo sociálním původu, majetku, rodovém původu nebo jiném stavu, nebo na jiných podobných kritériích (dále uváděných jako „nepříznivý rozdíl“) na všechny osoby postižené ozbrojeným konfliktem ve smyslu uvedeném v článku 1.
2. Na konci ozbrojeného konfliktu budou všechny osoby zbavené svobody nebo osoby, jejichž svoboda byla omezena z důvodu souvisejících s takovým konfliktem, jakož i osoby, které byly zbaveny své svobody nebo jejichž svoboda byla omezena po konfliktu z týchž důvodů, používat ochrany podle článků 5 a 6, dokud takové zbavení nebo omezení svobody neskončí.

Článek 3

Nevměšování

1. Žádné ustanovení tohoto Protokolu nebude uplatňováno s cílem zasáhnout do suverenity státu nebo povinnosti vlády udržovat a znovu zavádět všemi zákonnými prostředky právo a pořádek ve státě nebo bránit národní jednotu a územní celistvost státu.
2. Žádné ustanovení tohoto Protokolu nebude vykládáno jako oprávnění k přímému nebo nepřímému vměšování z jakéhokoli důvodu do ozbrojeného konfliktu nebo do vnitřních nebo zahraničních záležitostí Vysoké smluvní strany, na jejímž území k tomuto konfliktu došlo.

Část II

Humánní zacházení

Článek 4

Základní záruky

1. Všechny osoby, které se přímo neúčastní nebo které se přestaly účastnit nepřátelských akcí bez ohledu na to, zda byla jejich svoboda omezena či nikoliv, mají právo na respektování své osoby, cti, přesvědčení a náboženského vyznání. Za všech okolností bude s nimi zacházeno humánně bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu. Je zakázáno vydat rozkaz, že nikdo nezůstane naživu.
2. Bez újmy obecným výše uvedeným ustanovením jsou a zůstanou zakázány v každé době a na každém místě následující činy proti osobám zmíněným v odstavci 1:
 - a) ohrožování života, zdravotního a fyzického nebo duševního stavu osob, zvláště vražda, jakož i kruté zacházení jako mučení, mrzačení nebo jakákoliv forma tělesných trestů;

- b) kolektivní tresty;
 - c) brání rukojmí;
 - d) teroristické činy;
 - e) urážky osobní důstojnosti, především ponižující a urážející zacházení, znásilnění, nucená prostituce a jakákoli forma nemravného jednání;
 - f) otroctví a obchod s otroky ve všech svých formách;
 - g) plenění;
 - h) hrozby vykonat jakýkoli z výše uvedených činů.
3. Dětem bude poskytnuta péče a pomoc, kterou vyžadují, a zvláště:
- a) bude jim poskytnuto vzdělání, včetně náboženské a morální výchovy, v souladu s přáními jejich rodičů nebo v nepřítomnosti rodičů těch, kdo jsou odpovědní za péči o ně;
 - b) budou učiněna všechna nezbytná opatření, aby se usnadnilo sjednocování rodin, které jsou dočasně rozděleny;
 - c) děti do věku 15 let nebudou povolávány do ozbrojených sil nebo skupin a nebude jim dovoleno účastnit se nepřátelských akcí;
 - d) zvláštní ochrana, kterou poskytuje tento článek dětem do věku 15 let, se na ně bude vztahovat i tehdy, účastnily-li se přímo nepřátelských akcí bez ohledu na ustanovení odstavce c) a budou zajaty;
 - e) v případech nutnosti budou učiněna opatření, a to pokud možno vždy se souhlasem jejich rodičů nebo osob, které za ně na základě práva nebo zvyku především odpovídají, aby děti byly dočasně přemístěny z oblasti, v níž dochází k nepřátelským akcím, do bezpečnější oblasti v zemi, a aby bylo zajištěno, že budou doprovázeny osobami odpovědnými za jejich bezpečnost a blaho.

Článek 5

Osoby, jejichž svoboda byla omezena

1. Kromě ustanovení článku 4 budou přinejmenším dodržována následující ustanovení týkající se osoby zbavených svobody z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, ať jsou internovány, či zadrženy:
- a) s raněnými a nemocnými bude zacházeno v souladu s článkem 7;
 - b) osobám uvedeným v tomto odstavci budou ve stejném rozsahu jako místnímu civilnímu obyvatelstvu poskytovány potraviny a pitná voda a budou jim poskytnuta záruky týkající se zdraví, hygieny a ochrany proti nepřízni podnebí a nebezpečím vyplývajícím z ozbrojeného konfliktu;
 - c) bude jim umožněno přijímat individuální nebo kolektivní podporu;
 - d) bude jim umožněno vykonávat jejich náboženské obřady, a požádají-li o to a bude-li to možné, přijímat duchovní pomoc od osob vykonávajících náboženské úkony, např. od kněží apod.;
 - e) budou-li přinuceny pracovat, budou mít pracovní podmínky a záruky podobné těm, jaké má místní civilní obyvatelstvo.
2. Ti, kdo jsou odpovědní za internování nebo zadržení osob uvedených v odstavci 1, budou v rámci svých možností rovněž zachovávat následující ustanovení týkající se těchto osob:
- a) kromě případů, kdy jsou muži a ženy z jedné rodiny ubytováni společně, budou ženy ubytovány v prostorách oddělených od mužů a budou pod bezprostředním dozorem žen;

- b) osoby uvedené v odstavci 1 jsou oprávněny odesílat a přijímat dopisy a pohlednice, jejichž množství může být omezeno příslušným orgánem, pokud to považuje za nutné;
 - c) prostory k internování a zadržení nebudou umístěny v blízkosti oblasti bojů. Osoby uvedené v odstavci 1 budou evakuovány, budou-li prostory, kde jsou internovány nebo zadrženy, zvláště vystaveny nebezpečí vyplývajícímu z ozbrojeného konfliktu, pokud může jejich evakuace být provedena za dostatečně bezpečných podmínek;
 - d) budou mít právo na lékařské prohlídky;
 - e) jejich zdraví a jejich tělesná či duševní integrita nebudou ohroženy žádným neoprávněným činem, nebo opomenutím. Je tudíž zakázáno podrobovat osoby uvedené v tomto článku jakémukoli lékařskému zákroku, který zdravotní stav příslušné osoby nevyžaduje a který není v souladu s obecně přijatými lékařskými normami užívanými ve vztahu k svobodným osobám za obdobných zdravotnických podmínek.
3. S osobami, které nejsou uvedeny v odstavci 1, avšak jejich svoboda byla jakýmkoli způsobem omezena z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, bude zacházeno humánně v souladu s článkem 4 a s odstavci 1 a), c) a d) a 2 b) tohoto článku.
 4. Bude-li rozhodnuto propustit osoby zbavené svobody, přijmou ti, kdo tak rozhodli, nutná opatření k zajištění jejich bezpečnosti.

Článek 6 Trestní stíhání

1. Tento článek se týká stíhání a trestání trestných činů souvisejících s ozbrojeným konfliktem.
2. Nad osobami, které byly shledány vinnými z trestného činu, nebudou vynášeny rozsudky a vykonávány tresty kromě případů, kdy byl vynesena rozsudek soudem, který poskytuje základní záruky nezávislosti a nestrannosti, zejména:
 - a) soudní řízení poskytne obžalovanému možnost být bezodkladně informován o podrobnostech trestného činu, z něhož je obžalován a poskytne obžalovanému před řízením a během řízení všechna nezbytná práva a prostředky obhajoby;
 - b) nikdo nebude odsouzen za trestný čin jinak než na základě osobní trestní odpovědnosti;
 - c) nikdo nebude odsouzen za jednání nebo opomenutí, která nebyla podle zákona trestným činem v době jeho spáchání. Stejně tak nebude uložen trest těžší, než jaký mohl být uložen v době, kdy byl trestný čin spáchán. Stanoví-li zákon vydaný po spáchání trestného činu lehčí trest, bude tento zákon aplikován ve prospěch pachatele;
 - d) každý obžalovaný bude považován za nevinného, dokud nebude v souladu se zákonem prokázána jeho vina;
 - e) každý obžalovaný bude mít právo, aby se soudní řízení konalo v jeho přítomnosti;
 - f) nikdo nebude nucen, aby svědčil proti sobě nebo aby se přiznal k vině.
3. Odsouzené osobě bude při vynesení rozsudku sděleno, jaké má právní a jiné opravné prostředky a lhůty, v nichž je může uplatnit.
4. Trest smrti nebude vynesena nad osobami mladšími 18 let v době spáchání trestného činu a nebude vykonán na těhotných ženách a na matkách malých dětí.

5. Po skončení nepřátelských akcí se budou vládnoucí orgány snažit udělit amnestii v nejširší možné míře osobám, které se zúčastnily ozbrojeného konfliktu, nebo těm, které byly zbaveny svobody z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, bez ohledu na to, zda byly internovány nebo zadrženy.

Část III

Ranění, nemocní a trosečníci

Článek 7

Ochrana a péče

1. Všichni ranění, nemocní a trosečníci bez ohledu na to, zda se zúčastnili ozbrojeného konfliktu či nikoliv, budou respektováni a chráněni.
2. Za všech okolností bude s nimi zacházeno lidsky a bude jim poskytnuta v co největší možné míře a co nejrychleji lékařská péče a ošetření, které vyžaduje jejich stav. Nebude mezi nimi činěn rozdíl z jiných důvodů než zdravotních.

Článek 8

Pátrání

Kdykoli to okolnosti umožní, a zvláště po skončení boje, budou bezodkladně učiněna všechna možná opatření k vypátrání a sebrání raněných, nemocných a trosečníků, aby byli ochráněni před pleněním a špatným zacházením a aby mohla být zajištěna patřičná péče o ně, jakož i pátrání po mrtvých, aby se zabránilo jejich oloupení a aby byli důstojně pohřbeni.

Článek 9

Ochrana zdravotnického a duchovního personálu

1. Zdravotnický a duchovní personál bude respektován a chráněn a při výkonu jeho povinností mu bude poskytnuta veškerá možná pomoc. Nemůže být nucen, aby plnil úkoly, které jsou neslučitelné s jeho humanitárním posláním.
2. Není možno žádat, aby zdravotnický personál při plnění svých funkcí dával přednost jakékoliv osobě z jiných než zdravotních důvodů.

Článek 10

Všeobecná ochrana osob, které vykonávají zdravotnickou činnost

1. Za žádných okolností nebude trestána žádná osoba za provedení zdravotnických úkonů, které jsou v souladu s lékařskou etikou, bez ohledu na to, ve prospěch které osoby se tato činnost provádí.
2. Osoby, které vykonávají zdravotnickou činnost, nebudou nuceny provádět úkony nebo vykonávat práce, které nejsou v souladu s pravidly lékařské etiky nebo s jinými pravidly určenými ku prospěchu raněných a nemocných nebo s ustanoveními tohoto Protokolu, ani nebudou nuceny k tomu, aby neprováděly úkony, které tato pravidla a ustanovení vyžadují.

3. Profesionální povinnosti osob vykonávajících lékařskou činnost, pokud jde o informace, které mohou získat o raněných a nemocných v jejich péči, budou respektovány s výhradou vnitrostátního práva.
4. S výhradou vnitrostátního práva nesmějí být jakkoli trestány osoby vykonávající zdravotnickou činnost za to, že odmítnou poskytnout nebo že neposkytnou informace o raněných a nemocných, kteří jsou nebo byli v jejich péči.

Článek 11

Ochrana zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků

1. Zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky budou vždy respektovány a chráněny a nestanou se předmětem útoku.
2. Ochrana, na kterou mají zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky nárok, bude přerušena pouze v tom případě, budou-li použity k nepřátelským činům mimo rámec jejich humanitárního poslání. Ochrana však bude přerušena, teprve když bude vydáno varování, které v případě potřeby stanoví rozumnou lhůtu, a pouze poté, když tohoto varování nebude uposlechnuto.

Článek 12

Rozeznávací znak

Pod kontrolou příslušného orgánu bude zdravotnický a duchovní personál i zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky označen rozeznávacím znakem červeného kříže, červeného půlměsíce nebo červeného lva a slunce na bílém pozadí. Bude respektován za všech podmínek a nebude ho použito nepatřičným způsobem.

Část IV Civilní obyvatelstvo

Článek 13

Ochrana civilního obyvatelstva

1. Civilní obyvatelstvo a jednotlivé civilní osoby požívají všeobecné ochrany proti nebezpečím vznikajícím v důsledku vojenských operací. Aby tato ochrana byla účinná, musí se za všech okolností dodržovat následující pravidla.
2. Civilní obyvatelstvo jako takové, jakož i jednotlivé civilní osoby nesmějí být předmětem útoku. Násilné činy nebo hrozby násilím, jejichž hlavním cílem je terorizování civilního obyvatelstva, jsou zakázány.
3. Civilní osoby požívají ochrany poskytované tímto článkem s výjimkou případu, kdy se přímo účastní nepřátelských akcí a po dobu těchto akcí.

Článek 14

Ochrana předmětů nezbytných k přežití civilního obyvatelstva

Je zakázáno užívat hladovění civilních osob jako způsobu vedení války. Je tudíž zakázáno útočit na objekty, ničit, odstraňovat nebo znehodnocovat objekty nezbytné k přežití civilního

obyvatelstva, jako jsou zásoby potravin, zemědělské oblasti sloužící k produkci potravin, sklizeň, dobytek, zařízení pro dodávku vody a zásobování vodou a zavlažovací zařízení.

Článek 15

Ochrana staveb a zařízení obsahujících nebezpečné síly

Stavby nebo zařízení obsahující nebezpečné síly, zvláště přehrady, hráze a atomové elektrárny, nesmějí být předmětem útoku, i když jsou vojenskými objekty, pokud takový útok může způsobit uvolnění nebezpečných sil a vést v důsledku toho k vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu.

Článek 16

Ochrana kulturních statků a míst pro konání bohoslužeb

Bez újmy ustanovením Haagské úmluvy o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu ze 14. května 1954, je zakázáno provádět jakékoli nepřátelské činy namířené proti historickým památkám, uměleckým dílům nebo místům pro konání bohoslužeb, které jsou kulturním a duchovním dědictvím národů a užívat je k podpoře vojenského úsilí.

Článek 17

Zákaz nuceného přemístování civilních osob

1. Z důvodů vztahujících se k danému konfliktu nesmí být nařizováno přemístování civilního obyvatelstva, pokud to nevyžaduje bezpečnost příslušných civilních osob nebo nevyhnutelné vojenské důvody. Jestliže bude nutno takové přemístění provést, budou učiněna všechna opatření, aby civilní obyvatelstvo mohlo být přijato na určeném místě za uspokojujících podmínek, pokud jde o ubytování, hygienu, zdraví, bezpečí a výživu.
2. Civilní osoby nebudou nuceny opouštět své vlastní území z důvodů vztahujících se ke konfliktu.

Článek 18

Pomocné organizace a pomocné akce

1. Pomocné organizace, které se nacházejí na území Vysoké smluvní strany, jako jsou organizace Červeného kříže, Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce, mohou nabídnout své služby s cílem vykonávat své tradiční funkce ve vztahu k obětem ozbrojeného konfliktu. Civilní obyvatelstvo může i ze své vlastní iniciativy nabídnout, že bude sbírat raněné, nemocné a trosečníky a že bude o ně pečovat.
2. Pokud civilní obyvatelstvo trpí nadměrnou nouzí v důsledku nedostatku zásob nutných k jeho přežití, jako jsou zásoby potravin a léků, budou s výhradou souhlasu příslušné Vysoké smluvní strany podniknuty pomocné akce pro civilní obyvatelstvo, které jsou ovšem výlučně humanitární a nestranné povahy a jsou prováděny bez jakéhokoliv nepříznivého rozdílu.

Část V

Závěrečná ustanovení

Článek 19

Šíření

Tento Protokol bude šířen v co možná největší míře.

Článek 20

Podpis

Tento Protokol bude otevřen stranám Úmluv k podpisu šest měsíců po podpisu Závěrečného aktu a zůstane otevřen po dobu dvanácti měsíců.

Článek 21

Ratifikace

Tento Protokol bude ratifikován co možná nejdříve. Ratifikační listiny budou uloženy u Švýcarské spolkové rady, depozitáře Úmluv.

Článek 22

Přístup

Tento Protokol bude otevřen k přístupu kterékoli straně Úmluv, která ho nepodepsala. Listiny o přístupu budou uloženy u depozitáře.

Článek 23

Nabytí platnosti

1. Tento Protokol nabude platnosti šest měsíců po uložení dvou ratifikačních listin nebo listin o přístupu.
2. Pro každou stranu Úmluv, která ratifikuje tento Protokol nebo k němu přistoupí později, nabude platnost šest měsíců po uložení její ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 24

Změny

1. Každá Vysoká smluvní strana může navrhnout změny tohoto Protokolu. Text navrhované změny bude zaslán depozitáři, který po konzultaci se všemi Vysokými smluvními stranami a s Mezinárodním výborem Červeného kříže rozhodne, zda je třeba svolat konferenci k posouzení navrhované změny.
2. Depozitář pozve na tuto konferenci všechny Vysoké smluvní strany, jakož i strany Úmluv bez ohledu na to, zda tento Protokol podepsaly či nikoliv.

Článek 25

Výpověď

1. V případě, že Vysoká smluvní strana vypoví tento Protokol, nabude výpověď platnosti teprve po uplynutí šesti měsíců od obdržení listiny o výpovědi. Pokud se však vypovídající strana po uplynutí šesti měsíců nachází v situaci uvedené v článku 1, výpověď

nenabude platnosti před ukončením ozbrojeného konfliktu. Osoby, které byly zbaveny svobody nebo jejichž svoboda byla omezena z důvodů vztahujících se ke konfliktu, budou však nadále požívat výhod z ustanovení tohoto Protokolu až do svého konečného propuštění.

2. Výpověď bude oznámena písemně deponitáři, který ji zašle všem Vysokým smluvním stranám.

Článek 26

Notifikace

Depozitář bude informovat Vysoké smluvní strany, jakož i strany Úmluv bez ohledu na to, zda jsou signatáři tohoto Protokolu či nikoli:

- a) o podpisech připojených k tomuto Protokolu a o uložení ratifikačních listin nebo listin o přístupu v souladu s články 21 a 22;
- b) o datu nabytí platnosti tohoto Protokolu v souladu s článkem 23;
- c) o sděleních a prohlášeních, které obdržel v souladu s článkem 24.

Článek 27

Registrace

1. Po nabytí platnosti bude tento Protokol zaslán deponitářem sekretariátu Organizace spojených národů k registraci a k publikaci v souladu s článkem 102 Charty Organizace spojených národů.
2. Depozitář bude rovněž informovat sekretariát Organizace spojených národů o všech ratifikacích a přístupech, které obdržel v souvislosti s tímto Protokolem.

Článek 28

Autentické texty

Originál tohoto Protokolu, jehož anglický, arabský, čínský, francouzský, ruský a španělský text má stejnou platnost, bude uložen u deponitáře, který zašle jeho ověřené kopie všem stranám Úmluv.

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku¹³

(tzv. III. Dodatkový protokol)

Preambule

Vysoké smluvní strany, *potvrzující* ustanovení Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 (zejména článků 26, 38, 42 a 44 I. Ženevské úmluvy) a, kde jsou aplikovatelné, jejich Dodatkových protokolů z 8. června 1977 (zejména článků 18 a 38 Dodatkového protokolu I a článku 12 Dodatkového protokolu II) týkající se používání rozeznávacích znaků, *přejíce si* doplnit výše uvedená ustanovení, a tím zvýšit jejich ochrannou hodnotu a univerzální povahu, *berouce na vědomí*, že tento Protokol není na újmu uznanému právu Vysokých smluvních stran nadále používat znaky, které používají v souladu se svými závazky plynoucími ze Ženevských úmluv a, kde jsou aplikovatelné, z jejich Dodatkových protokolů, *připomínající*, že povinnost respektovat osoby a objekty chráněné Ženevskými úmluvami a jejich Dodatkovými protokoly vyplývá z jejich statusu chráněného mezinárodním právem a nezávisí na používání rozeznávacích znaků, znamení či signálů, *zdůrazňující*, že rozeznávací znaky nemají mít žádný náboženský, etnický, rasový, regionální či politický význam, *podtrhující* důležitost zajištění plného dodržování závazků vztahujících se k rozeznávacím znakům uznaným Ženevskými úmluvami a, kde jsou aplikovatelné, jejich Dodatkovými protokoly, *připomínající*, že článek 44 I. Ženevské úmluvy činí rozdíl mezi ochranným užíváním a identifikačním užíváním rozeznávacích znaků, *připomínající* dále, že národní společnosti provozující činnost na území jiného státu musejí zajistit, aby znaky, které při těchto činnostech hodlají používat, směly být používány v zemích, kde činnosti probíhají, a v tranzitní zemi či v tranzitních zemích, *vědomy si* potíží, které určité státy a národní společnosti mohou mít s užíváním stávajících rozeznávacích znaků, *konstatující* odhodlání Mezinárodního výboru Červeného kříže,

¹³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 85/2007 Sb. m. s. Protokol III byl přijat v roce 2005. Pro ČR vstoupil v platnost dnem 23. listopadu 2007.

Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce a Mezinárodního hnutí Červeného kříže a červeného půlměsíce si zachovávají své stávající názvy a znaky, se dohodly takto:

Článek 1

Dodržování tohoto Protokolu a rozsah jeho uplatňování

1. Vysoké smluvní strany se zavazují za všech okolností dodržovat tento Protokol a zajistit jeho dodržování.
2. Tento Protokol znovu potvrzuje a doplňuje ustanovení čtyř Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 („Ženevské úmluvy“) a, kde jsou aplikovatelné, jejich dvou Dodatkových protokolů z 8. června 1977 („Dodatkové protokoly z roku 1977“) týkající se rozeznávacích znaků, jmenovitě červeného kříže, červeného půlměsíce a červeného lva a slunce, a vztahuje se na tytéž situace jako zmíněná ustanovení.

Článek 2

Rozeznávací znaky

1. Tento Protokol uznává vedle rozeznávacích znaků Ženevských úmluv a k týmž účelům další rozeznávací znak. Rozeznávací znaky mají rovný status.
2. Tento další rozeznávací znak, tvořený červeným čtvercovým rámcem na bílém poli postaveným na hrot, je shodný s vyobrazením v příloze k tomuto Protokolu. Tento rozeznávací znak je v tomto Protokolu označován jako „znak III. Protokolu“.
3. Podmínky pro užívání a respektování znaku III. Protokolu se shodují s podmínkami pro rozeznávací znaky stanovenými Ženevskými úmluvami a, kde jsou aplikovatelné, Dodatkovými protokoly z roku 1977.
4. Zdravotnický a duchovní personál ozbrojených sil Vysokých smluvních stran může, aniž by tím byly dotčeny jejich stávající znaky, dočasně užívat jakýkoliv rozeznávací znak uvedený v odstavci 1 tohoto článku, pokud tím bude zvýšena jeho ochrana.

Článek 3

Identifikační užívání znaku III. Protokolu

1. Národní společnosti těch Vysokých smluvních stran, které se rozhodnou používat znak III. Protokolu, mohou při užívání znaku v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy do něj pro identifikační účely vložit:
 - a) rozeznávací znak uznávaný Ženevskými úmluvami či kombinaci takových znaků; nebo
 - b) jiný znak, který je efektivně používán některou Vysokou smluvní stranou a byl prostřednictvím depositáře před přijetím tohoto Protokolu předmětem sdělení ostatním Vysokým smluvním stranám a Mezinárodnímu výboru Červeného kříže.Vložení bude odpovídat vyobrazení v příloze k tomuto Protokolu.
2. Národní společnost, která se v souladu s odstavcem 1 tohoto článku rozhodne vložit do znaku III. Protokolu jiný znak, může v souladu s vnitrostátními právními předpisy používat název tohoto znaku a tento znak na svém státním území.
3. Národní společnosti mohou v souladu s vnitrostátními právními předpisy za výjimečných okolností a k usnadnění své činnosti dočasně užívat rozeznávací znak uvedený v článku 2 tohoto Protokolu.

4. Tento článek nemá vliv na právní status rozeznávacích znaků uznaných Ženevskými úmluvami a tímto Protokolem ani na právní status jakéhokoliv konkrétního znaku vloženého pro identifikační účely v souladu s odstavcem 1 tohoto článku.

Článek 4

Mezinárodní výbor Červeného kříže a Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce

Mezinárodní výbor Červeného kříže a Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce a jejich řádně pověřený personál mohou za výjimečných okolností a k usnadnění své činnosti užívat rozeznávací znak uvedený v článku 2 tohoto Protokolu.

Článek 5

Mise pod záštitou Organizace spojených národů

Zdravotnický a duchovní personál účastníci se operací pod záštitou Organizace spojených národů může, se souhlasem účastníků se států, užít jednoho z rozeznávacích znaků zmíněných v článcích 1 a 2.

Článek 6

Předcházení a postih zneužití

1. Ustanovení Ženevských úmluv a, kde jsou aplikovatelné, Dodatkových protokolů z roku 1977 upravující předcházení a postih zneužití rozeznávacích znaků se uplatňují rovněž ve vztahu ke znaku III. Protokolu. Vysoké smluvní strany zejména učiní nezbytná opatření, aby v každé době byla předcházena a postihována jakákoliv zneužití rozeznávacích znaků zmíněných v článcích 1 a 2 a jejich názvů, včetně proradného užívání a užívání jakéhokoliv znaku či názvu je napodobujícího.
2. Bez ohledu na odstavec 1 tohoto článku mohou Vysoké smluvní strany povolit dosa-
vadním uživatelům znaku III. Protokolu či jakéhokoliv znaku tento znak napodobujícího jeho další užívání, pokud toto užívání nemůže za ozbrojeného konfliktu vzbudit domněnku, že má za účel poskytnout ochranu ve smyslu Ženevských úmluv nebo, kde jsou aplikovatelné, Dodatkových protokolů z roku 1977, a pokud práva k takovému užívání byla získána před přijetím tohoto Protokolu.

Článek 7

Šíření

Vysoké smluvní strany se zavazují, že budou v době míru, jakož i v době ozbrojeného konfliktu, šířit ve svých zemích tento Protokol v co největší míře a zejména že zahrnou jeho studium do programů vojenské přípravy a budou podporovat jeho studium civilním obyvatelstvem tak, aby se s tímto dokumentem seznámily ozbrojené síly i civilní obyvatelstvo.

Článek 8

Podpis

Tento Protokol bude otevřen k podpisu stranám Ženevských úmluv dnem svého přijetí a zůstane otevřen po dobu dvanácti měsíců.

Článek 9

Ratifikace

Tento Protokol bude ratifikován co možná nejdříve. Ratifikační listiny budou uloženy u Švýcarské spolkové rady, depozitáře Ženevských úmluv a Dodatkových protokolů z roku 1977.

Článek 10

Přístup

Tento Protokol bude otevřen k přístupu jakékoliv straně Ženevských úmluv, která jej nepodepsala. Listiny o přístupu budou uloženy u depozitáře.

Článek 11

Vstup v platnost

1. Tento Protokol vstoupí v platnost šest měsíců poté, co byly uloženy dvě ratifikační listiny či listiny o přístupu.
2. Pro každou stranu Ženevských úmluv, která poté ratifikuje tento Protokol či k němu přistoupí, vstoupí v platnost šest měsíců poté, co tato strana uložila svou ratifikační listinu či listinu o přístupu.

Článek 12

Smluvní vztahy při vstupu tohoto Protokolu v platnost

1. Jsou-li strany Ženevských úmluv zároveň stranami tohoto Protokolu, budou se Úmluvy uplatňovat tak, jak jsou doplněny tímto Protokolem.
2. Není-li jedna ze stran v konfliktu vázána tímto Protokolem, budou strany Protokolu nadále vázány tímto Protokolem ve svých vzájemných vztazích. Budou dále vázány tímto Protokolem ve vztahu ke každé ze stran, které jím nejsou vázány, pokud takové strany přijmou a budou provádět ustanovení tohoto Protokolu.

Článek 13

Změny

1. Každá Vysoká smluvní strana může navrhopvat změny tohoto Protokolu. Text navrhované změny bude předán depozitáři, který po konzultaci se všemi Vysokými smluvními stranami, Mezinárodním výborem Červeného kříže a Mezinárodní federací společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce rozhodne, zda je třeba svolat konferenci k posouzení navrhované změny.
2. Depozitář pozve na tuto konferenci všechny Vysoké smluvní strany, jakož i strany Ženevských úmluv bez ohledu na to, zda jsou signatáři tohoto Protokolu či nikoliv.

Článek 14

Výpověď

1. V případě, že Vysoká smluvní strana vypoví tento Protokol, výpověď nabude platnosti teprve za rok od obdržení listiny o výpovědi. Pokud se však vypovídající strana po uplynutí tohoto roku nachází v situaci ozbrojeného konfliktu nebo okupace, výpověď nenabude platnosti před ukončením ozbrojeného konfliktu nebo okupace.

2. Výpověď musí být oznámena písemně depositáři, který ji předá všem Vysokým smluvním stranám.
3. Výpověď má platnost pouze pro vypovídající stranu.
4. Výpověď podle odstavce 1 nebude mít vliv na závazky, které již vznikly z důvodů ozbrojeného konfliktu nebo okupace podle tohoto Protokolu takové vypovídající straně, pokud jde o činy spáchané před tím, než výpověď nabyla platnosti.

Článek 15

Oznámení

Depositář informuje Vysoké smluvní strany, jakož i strany Ženevských úmluv, ať již jsou signatáři tohoto Protokolu či nikoliv, o:

- a) podpisech připojených k tomuto Protokolu a o uložení ratifikačních listin a listin o přístupu podle článků 8, 9 a 10;
- b) datu vstupu tohoto Protokolu v platnost podle článku 11, a to do 10 dnů od uvedeného vstupu v platnost;
- c) sděleních obdržných podle článku 13;
- d) výpovědích podle článku 14.

Článek 16

Registrace

1. Po vstupu v platnost bude tento Protokol předán depositářem Sekretariátu Organizace spojených národů k registraci a publikaci v souladu s článkem 102 Charty Organizace spojených národů.
2. Depositář bude rovněž informovat Sekretariát Organizace spojených národů o všech ratifikacích, přístupech a výpovědích, které v souvislosti s tímto Protokolem obdržel.

Článek 17

Autentická znění

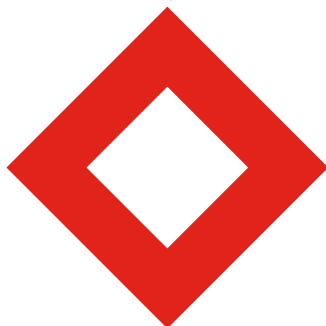
Originál tohoto Protokolu, jehož znění v angličtině, arabštině, čínštině, francouzštině, ruštině a španělštině mají stejnou platnost, bude uložen u depositáře, který předá jeho ověřené kopie všem stranám Ženevských úmluv.

Příloha

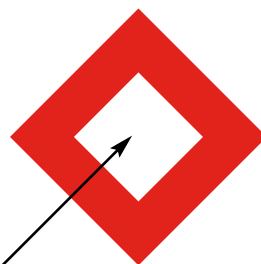
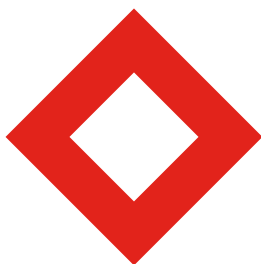
Znak Třetího protokolu

(článek 2, odstavec 2 a článek 3, odstavec 1 Protokolu)

Článek 1 – Rozeznávací znak

Článek 2 – Identifikační použití znaku Třetího protokolu

*vložení v souladu
s článkem 3*

Obyčejové mezinárodní humanitární právo

Mezinárodní právo je tvořeno jednak normami smluvními, jednak normami obyčejovými. Oba tyto základní prameny se mnohde prolínají a dochází rovněž k přelévání obsahu mezi nimi – smlouvy mnohdy jen kodifikují zásady platné v danou dobu již jako obyčej, na druhé straně se i obsah smluv (vzájících zpočátku třeba jen malý okruh států) následně často stává obyčejem.

Mezinárodní humanitární právo patří k těm odvětvím mezinárodního práva veřejného, které je již z velké části kodifikováno – založeno na systému mnohostranných mezinárodních smluv, ale i v oblasti MHP si obyčejové normy nadále uchovávají velký význam – představují totiž minimum závazné kdykoli a kdekoli pro každého člena mezinárodního společenství (a stejně tak vymahatelné). V tom lze spatřovat přednost obyčeje před smlouvou – vyplňuje totiž tak oblasti, kde smluvní úprava chybí nebo je nedostatečná¹⁴ a nebo dané státy nejsou její smluvní stranou¹⁵. Předností smlouvy je přirozeně jasná a nesporná formulace, a tím vyšší právní jistota zúčastněných stran. Jistým problémem při aplikaci obyčejových norem (na rozdíl od smluvních dokumentů) může být jejich hůře uchopitelný obsah. A proto je velmi významná aktivita Mezinárodního výboru Červeného kříže, jíž se ujal na základě rezoluce XXVI. Mezinárodní konference ČK&ČP (1995) a v duchu svého mandátu šířitele a strážce MHP svěřeného mu mezinárodním společenstvím – totiž vypracování soupisu obyčejových norem MHP.

Autorský kolektiv téměř 160 předních odborníků ze 48 zemí všech kontinentů po desíletí práce identifikoval 161 obyčejových norem MHP¹⁶, které jsou předmětem studie *Obyčejové mezinárodní humanitární právo* o více než 5 000 stranách vydané MVČK v roce 2005¹⁷. Jelikož mezinárodně právní obyčej je chápán jako ta obecná praxe států, která je

¹⁴ Významným příkladem je oblast vnitrostátních konfliktů – v oblasti smluvního práva ji upravuje jen jediný společný článek č. 3 čtyř Ženevských úmluv a 28 článků Protokolu II oproti cca 600 článkům čtyř Ženevských úmluv a Protokolu I upravujících mezinárodní konflikty (byť kvantitativní hledisko není rozhodující, je jistě ilustrativní) – jak však čtenář uvidí, týká se z dále uvedených norem obyčejového práva drtivá většina (plných devět desetin) obou typů konfliktů, takže význam rozdílu mezi nimi je značně setřen (včetně odpovědnosti za porušení norem MHP).

¹⁵ Ne všechny smlouvy z oblasti MHP jsou totiž počtem svých smluvních stran natolik univerzální jako Ženevské úmluvy (1949), jejichž smluvními stranami je 196 států (de facto všechny státy světa) – např. Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní (1980) má 123 smluvních stran. Dále je třeba zdůraznit i to, že vypoví-li stát mezinárodní smlouvu, není jí vázán. Závazku z existující normy obyčejové povahy se však zprostit nelze.

¹⁶ Aniž by si činil nárok na úplnost výčtu.

¹⁷ Henckaerts J-M., Doswald-Bech, L.: *Customary International Humanitarian Law*, 1. vyd. Cambridge: Mezinárodní výbor Červeného kříže in Cambridge University Press, 2005. ISBN 0-521-53925-0.

uznaná za právo¹⁸, bylo nutno podrobně u jednotlivých zásad zkoumat oficiální praxi států (a jejich orgánů), výroky a statuty mezinárodních soudů, popř. rezoluce mezinárodních organizací apod.¹⁹

Následující text přináší přehled všech 161 obyčejových norem. Normy jsou rozděleny následovně:

- I. MHP – PRINCIP ROZLIŠOVÁNÍ
- II. OSOBY A OBJEKTY ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ
- III. ZPŮSOBY A PROSTŘEDKY VEDENÍ BOJE (V UŽŠÍM SLOVA SMYSLU)
- IV. ZBRANĚ
- V. ZACHÁZENÍ S CIVILNÍMI OSOBAMI A OSOBAMI VYŘAZENÝMI Z BOJE
- VI. PROVÁDĚNÍ MHP

U norem platných v mezinárodních konfliktech je připojena poznámka [M], u norem platných v konfliktech nemezinárodních (vnitrostátních) pak [NM]²⁰.

¹⁸ Na rozdíl od zvyku, kde právní závaznost chybí (mezinárodní zdvořilost).

¹⁹ Připomeňme, že již Norimberský vojenský tribunál nalezl ve svém rozsudku, že „normy válečného (humanitárního) práva vyplývají krom smluv ze zvyklostí a obyčejů postupně a všeobecně uznávaných, z učení právníků a judikatury vojenských soudů“.

²⁰ Zdůrazněme, že mezinárodním humanitárním právem je vázán nejen stát (vládní strana), ale i mimovládní entity (povstalci, strany v občanské válce apod.)

Obyčejové normy mezinárodního humanitárního práva

I. Princip rozlišování

Rozlišování mezi civilisty a kombatanty

1. Strany konfliktu musí vždy rozlišovat mezi civilisty a kombatanty. Útoky jsou přípustné pouze proti kombatantům. Útoky nesmí být zaměřeny na civilisty. [M/NM]²¹
2. Násilné činy nebo hrozby násilnými činy, jejichž cílem je zastrasování civilního obyvatelstva, jsou zakázány. [M/NM]
3. Všichni členové ozbrojených sil strany konfliktu s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu jsou kombatanty. [M]
4. Ozbrojené síly strany konfliktu se skládají ze všech organizovaných ozbrojených sil, skupin a jednotek, které jsou pod velením odpovědným této straně za chování podřízených. [M]
5. Civilní osoby jsou osoby, které nejsou členy ozbrojených sil. Civilní obyvatelstvo zahrnuje všechny osoby, které jsou civilními osobami. [M/NM]
6. Civilní osoby jsou chráněny před útokem s výjimkou doby, kdy se přímo účastní bojových akcí, a jen této doby. [M/NM]

Rozlišování mezi objekty civilními a vojenskými

7. Strany konfliktu musí vždy rozlišovat mezi civilními a vojenskými objekty. Útoky jsou přípustné pouze proti objektům vojenským. Útoky nesmí být zaměřeny na objekty civilní. [M/NM]
8. Pokud jde o objekty, omezují se vojenské pouze na takové objekty, které svou povahou, umístěním, účelem nebo použitím představují účinný příspěvek k vojenským akcím a jejichž částečná nebo úplná destrukce, obsazení nebo neutralizace, podle okolností, jež v danou chvíli převažují, poskytuje zjevnou vojenskou výhodu. [M/NM]
9. Civilní objekty jsou všechny objekty, které nejsou objekty vojenskými. [M/NM]
10. Civilní objekty jsou chráněny před útokem s výjimkou doby, kdy představují objekt vojenský, a jen této doby. [M/NM]

²¹ Pojem kombatant je zde i v pravidle č. 154 použit – z důvodu přehlednosti textu – i v případě nemezinárodních ozbrojených konfliktů, avšak jen jako označení určité skupiny osob (příslušníků ozbrojených sil s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu); na rozdíl od mezinárodního ozbrojeného konfliktu těmto osobám ale není v případě nemezinárodního ozbrojeného konfliktu dáno mezinárodním právem právo přímé účasti v nepřátelství.

Nerozlišující útok

11. Nerozlišující útoky jsou zakázány. [M/NM]
12. Nerozlišující útoky jsou:
 - a) ty, jež nejsou zaměřeny na konkrétní vojenský objekt,
 - b) ty, při nichž se používají takové způsoby a prostředky boje, jež nemohou být zaměřeny na konkrétní vojenský objekt, nebo
 - c) ty, při nichž se užívají takové způsoby a prostředky boje, jejichž účinky nemohou být omezeny tak, jak požaduje mezinárodní humanitární právo, a tedy v každém takovém případě zasahují vojenské objekty a civilisty nebo civilní objekty bez rozdílu. [M/NM]
13. Je zakázán útok bombardováním používající takové způsoby a prostředky boje, při němž se považuje za jediný vojenský objekt řada oddělených a rozlišitelných vojenských objektů nacházejících se v městě, vesnici nebo jiné oblasti obsahující civilní osoby nebo civilní objekty. [M/NM]

Proporcionalita při útoku

14. Je zakázáno zahájit útok, u něž lze očekávat, že může způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, jejich zranění, poškození civilních objektů nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. [M/NM]

Preventivní opatření při útoku

15. Při vedení vojenských operací musí být věnována neustálá péče tomu, aby bylo šetřeno civilní obyvatelstvo, civilní osoby a objekty civilního rázu. Musí být učiněna všechna možná preventivní opatření s cílem zabránit a v každém případě maximálně omezit náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob a poškození civilních objektů. [M/NM]
16. Každá strana konfliktu musí učinit vše možné, aby si ověřila, že cílem jsou vojenské objekty. [M/NM]
17. Každá strana konfliktu musí učinit všechna možná preventivní opatření při volbě způsobů a prostředků vedení boje s cílem zabránit a v každém případě maximálně omezit náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob a poškození civilních objektů. [M/NM]
18. Každá strana konfliktu musí všemožně ověřit, zda útok nemůže způsobit náhodné ztráty na civilních osobách, zranění civilních osob, poškození civilních objektů nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. [M/NM]
19. Každá strana konfliktu musí útok zrušit nebo odvolat, stane-li se zřejmým, že objekt není vojenským objektem nebo že by útok mohl způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. [M/NM]
20. Každá strana konfliktu musí účinným způsobem vydat varování před útoky, které by mohly postihnout civilní obyvatelstvo, ledaže to okolnosti nedovolí. [M/NM]

21. Je-li možnost volby mezi několika vojenskými objekty k dosažení podobné vojenské výhody, bude vybrán ten objekt, u něhož se dá očekávat, že útok na něj způsobí nejmenší ohrožení životů civilních osob a objektů civilního rázu. [M/NM]

Preventivní opatření proti následkům útoků

22. Strany konfliktu musí učinit všechna možná preventivní opatření k ochraně civilního obyvatelstva a civilních objektů pod jejich kontrolou před nebezpečím vznikajícím následkem útoků. [M/NM]
23. Každá strana konfliktu se v možné míře vyvaruje umístění vojenských objektů do hustě osídlených oblastí nebo jejich blízkosti. [M/NM]
24. Každá strana konfliktu musí učinit možná opatření, aby byly z blízkosti vojenských objektů přemístěny jednotlivé civilní osoby, civilní obyvatelstvo a civilní objekty pod jejich kontrolou. [M/NM]

II. Osoby a objekty zvláště chráněné

Zdravotnický a duchovní personál a objekty

25. Zdravotnický personál výhradně určený ke zdravotnickým úkonům musí být za všech okolností respektován a chráněn. Právo na ochranu ztrácí jen tehdy, dopustí-li se mimo rámec své humanitární funkce činu poškozujícího protivníka. [M/NM]
26. Je zakázáno potrestat osobu za poskytnutí zdravotnických úkonů v souladu s lékařskou etikou komukoli nebo nutit osobu vykonávající zdravotnickou činnost k činům neslučitelným s lékařskou etikou. [M/NM]
27. Duchovní personál výhradně určený k duchovenským úkonům musí být za všech okolností respektován a chráněn. Právo na ochranu ztrácí jen tehdy, dopustí-li se mimo rámec své humanitární funkce činu poškozujícího protivníka. [M/NM]
28. Zdravotnické jednotky výhradně určené ke zdravotnickým účelům musí být za všech okolností respektovány a chráněny. Právo na ochranu ztrácí jen tehdy, dopustí-li se mimo rámec své humanitární funkce činu poškozujícího protivníka. [M/NM]
29. Zdravotnické transporty výhradně určené ke zdravotnické přepravě musí být za všech okolností respektovány a chráněny. Právo na ochranu ztrácí jen tehdy, dopustí-li se mimo rámec své humanitární funkce činu poškozujícího protivníka. [M/NM]
30. Je zakázán útok namířený proti zdravotnickému a duchovnímu personálu a objektům označeným v souladu s mezinárodním právem rozeznávacím znakem dle Ženevských úmluv. [M/NM]

Personál a objekty humanitární pomoci

31. Personál účastnící se humanitární pomoci musí být respektován a chráněn. [M/NM]
32. Objekty používané k operacím humanitární pomoci musí být respektovány a chráněny. [M/NM]

Personál a objekty misí na udržení míru²²

33. Je zakázán útok namířený proti personálu a objektům účastnícím se misí na udržení míru v souladu s Chartou OSN, a to po dobu, po níž požívají ochrany určené civilním osobám a civilním objektům. [M/NM]

Novináři

34. Civilní novináři vykonávající profesionální úkoly v oblastech ozbrojeného konfliktu musí být respektováni a chráněni, pokud se přímo nezúčastní bojové činnosti. [M/NM]

Chráněné zóny

35. Je zakázán útok namířený proti zóně zřízené k ochraně raněných, nemocných a civilních osob před účinky bojů. [M/NM]
36. Je zakázán útok namířený proti demilitarizované zóně dohodnuté stranami konfliktu. [M/NM]
37. Je zakázán útok proti nehájeným místům. [M/NM]

Kulturní statky

38. Každá strana konfliktu musí respektovat kulturní statky:
- Zvláštní péče musí být při vojenských operacích věnována tomu, aby bylo zabráněno škodám na budovách určených k bohoslužbám, umění, vědě, vzdělávacím nebo charitativním účelům, jakož i na historických památnících, nejde-li o vojenské objekty.
 - Statky velkého významu pro kulturní dědictví lidstva nemohou být předmětem útoku s výjimkou důvodu nezbytné vojenské nutnosti. [M/NM]
39. Užití statků velkého významu pro kulturní dědictví lidstva k účelům, které by je mohly vystavit zničení nebo poškození, je zakázáno s výjimkou důvodu nezbytné vojenské nutnosti. [M/NM]
40. Každá strana konfliktu musí chránit kulturní statky:
- Každé zabavení, zničení nebo úmyslné poškození ústavů určených k bohoslužbám, umění, vědě, vzdělávání, historických památníků a vědeckých či uměleckých děl je zakázáno.
 - Jakákoli forma rozkrádání, loupení nebo zpronevěrování statků velkého významu pro kulturní dědictví lidstva, jakož i každý akt vandalismu proti nim namířený jsou zakázány. [M/NM]
41. Okupační mocnost musí předcházet nezákonnému vývozu kulturních statků z okupovaného území a musí kompetentním úřadům okupovaného území navrátit nezákonně vyvezené statky. [M]

²² Mise na udržení míru (kapitola VI Charty OSN) – probíhají se souhlasem stran konfliktu – jde o zajištění dodržování příměří, respektování demarkačních linií, dohled při volbách, zajištění dodávek humanitární pomoci apod. Použití síly je při nich možné jen v rámci sebeobrany. Jakmile dojde ke střetu, hledí se již na personál/objekty jako na vojenské.

Zcela odlišný status mají operace na vynucení míru (kapitola VII Charty OSN) – jsou určeny k bojové činnosti a vojenský personál tudíž nepožívá chráněného statusu.

Stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly

42. Zvláštní péče musí být věnována tomu, aby při útoku na stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly²³, zejména přehrady, hráze a atomové elektrárny, a na jiná zařízení u těchto staveb či v jejich blízkosti nedošlo k uvolnění nebezpečných sil a následným vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu. [M/NM]

Přírodní prostředí

43. Obecné principy vedení boje se aplikují na životní prostředí:
- a) Žádná část životního prostředí nesmí být předmětem útoku, ledaže je vojenským objektem.
 - b) Je zakázáno zničení jakékoli části životního prostředí s výjimkou důvodu nezbytné vojenské nutnosti.
 - c) Je zakázáno zahájit útok, u něž lze očekávat, že může způsobit náhodné škody na životním prostředí, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. [M/NM]
44. Způsoby a prostředky vedení boje musí být vybírány s ohledem na ochranu a zachování životního prostředí. Při vedení vojenských operací musí být věnována neustálá péče tomu, aby bylo šetřeno civilní obyvatelstvo, civilní osoby a objekty civilního rázu. Musí být učiněna všechna možná preventivní opatření s cílem zabránit a v každém případě maximálně omezit náhodné škody na životním prostředí. Nedostatek vědecké jistoty, pokud jde o vliv daných vojenských operací na životní prostředí, nezabavuje stranu konfliktu povinnosti učinit taková preventivní opatření. [M/NM]
45. Je zakázáno užít způsoby nebo prostředky vedení boje, jež jsou určeny k tomu, aby způsobily rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí, jakož i ty, u nichž lze takové škody předpokládat. Ničení životního prostředí nesmí být užito jako zbraně. [M/NM]

III. Způsoby a prostředky vedení boje (v užším slova smyslu)

Odepření milosti

46. Je zakázáno vydat rozkaz, že nebude nikdo ušetřen, hrozit tímto nepříteli nebo vést bojové akce na tomto základě. [M/NM]
47. Útok na osobu uznanou za vyřazenou z boje (hors de combat) je zakázán. Osobou vyřazenou z boje je každý, kdo:
- a) je v moci nepřátelské strany,
 - b) není schopen se bránit v důsledku ztráty vědomí, ztroskotání, nemoci či zranění, nebo
 - c) jasně projevil úmysl vzdát se,
- a v každém z těchto případů se zdržuje každého aktu násilí či pokusu o útěk. [M/NM]

²³ Útok je přirozeně přípustný jen tehdy, jsou-li tyto objekty vojenskými.

48. Osoba zachraňující se v nouzi seskokem z letadla nesmí být po dobu seskoku cílem útoku. [M/NM]

Zničení a zabavení majetku

49. Strany konfliktu mohou zabavit vojenskou výzbroj náležící nepřátelské straně jako válečnou kořist. [M]
50. Zničení nebo zabránění nepřátelského majetku je zakázáno s výjimkou požadavku nezbytné vojenské nutnosti.
51. Na okupovaném území:
- movitý veřejný majetek, kterého může být použito k vojenským operacím, může být konfiskován,
 - nemovitý veřejný majetek musí být spravován podle pravidel práva užívání a
 - soukromý majetek musí být respektován a nesmí být konfiskován, s výjimkou případu, kdy jeho zničení nebo konfiskace je nezbytnou vojenskou nutností. [M]
52. Plenění je zakázáno. [M/NM]

Vyhladovění a akce humanitární pomoci

53. Užití vyhladovění jako způsobu vedení boje je zakázáno. [M/NM]
54. Je zakázáno útočit na objekty a ničit, přemísťovat nebo znehodnocovat objekty nezbytné k přežití civilního obyvatelstva. [M/NM]
55. Strany konfliktu dovolí a usnadní rychlou a hladkou přepravu humanitární pomoci nestranného charakteru, poskytované bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování, určené civilnímu obyvatelstvu v nouzi, přičemž mají právo kontrolních opatření. [M/NM]
56. Strany konfliktu musí zajistit volný pohyb zmocněného humanitárního personálu v rozsahu nezbytném k výkonu jejich poslání. Pouze případ nezbytné vojenské nutnosti může být důvodem pro dočasné omezení jejich pohybu. [M/NM]

Klamání

57. Válečné lsti nejsou zakázány, pokud neporuší pravidlo mezinárodního humanitárního práva. [M/NM]
58. Zneužití bílé vlajky parlamentářů je zakázáno. [M/NM]
59. Zneužití rozlišovacích znaků stanovených Ženevskými úmluvami je zakázáno. [M/NM]
60. Užití znaků a uniforem OSN bez povolení této organizace je zakázáno. [M/NM]
61. Zneužití jiných mezinárodně uznaných znaků je zakázáno. [M/NM]
62. Zneužití vlajek, vojenských znaků, insignií nebo uniforem druhé strany je zakázáno. [M/NM]
63. Užití vlajek, vojenských znaků, insignií nebo uniforem neutrálních států nebo států, jež nejsou stranami konfliktu, je zakázáno. [M/NM]
64. Je zakázáno uzavřít dohodu o přerušování boje s úmyslem překvapit útokem protivníka spoléhajícího se na tuto dohodu. [M/NM]
65. Je zakázáno zabít, zranit nebo zajmout protivníka použitím proradnosti. [M/NM]

Komunikace s nepřitelem

66. Velitelé mohou vstoupit do jiného než nepřátelského kontaktu prostřednictvím jakéhokoli komunikačního prostředku. Tento kontakt musí být činěn v dobré víře. [M/NM]
67. Parlamentář je nedotknutelný. [M/NM]
68. Velitel může učinit všechna nezbytná opatření, aby zabránil parlamentáři v činnosti, která by mohla být škodlivá. [M/NM]
69. Parlamentář ztrácí svou nedotknutelnost, zneužije-li svého výsadního postavení ke spáchání činu odporujícímu mezinárodnímu právu a poškozujícímu druhou stranu. [M/NM]

IV. Zbraně

Obecné principy pro užívání zbraní

70. Užití způsobů a prostředků vedení boje, které by svou povahou způsobovaly nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy, je zakázáno. [M/NM]
71. Užití zbraní, které jsou svou povahou nerozlišující, je zakázáno²⁴. [M/NM]

Jedy

72. Užití jedů nebo otrávených zbraní je zakázáno. [M/NM]

Biologické zbraně

73. Užití biologických zbraní je zakázáno. [M/NM]

Chemické zbraně

74. Užití chemických zbraní je zakázáno. [M/NM]
75. Užití dráždivých látek²⁵ je zakázáno. [M/NM]
76. Užití herbicidů je zakázáno, jestliže:
 - a) jsou svou povahou zakázanými chemickými zbraněmi,
 - b) jsou svou povahou zakázanými biologickými zbraněmi,
 - c) jsou-li zaměřeny na vegetaci, jež není vojenským objektem,
 - d) by mohly způsobit náhodné ztráty na civilních osobách, zranění civilních osob, poškození civilních objektů nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu, nebo
 - e) by mohly způsobit rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí. [M/NM]

²⁴ Mezinárodní soudní dvůr ve svém stanovisku z 8. 7. 1996 došel k závěru, že užití jaderných zbraní je obecně v rozporu s pravidly MHP.

²⁵ Např. užívaných při demonstracích ap.

Rozšiřující se střely

77. Užití střel, které se snadno rozšiřují nebo zplošťují v lidském těle, je zakázáno. [M/NM]

Výbušné střely

78. Je zakázáno užití proti živé síle střel vybuchujících uvnitř lidského těla. [M/NM]

Zbraně produkující střepiny nezjistitelné rentgenovým zářením

79. Je zakázáno užití zbraně, jejichž primárním účinkem je způsobit poranění střepinami, které nelze v lidském těle zjistit rentgenovým zářením. [M/NM]

Nástrahy

80. Je zakázáno užití nástražných systémů, které jsou jakýmkoli způsobem spojeny nebo uvedeny do souvislosti s objekty nebo osobami požívajícími zvláštní ochrany podle mezinárodního humanitárního práva nebo objekty, které by mohly přitahovat civilní obyvatelstvo. [M/NM]

Pozemní miny

81. Při použití pozemních min musí být zvláštní péče věnována tomu, aby byl minimalizován jejich nerozlišující účinek. [M/NM]

82. Strana konfliktu užívající pozemní miny musí zaznamenávat jejich umístění, je-li to možné. [M/NM]

83. Po skončení aktivního nepřátelství musí strana konfliktu, která užila pozemní miny, tyto miny odstranit či jinak zneškodnit nebo usnadnit jejich odstranění. [M/NM]

Zápalné zbraně

84. Při použití zápalných zbraní musí být zvláštní péče věnována zabránění a v každém případě maximálnímu omezení náhodných ztrát na životech civilních osob, zranění civilních osob a poškození civilních objektů. [M/NM]

85. Je zakázáno užití zápalných zbraní proti živé síle s výjimkou nemožnosti dosáhnout jejího vyrazení z boje použitím méně škodlivé zbraně²⁶. [M/NM]

Oslepující laserové zbraně

86. Je zakázáno užití laserové zbraně specificky sestavené tak, aby jejich výlučným bojovým účinkem nebo jedním z bojových účinků bylo způsobení trvalého oslepnutí nechráněných očí. [M/NM]

²⁶ Tato norma je jedním z příkladů, kdy obyčejové právo jde nad rámec práva smluvního (Protokol III Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní (1980) toto ustanovení nezná).

V. Zacházení s civilními osobami a osobami vyřazenými z boje

Základní záruky

87. S civilisty a osobami vyřazenými z boje se musí zacházet lidsky. [M/NM]
88. Při aplikaci mezinárodního humanitárního práva je zakázáno jakékoli nepřiznivě rozlišování založené na rase, barvě pleti, pohlaví, jazyku, náboženském vyznání, politickém či jiném přesvědčení, národnosti, státní příslušnosti, sociálním původu, majetku, rodu či jiném obdobném znaku. [M/NM]
89. Vražda je zakázána. [M/NM]
90. Je zakázáno mučení, kruté či nelidské zacházení a urážky lidské důstojnosti, především ponižující a urážející zacházení. [M/NM]
91. Tělesné tresty jsou zakázány. [M/NM]
92. Mrzačení, lékařské či vědecké pokusy, jakož i jiné zdravotnické zákroky, které neodpovídají zdravotnímu stavu osoby a které jsou v rozporu s všeobecně přijatými lékařskými normami, jsou zakázány. [M/NM]
93. Je zakázáno znásilnění a jiné formy sexuálního násilí. [M/NM]
94. Je zakázáno otroctví a všechny formy obchodu s otroky. [M/NM]
95. Neplacená nebo nezákonná nucená práce je zakázána. [M/NM]
96. Je zakázáno brát rukojmí. [M/NM]
97. Je zakázáno užití lidských štítů. [M/NM]
98. Nedobrovolné zmizení je zakázáno. [M/NM]
99. Svévolné zbavení svobody je zakázáno. [M/NM]
100. Nikdo nesmí být uznán vinným nebo odsouzen jinak než na základě rozsudku spravedlivého soudu skýtajícího nezbytné právní záruky. [M/NM]
101. Nikdo nesmí být obviněn nebo odsouzen za trestný čin v důsledku jakéhokoli činu či opomenutí, které nepředstavovaly trestný čin podle národního nebo mezinárodního práva v době, kdy byly spáchány; rovněž nebude stanoven těžší trest než trest, který by byl vynesen v době, kdy byl trestný čin spáchán. [M/NM]
102. Nikdo nesmí být souzen za trestný čin jinak než na základě osobní trestní odpovědnosti. [M/NM]
103. Kolektivní tresty jsou zakázány. [M/NM]
104. Přesvědčení a náboženské úkony civilistů a osob vyřazených z boje musí být respektovány. [M/NM]
105. Rodinný život musí být respektován, je-li to možné. [M/NM]

Status kombatanta a válečného zajatce

106. Kombatant se musí odlišovat od civilního obyvatelstva, když se účastní útoku nebo vojenské operace na přípravu útoku. Jestliže tak neučiní, ztrácí právo na status válečného zajatce. [M]
107. Kombatant, který je zadržen v době, kdy se zabýval špionáží, nemá právo na status válečného zajatce. Nesmí být uznán vinným nebo odsouzen bez předchozího soudního řízení. [M]

108. Žoldnéři, jak jsou definováni Protokolem I²⁷, nemají právo na status kombatanta nebo válečného zajatce. Nesmí být uznáni vinnými nebo odsouzeni bez předchozího soudního řízení. [M]

Nemocní, zranění a trosečníci

109. Kdykoli to okolnosti dovolí a zejména po boji musí každá strana konfliktu bez prodlení učinit všechna možná opatření, aby bez nepříznivého rozlišování byli vyhledáni, shromážděni a odsunuti ranění, nemocní a trosečníci. [M/NM]
110. Raněným, nemocným a trosečnickům se musí dostat co možná nejúplnější a co možná nejrychlejší zdravotní péče a pozornosti vyžadované jejich stavem. Nesmí být mezi nimi činěno žádných rozdílů z jiných než lékařských důvodů. [M/NM]
111. Každá strana konfliktu musí učinit všechna možná opatření, aby ochránila zraněné, nemocné a trosečníky před špatným zacházením a oloupením. [M/NM]

Mrtví

112. Kdykoli to okolnosti dovolí a zejména po boji musí každá strana konfliktu bez prodlení učinit všechna možná opatření, aby bez nepříznivého rozlišování byli vyhledáni, shromážděni a odsunuti mrtví. [M/NM]
113. Každá strana konfliktu musí učinit všechna možná opatření, aby ochránila mrtvé před oloupením. Mrzačení těl mrtvých je zakázáno. [M/NM]
114. Strany konfliktu jsou povinny na základě žádosti příslušné strany nebo nejbližších příbuzných usnadnit vrácení tělesných ostatků zemřelých. [M]
115. Mrtví musí být pohřbeni v souladu s jejich obyčejí a jejich hroby musí být respektovány a řádně udržovány. [M/NM]
116. S ohledem na identifikaci zemřelých musí každá strana konfliktu zaznamenat všechny dostupné informace o pohřbech a označit hroby. [M/NM]

Nezvěstní

117. Každá strana konfliktu je povinna učinit všechna možná opatření ke zjištění počtu osob nezvěstných v důsledku ozbrojeného konfliktu, jakož i poskytnout jejich rodinám všechny informace o jejich osudu. [M/NM]

Osoby zbavené svobody

118. Osobám zbaveným svobody musí být poskytnuta v odpovídající míře strava, voda, ošacení, přístřeší a zdravotní péče. [M/NM]
119. Ženy zbavené svobody musí být drženy odděleně od mužů s výjimkou, kdy jsou rodiny ubytovány jako celky, a musí být pod bezprostředním dozorem žen. [M/NM]
120. Děti²⁸ zbavené svobody musí být drženy odděleně od dospělých s výjimkou, kdy jsou rodiny ubytovány jako celky. [M/NM]

²⁷ Čl. 47 Protokolu I k Ženevským úmluvám.

²⁸ Z hlediska obyčejového práva není jednota vymezení pojmu dítě. Jistě se jím rozumí osoby mladší 15 let. Nicméně i osoby mezi 15.–18. rokem zasluhují zvláštní ohledy.

121. Osoby zbavené svobody musí být drženy v oblasti vzdálené bojům a v podmínkách vyhovujících požadavkům zdravotním a hygienickým. [M/NM]
122. Plnění majetku osob zbavených svobody je zakázáno. [M/NM]
123. Osobní údaje osob zbavených svobody musí být zaznamenány. [M/NM]
- 124.
- a) V mezinárodních ozbrojených konfliktech musí být Mezinárodnímu výboru Červeného kříže umožněn pravidelný kontakt se všemi osobami zbavenými svobody za účelem zjištění podmínek, v nichž jsou drženy, a k obnovení a udržení kontaktů mezi nimi a jejich rodinami. [M]
 - b) V nemezinárodních konfliktech je Mezinárodní výbor Červeného kříže oprávněn nabídnout své služby k návštěvám všech osob zbavených svobody za účelem zjištění podmínek, v nichž jsou drženy, a k obnovení a udržení kontaktů mezi nimi a jejich rodinami. [NM]
125. Osobám zbaveným svobody musí být umožněna korespondence s jejich rodinami v přiměřené frekvenci a s ohledem na spravedlivé požadavky cenzury. [M/NM]
126. Osobám zbaveným svobody v souvislosti s nemezinárodními konflikty musí být umožněno přijímat návštěvy, zejména blízkých příbuzných, v maximální proveditelné míře. [NM]
127. Osobní zvyky a náboženské úkony osob zbavených svobody musí být respektovány. [M/NM]
- 128.
- a) Váleční zajatci musí být propuštěni a repatriováni bez prodlení po skončení aktivního nepřátelství. [M]
 - b) Internovaní civilisté musí být propuštěni ihned, pominou-li nezbytné důvody internace, nejpozději však po skončení aktivního nepřátelství. [M]
 - c) Osoby zbavené svobody v souvislosti s nemezinárodním ozbrojeným konfliktem musí být propuštěny ihned, pominou-li důvody jejich zadržení. [NM]
- Zmíněné osoby mohou být nadále zbaveny svobody, jsou-li v trestním vyšetřování nebo vykonávají-li trest uložený v souladu s právem.

Přemístěné osoby

- 129.
- a) Strany mezinárodního ozbrojeného konfliktu nesmí deportovat nebo nuceně přemísťovat jednotlivé civilní osoby nebo civilní obyvatelstvo jako celek na okupovaných územích s výjimkou zájmu bezpečnosti těchto osob nebo požadavku nutné vojenské nezbytnosti. [M]
 - b) Strany nemezinárodního ozbrojeného konfliktu nesmí nuceně přemísťovat jednotlivé civilní osoby nebo civilní obyvatelstvo jako celek z důvodů vztahujících se k ozbrojenému konfliktu s výjimkou zájmu bezpečnosti těchto osob nebo požadavku nutné vojenské nezbytnosti. [NM]
130. Státy nesmí deportovat nebo přemísťovat své jednotlivé civilní osoby nebo své civilní obyvatelstvo jako celek na okupovaná území. [M]
131. V případě přemístění musí být učiněna všechna možná opatření v zájmu zajištění přístřeší, hygieny, zdraví, bezpečnosti a výživy, jakož i zachování celistvosti rodin dotčených civilních osob. [M/NM]

132. Přemístěné osoby mají právo na dobrovolný bezpečný návrat do svých domovů nebo míst obvyklého pobytu ihned, pominou-li důvody jejich přemístění. [M/NM]
133. Vlastnická práva přemístěných osob musí být respektována. [M/NM]

Další osoby požívající zvláštní ochrany

134. Musí být respektovány zvláštní ohledy na ženy postižené ozbrojeným konfliktem, jejich zdraví a potřeby pomoci. [M/NM]
135. Děti postižené ozbrojeným konfliktem požívají zvláštní respekt a ochranu. [M/NM]
136. Děti nesmí být povolávány do ozbrojených sil či skupin. [M/NM]
137. Dětem nesmí být umožněna přímá účast v bojových akcích. [M/NM]
138. Osoby staré, neduživé a oslabené, jsou-li postižené ozbrojeným konfliktem, požívají zvláštní respekt a ochranu. [M/NM]

VI. Provádění mezinárodního humanitárního práva

Dodržování mezinárodního humanitárního práva

139. Každá strana konfliktu je povinna zachovávat a zajistit zachování mezinárodního humanitárního práva ze strany svých ozbrojených sil, jakož i jiných osob a skupin konajících na základě jejich pokynů nebo pod jejím řízením či kontrolou. [M/NM]
140. Povinnost zachovávat a zajistit zachování mezinárodního humanitárního práva není předmětem reciprocity²⁹. [M/NM]
141. Každá smluvní strana zajistí, aby byli k dispozici právní poradci schopní poskytovat vojenským velitelům na příslušné úrovni v případě potřeby pomoc ve věci aplikace mezinárodního humanitárního práva. [M/NM]
142. Státy a strany konfliktu jsou povinny poskytnout svým ozbrojeným silám pokyny k aplikaci mezinárodního humanitárního práva. [M/NM]
143. Státy jsou povinny podporovat šíření mezinárodního humanitárního práva mezi civilním obyvatelstvem. [M/NM]

Vynucení mezinárodního humanitárního práva

144. Státy nesmí podporovat porušování mezinárodního humanitárního práva stranami ozbrojeného konfliktu. Státy jsou povinny použít v potřebné míře svůj vliv k zastavení porušování mezinárodního humanitárního práva. [M/NM]

²⁹ Tj. nezávisí nikterak na (ne)dodržování MHP druhou stranou.

145. Represálie mohou být užity jen v případě, kdy nejsou zakázány mezinárodním právem³⁰ a jen v souladu s přísnými podmínkami³¹. [M]
146. Jsou zakázány represálie proti osobám chráněným Ženevskými úmluvami. [M]
147. Jsou zakázány represálie proti objektům chráněným Ženevskými úmluvami a Haagskou úmluvou na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. [M]
148. Strany nemezinárodního konfliktu nemají právo užít represálií. Protiopatření proti osobám, které se přímo neúčastní nebo se přestaly účastnit bojových akcí, jsou zakázána. [NM]

Odpovědnost a náhrady

149. Stát je zodpovědný za porušení mezinárodního humanitárního práva, která mu mohou být přičtena, zahrnující:
 - a) porušení spáchaná jeho orgány včetně ozbrojených sil,
 - b) porušení spáchaná osobami nebo entitami zmocněnými k výkonu části státní moci,
 - c) porušení spáchaná osobami nebo skupinami konajícími na základě jeho pokynů nebo pod jeho řízením či kontrolou, jakož i
 - d) porušení spáchaná soukromými osobami nebo skupinami uznanými a přijatými za jednající v zájmu státu. [M/NM]
150. Stát odpovědný za porušení mezinárodního humanitárního práva je povinen plně nahradit/kompenzovat způsobené ztráty nebo zranění. [M/NM]

Odpovědnost fyzických osob

151. Fyzická osoba je trestně odpovědná za všechny válečné zločiny, které spáchala. [M/NM]
152. Velitelé a jiní nadřízení³² jsou odpovědní za válečné zločiny spáchané na jejich příkaz. [M/NM]
153. Velitelé a jiní nadřízení jsou odpovědní za válečné zločiny spáchané jejich podřízenými, jestliže věděli nebo měli důvod vědět, že jejich podřízení páchají nebo se chystají spáchat takový zločin, a nepřijali v rámci svých možností všechna nezbytná a dostatečná opatření k tomu, aby spáchání předešli, nebo je potrestali, pokud k němu již došlo. [M/NM]

³⁰ Viz např. následující články 146, 147.

³¹ Represálie představují specifický prostředek donucení v mezinárodním právu (protiopatření). Jde o akt, kdy stát dotčený porušením mezinárodního práva se snaží porušitele donutit k zastavení protiprávního jednání tím, že sám vůči němu pozastaví respektování některé mezinárodněprávní normy. Represálie mohou však být užity jen tehdy, vyhoví-li následujícím podmínkám:

- a) jsou reakcí na vážné porušení mezinárodního práva a jejich jediným cílem je přimět porušitele k ukončení protiprávního jednání,
- b) byly bezúspěšně vyčerpány všechny mírnější prostředky a bylo marně učiněno oficiální varování o možném použití represálií,
- c) rozměry represálií musí být úměrné rozsahu porušení mezinárodního práva,
- d) o použití represálií musí být rozhodnuto na nejvyšší vládní úrovni,
- e) represálie musí být ukončeny ihned, projeví-li porušitel ochotu protiprávní jednání zastavit a jeho důsledky odčinit.

³² Tj. včetně nadřízených v civilním sektoru.

154. Každý kombatant je povinen odmítnout zjevně protiprávní rozkaz. [M/NM]
155. Splnění příkazu velitele nebo jiného nadřízeného nezprošťuje podřízeného trestní odpovědnosti, jestliže podřízený věděl o protiprávnosti příkazu nebo o protiprávnosti příkazu vědět měl vzhledem k jeho zjevně protiprávní povaze. [M/NM]

Válečné zločiny

156. Vážná porušení mezinárodního humanitárního práva představují válečné zločiny. [M/NM]
157. Státy mají právo univerzální jurisdikci nad válečnými zločiny svěřit svým národním soudům. [M/NM]
158. Státy jsou povinny vyšetřit válečné zločiny údajně spáchané jejich státními příslušníky nebo ozbrojenými silami, nebo k nimž na jejich území údajně došlo, a důvodně podezřelé osoby trestně stíhat. Musí rovněž vyšetřit ostatní válečné zločiny, nad nimiž mají jurisdikci, a důvodně podezřelé osoby trestně stíhat. [M/NM]
159. Po skončení nepřátelství se státní orgány vynasnaží poskytnout co nejširší amnestii osobám, které se účastnily nemezinárodního ozbrojeného konfliktu, nebo osobám zbaveným svobody v souvislosti s tímto konfliktem, avšak s výjimkou osob podezřelých, obviněných nebo odsouzených za válečné zločiny. [NM]
160. Válečné zločiny jsou nepromlčitelné. [M/NM]
161. Státy musí navzájem v co nejširší míře spolupracovat k usnadnění vyšetřování válečných zločinů a trestního stíhání podezřelých osob. [M/NM]

Pojem přímé účasti na nepřátelství

Vymezení pojmu **přímé účasti na nepřátelství** (direct participation in hostilities – česky též přímá účast v nepřátelských akcích)³³ je v MHP zásadně důležité pro aplikaci řady jeho zásad.

Mezi tyto zásady patří zásada rozlišování, jako vůbec základní zásada MHP. Tato zásada stanoví, že násilné činy proti protější straně (*útoky*) nemohou za situace ozbrojeného konfliktu být zaměřeny proti osobám civilním, ovšem s výjimkou té a právě té doby, kdy se taková osoba přímo účastní nepřátelství.

V případě mezinárodního ozbrojeného konfliktu dále pak MHP přiznává komбатantům právo *přímo se účastnit nepřátelství*.

Vzhledem k tomu, že dnešní ozbrojené konflikty přinášejí v míře větší než dříve různé formy účasti civilistů na ozbrojeném konfliktu, je interpretace pojmu přímé účasti na nepřátelství zvláště důležitá – vyjasnění tohoto pojmu je bytostně důležité pro osud civilních osob. Ne každá forma podpory jedné ze stran ozbrojeného konfliktu – tedy účast na nepřátelství – je totiž účastí přímou a tedy pozastavující ochranu civilních osob dle MHP!

Samotné MHP, ať již smluvní nebo obyčejové, neobsahuje explicitní definici pojmu přímé účasti na nepřátelství. Vzhledem k rozvoji způsobů a prostředků vedení války, k nimž za dobu vývoje moderního MHP došlo, je pochopitelné, že se odpovídajícím způsobem měnil i způsob zapojení jednotlivce do vedení boje, tedy i konkrétní obsah a rozsah pojmu přímé účasti, což je patrné i přirozeným důvodem absence jeho explicitního vymezení.

Z iniciativy Mezinárodního výboru Červeného kříže se v letech 2003 až 2008 konalo pět mezinárodních setkání expertů, která si za cíl vytkla právě výklad pojmu zmíněného v nadpise této kapitoly.

³³ Smluvní MHP není terminologicky zcela jednotné ani v originále ani v češtině. České překlady Ženevských úmluv a jejich dodatkových protokolů užívají ve shodném významu termínů přímo se (ne)účastnit nepřátelství (viz společný čl. 3 ŽÚ) a přímo se účastnit nepřátelských akcí (např. čl. 43 odst. 2 či čl. 51 odst. 3 Protokolu I, čl. 13 odst. 3 Protokolu II), bojové akce označují též jako (aktivní) nepřátelství (viz např. čl. 118 III. ŽÚ či čl. 22 Řádu války pozemní). Např. anglické originály jako synonyma užívají termíny „active“ a „direct“, pro vedení nepřátelských akcí ekvivalentně užívají termínu „conduct of hostilities“ nebo „warfare“. Kromě termínů užívaných smluvním MHP bychom mohli – možná výstižněji – hovořit o přímé účasti v ozbrojeném konfliktu či o přímé účasti v bojové činnosti.

MVČK poté sám, vycházejí především z principů a norem obyčejového a smluvního MHP a, kde to bylo nezbytné, z „travaux préparatoires“³⁴ mezinárodních smluv, mezinárodní jurisprudence, vojenských manuálů a doktríny, vzal v úvahu názory zmíněných expertních setkání a publikoval oficiální výkladové doporučení tzv. Interpretive guidance on the notion of direct participation in hostilities under IHL (Směrnice k výkladu pojmu přímá účast v ne-přátelství, dále jen „Směrnice“).³⁵ Směrnice je oficiálním stanoviskem MVČK schváleným shromážděním MVČK dne 26. 2. 2009.

Účelem Směrnice je podat právní výklad pojmu přímá účast v nepřátelství zejména s cílem posílit implementaci principu rozlišování, a tím i ochranu civilistů neúčastníků se přímo nepřátelství.

Pojem přímá účast v nepřátelství je právním pojmem spojeným pouze se situacemi ozbrojených konfliktů a je pouze jednou z mnoha forem jednání osob představujícího podporu některé ze stran konfliktu (tedy účasti na nepřátelství obecně) a při posuzování konkrétního jednání musí být stálá pozornost věnována převažujícím okolnostem v daném místě a čase.

Rozdíl mezi přímou a nepřímou účastí jednotlivce na nepřátelství odpovídá rozdílu mezi příslušnou činností strany konfliktu, jakožto souboru jednotlivců, která může nabývat jak vedení bojové činnosti (tj. přímá účast), tak ostatních činností – činností podporujících a umožňujících bojovou činnost, jakými jsou výroba a opravy zbraní a dalšího vojenského materiálu, přeprava vojenského materiálu, stavba a opravy komunikačních tras a podobně, ale též dodávky potravin ozbrojeným silám, finanční a politická podpora, vědecký výzkum atd. (tj. nepřímá účast).

Vlastním obsahem Směrnice je deset doporučení MVČK k výkladu ustanovení platného MHP v mezinárodních i vnitrostátních ozbrojených konfliktech vztahujících se k pojmu přímé účasti v nepřátelství. Konkrétně tato komentovaná doporučení odpovídají na trojici otázek:

- kdo je civilistou pro účely aplikace principu rozlišování,
- jaké jednání představuje přímou účast v nepřátelství a
- jaké jsou modalitty ztráty ochrany před přímým útokem.

³⁴ Jedná se o dokumenty obsahující zprávy týkající se průběhu a konkrétního obsahu vyjednávání dané mezinárodní úmluvy (návrhy ustanovení, zprávy ze zasedání apod.). Tyto dokumenty zajišťují historickou paměť, neboť poté pomáhají s interpretací daných úmluv a zároveň objasňují původní smysl přijetí konkrétních ustanovení.

³⁵ Interpretive guidance on the notion of direct participation in hostilities under international humanitarian law. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009.

A. POJEM CIVILISTA

I. Pojem civilista v mezinárodním ozbrojeném konfliktu

Pro účely principu rozlišování v mezinárodním ozbrojeném konfliktu se všechny osoby, které nejsou příslušníky ozbrojených sil strany konfliktu ani osobami účastnicími se v *levée en masse*³⁶, považují za civilisty, a tudíž požívají ochrany před přímým útokem s výjimkou doby, kdy se přímo účastní nepřátelství, a jen této doby.

II. Pojem civilista v nemezinárodním ozbrojeném konfliktu

Pro účely principu rozlišování v nemezinárodním ozbrojeném konfliktu se všechny osoby, které nejsou příslušníky ozbrojených sil státu ani organizovaných ozbrojených skupin strany konfliktu, považují za civilisty, a tudíž požívají ochrany před přímým útokem s výjimkou doby, kdy se přímo účastní nepřátelství, a jen této doby.

V nemezinárodním ozbrojeném konfliktu se ozbrojenými silami nestátní strany konfliktu rozumí organizované ozbrojené skupiny a jsou tvořeny právě těmi jednotlivci, jejichž pravidelnou funkcí je přímá účast v nepřátelství (pravidelná bojová funkce).

III. Soukromí kontraktoři a občanští zaměstnanci

Soukromí kontraktoři³⁷ a zaměstnanci strany ozbrojeného konfliktu, kteří jsou přítomni civilisty (viz výše: I. a II.) požívají ochrany před přímým útokem s výjimkou doby, kdy se přímo účastní nepřátelství, a jen této doby. Jejich činnost či umístění je však mohou vystavit zvýšenému riziku náhodného zranění či smrti, dokonce i když se přímo neúčastní nepřátelství.

B. POJEM PŘÍMÁ ÚČAST V NEPŘÁTELSKÝCH AKCÍCH

IV. Přímá účast v nepřátelství jako specifický čin

Pojmem přímá účast v nepřátelství rozumíme specifické činy jednotlivců vykonané jako součást vedení nepřátelských akcí mezi stranami ozbrojeného konfliktu.

V. Konstitutivní znaky přímé účasti v nepřátelství

Přímou účast v nepřátelství představují jen ty specifické činy, které splňují současně následující kritéria:

1. čin je způsobilý nepříznivě zasáhnout vojenské operace nebo vojenské kapacity strany ozbrojeného konfliktu nebo způsobit smrt či zranění osob požívajících ochrany před přímým útokem anebo poškození či zničení takto chráněných objektů³⁸ (práh škodlivosti),
2. existuje přímá³⁹ příčinná souvislost mezi tímto činem a poškozením protivníka, které může způsobit tento čin nebo koordinovaná vojenská operace, jejíž nedílnou součástí tento čin tvoří (přímá příčinná souvislost) a

³⁶ Tj. obyvatelé dosud neobsazeného území, kteří se spontánně chopili zbraně k jeho obraně před pronikajícím nepřítelem (srv. čl. 4 A 6 III. ŽÚ).

³⁷ Tj. osoby najaté za účelem podpory ozbrojených sil. Více viz problematika privatizace války anebo soukromé bezpečnostní a vojenské společnosti (Private Military Security Companies).

³⁸ Způsobilost činu poškodit nepřítele se nemusí materializovat v tom smyslu, že by uvedený škodlivý účinek skutečně nastal, objektivně však musí existovat pravděpodobnost, že takový účinek za daných okolností nastane.

³⁹ Tj. bezprostřední.

3. čin je specificky určen k tomu, aby přímým dosažením požadovaného prahu škodlivosti podpořil jednu ze stran konfliktu a poškodil stranu druhou (válečný nexus).

VI. Začátek a konec přímé účasti v nepřátelství

Příprava na vykonání specifického činu přímé účasti v nepřátelství stejně jako zaujímání příslušného postavení a návrat z místa vykonání činu představují nedílnou součást tohoto činu.

VII. Časový rozsah ztráty ochrany

Civilisté přestanou požívat ochrany před přímým útokem po dobu trvání každého specifického činu představujícího přímou účast v nepřátelství.

Příslušníci organizovaných ozbrojených skupin nestátní strany nemezinárodního ozbrojeného konfliktu se nepovažují za civilisty (viz II) a nepožívají ochrany před přímým útokem po celou dobu, na niž přijali pravidelnou bojovou funkci.

C. MODALITY ZTRÁTY OCHRANY CIVILISTY PŘÍMO SE ÚČASTNÍČÍHO NEPŘÁTELSTVÍ

VIII. Preventivní opatření a postup v situaci pochybnosti

Musí být učiněna všechna možná preventivní opatření ke zjištění, zda daná osoba je osobou civilní a, pokud je, zda se přímo účastní v nepřátelství. V případě pochybnosti se předpokládá, že daná osoba požívá ochrany před přímým útokem.

IX. Omezení použití síly při přímém útoku

Kromě omezení způsobů a prostředků vedení boje stanoveného mezinárodním humanitárním právem, bez újmy dalším případným omezením plynoucím z jiných aplikovatelných oblastí mezinárodního práva, nesmí druh ani stupeň síly přípustný proti osobám nepožívajícím ochrany před přímým útokem překročit úroveň za daných okolností skutečně nutnou k dosažení legitimního vojenského účelu.

X. Důsledky znovuzískání ochrany civilisty

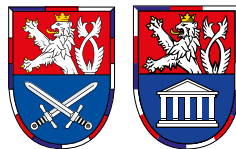
Mezinárodní humanitární právo civilistům přímou účast v nepřátelství nezakazuje, ani je k ní neopravňuje. Přestane-li se civilista přímo účastnit nepřátelství nebo ukončí-li příslušník organizovaných ozbrojených skupin nestátní strany ozbrojeného konfliktu výkon pravidelné bojové funkce, začne znovu požívat ochrany před přímým útokem. Uvedené osoby však nejsou zproštěny stíhání za porušení vnitrostátního nebo mezinárodního práva, kterých se mohly dopustit.

Poznámky

Poznámky

Základní prameny mezinárodního humanitárního práva

JUDr. Petra Ditrichová, Ph.D., oddělení mezinárodního práva SOPS MO
Doc. RNDr. Marek Jukl, Ph.D., prezident Českého červeného kříže

Vydalo: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha
Adresa: Vojenský historický ústav Praha, U Památníku 2, 130 05 Praha 3
www.army.cz
www.vhu.cz

Do tisku připravil odbor prezentační a produkční VHÚ Praha
Adresa: Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6
Výtvarné řešení a zlom: Andrea Bělohávková
Dáno do tisku: červen 2017
Tisk: Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad Dobruška

**Kopírovat, překládat a rozmnožovat publikaci bez souhlasu vydavatele je zakázáno
NEPRODEJNÉ**
